

STORTINGET

Innst. 660 S

(2020–2021)

**Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen
om Kommuneproposisjonen 2022**

Prop. 192 S (2020–2021)

Innhold

	Side
1. Sammenheng	1
1.1 Regjeringens politikk for kommunesektoren	1
1.1.1 Kommuner til innbyggernes beste	1
1.1.2 Koronapandemien	1
1.1.3 Kommunesektorens fundament er godt	1
1.1.4 Hvordan kan de langsiktige utfordringene i kommunesektoren møtes?	2
1.1.5 En brukerorientert og effektiv offentlig sektor	2
1.1.6 En fremtidsrettet kommunestruktur	2
1.1.7 Et velfungerende og tillitskapende demokrati	2
1.1.8 Inntektsrammer for kommunesektoren i 2022 mv.	2
1.2 Kommuneøkonomien i 2021 og 2022	3
1.2.1 Koronapandemien – økonomiske konsekvenser for kommunesektoren og statens kompenserende tiltak	3
1.2.2 Kommuneøkonomien i 2021	4
1.2.3 Statsbudsjettet 2021 – forslag til endringer i rammetilskuddet	4
1.2.4 Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2022	4
1.2.4.1 Inntektsrammene for 2022	4
1.2.4.2 Pensjonskostnader	4
1.3 Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner	5
1.3.1 Forslag til endringer i båt- og ferjenøkkelene i inntektssystemet for fylkeskommunene	5
1.3.1.1 Departementets vurderinger og forslag	5
1.3.1.2 Reduserte ferjepriser og forslag om justeringer i ferjekriteriet	7
1.3.2 Forslag om fordeling av fylkesveimidler	7
1.3.3 Fylkesveikriteriet i kostnadsnøkkelene for fylkeskommunene	7
1.3.4 Beregning av sektorvekter i kostnadsnøkkelene og i samlet utgiftsbehov	8
1.3.5 Anmodningsvedtak om ferjeavløsningsordningen	8
1.3.5.1 Departementets vurdering og forslag	8
1.3.6 Anmodningsvedtak om ressurskrevende tjenester	8
1.4 Skjønnstilskuddet	9
1.5 En brukerorientert og effektiv offentlig sektor	10
1.5.1 En mer fremtidsrettet kommunestruktur	10
1.5.1.1 Status for de nye kommunene våren 2021 – på rett kurs og med et langsiktig perspektiv på gevinstrealisering	10
1.5.1.2 Regjeringens politikk for større og sterkere kommuner	11
1.5.2 Kommunesektoren og bærekraftsmålene	12
1.5.2.1 Kommunesektoren er viktig for bærekraftig utvikling	12
1.5.2.2 Fylkeskommuner og kommuner arbeider ut fra bærekraftsmålene	12
1.5.3 Innovasjon	13
1.5.4 Digitalisering	14
1.5.5 Effektivitet i kommunale tjenester	15
1.5.6 Statlig tilsyn med kommunesektoren	16
1.5.6.1 Bakgrunn	16
1.5.6.2 Utviklingstrekk for statlig tilsyn med kommunesektoren i perioden 2016–2019	16
1.5.6.3 Iverksatte tiltak for å nå målene for statlig tilsyn med kommunesektoren	17
1.5.6.4 Statlig tilsyn med kommunesektoren skal fortsatt være koordinert og effektivt	17
1.6 Et velfungerende og tillitskapende demokrati	18
1.6.1 Ny valglov	18
1.6.2 Stortings- og sametingsvalget 2021 – smittevern og tiltak i forbindelse med covid-19-pandemien	18

	Side
1.6.3	Lokalvalgsundersøkelsen 2019
1.6.4	Tillit til lokaldemokratiet
1.6.5	Innbyggerforslag
1.6.6	Lokaldemokratiet i foregangskommuner
1.6.7	Aktuelle forskningsprosjekter
1.6.7.1	Lokalpolitikernes arbeidsvilkår
1.6.7.2	Endringer i lokalpartiene og virkninger for lokaldemokratiet
1.6.7.3	Kommunal- og moderniseringsdepartementets organisasjonsdatabase
1.6.7.4	Tilstandsanalyse av det norske demokratiet
1.6.7.5	KS' lokaldemokratiundersøkelse 2021
1.7	Oppgavefordeling og regelverk
1.8	Utviklingen i kommuneøkonomien
1.8.1	Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren
1.8.1.1	Engangstilskudd til kommunalt vedlikehold
1.8.2	Inntekts- og aktivitetsutvikling
1.8.3	økonomisk balanse
1.8.3.1	Netto driftsresultat og disposisjonsfond
1.8.3.2	ROBEK (Register om betinget godkjenning og kontroll)
1.8.3.3	Nettofinansinvesteringer
1.8.4	Gjeld
1.9	Omfang og kvalitet i kommunale tjenester
1.9.1	Barnehage
1.9.2	Grunnskole
1.9.3	Videregående opplæring
1.9.4	Barnevern
1.9.5	Helse og omsorg
2.	Komiteens merknader
2.1	Generelle merknader
2.1.1	Partienes generelle merknader
2.1.1.1	Generelle merknader fra Høyre og Kristelig Folkeparti
2.1.1.2	Generelle merknader fra Arbeiderpartiet
2.1.1.3	Generelle merknader fra Fremskrittspartiet
2.1.1.4	Generelle merknader fra Senterpartiet
2.1.1.5	Generelle merknader fra Sosialistisk Venstreparti
2.2	Kommuneøkonomien i 2020 og 2021
2.3	Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner
2.3.1	Forslag til endringer i båt- og ferjenøkkelene i inntektssystemet for fylkeskommunene
2.3.1.1	Reduserte ferjepriser og forslag om justeringer i ferjekriteriet
2.3.2	Forslag om fordeling av fylkesveimidler
2.3.3	Fylkesveikriteriet i kostnadsnøkkelene for fylkeskommunene
2.3.4	Beregning av sektorvekter i kostnadsnøkkelene og i samlet utgiftsbehov
2.3.5	Anmodningsvedtak om ferjeavløsningsordningen
2.3.6	Anmodningsvedtak om ressurskrevende tjenester
2.4	Skjønnskuttet
2.5	En brukerorientert og effektiv offentlig sektor
2.5.1	Kommune- og fylkesstruktur
2.6	Et velfungerende og tillitskapende demokrati
2.7	Oppgavefordeling og regelverk
2.7.1	Arbeids- og sosialdepartementet
2.7.1.1	Endringer i utlendingsforskriften

	Side
2.7.2 Barne- og familiedepartementet.....	58
2.7.2.1 Barnevernsreformen	58
2.7.2.2 Krisesenter	61
2.7.3 Helse- og omsorgsdepartementet.....	61
2.7.3.1 Rusreformen.....	62
2.7.3.2 Likeverdsreform	63
2.7.3.3 Leve hele livet/Eldreomsorg.....	63
2.7.3.4 Kompetanseløft 2025	63
2.7.3.5 Demensplan 2025	64
2.7.3.6 Pårørendestrategi og handlingsplan	64
2.7.3.7 Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjeneste	64
2.7.3.8 Samarbeidsavtale mellom kommuner og helseforetak.....	64
2.7.3.9 Digitalisering og e-helse	64
2.7.4 Justis- og beredskapsdepartementet.....	65
2.7.4.1 Sivilbeskyttelsesloven.....	65
2.7.5 Klima- og miljødepartementet.....	65
2.7.6 Kommunal- og moderniseringsdepartementet.....	67
2.7.6.1 Konsultasjoner.....	67
2.7.7 Kulturdepartementet.....	68
2.7.7.1 Ny språklov.....	68
2.7.7.2 Frivilligsentraler	68
2.7.7.3 Kulturtilbud i kommuner og fylkeskommuner.....	68
2.7.8 Kunnskapsdepartementet.....	68
2.7.8.1 Kompetanse i SFO	68
2.7.8.2 Finansiering av bemanningsnorm i barnehage	69
2.7.9 Nærings- og fiskeridepartementet	69
2.7.10 Samferdselsdepartementet.....	69
2.7.10.1 Overføring av FOT-ruter til fylkeskommunene.....	69
2.7.10.2 Overføring av statens fiskerihavneanlegg til fylkeskommunene	70
2.7.10.3 Tunnelsikkerhetsforskriften for fylkesvegnettet	70
2.8 Utviklingen i kommuneøkonomien	71
2.9 Omfang og kvalitet i kommunale tjenester.....	72
2.9.1 Barnehage.....	72
2.9.2 Grunnskole	73
2.9.3 Videregående opplæring	73
2.9.4 Barnevern	73
2.9.5 Helse og omsorg	74
3. Forslag fra mindretall.....	74
4. Komiteens tilråding.....	75

STORTINGET

Innst. 660 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Prop. 192 S (2020–2021)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Kommuneproposisjonen 2022

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Regjeringens politikk for kommunesektoren

1.1.1 Kommuner til innbyggernes beste

Det vises i proposisjonen til at kommuner og fylkeskommuner har et bredt ansvar for grunnleggende tjenester som er viktige i innbyggernes hverdag. Gode og forutsigbare økonomiske rammer er en forutsetning for at kommunene skal kunne levere de tjenestene som innbyggerne etterspør og har krav på. Det må fortsatt være en rimelig og rettferdig fordeling av inntektsrammen mellom kommuner og mellom fylkeskommuner, slik at innbyggerne i hele landet kan få et likeverdig tjenestetilbud.

Innenfor rammene av nasjonal politikk må kommunene ha et handlingsrom til å utforme tjenestene i tråd med lokale behov og prioriteringer.

1.1.2 Koronapandemien

Koronapandemien har preget landet sterkt siden mars 2020. Viruset rammer liv og helse. Innгриpende tiltak fra myndighetene har fått store konsekvenser for livet i familier, for eldre, barn og ungdom. Arbeidslivet har vært sterkt påvirket av smitteverntiltakene.

Det pekes i proposisjonen på at kommunesektoren har gjort en imponerende innsats i samfunnets møte med pandemien. Kommuner og fylkeskommuner har stått overfor store praktiske utfordringer med å ivareta

samfunnskritiske funksjoner under virusutbruddet. Kommunene har bekjempet de helsemessige konsekvensene av pandemien, gjennom smitteverntiltak, testing, smittesporing og vaksinerings. Kommuner og fylkeskommuner har i en krevende situasjon sørget for at innbyggerne har mottatt tjenester de er avhengig av i det daglige, som skole, barnehager, helse- og omsorgstjenester og kollektivtransport.

Regjeringen vil kompensere kommunesektoren for virkninger av inntektsbortfall og merutgifter som følge av koronapandemien.

GJENÅPNING AV SAMFUNNET

Det vises i proposisjonen til at samfunnet gradvis vil gjenåpnes fremover, og økonomien vil ta seg opp. Arbeidstakerne kan etter hvert vende tilbake til en mer normal hverdag, og sosiale aktiviteter kan gjenopptas. Samtidig er de langsiktige konsekvensene av pandemien uvisse. Krisen har rammet ulike grupper skjevt. Vi må være forberedt på ettervirkninger og utfordringer for mange grupper. Ettervirkninger av pandemien kan ramme kommunens innbyggere på ulike måter. I håndteringen av pandemiens ettervirkninger vil kommunene også ha en viktig rolle.

1.1.3 Kommunesektorens fundament er godt

Det vises i proposisjonen til at ved inngangen til 2020, forut for virusutbruddet, var kommunesektorens økonomiske situasjon god.

CODE DRIFTSRESULTAT

Den gode inntektsveksten har ført til at netto driftsresultat for kommunesektoren sett under ett de senere årene har ligget godt over det anbefalte nivået på 2 prosent fra Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fyl-

keskommunal økonomi (TBU). I 2019 var netto driftsresultat 2 prosent av inntektene for sektoren som helhet. Basert på foreløpige KOSTRA-tall anslås netto driftsresultat i 2020 til 3 prosent.

Gode driftsresultater over flere år har muliggjort oppbygging av betydelige disposisjonsfond.

Gode driftsresultater har også ført til at antall kommuner i ROBEK har gått betydelig ned de siste årene. Ved inngangen til mai 2021 var det registrert kun 13 kommuner i ROBEK, mot 46 kommuner i 2013.

1.1.4 Hvordan kan de langsiktige utfordringene i kommunesektoren møtes?

UTFORDRINGENE FREMOVER

Det pekes i proposisjonen på at i årene fremover vil handlingsrommet i statsbudsjettet bli mindre. Det blir flere eldre, noe som vil gi en vekst i utgifter til helse- og omsorgstjenester og til pensjonsutbetalinger. For kommunene vil dette bety vekst i utgifter til pleie- og omsorgstjenesten, og at arbeidskraftbehovet øker innenfor sektoren. Samtidig vil det bli relativt færre i yrkesaktiv alder, noe som også betyr at veksten i skatteinntekter vil avta.

Handlingsrommet vil også svekkes fordi bruken av fondsmidler over statsbudsjettet forventes å vokse mindre enn tidligere, og etter hvert krympe som andel av økonomien.

REGJERINGENS STRATEGIER

For at innbyggerne også på lang sikt skal kunne få gode velferdstjenester, må det gjøres noen grep. Slik kan regjeringens strategier for å møte utfordringene oppsummeres:

- Skape flere jobber
- Verdiskaping og jevn fordeling sikres gjennom at flest mulig er i arbeid
- En effektiv og fremtidsrettet offentlig sektor
- Klima- og miljøutfordringene må møtes med en offensiv politikk

1.1.5 En brukerorientert og effektiv offentlig sektor

Det vises i proposisjonen til at både staten og kommunene i årene fremover må tenke nytt om hvordan de løser oppgavene sine og ta i bruk de mulighetene ny teknologi gir. Regjeringen er derfor opptatt av at kommunene satser på innovasjon og digitalisering.

1.1.6 En fremtidsrettet kommunestruktur

Det vises i proposisjonen til at kommunereformen som regjeringen har gjennomført, har gitt de største endringene i kommuneinndelingen på over 50 år. Fra 1. januar 2020 ble 43 nye kommuner etablert. Basert på statsforvalternes tilbakemeldinger er departementets vurdering at de nye kommunene jobber godt for at reformens mål skal oppfylles. Samtidig gjenstår det som

forventet fremdeles mye arbeid for å hente ut flere gevinster av sammenslåingene, og spesielt har arbeidet med håndteringen av koronapandemien tatt mye tid og ressurser for kommunene i 2020. Departementet vil gjennomføre en helhetlig evaluering av kommunereformen på et senere tidspunkt.

1.1.7 Et velfungerende og tillitskapende demokrati

Det pekes i proposisjonen på at lokaldemokratiet er en grunnleggende del av det norske demokratiet og styringssystemet.

Kommunene og fylkeskommunene spiller en sentral rolle i gjennomføringen av valg, og deres gode rutiner er viktig for å opprettholde tilliten til den norske valgordningen og demokratiet. Departementet følger opp valglovutvalgets utredning, og vil legge frem forslag til ny valglov i løpet av 2022.

Det skal gjennomføres valg til Stortinget og Sameetinget 13. september 2021. På grunn av pandemien vil årets valg medføre ekstra arbeid for å sikre at det kan gjennomføres på en smittevernsmessig forsvarlig måte.

Det norske samfunnet er preget av høy mellommenneskelig tillit og høy tillit til offentlige myndigheter.

1.1.8 Inntektsrammer for kommunesektoren i 2022 mv.

Det vises i proposisjonen til at regjeringen legger opp til en realvekst i sektorens frie inntekter på mellom 2,0 og 2,4 mrd. kroner. Dette tilsvarer en vekst på om lag 0,5 prosent. Veksten skal dekke merutgifter som følge av den demografiske utviklingen på om lag 0,9 mrd. kroner. Når det gjelder pensjon anslås det en økning i sektorens samlede pensjonskostnader i 2022 på om lag 0,6 mrd. kroner. Regjeringen sørger med dette for et opplegg som gir handlingsrom for en videre styrking av det kommunale tjenestetilbudet.

Departementet legger frem forslag til ny delkostnadsnøkkel for båt og ferje, som blant annet inneholder et nytt kriterium for normerte båtkostnader.

Regjeringen foreslår en ny tilskuddsordning for ferjeavløsningsprosjekter, som skal avhjelpe rentekostnadene de første årene etter at prosjektene er ferdigstilt.

I Prop. 195 S (2020–2021) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2021, foreslår regjeringen en økning i rammetilskuddet til fylkeskommunene på 55 mill. kroner i 2021 for å legge til rette for en reduksjon i ferjeprisene på fylkeskommunale ferjesamband på 10 prosent i andre halvår 2021.

RESSURSKREVENDE TJENESTER

I forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S (2020–2021) fattet Stortinget anmodningsvedtak om at regjeringen i kommuneproposisjonen for 2022 foreslår en revidert og mer treffsikker metode for å beregne til-

skudd til de minste kommunene med størst behov for resurskrevende tjenester. I helse- og omsorgskomiteen, Innst. 242 S (2020–2021), ba Stortinget regjeringen utrede og legge fram et trinn 2 i toppfinansieringsordningen med en makssum per innbygger, og komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2022. Regjeringen vil i statsbudsjettet for 2022 foreslå å gi en tilleggskompensasjon til mindre kommuner som har spesielt høye utgifter per innbygger til ressurskrevende tjenester.

Se nærmere omtale av regjeringens politikk for kommunesektoren i proposisjonen.

1.2 Kommuneøkonomien i 2021 og 2022

1.2.1 *Koronapandemien – økonomiske konsekvenser for kommunesektoren og statens kompenserende tiltak*

Det vises i proposisjonen til at regjeringen under pandemihåndteringen har vært tydelig på at kommunesektoren skal kompenseres for virkninger av inntektsbortfall og merutgifter i forbindelse med koronapandemien, og har fulgt opp dette for 2020.

Regjeringen vil fortsette å kompensere kommunesektoren for koronarelaterte merutgifter og mindreinntekter i 2021. I april 2020 etablerte regjeringen sammen med KS en arbeidsgruppe som skal gi faglige vurderinger av de økonomiske konsekvensene som koronautbruddet har hatt for kommunesektoren.

Stortinget har fattet følgende anmodningsvedtak knyttet til koronapandemien og dens konsekvenser for kommunesektoren:

- Vedtak nr. 414, 19. mars 2020, jf. Prop. 52 S (2019–2020) og Innst. 197 S (2019–2020).
- Vedtak nr. 718, 17. juni 2020, jf. Prop. 105 S (2019–2020) og Innst. 383 S (2019–2020).
- Vedtak nr. 719, 17. juni 2020, jf. Prop. 105 S (2019–2020) og Innst. 383 S (2019–2020).

NÆRMERE OM 2020

I 2020 fikk kommunesektoren tilleggsbevilgninger begrunnet med koronapandemien på om lag 18 mrd. kroner.

Arbeidsgruppen avgå i mars sin rapport med anslag over de økonomiske konsekvensene av pandemien for kommunesektoren i 2020. Se proposisjonen for omtale.

Basert på konklusjonene i arbeidsgruppens rapport, er kommunesektoren samlet sett kompensert for de økonomiske konsekvensene av pandemien i 2020 med 2 mrd. kroner utover de anslåtte virkningene. Det er imidlertid variasjoner mellom kommuner og mellom fylkeskommuner når det gjelder hvor hardt de er rammet av koronapandemien og hvor store de økonomiske konsekvensene har vært. Derfor er en stor del av

kompensasjonen gitt som skjønnsmidler via statsforvalterne.

NÆRMERE OM 1. HALVÅR 2021

Ved behandlingen av Prop. 1 S og Prop. 1 S Tillegg 1 (2020–2021) ble det bevilget i alt 8,6 mrd. kroner for å kompensere for merutgifter og mindreinntekter som følge av pandemien for 1. halvår 2021. Størstedelen av denne bevilgningen ble gitt på bakgrunn av arbeidsgruppens anslag for 3. tertial 2020 i delrapporten fra oktober 2020, omregnet til halvårseffekt. Det ble i tillegg lagt på 1,4 mrd. kroner utover anslagene fra arbeidsgruppen, blant annet for å ta hensyn til den videre utviklingen av pandemien og konsekvensene for kommunesektoren i 2021.

På bakgrunn av arbeidsgruppens marsrapport er det ikke behov for å justere bevilgningen for 1. halvår 2021 nå.

Arbeidsgruppen skal jobbe videre frem til august 2021.

EKSTRA SKJØNNSMIDLER 1,5 MRD. KRONER

Av tilleggsbevilgningen ble skjønnssammenheng til kommunene økt med 1,5 mrd. kroner for å ivareta kommunevise variasjoner i utgifter knyttet til smittevern og oppfølging av TISK-strategien.

NÆRMERE OM 2. HALVÅR 2021

Det pekes i proposisjonen på at utviklingen i smittesituasjonen, vaksinasjonstempo og behovet for smitteverntiltak er usikker. Regjeringens strategi for veien ut av krisen er å skape mer og inkludere flere. Strategien innebærer å kompensere når det er nødvendig, men trappe ned de økonomiske tiltakene for å gi insentiver til aktivitet så snart smittesituasjonen og smitteverntiltakene gjør det mulig. Regjeringen mener det vil være behov for ytterligere midler til kommunesektoren for å håndtere konsekvensene av pandemien i 2. halvår.

Regjeringen foreslår i Prop. 195 S (2020–2021) økning i rammetilskuddene til kommunesektoren i forbindelse med koronapandemien på 7,3 mrd. kroner.

Til kommunene foreslår regjeringen en tilleggsbevilgning på 2,5 mrd. kroner, fordelt med 1 mrd. kroner som innbyggertilskudd til alle kommuner og 1,5 mrd. kroner i skjønnsmidler.

Regjeringen foreslår 757 mill. kroner til vaksinasjon mot covid-19 og 100 mill. kroner til dekning av personellkostnader i relevante kommuner i forbindelse med massetesting for covid-19. Videre foreslår regjeringen 1 153 mill. kroner til karantenehotell, 1 mrd. kroner til kommunal kompensasjonsordning for lokale virksomheter og 79 mill. kroner til pakke for psykisk helse og sårbare grupper.

Til fylkeskommunene foreslår regjeringen en tilleggsbevilgning på 1,531 mrd. kroner til å dekke tap som

følge av smitteverntiltak i den fylkeskommunale kollektivtransporten. Videre foreslås det 150 mill. kroner knyttet til merutgifter i videregående opplæring og tapte brukerinntekter i tannhelsetjenesten. Tilleggsbevilgningen til fylkeskommunene blir i sin helhet gitt som skjønnsmidler.

Regjeringen vil komme tilbake med en ny vurdering av merutgifter og mindreinntekter i kommunesektoren på bakgrunn av arbeidsgruppens augustrapport.

1.2.2 Kommuneøkonomien i 2021

Saldert budsjett 2021 innebar en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på 4,1 mrd. kroner – målt i forhold til anslått inntektsnivå for 2020 i Revidert nasjonalbudsjett 2020. De midlertidige koronabevilgningene var ikke medregnet ved beregning av veksten. Veksten i frie inntekter ble på samme måte anslått til 4,2 mrd. kroner. Veksten i både samlede og frie inntekter inkluderte et særskilt tillegg på 1,9 mrd. kroner som kompensasjon for den midlertidige skattesvikten i 2020.

Sammenliknet med oppdatert anslag på regnskap for 2020 ble veksten i samlede inntekter i saldert budsjett 2021 anslått til 1,7 mrd. kroner. Tilsvarende ble veksten i frie inntekter anslått til 1,8 mrd. kroner. Det var da tatt hensyn til oppjustering av skatteanslaget for 2020 med 2,3 mrd. kroner i Nasjonalbudsjettet 2021.

I Revidert nasjonalbudsjett 2021 er nye anslag på inntektsveksten for kommunesektoren i 2021 lagt frem. Se omtale i proposisjonen om hva de nye anslagene bygger på.

På denne bakgrunn anslås kommunesektorens samlede og frie inntekter i 2021 å øke med henholdsvis om lag 9,0 og 5,9 mrd. kroner. Økte bevilgninger begrunnet i koronapandemien er ikke medregnet.

1.2.3 Statsbudsjettet 2021 – forslag til endringer i rammetilskuddet

I proposisjonens pkt. 2.3 er forslag til endringer i rammetilskuddet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2021 omtalt. Endringer i rammetilskuddene som er begrunnet i koronapandemien er omtalt i punkt 2.1. For andre forslag som berører kommunesektoren vises det til Prop. 195 S (2020–2021) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2021.

Følgende omtales i proposisjonens pkt. 2.3:

- Basistilskudd til fastleger (kap. 571 post 60 Innbyggertilskudd) – for å sørge for rekruttering til og stabilitet i fastlegeordningen
- Rasulykken i Gjerdrum (kap. 571 post 64 Skjønnstilskudd)
- Reduserte ferjetakster (kap. 572 post 64 Innbyggertilskudd)

1.2.4 Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2022

1.2.4.1 INNTEKTSRAMMENE FOR 2022

Regjeringen legger opp til en realvekst i frie inntekter på mellom 2,0 og 2,4 mrd. kroner i 2022. Inntektsveksten for 2022 som varsles i denne proposisjonen, er regnet fra anslått inntektsnivå i 2021 i revidert nasjonalbudsjett 2021. Midlertidige tiltak, slik som koronatiltakene, er korrigert ut av veksten.

Regjeringen legger opp til at kommunene får mellom 1,6 og 2,0 mrd. kroner av den foreslåtte veksten i frie inntekter og fylkeskommunene 0,4 mrd. kroner i 2022.

Realveksten i kommunesektorens samlede inntekter er anslått til mellom 1,7 og 2,6 mrd. kroner.

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) har foretatt beregninger som viser at kommunesektoren kan få merutgifter i 2022 på om lag 1,2 mrd. kroner knyttet til den demografiske utviklingen. Av dette er 0,9 mrd. kroner knyttet til tjenester som finansieres av de frie inntektene, fordelt på knapt 0,6 mrd. kroner på kommunene og knapt 0,4 mrd. kroner på fylkeskommunene.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet anslår en vekst i kommunesektorens samlede pensjonskostnader i størrelsesorden 0,6 mrd. kroner i 2022, ut over anslått lønnsvekst.

I beregningene av pensjonskostnader for 2022 er det flere faktorer som medfører stor usikkerhet. Departementet vil komme tilbake med et nytt anslag på merkostnader til pensjon i statsbudsjettet for 2022.

Med en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på 2,0–2,4 mrd. kroner legger regjeringen opp til å gi sektoren rom for å styrke tjenestetilbudet til innbyggerne utover at økningen i sektorens demografikostnader og pensjonskostnader i 2022 blir dekket.

Vekst i kommunenes samlede inntekter avhenger av mange faktorer i tillegg til vekst i frie inntekter. Utviklingen på en del av disse postene er krevende å forutsi før statsbudsjettet legges frem på høsten. Regjeringen legger derfor opp til at det ikke gis et slikt signal om vekst fra og med kommuneproposisjonen for 2023.

På vanlig måte fastsettes de kommunale og fylkeskommunale skattørene for 2022 ved behandlingen av statsbudsjettet for 2022. Det legges opp til at skattøren fastsettes på grunnlag av målsettingen om at skatteinntektene skal utgjøre om lag 40 prosent av kommunenes samlede inntekter.

1.2.4.2 PENSJONSKOSTNADER

Pensjonskostnadene for 2022

Kommunal- og moderniseringsdepartementet anslår en vekst i kommunesektorens samlede pensjonskostnader i størrelsesorden 600 mill. kroner i 2022, ut

over anslått lønnsvekst. Anslaget er beheftet med betydelig usikkerhet.

Endret reguleringsmetode for løpende pensjoner i 2021

Reguleringen av løpende pensjoner (pensjoner under utbetaling) endres for 2021, jf. Prop. 126 S (2020–2021) om oppfølging av anmodningsvedtak om pensjon. Det er lagt til grunn at forslaget i proposisjonen også følges opp i de tariffbestemte ordningene i kommunesektoren.

Endret reguleringsmetode vil isolert sett bidra til en vekst i de samlede pensjonskostnadene for 2022, og denne effekten er hensyntatt i anslaget for sektorens merkostnader til pensjon i 2022.

Frigjøring av reserver som følge av offentlig tjenestepensjon

Ny offentlig tjenestepensjon har, sammen med nye regler for samordning av ytelsene fra tjenestepensjonen med ytelsene fra folketrygden, medført en vesentlig reduksjon i kravet til pensjonsordningenes avsetninger for fremtidige pensjonsforpliktelser. Denne reduksjonen i kravet til premiereserve resulterer i at det i 2021 frigjøres et større beløp for kommunesektoren, som overføres til kommunenes og fylkeskommunenes premiefond – grovt anslått 20 mrd. kroner.

Kommunene og fylkeskommunene kan bruke disse midlene til delbetaling av de årlige pensjonspremiene. Bruk av premiefond vil derfor isolert sett redusere kommunenes eller fylkeskommunenes samlede pensjonskostnader det påfølgende året.

Kommunene og fylkeskommunene står i utgangspunktet fritt til å bestemme i hvilken takt de frigjorte midlene som er tilført premiefond skal benyttes til å betale premiene. En ansvarlig økonomiforvaltning tilsier at kommunene og fylkeskommunene bør fordele bruken av de frigjorte midlene over tid med tanke på å få til en jevn utvikling i pensjonskostnadene.

Departementet har for 2022 ikke foretatt endringer i de økonomiske forutsetningene for beregning av de regnskapsmessige pensjonskostnadene.

1.3 Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner

1.3.1 Forslag til endringer i båt- og ferjenøkkelen i inntektssystemet for fylkeskommunene

Kriteriene som brukes i kostnadsnøkkelen i inntektssystemet skal kunne forklare ufrivillige variasjoner i utgiftsbehovet mellom fylkeskommunene, samtidig som de i størst mulig grad skal være objektive. Det har vist seg vanskelig å finne kriterier som oppfyller begge disse målene fullt ut for fylkeskommunale båtruter. Dagens kriterium «lengde kystlinje» er helt objektivt, men er ikke et tilstrekkelig mål for å fange opp variasjoner i utgiftsbehovet til båtruter.

Et kriterium knyttet til faktiske båtruter – en samsbaseret modell – kan gi et bedre samsvar med de faktiske utgiftene til båtruter, men vil aldri kunne bli helt objektivt.

Departementet legger i proposisjonen frem forslag om endringer i delkostnadsnøkkelen for båt og ferje fra og med budsjettåret 2022, for å sikre en bedre balanse mellom disse to hensynene. Forslaget går i korte trekk ut på å innføre et nytt kriterium for båter – «de normerte båt kostnadene» – sammen med dagens kriterium «lengde kystlinje». Samtidig blir kriteriene «skolereiser med ferje, skolereiser med båt og båt reiser i alt» tatt ut av nøkkelen. Disse kriteriene har lav vekt i dagens nøkkel. Den nye båt- og ferjenøkkelen vil med det bestå av kriteriene «normerte ferjekostnader» for ferjene, mens kriteriene for båter deles likt mellom «lengde kystlinje» og «normerte båt kostnader».

Forslaget til endringer i båt- og ferjenøkkelen har vært på offentlig høring, og et flertall av fylkeskommunene støttet høringsforslaget helt eller delvis. Kostnadsnøkkelen som presenteres i proposisjonen er den samme som i høringsforslaget, men grunnlagsdataene som er brukt til å beregne det nye båt kriteriet er oppdatert ut fra nye opplysninger fra fylkeskommunene.

Departementet foreslår at fordelingsvirkningene fases gradvis inn over en periode på to år, slik at fylkeskommunene får tid til å tilpasse seg den nye nøkkelen.

Regjeringens forslag i revidert nasjonalbudsjett om reduserte ferjepriser, gjør det også nødvendig med noen justeringer i båt- og ferjenøkkelen. Departementet foreslår derfor en endring i ferjekriteriet i kostnadsnøkkelen, for å ta høyde for reduksjonen i ferjetakstene.

Det gis i proposisjonens pkt. 3.1.1 en omtale av dagens delkostnadsnøkkel for båt og ferje, i pkt. 3.1.2 en omtale av Møreforskings forslag til nytt kriterium for båter, i pkt. 3.1.3 en omtale av departementets høringsforslag, i pkt. 3.1.4 en oppsummering av høringen.

1.3.1.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Forslag til ny båt- og ferjenøkkel

Departementet registrerer at flertallet av de største båt- og ferjefylkene støtter forslaget om endringer i nøkkelen, enten helt eller delvis. Det har heller ikke kommet vesentlige innvendinger som ikke var kjent fra før. Departementet mener at høringsforslaget vil sikre en bedre balanse mellom objektivitet og treffsikkerhet, og foreslår at den nye båt- og ferjenøkkelen tas i bruk i inntektssystemet fra og med 2022. Den nye nøkkelen, som er i samsvar med forslaget som ble lagt frem i høringsnotatet, er vist i tabellen nedenfor:

Dagens og forslag til ny delkostnadsnøkkel for båt og ferje

Kriterium	Dagens nøkkel	Forslag til ny nøkkel
Normerte ferjekostnader	0,6214	0,6320
Antall skolereiser med ferje	0,0105	
Antall skolereiser med båt	0,0131	
Antall reiser med båt i alt	0,0131	
Lengde kystlinje	0,3419	0,1840
Normerte båtkostnader		0,1840
Sum	1,0000	1,0000

De fleste fylkeskommunene som uttaler seg om øvrige forhold i høringsforslaget, støtter hovedpunktene i forslaget. Departementet viser til at båt- og ferjenøkkel er knyttet til fylkeskommunenes ansvar for kollektivtransporten, og mener derfor at det nye båtkriteriet bør avgrenses til passasjerbåter i ordinær rutetrafikk, samt skoleskyssruter. Departementet mener videre at det er rimelig å stille krav om at kriteriet bare gjelder båtruter som er fullt ut fylkeskommunale, altså at fylkeskommunen dekker alle eller nesten alle driftskostnader, utover det som finansieres med billettinntekter. Departementet opprettholder også forslaget om at det nye båtkriteriet bør oppdateres på samme måte som ferjekriteriet, dvs. med en forsinkelse på to år.

Konsekvenser av covid-19

Utbruddet av covid-19 har flere steder ført til en betydelig nedgang i kollektivtrafikken, noe som igjen har konsekvenser for grunnlagstallene som brukes til å be-

regne kriteriene normerte båtkostnader og normerte ferjekostnader. Departementet foreslår derfor at kriteriedataene for 2022 beregnes med utgangspunkt i tall for biltrafikk og passasjerer i 2019, for fylkeskommunale ferjesamband og båtruter som var i helårsdrift i 2020.

Fordelingsvirkninger og forslag om overgangsordning

Kostnadsnøkkel brukes til å omfordele en gitt ramme, og endringer i nøkkelen vil derfor gi fordelingsvirkninger. Det er særlig fylkeskommuner med en lang kystlinje og forholdsvis lave utgifter til båtruter som vil få reduserte overføringer med den nye nøkkelen. Fordelingsvirkningene er relativt moderate sammenlignet med fylkeskommunenes samlede inntekter. Departementet mener likevel at fylkeskommunene bør få tid til å tilpasse seg den nye nøkkelen, og foreslår at fordelingsvirkningene fases gradvis inn gjennom en overgangsordning på to år.

Anslag på fordelingsvirkninger av forslaget til ny båt- og ferjenøkkel

Fylke	Anslag på fordelingsvirkning		Anslag på virkning første år inkl. overgangsordning		Anslag på samlede frie inntekter 2021	
	Mill. kr	Kr per innb.	Mill. kr	Kr per innb.	Mill. kr	Kr per innb.
Viken	5,2	4	2,6	2	14 065	11 290
Oslo	-5,7	-8	-2,9	-4	7 708	11 105
Innlandet	-0,2	-1	-0,1	0	5 360	14 466
Vestfold og Telemark	-6,5	-15	-3,2	-8	5 291	12 575
Agder	-35,3	-115	-17,6	-57	4 255	13 833
Rogaland	33,5	70	16,8	35	6 355	13 201
Vestland	26,0	41	13,0	20	10 294	16 158
Møre og Romsdal	-1,0	-4	-0,5	-2	4 795	18 079
Trøndelag	-32,7	-70	-16,3	-35	6 864	14 635
Nordland	-0,4	-2	-0,2	-1	5 472	22 714
Troms og Finnmark	17,0	70	8,5	35	5 304	21 852
Landet	0,0	0	0,0	0	75 762	14 095

Anslagene på fordelingsvirkningene er noe endret fra høringsnotatet, som følge av oppdaterte opplysninger fra noen av fylkeskommunene. Departementet presiserer at dette fortsatt er foreløpige anslag, og at ytterligere kvalitetssikring av grunnlagsdataene kan gi noen endringer i anslagene. En fullstendig liste over båtruter

og ferjesamband som vil inngå i kriteriedata for 2022, vil bli publisert på departementets nettsider slik at fylkeskommunene kan kontrollere opplysningene. De endelige fordelingsvirkningene kan ikke beregnes før i statsbudsjettet for 2022.

1.3.1.2 REDUSERTE FERJEPRISER OG FORSLAG OM JUSTERINGER I FERJEKRITERIET

I forbindelse med Stortingets behandling av Innst. 233 S (2020–2021), jf. Prop. 79 S (2020–2021) om økonomiske tiltak i møte med pandemien, fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett 2021 med forslag til reduserte fergetakster allerede for inneværende år, og en forpliktende plan for halvering av fergepriser på både riksveg- og fylkesvegsamband. Løsninger for lavere takster for pendlere skal prioriteres og reduksjonen skal finansieres av staten.»

Regjeringen følger opp vedtaket i revidert nasjonalbudsjett, og vil arbeide for å halvere ferjetakstene i løpet av kommende stortingsperiode i samarbeid med fylkeskommunene. Fylkeskommunene foreslås kompensert for inntektsnedgangen gjennom en økning i rammetilskuddet. I Prop. 195 S (2020–2021) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2021, foreslår regjeringen en økning i rammetilskuddet til fylkeskommunene på 55 mill. kroner for å legge til rette for en reduksjon i ferjeprisene på fylkeskommunale ferjesamband på 10 prosent i andre halvår 2021. Størrelsen på bevilgningsforslaget er basert på de samlede billettinntektene i fylkeskommunale ferjesamband i 2019, før nedgangen i trafikken som følge av pandemien. Fylkesveiferjesamband som ikke mottar offentlig tilskudd, omfattes ikke av forslaget.

Videre foreslås det å redusere minstebeløpet som er nødvendig for å oppnå rabatt på ferje fra 3 700 kroner til 3 000 kroner for forhåndsinnbetalingsklasse 1, med virkning fra 1. juli 2021. Dette gjelder kjøretøy som er åtte meter og kortere, og vil blant annet komme pendlere til gode.

Regjeringen vil vurdere hvordan takst- og rabattsystemet bedre kan legges til rette for pendlere. Statens vegvesen har fått i oppdrag å gjennomgå takst- og rabattsystemet for ferjedriften med frist 1. januar 2022. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget om saken etter at Vegvesenet har gitt sin tilrådning.

Fordeling av kompensasjon og justering i ferjekriteriet

Det er stor variasjon i størrelsen på billettinntektene mellom ulike ferjesamband, og reduserte priser vil derfor påvirke fylkeskommunene ulikt. Forskjellene skyldes først og fremst variasjoner i trafikkmengde, men det har også betydning at noen fylkeskommuner har økt prisene utover takstregulativene, og at rabattordningene og bruken varierer. Samferdselsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet mener derfor at kompensasjonen ikke bør fordeles ut fra de faktiske billettinntektene, siden det kan premiere fylkeskommuner som har satt opp prisene.

Departementene foreslår i stedet at kompensasjonen fordeles etter inntektsmodellen som brukes til å beregne kriteriet «normerte ferjekostnader» i kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene. Denne løsningen vil sikre likebehandling mellom fylkeskommunene, og at det ikke gis kompensasjon for å ha satt opp prisene utover de statlige regulativene.

Økningen i rammetilskudd som foreslås i tilknytning til revidert nasjonalbudsjett, vil ifølge forslaget fordeles etter fylkeskommunenes andel av de estimerte billettinntektene for ferjesamband som er i drift i 2021. Fra 2022 vil det bli gjort endringer i beregningen av ferjekriteriet for å ta hensyn til reduserte billettpriser. Det vil også bli vurdert å justere vektene til kriteriene i båt- og ferjenøkkelen, slik at kompensasjonen kan fordeles etter delkostnadsnøkkelen fra 2022.

1.3.2 Forslag om fordeling av fylkesveimidler

Midlene som fordeles i tabell C, er frie inntekter som fylkeskommunene disponerer fritt på lik linje med rammetilskuddet for øvrig. I 2021 fordeles over 4 mrd. kroner særskilt gjennom fem saker knyttet til fylkesvei, og utgjør med det over 10 prosent av fylkeskommunenes samlede innbyggertilskudd i 2021. De to største sakene er knyttet til opprusting og fornying av fylkesveiene og kompensasjon for overføringen av fylkesveiadministrasjonen i 2020. Videre fordeles det midler særskilt til ras- og skredsikring av fylkesvei, kompensasjon for tunnelsikkerhetsforskriften og ferjeavløsningsordningen.

I proposisjonens pkt. 3.2.1 gis en omtale av opprusting og fornying av fylkesvei og i pkt. 3.2.2 om kompensasjon for overføringen av fylkesveiadministrasjon.

1.3.3 Fylkesveikriteriet i kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene

Fylkeskommunene er veimyndighet for og eier av om lag 44 600 km fylkesvei. Delkostnadsnøkkelen for fylkesvei utgjør 18 prosent av den samlede kostnadsnøkkelen i inntektssystemet for fylkeskommunene i 2021. De samlede netto driftsutgiftene til fylkesvei var på om lag 7 mrd. kroner i 2019 (eksklusive avskrivinger).

Delkostnadsnøkkelen for fylkesvei består av kriteriene «innbyggertall» og «vedlikeholdsbehov fylkesvei», som beregnes etter Statens vegvesens modell MOTIV. Etter avviklingen av sams veiadministrasjon vil Statens vegvesen ikke lenger ha tilstrekkelig informasjon til å gjøre MOTIV-beregninger for fylkesveinettet. Det er derfor nødvendig å finne et alternativ til MOTIV-beregninger for å beregne kriteriet «vedlikeholdsbehov fylkesvei».

Kommunal- og moderniseringsdepartementet mener at MOTIV har vært en god modell til å måle variasjoner i utgiftsbehov til vedlikehold av fylkesveier mellom fylkeskommunene.

Departementet lyste i oktober 2020 ut et eksternt prosjekt for å få utredet en forenklet modell for å beregne kriteriet «vedlikeholdsbehov fylkesvei». Prosjektet ble tildelt konsultentselskapene ViaNova Plan og Trafikk AS i samarbeid med TLeland AS i desember 2020. Frist for leveranse i prosjektet er 2. juni 2021.

Prosjektet blir fulgt av en referansegruppe bestående av representanter fra alle fylkeskommuner, Oslo kommune og KS, og en styringsgruppe bestående av representanter fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Statens vegvesen.

Departementet vil i statsbudsjettet for 2022 komme tilbake med en vurdering av om forslag til ny modell skal tas i bruk fra og med 2022, eller om en skal benytte en justert modell basert på MOTIV-tall for 2021.

1.3.4 Beregning av sektorvekter i kostnadsnøkklene og i samlet utgiftsbehov

Gjennom utgiftsutjevningen skal kommunene og fylkeskommunene i prinsippet få full kompensasjon for kostnadsforskjeller som de selv ikke kan påvirke.

I 2020 har kommunesektoren fått rundt 18 mrd. kroner i ekstra overføringer og økonomiske tiltak, begrundet i koronapandemien. Det meste av dette er frie inntekter.

Departementet vil frem til statsbudsjettet for 2022 vurdere om, og eventuelt hvordan, kommunesektorens regnskapstall fra 2020 skal benyttes i sektorandelene i kostnadsnøkklene og i samlet utgiftsbehov. Alternativet er at siste årgang for regnskapstall som benyttes er 2019.

1.3.5 Anmodningsvedtak om ferjeavløsningsordningen

Stortinget fattet anmodningsvedtak nr. 727, 17. juni 2020:

«Stortinget ber regjeringen om at det legges fram en egen tilskuddsordning i forbindelse med fergeavløsningsordningen som kan avhjelpe rentekostnadene de første årene etter at et fergeavløsningsprosjekt er ferdigstilt, og komme tilbake med endringsforslagene i forslaget til statsbudsjett for 2021.»

Stortinget fattet også anmodningsvedtak nr. 166, 3. desember 2020:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag senest i revidert nasjonalbudsjett 2021 som forbedrer fergeavløsningsordningen ytterligere slik at enda flere fergeavløsningsprosjekter kan realiseres.»

I proposisjonens pkt. 3.5.2 gis en omtale av dagens ferjeavløsningsordning.

1.3.5.1 DEPARTEMENTETS VURDERING OG FORSLAG

Det vises i proposisjonen til at ferjeavløsningsordningen allerede er en svært god ordning, som gir et lang-

siktig og forutsigbart finansieringsbidrag til slike veiprosjekter. Departementet mener det er viktig at fylkeskommunene bidrar med egenfinansiering i egne veiprosjekter, siden det kan bidra til at nytten ved slike investeringer vurderes opp mot andre gode formål.

På bakgrunn av Stortingets anmodningsvedtak 17. juni 2020, foreslår departementet at det etableres et øremerket tilskudd for fylkeskommunale ferjeavløsningsprosjekter. Dette tilskuddet kommer i tillegg til det ordinære ferjeavløsningsstilskuddet via rammetilskuddet, noe som sikrer at finansieringen av det nye tilskuddet ikke går på bekostning av øvrige fylkeskommuner.

Gjennom det nye tilskuddet kan fylkeskommunene få kompensert inntil 50 prosent av de årlige rentekostnadene de første fem årene etter at veiprosjektet er ferdigstilt.

Departementet foreslår videre at det settes et øvre tak for samlet beløp på tilskuddsposten på 50 mill. kroner årlig, og at tilskuddet gjelder for ferjeavløsningsprosjekter som ferdigstilles mellom 2022 og 2027.

Tilskuddet vil først kunne bli utbetalt fra 2023, så langt ferdigstilling av et prosjekt i løpet av 2022 går etter planen.

1.3.6 Anmodningsvedtak om ressurskrevende tjenester

Stortinget fattet anmodningsvedtak nr. 290, 15. desember 2020:

«Stortinget ber regjeringen i kommuneproposisjonen for 2022 foreslå en revidert og mer treffsikker metode for å beregne tilskudd til de minste kommunene med størst behov for ressurskrevende tjenester.»

Stortinget fattet også anmodningsvedtak 704, 25. februar 2021:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram et trinn 2 i toppfinansieringsordningen med en maksum per innbygger, og komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2022.»

Formålet med toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester er å legge til rette for at kommunene kan gi et godt tjenestetilbud til mottakere som har krav på omfattende helse- og omsorgstjenester. Den øremerkede toppfinansieringsordningen på kap. 575 post 60 kompenserer kommuner med ressurskrevende tjenester for 80 prosent av netto lønnsutgifter over et innslagspunkt på 1,43 mill. kroner per mottaker for 2021. I statsbudsjettet for 2021 er det også vedtatt at 55 mill. kroner av skjønnsrammen skal fordeles til kommuner med under 3 200 innbyggere som har spesielt høye utgifter til ressurskrevende tjenester.

Regjeringen foreslår å gå fra en fordeling basert på skjønn til en ordning i tillegg til det ordinære toppfinan-

sieringstilskuddet. Det foreslås følgende kriterier for at kommuner skal kvalifisere for tilskuddet:

- har færre enn 3 200 innbyggere,
- har høye utgifter til ressurskrevende tjenester og
- har gjennomsnittlige skatteinntekter de siste tre årene som er lavere enn 120 prosent av landsgjennomsnittet.

Med høye utgifter til ressurskrevende tjenester menes den delen av innrapporterte nettoutgifter i toppfinansieringsordningen som ikke dekkes av toppfinansieringstilskuddet, dvs. «egenandeler»/utgifter opp til innslagspunktet, samt 20 prosent andel over innslagspunktet.

De kommunene som oppfyller de ovennevnte kriteriene får kompensert for 80 prosent av utgiftene over en terskelverdi per innbygger. Departementet vil i statsbudsjettet gi en antydning på hvor terskelverdien vil ligge.

Det vil da bli opprettet en ny post på statsbudsjettet, kap. 575 post 61 Tilleggskompensasjon ressurskrevende tjenester. Tilskuddet på 55 mill. kroner vil bli finansiert ved et trekk i innbyggertilskuddet.

1.4 Skjønnstilskuddet

Skjønnstilskuddet i 2022

Kommunal- og moderniseringsdepartementet fordele årlig en del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner etter skjønn. Formålet med skjønnstilskuddet er å kompensere kommuner og fylkeskommuner for lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet, og å bidra til fornying og utvikling.

Departementet foreslår at den samlede skjønnrammen for 2022 blir satt til 1 372 mill. kroner, jf. forslag til vedtak. Av denne rammen fordeles 990 mill. kroner til kommunene og 382 mill. kroner til fylkeskommunene. Ved sammenlikning av rammene for 2021 og 2022 i dette kapitlet er det ikke tatt hensyn til ekstra bevilgninger i forbindelse med covid-19-pandemien.

STATSFORVALTERENS SKJØNNSTILSKUDD

Basisrammen til kommunene og fylkeskommunene utgjør hoveddelen av skjønnstilskuddet. Basisrammen til kommunene fordeles av statsforvalterne etter retningslinjer for skjønnstilskuddet gitt av departementet.

Basisrammen til kommunene i 2022 settes til 850 mill. kroner. Dette er en videreføring av kommunenes basisramme på samme nivå som i 2021.

På grunn av usikkerhet knyttet til covid-19-pandemien, og eventuelle konsekvenser i 2021 og inn i 2022, foreslås det ikke noen reduksjon av basisrammen til kommunene i 2022.

Det er fortsatt store forskjeller i størrelsen på skjønnrammen mellom de ulike statsforvalterembete-

ne, og det tas sikte på en ytterligere utjevning av fylkesrammene i 2022.

BASISRAMMEN TIL FYLKESKOMMUNENE

Basisrammen til fylkeskommunene settes til 332 mill. kroner i 2022. Dette er en videreføring av basisrammen for 2021.

TILBAKEHOLDTE SKJØNNSMIDLER

Hvert år holder departementet tilbake deler av skjønnstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner for å kunne kompensere kommunesektoren for kostnader ved uforutsette hendelser.

Kommunene og fylkeskommunene har selv et ansvar for å håndtere uforutsette utgifter og å jobbe med forebyggende tiltak. Samtidig skal storsamfunnet stille opp når lokalsamfunn rammes av store naturskader eller andre ekstraordinære hendelser, eksempelvis kvikkleireskredet i Gjerdrum kommune.

Skjønnstilskudd kan tildeles kommuner og fylkeskommuner som har hatt utgifter til naturskade eller andre ekstraordinære hendelser og som gjelder håndtering av den akutte krisesituasjonen, og/eller reparasjoner av kommunal/fylkeskommunal infrastruktur til opprinnelig standard. I tilfeller hvor det gis kompensasjon for reparasjoner, skal dette i hovedsak dekke skader på infrastruktur som er kritisk for at kommunene og fylkeskommunene kan yte lovpålagte tjenester.

Kommuner som har utgifter som i sum overstiger 250 kroner per innbygger, kan få en kompensasjon som dekker halvparten av de medgåtte utgiftene. Om utgiftene overstiger 500 kroner per innbygger, kan kommunene få dekket alle utgifter utover 250 kroner per innbygger. Kommunene må søke om skjønnsmidler fra departementet gjennom statsforvalteren.

Til og med 2021 har fylkeskommuner som har utgifter i forbindelse med naturskade som i sum overstiger 250 kroner per innbygger, kunnet søke om å få kompensert deler av de medgåtte utgiftene. Innslagspunktet nedjusteres fra 250 kroner per innbygger til 150 kroner per innbygger fra 2022. Dette er begrunnet med at flere fylkeskommuner har blitt betydelig større etter regionreformen, og at det derfor er vanskeligere å komme inn under ordningen med gjeldende innslagspunkt. Fylkeskommuner som har utgifter som i sum overstiger 75 mill. kroner, vil fra 2022 også kunne søke om å få kompensert deler av de medgåtte utgiftene, selv om beløpet ikke overstiger 150 kroner per innbygger. Fylkeskommunene kan sende søknad om tilskudd direkte til departementet. Departementet vurderer behovet for skjønnstilskudd etter naturskade i hvert enkelt tilfelle.

Det er satt av totalt 170 mill. kroner i tilbakeholdte midler i 2022 som fordeles av departementet, med 120 mill. kroner til kommunene og 50 mill. kroner til fylkeskommunene.

I 2020 og 2021 er det gitt kompensasjon til kommuner som mister veksttilskuddet som følge av kommunesammenslåinger i 2020, innenfor kommunerammen. Dette avvikles fra 2022.

DEPARTEMENTETS PROSJEKTSKJØNNSMIDLER

Innenfor skjønnsrammen til kommunene settes det av midler til utviklings- og fornyingsprosjekter. Midlene fordeles av departementet. Tilskuddet må komme kommunesektoren til gode, og prosjekter i regi av departementet og/eller KS kan finansieres med prosjektskjønnet.

Det foreslås å sette av 20 mill. kroner i 2022 til prosjektskjønn.

Prosjektene skal ha overføringsverdi til flere kommuner og/eller fylkeskommuner, og et opplegg for erfaringsspredning skal inngå i prosjektet.

Nærmere omtale av hvilke organisasjoner og enheter som kan motta tilskudd og til hva slags prosjekter og programmer, gis i proposisjonen.

1.5 En brukerorientert og effektiv offentlig sektor

1.5.1 En mer fremtidsrettet kommunestruktur

1.5.1.1 STATUS FOR DE NYE KOMMUNENE VÅREN 2021 – PÅ RETT KURS OG MED ET LANGSIKTIG PERSPEKTIV PÅ GEVINSTREALISERING

Kommunereformen i perioden 2013–2017 ga de største endringene i kommuneinndelingen på over 50 år. Fra 1. januar 2020 ble 43 nye kommuner etablert. På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet har statsforvalterne gitt en kortfattet og overordnet vurdering av situasjonen i de nye kommunene – ett år etter at de fleste sammenslåingene i reformen trådte i kraft.

Koronapandemien preget naturlig nok det første året i de nye kommunene. Mange planlagte aktiviteter for å fortsette byggingen av den nye kommunen ble erstattet av krisehåndtering og smittesporing. Statsforvalterne trekker frem at de nye kommunene likevel allerede første året opplever positive erfaringer fra sammenslåingene, særlig ved at de har styrket kapasitet og kompetanse på ulike fagområder. Samtidig gjenstår det som forventet fremdeles mye arbeid for å realisere flere gevinster av sammenslåingene.

De nye kommunene har større og sterkere organisasjoner og fagmiljø

Statsforvalterne trekker frem at de nye kommunene bygger sterkere fagmiljø som man allerede ser positive effekter av. Flere embeter fremhever at større og faglig sterkere fagstaber gir bedre styring av tjenestene både når det gjelder kvalitet og rettssikkerhet. I tillegg gir harmonisering og standardisering likeverdige tjenester i hele den nye kommunen.

Til tross for at det er for tidlig å trekke konklusjoner om samfunns- og næringsutviklingen i de nye kommunene, trekkes det også frem at økt arealtilgang og samordning og styrking av fagmiljø ser ut til å gi bedre kapasitet og kompetanse til å ivareta blant annet planprosesser, planarbeid, byggesak og økonomistyring i kommunene.

Behovet for videre arbeid med en mer fremtidsrettet kommunestruktur er særlig begrunnet i utfordringene knyttet til kapasitet og kompetanse i små kommuner og behovet for en mer helhetlig og bærekraftig samfunns- og næringsutvikling. Det vises i proposisjonen til at selv om det er for tidlig å trekke endelige konklusjoner, viser de foreløpige vurderingene fra statsforvalterne at sammenslåingene ser ut til å ha styrket de nye kommunene på begge disse områdene.

Det er nødvendig med et langsiktig perspektiv på gevinstrealisering av sammenslåingene

Et annet hovedtrekk i tilbakemeldingene fra statsforvalterne er at gevinstrealiseringen må ha et langsiktig perspektiv.

Flere trekker frem at harmonisering av brukerbeta-linger, gebyrer og lønn, avvikling og restrukturering av ulike interkommunale samarbeid, samt intensjonsavtaler med «jobbgaranti», har vært utfordrende problemstillinger for de nye kommunene.

Koronapandemien har naturlig nok satt et betydelig preg på arbeidet med å slå sammen nye kommuner. Flere av statsforvalterne beskriver at pandemien har medført forsinkelse i viktige prosesser, og at omstillingskostnader ved sammenslåingen forlenges som følge av pandemien. Til tross for enkelte utfordringer, beskriver statsforvalterne også at pandemien har fungert som en ytre faktor som til en viss grad kan ha virket sam- lende og bidratt til intern samordning.

En kartlegging fra Agenda Kaupang viser at mange nye kommuner har et høyt gjeldsnivå og fremtidige driftsforpliktelser som medfører et betydelig økonomisk omstillingsbehov allerede fra oppstarten av ny kommune. Årsakene til dette er økonomiske disposisjoner foretatt i de gamle kommunene i perioden fra Stortingets vedtak om sammenslåing i 2017 til de nye kommunene trådte i kraft 1. januar 2020. Kartleggingen viser også at harmonisering av tjenester, rutiner, reglementer, systemer og lønn var en stor oppgave i sammenslåingsprosessene. Over halvparten av kommunene i undersøkelsen sier at de i liten eller svært liten grad kom i mål med harmonisering av tjenestene før den nye kommunen var etablert. Årsakene til dette oppgis å være tidsnød, kapasitetsutfordringer, store kulturforskjeller mellom partene og politiske uklarheter og omkamper.

Departementet har gjennomgått de ureviderte regnskapstallene for 2020. Gjennomgangen viser at kommuner som inngikk i en kommunesammenslåing

hadde lavere driftsresultater, høyere gjeldsvekst og tærte mer på fondene de siste årene før sammenslåingen, enn øvrige kommuner. Tallene viser likevel at de nye kommunene hadde et netto driftsresultat for 2020 som var hakket høyere enn for de øvrige kommunene. Også disposisjonsfondene var større i de nye kommunene, mens gjeldsveksten var sterkere i de nye kommunene også gjennom 2020.

Basert på statsforvalternes tilbakemeldinger er departementets vurdering at de nye kommunene jobber godt for at reformens mål skal oppfylles. Samtidig gjenstår det som forventet fremdeles mye arbeid for å hente ut flere gevinster av sammenslåingene. Departementet vil gjennomføre en helhetlig evaluering av kommunereformen på et senere tidspunkt.

1.5.1.2 REGJERINGENS POLITIKK FOR STØRRE OG STERKERE KOMMUNER

Utfordringsbilde – sårbar kapasitet og kompetanse i mange kommuner, uhensiktsmessige kommunegrenser i mange vekstområder

Hovedtrekkene ved kommunestrukturen er ikke endret. Det er fremdeles mange små kommuner i Norge. Små kommuner har høyere driftskostnader og utfordringer med sårbar kapasitet og kompetanse på mange fagområder. Det har over tid blitt et større strekk i laget mellom de største og de minste kommunene. Dette strekket vil øke ytterligere som følge av ulike utviklingstrekk i befolkningssammensetningen i små og store kommuner.

I Perspektivmeldingen 2021 peker regjeringen på stor variasjon mellom kommunene som en trend og utfordring i offentlig sektor. Variasjon mellom kommunenes oppgaveløsning og hvor mye de får ut av ressursene springer ut av politiske prioriteringer og lokale tilpasninger. Variasjon som følge av sårbar kapasitet og kompetanse i mange kommuner er en utfordring.

Statsforvalternes årsrapporter for 2020 synliggjør at det fortsatt er utfordringer med kapasitet og kompetanse i mange kommuner, og at det er nødvendig å fortsette arbeidet med endringer i kommunestrukturen.

Som tidligere år trekker flere av statsforvalterne frem at de mindre kommunene har sårbar kompetanse og kapasitet på planområdet.

De samme utfordringstrekkene med sårbar kapasitet og kompetanse fremgår også på andre områder, som for eksempel landbruk, barnevern og helse- og omsorgstjenester.

Sårbarheten i de minste kommunene skyldes ikke økonomiske forhold, men vanskeligheter med rekruttering av tilstrekkelig arbeidskraft.

Mange kommuner velger å samarbeide for å kunne håndtere oppgavene de har ansvar for.

Interkommunalt samarbeid vil være et nødvendig supplement til den enhver tid gjeldende kommunestruktur.

Det vises i proposisjonen til at omfattende interkommunalt samarbeid ikke er en tilstrekkelig god løsning på utfordringene som oppstår der hvor kommunegrensene deler opp sammenhengende bybebyggelse. I rapporten «Flerkommunale byområder. Utfordringer og konsekvenser sett fra administrasjonens, politikerne og innbyggernes synsvinkel», skriver forskere fra NORCE at til tross for mange velfungerende interkommunale samarbeid om ulike kommunale tjenester, som vann, avløp, renovasjon, brann og redning, i byområdene, så løser det interkommunale samarbeidet i liten grad utfordringene innenfor areal- og transportplanlegging og næringsutvikling. Det er nettopp på disse områdene utfordringene ved flerkommunale byområder er størst.

Statsforvalterne er generelt samstemte i at det er nødvendig å jobbe videre med endringer i kommunestrukturen for å redusere sårbarheten i mange kommuner. Siden Stortingets vedtak om sammenslåinger i 2017 har det vært få nye initiativ og formelle prosesser mellom kommuner om mulige sammenslåinger. Utfordringsbildet, med et tydelig behov for endring, er imidlertid det samme.

Videre arbeid for en mer fremtidsrettet kommunestruktur

Det pekes i proposisjonen på at dersom kommunene i fremtiden skal være i stand til å ivareta den viktige rollen i velferdsstaten som de har hatt gjennom hele etterkrigstiden, må arbeidet med å legge til rette for flere kommunesammenslåinger fortsette. I tråd med Stortingets vedtak av 7. desember 2017, er det opp til kommunene selv å bestemme om de ønsker å slå seg sammen med nabokommuner.

Som redegjort for i kommuneproposisjonen for 2019, er målene for arbeidet med å endre kommunestrukturen gode og likeverdige tjenester til innbyggerne, en helhetlig og bærekraftig samfunns- og næringsutvikling, bærekraftige og robuste kommuner og et styrket lokaldemokrati. Det er særlig utfordringene knyttet til kapasitet og kompetanse i små kommuner og behovet for en mer helhetlig og bærekraftig samfunns- og næringsutvikling som gjør det nødvendig å jobbe videre med endringer i kommunestrukturen. Dette reformbehovet er forsterket gjennom de siste tiårene.

Statsforvalterne har fortsatt en sentral rolle i den videre dialogen med kommunene om dagens kommunestruktur, og om kommunene har de nødvendige forutsetningene for å kunne ivareta alle sine fire roller; som tjenesteleverandør, som samfunnsutvikler, som myndighetsutøver og som demokratisk arena.

Mangel på kapasitet og kompetanse, særlig innenfor spesialiserte områder, gjør at mange små kommuner ser seg nødt til å inngå interkommunalt samarbeid for å kunne levere et forsvarlig tjenestetilbud til sine innbyggere. På sikt kan omfattende samarbeid tappe kommunene for kompetanse og arbeidsplasser, dersom de ikke selv er vertskommune for samarbeidet. Noen kommuner ønsker å prøve ut om det er mulig å ha et samarbeid om ulike tjenester og oppgaver der en unngår denne tapsopplevelsen. Det betyr at det må lages en plan for fordeling av kompetansen og arbeidsplassene i det interkommunale samarbeidet.

Interkommunalt samarbeid vil alltid være et supplement til den enhver tid gjeldende kommunestruktur. Selv om sammenslåinger ikke vil fjerne alt behov for interkommunalt samarbeid, vil kommunesammenslåing likevel i de aller fleste tilfellene være den beste løsningen for både små kommuner med kapasitets- og kompetanseutfordringer og for bykommuner med utfordringer som strekker seg over kommunegrensene.

Fortsatt gode og langsiktige økonomiske virkemidler for kommuner som slår seg sammen

Også i det videre arbeidet med kommunestruktur legges det til rette for gode og langsiktige økonomiske virkemidler for kommuner som ønsker å slå seg sammen, jf. Stortingets tilslutning til dette i Innst. 393 S (2017–2018).

Kommuner som slår seg sammen vil få utbetalt et engangstilskudd.

Kommuner som slår seg sammen mottar et inndelingstilskudd når den nye kommunen formelt trer i kraft.

Regionsentertilskuddet ble innført som et tilskudd i inntektssystemet fra og med 2017 og går til kommuner som slår seg sammen og utgjør et sterkere tyngdepunkt i sin region.

Det gis også støtte til utredning til kommuner som ønsker å utrede sammenslåing.

Det vil fortsatt gis støtte på inntil 100 000 kroner til hver kommune som utarbeider informasjon og gjennomfører folkehøring om kommunesammenslåingen, jf. inndelingsloven § 10.

1.5.2 Kommunesektoren og bærekraftsmålene

1.5.2.1 KOMMUNESEKTOREN ER VIKTIG FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Bærekraftsmålene ble vedtatt av FNs medlemsland i 2015, og er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Regjeringen mener at Norge har et stort ansvar for å bidra til oppnåelsen av bærekraftsmålene innen 2030, både her hjemme og i resten av verden.

Verdens felles plan for bærekraftig utvikling

Regjeringen har bestemt at bærekraftsmålene skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer. Regjeringen vil våren 2021 legge frem en handlingsplan for oppfølging av 2030-agendaen og bærekraftsmålene. Handlingsplanen gjennomgår status for delmålene i Norge og vil anviser forslag til en målrettet innsats både fra næringsliv, sivilsamfunn og offentlig sektor. Handlingsplanen legger stor vekt på betydningen av samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer, ikke minst på regionalt og lokalt nivå.

Kommuner og fylkeskommuner er nøkkelaktører

FN har anslått at to tredjedeler av de 169 delmålene bare kan nås gjennom lokal innsats og lokale prioriteringer. Kommunesektoren er grunnmuren i det norske velferdssamfunnet. Kommuner og fylkeskommuner har ansvar for politiske prioriteringer lokalt og regionalt. De er nærmest innbyggere, lokale bedrifter og organisasjoner. Samtidig har de ansvar for mye av den sosiale og fysiske infrastrukturen som påvirker befolkningens levekår og utviklingsmuligheter. Kommuner og fylkeskommuner har viktige roller som samfunnsutviklere, eiendomsforvaltere, arbeidsgivere og markedsaktører. Rammefinansiering og rammestyring styrker det lokale selvstyret og gir handlingsrom for kommunesektoren, samtidig som det legger til rette for et likeverdig tjenestetilbud i hele landet. Fylkeskommuner og kommuner er derfor avgjørende for å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling.

1.5.2.2 FYLKESKOMMUNER OG KOMMUNER ARBEIDER UT FRA BÆREKRAFTSMÅLENE

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

Regjeringen legger hvert fjerde år frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Regjeringen utarbeider også statlige planretningslinjer for å konkretisere de nasjonale forventningene på områder der det er spesielt viktig at nasjonal politikk blir fulgt opp i planleggingen. Både de nasjonale forventningene og de statlige planretningslinjene bygger på 2030-agendaen, og begge skal bidra til at de ulike interessene i planprosessene blir samordnet. Bærekraftsmålene bør i størst mulig grad være en integrert del i planleggings- og prioriteringsprosesser i kommuner og fylkeskommuner. Bærekraftsagendaen er omfattende og krever innsats på mange områder. Politiske prioriteringer er derfor nødvendige. Innsatsen må tilpasses mulighetene og utfordringene i hver enkelt kommune og fylkeskommune.

Kommuner og fylkeskommuner bruker bærekraftsmålene i planleggingen

Nordlandsforskning og Institutt for by- og regionplanlegging ved NMBU har utarbeidet Rapporten «Strekk i laget: en kartlegging av hvordan FNs bærekraftsmål implementeres i regional og kommunal planlegging». Den viser at mange kommuner og fylkeskommuner bruker bærekraftsmålene i sin planlegging, for eksempel i sitt arbeid med regional og kommunal planstrategi, men at det er store variasjoner i hvordan de brukes. Rapporten viser også at det norske plansystemet er et godt egnet rammeverk for en tverrsektoriell og helhetlig tilnærming til bærekraftsmålene. Kommuneplanens samfunnsdel er det sentrale planverktøyet for å vurdere hvordan bærekraftsmålene skal følges opp i den lokale samfunnsutviklingen og i kommuneorganisasjonen. Målsettinger kan stå i motsetning til hverandre, og krever politiske prioriteringer når hensyn skal avveies. Rapporten peker på at det er viktig med tydelig politisk lederskap og aktiv deltakelse fra politikere nderveis i planprosessene for å lykkes.

Kommunene bidrar aktivt i nettverk

Stadig flere kommuner deltar i ulike nasjonale og internasjonale nettverk som har som formål å bistå kommuner som ønsker å integrere bærekraftsmålene i sin virksomhet og planlegging. Flere norske kommuner og fylkeskommuner har gått sammen i et Bærekraftsnettverk som en del av det nasjonale «Bærekraftsløftet», som er en felles nasjonal dugnad på tvers av sektorer. Nettverket har sammen med organisasjoner, bedrifter og KS innledet et samarbeid med FN om bærekraftig utvikling av byer og lokalsamfunn. Våren 2020 ble det etablert en prosjektorganisasjon og en nasjonal styringsgruppe for bærekraftsløftet, bestående av kommune- og fylkespartnerne, KS, Innovasjon Norge og Design og arkitektur Norge (DOGA). Sammen med FN viser kommunene og fylkeskommunene i det FN-støttede nettverket «Network of Excellence» hvordan det er mulig å nå FNs bærekraftsmål enda raskere ved å innarbeide lokal informasjon om bærekraft i plan- og styringssystemene, organisasjons- og ledelsesutvikling, innbyggerinvolvering og offentlige anskaffelser. Rammeverkene som utvikles og testes i Norge blir allerede brukt i andre land for å legge til rette for bærekraftig verdiskaping.

KS, NHO og LO har sammen med kommunene i Bærekraftsnettverket tatt initiativ til et bredt, nasjonalt partnerskap for bærekraftig samfunnsomstilling og verdiskaping for å bidra til at Norge oppfyller sine forpliktelser innen 2030.

Kompetanseutvikling og formidling av erfaringer

Regjeringen har satt av midler til å styrke plankompetansen gjennom utredninger og forskning. Forskningsrådet forvalter midler gjennom flere program som vil gi

kunnskap om bærekraftig areal- og samfunnsutvikling. Se nærmere omtale i proposisjonen.

Regjeringen vil bidra til å formidle erfaringer fra arbeid som gjøres av kommuner, fylker, og ulike typer virksomheter i hele landet. Regjeringen har etablert en nettside hvor informasjon om det nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene samles.

Regjeringen skal levere sin andre frivillige nasjonale rapport til FN (VNR) sommeren 2021. KS og flere kommuner arbeider med lokale og regionale rapporter som del av den norske frivillige rapporteringen til FN.

Utvikling av indikatorer

Regjeringen har gitt SSB og andre nasjonale statistikkprodusenter i oppdrag å utvikle kvantitative indikatorer som kan belyse utviklingen over tid for nasjonale politiske mål.

En del av samarbeidsavtalen mellom departementet og KS om innovasjon og bærekraftsmålene er at partene skal samarbeide om å identifisere indikatorer som kan følge utviklingen av bærekraftsmålene over tid.

1.5.3 Innovasjon

Utvikling og innovasjon har bidratt til fremgang og til at Norge er et moderne velferdssamfunn. Innovasjon og effektiv ressursutnyttelse i offentlig sektor er viktig for bærekraftige offentlige finanser, og for å opprettholde et godt tjenestetilbud og tillit til det offentlige. Regjeringen vil legge til rette for at offentlig sektor kan ta ut det fulle potensialet som ligger i innovasjon, og på den måten legge til rette for god ressursbruk og økt samlet verdiskaping.

STORTINGSMELDING OM INNOVASJON I OFFENTLIG SEKTOR

Meld. St. 30 (2019–2020) En innovativ offentlig sektor — Kultur, ledelse og kompetanse, ble behandlet i Stortinget i februar 2021. I meldingen lanserte regjeringen tre prinsipper for innovasjon i offentlig sektor:

- Politikere og offentlige myndigheter må gi handlingsrom og insentiver til å innovere.
- Ledere må utvikle kultur og kompetanse for innovasjon, der man har mot til å tenke nytt og lærer av feil og suksesser.
- Offentlige virksomheter må søke nye former for samarbeid. Videre lanserer regjeringen ti hovedgrep for å øke innovasjonstakten og -evnen i offentlig sektor.

Regjeringen jobber nå med å følge opp stortingsmeldingen. I 2020 gjennomførte Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet og i samarbeid med Leverandørutviklingsprogrammet, en pilot på et program som skal bringe offentlige oppdragsgivere og startups sammen for å løse utfordringer i

offentlig sektor. Ordningen heter StartOff og har blitt testet ut på to piloter, Arkivverket og Sunnaas sykehus. Tilbakemeldingene er så langt gode både fra pilotene og oppstartsvirksomhetene som deltar. Programmet var offisielt i gang fra 1. januar 2021, og da ble også Digitaliseringsdirektoratet koblet på. I 2020 ble det også delt ut nesten 20 mill. kroner til statlige og kommunale innovasjonsprosjekter gjennom StimuLab-ordningen. StimuLab forvaltes av Digitaliseringsdirektoratet i samarbeid med Design og arkitektur Norge (DOGA) og søker samarbeid med statlige virksomheter og kommuner som våger å tenke nytt om roller, tjenester og systemer, og som er villige til å endre disse for å levere bedre tjenester til innbyggerne. Regjeringen vil også etablere et råd for innovasjon i offentlig sektor som skal bidra til å styrke måloppnåelsen innenfor regjeringens politikk for innovasjon i offentlig sektor og utvikle politikkområdet.

SAMARBEIDSAVTALE MED KS

KS og Kommunal- og moderniseringsdepartementet har våren 2021 utarbeidet en samarbeidsavtale om innovasjon og oppfølgingen av bærekraftsagendaen.

Målet er å bidra til en nytenkende, innovativ og bærekraftig offentlig sektor, som leverer gode tjenester, har høy grad av tillit i befolkningen, og finner nye løsninger på samfunnsutfordringer. Å løse de store samfunnsutfordringene krever både mindre innovasjoner og større systeminnovasjoner, samarbeid om utvikling av nye virkemidler og en sterkere mobilisering av både kommunal og statlig sektor. Spredning av erfaringer og gevinstrealisering vil være sentralt i både arbeidet med innovasjon i offentlig sektor, og i arbeidet med bærekraftsmålene.

STATSFORVALTERENS SKJØNNSMIDLER

Statsforvalteren gir en del av skjønnsmidlene som støtte til fornyings- og innovasjonsprosjekter i kommunene.

1.5.4 Digitalisering

Digitalisering og bruk av ny teknologi er en forutsetning for å lykkes med å fornye offentlig sektor. Digitalisering bidrar til å løse utfordringer på nye måter og er et virkemiddel for innovasjon. Kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter må samarbeide om å utvikle sammenhengende digitale tjenester som dekker behov hos innbyggere, næringsliv og frivillig sektor.

OPPFØLGING AV DIGITALISERINGSSTRATEGIEN

Digitaliseringsstrategien, «En digital offentlig sektor – Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025», ble lansert i 2019. KS, Skate (Styring og koordinering av tjenester i e-forvaltning) og Digitaliseringsdirektoratet

følger opp tiltakene i strategien gjennom en felles handlingsplan.

Kommunal sektor deltar sammen med departementene og Digitaliseringsdirektoratet i utviklingen av sammenhengende tjenester innenfor syv livshendelser som skal prioriteres i arbeidet med å lage brukervennlige og sammenhengende tjenester. De skal utvikle metoder og samle kunnskap om brukerorientering, organisering og koordinering i utvikling og drift av sammenhengende tjenester. Arbeidet omfatter også gjennomgang av regelverk. Det er nasjonalt ressurscenter for deling av data, som åpnet i 2020, som har ansvaret for dette arbeidet.

Kjerneoppgaver er å fremme deling og bruk av data ved å spre kunnskap om regelverket, og å sørge for bedre samspill mellom juss, teknologi, forretning og forvaltning på området. Senteret skal være ett læremiljø og en kompetansebank for hele offentlig sektor.

Digital kompetanse blir en kritisk faktor for offentlige virksomheters evne til å digitalisere tjenester til innbyggere og næringsliv og få gevinster av dette. Regjeringen vil utarbeide en strategi for digital kompetanse i offentlig sektor i samarbeid med KS og andre relevante aktører.

SAMARBEIDSAVTALE OG KONSULTASJONSMØTE OM DIGITALISERING

I tråd med tiltak i digitaliseringsstrategien, er det etablert et årlig konsultasjonsmøte mellom KS og regjeringen for oppfølging av digitaliseringstiltak som berører kommunal sektor, herunder tiltakene i digitaliseringsstrategien.

Som del av konsultasjonsordningen er det også inngått samarbeidsavtale mellom KS og KMD om digitalisering, som blant annet omfatter tiltak i digitaliseringsstrategien. Det er etablert en felles arbeidsgruppe for å følge opp samarbeidsavtalen, herunder utforming av felles prinsipper for involvering av kommunal sektor i statlige digitaliseringstiltak.

STORTINGSMELDING OM DATADREVET ØKONOMI OG INNOVASJON

Fremveksten av dataøkonomien forventes å bli en viktig driver for økonomisk vekst i Norge fremover. Regjeringen vil at Norge skal utnytte mulighetene som ligger i data til økt verdiskaping, flere nye arbeidsplasser i hele landet, og en effektiv offentlig sektor. Bedre utnyttelse av data er også viktig om Norge skal lykkes i overgangen til et mer bærekraftig samfunn og en grønnere økonomi. Regjeringen har en ambisjon om økt verdiskaping med offentlige data i næringslivet og i samfunnet, og vil legge til rette for at offentlige virksomheter, inkludert kommuner, skal kunne dele mer data av god kvalitet på en effektiv og sikker måte. Regjeringen har derfor lagt frem Meld. St. 22 (2020–2021) Data som res-

surs. Datadrevet økonomi og innovasjon, for Stortinget våren 2021.

DIGITAL HELE LIVET

Kommunal- og moderniseringsdepartementet samarbeider med KS for å hjelpe flere kommuner å etablere et lavterskel DigiHjelpen-tilbud for innbyggere som ikke har tilstrekkelige digitale ferdigheter. Departementet vil utarbeide en ny strategi i løpet av 2021 for arbeidet med å heve befolkningens digitale kompetanse og legge til rette for digital deltakelse – kalt «Digital hele livet». KS deltar i dette arbeidet. Målet med strategien er å bidra til at ulike befolkningsgrupper har muligheter til å tilegne seg, og oppdatere, sin digitale kompetanse gjennom ulike livsfaser. Videre er målet at alle innbyggere skal ha mulighet til digital deltakelse – i arbeidslivet, i samfunnslivet og sosialt.

FULLDIGITAL BYGGESAKSPROSESS

Fellestjenester BYGG er den digitale regelverksplattformen som kontrollerer og sender inn byggesøknader til riktig kommune. Det er nå seks leverandører som tilbyr søknadsløsninger i markedet. Målet er at alle byggesøknader skal sendes digitalt. I 2021 og de neste årene blir det en sentral oppgave for KS, bistått av direktoratet for byggkvalitet, å hjelpe flere kommuner i gang med eByggesak. Målet er at alle landets kommuner skal ta i bruk løsningen innen 2025.

Digitalt nabovarsel er den hurtigst økende tjenesten i Fellestjenester BYGG. Antall nabovarsler rundt nylig én million siden lanseringen. I tillegg er det nå lagt til rette for å sende søknader om samtykke for nye yrkesbygg til Arbeidstilsynet via Fellestjenester BYGG. Resultatet er at både søkerne og Arbeidstilsynet sparer tid.

Fellestjenester PLAN, som er under utvikling, skal kontrollere reguleringsplanforslag før de sendes til kommunene. På sikt vil dette kunne bidra til at hele det norske planverket blir digitalt tilgjengelig.

BRUKERVENNLIGE LØSNINGER I HUSBANKEN

Husbanken har de siste årene utviklet en rekke nye digitale løsninger. Nytt søknads- og saksbehandlingssystem for startlån og bostøtte er i bruk. Nytt forvaltningssystem for lån og tilskudd skal etter planen lanseres i 2021.

KOBO er et stat-kommune-prosjekt som utvikler digitale løsninger for kommunalt disponerte utleieboliger. Målet er at det skal bli enklere å søke, tildele, administrere, forvalte og gi oppfølging i kommunalt disponerte utleieboliger. Husbanken, i samarbeid med KS og utvalgte kommuner, er i gang med å utvikle en ny modulbasert søknads-, selvbetjenings- og saksbehandlingsløsning. Prosjektet skal gi gevinster til både innbyggere, kommunene og staten.

Boligsosial monitor viser status for bo- og oppvekstvilkår og gir mulighet til å overvåke utviklingen av boforhold på kommunalt nivå. Statistikkbanken viser bruken av Husbankens økonomiske virkemidler. Husbanken har også veiviseren.no, som er en digital oppslags-tjeneste og veileder for fagpersoner innenfor boligsosialt arbeid.

DIGISOS

Gjennom prosjektet Digisos har KS, fem pilotkommuner og Arbeids- og velferdsdirektoratet utviklet en nasjonal løsning for digital søknad om sosialhjelp og innsynsløsning for bruker på Ditt Nav. Digisos er én av flere nye løsninger som er utviklet med støtte fra finansieringsordningen DigiFin som er etablert i samarbeid mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet og KS. Prosjektet er et godt eksempel på en sammenhengende tjeneste som er utviklet i samarbeid mellom Nav og kommunesektoren, og det har gjort sosiale tjenester mer tilgjengelige og oversiktlige for brukerne.

1.5.5 Effektivitet i kommunale tjenester

Det gjennomføres i dag et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid i kommunesektoren.

Gjennom et systematisk arbeid med kvalitetsforbedring og effektivisering kan tjenestetilbudet i kommunene forbedres og ressurser frigjøres, slik at innbyggerne får flere tjenester og tjenester med høyere kvalitet.

ANALYSE FRA SENTER FOR ØKONOMISK FORSKNING INDIKERER ET POTENSIAL FOR EFFEKTIVITETSGEVINSTER

Senter for økonomisk forskning (SØF) har på oppdrag fra TBU laget et anslag på effektiviteten innenfor barnehage, grunnskole og omsorgstjenestene ved hjelp av dataomhyllingsanalyser (DEA-analyser). Beste observerte praksis identifiseres, og de andre enhetene måles mot denne. SØFs analyser indikerer at i 2019 var effektiviseringspotensialet for landet som helhet rundt 20 prosent innenfor de tre sektorene. Det er samtidig betydelige forskjeller mellom kommunene, og særlig blant de små kommunene er variasjonene store.

Dette må sees på som illustrasjonsberegninger. Det kan være gode grunner til at ikke alle kommuner er like effektive. Det vil derfor ikke være mulig å ta ut hele det beregnede potensialet for effektivisering, men beregningen illustrerer en betydelig mulighet for bedre ressursutnyttelse og bedre tjenester.

Sammenliknet med tidligere års analyser er det to viktige forskjeller. For det første benyttes nå driftsutgifter som eneste innsatsfaktor, mens det tidligere ble skilt mellom ulike typer av arbeidskraft og andre driftsutgifter enn lønn. For det andre rapporteres såkalt skjevhetsskorrigerte effektivitetsscorer, som gjennomgående er lavere enn de ordinære effektivitetsscorene. Begge forhold trekker i retning av lavere effektivitetsscore i

årets analyser enn i tidligere års analyser, slik at resultatene ikke er direkte sammenlignbare med tidligere år.

For 2008–2019 har det vært en økning i samlet effektivitet på 1,1 prosent, eller 0,1 prosent i årlig gjennomsnitt. Økningen i effektivitet har vært høyest i grunnskolen med 3,6 prosent for perioden under ett. I omsorgstjenestene økte beregnet effektivitet med 1,3 prosent fra 2008 til 2019, mens barnehagene har hatt en nedgang på nesten 7 prosent.

Det gis i proposisjonen en forklaring på tallene.

KOMMUNEVISE RESULTATER FRA EFFEKTIVITETSANALYSEN PÅ KOMMUNEDATA.NO

Resultatene for den enkelte kommune er tilgjengelige på nettsiden kommunedata.no.

Departementet tar sikte på også fremover å publisere kommunevise tall over effektivitetspotensialet på kommunedata.no. Dette er et godt utgangspunkt for kommunene, som her kan måle seg mot sammenliknbare kommuner og se utviklingen i egen virksomhet over tid.

EFFEKTIVITETSANALYSENE BØR SUPPLERES MED FLERE KILDER

SØFs effektivitetsanalyse kan være et godt utgangspunkt for en diskusjon om effektivitet i kommunene. For den enkelte kommune vil andre tilnærminger og egne vurderinger måtte komme i tillegg for å få en god forståelse av effektiviteten i produksjonen av egne tjenester.

Effektivitetsscorene fra DEA-analysen er basert på en sammenvekting av produkter og innsatsfaktorer. Styrken til DEA-analysen er at den er basert på en metode som er spesielt utviklet for å analysere effektivitetsforskjeller mellom kommuner og effektivitetsutvikling over tid.

En enklere tilnærming er systematisk sammenlikning mellom kommuner, såkalt benchmarking. Benchmarking tar utgangspunkt i nøkkeltall for den enkelte kommune og sammenlikner med tilsvarende nøkkeltall i andre kommuner, enten fra KOSTRA eller andre datakilder.

Produktivitetskommisjonen pekte på at økt offentlighet og oppmerksomhet om resultatindikatorer og ressursbruk kan fungere som insentiv til forbedringsarbeid.

Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserer informasjon om økonomien og tjenestene både på kommune-, fylkes- og nasjonalt nivå gjennom KOSTRA. I tillegg til KOSTRA bidrar flere nettsider til å beskrive tjenestene i kommunene: KS og Kommuneforlagets bedrekommune.no, Difis siste innbyggerundersøkelse fra 2019, Innovasjonsbarometeret for kommunal sektor, og nettportalen Kommunedata.no.

Se nærmere omtale av de enkelte nettsidene i proposisjonen.

Produktivitetskommisjonen peker i sin første rapport på at mer og bedre bruk av teknologi vil være avgjørende for økt produktivitet både i offentlig sektor og i næringslivet.

Det kan også være effektiviseringspotensial i en god arbeidsgiverpolitikk.

1.5.6 Statlig tilsyn med kommunesektoren

1.5.6.1 BAKGRUNN

Regjeringen ga i Prop. 128 S (2016–2017) Kommune- og regionproposisjonen 2018 en redegjørelse for status og utfordringer for statlig tilsyn med kommunesektoren.

Regjeringen skisserte i proposisjonen et mål om at det statlige tilsynet med kommunesektoren skal være koordinert og effektivt, og at omfanget av statlig tilsyn med kommunene totalt sett ikke skal øke. Det ble videre uttalt at departementet vil følge utviklingen av det statlige tilsynet med kommunesektoren, og ta sikte på å orientere Stortinget om utviklingstrekk hvert fjerde år. Tiltakene som ble løftet frem som viktige for å nå de nevnte målene, og for å imøtekomme det som var identifisert som forbedringspunkter, var å videreutvikle tilsynsmetoder som legger til rette for læring i forbindelse med tilsyn, utnytte synergier mellom statlig tilsyn og den kommunale egenkontrollen, legge til rette for statsforvalternes samordning av tilsyn med kommunene og nasjonal samordning av statlig tilsyn med kommunesektoren.

1.5.6.2 UTVIKLINGSTREKK FOR STATLIG TILSYN MED KOMMUNESEKTOREN I PERIODEN 2016–2019

I rapport 2020:9 Statlig tilsyn med kommunene – kartlegging av omfang, samordning og nytte, har DFØ sett nærmere på styring og samordning av statlig tilsyn med kommunesektoren, hva som er omfanget av statlig tilsyn med kommunesektoren, og hvordan nytten av statlig tilsyn oppleves. DFØ har vurdert både det statlige tilsynet med kommuneplikter og tilsynet med aktørplikter.

Ingen store endringer i omfanget av statlig tilsyn

Det finnes ikke en enkel og ensartet måte å måle omfanget av tilsyn på. DFØ har derfor sett nærmere på antall lover som hjemler tilsyn med kommunene, antall gjennomførte tilsyn med kommunene per år, og vurderinger av ressursbruk (tid) knyttet til tilsyn både hos tilsynsmyndighetene og i kommunene. Verken kommunene eller statsforvalterne har noen klar opplevelse av at omfanget av tilsyn har økt de siste fem årene. Mange kommuner opplever imidlertid statlig tilsyn som tidkrevende. Særlig gjelder dette fasen med innhenting av dokumentasjon i forkant av et tilsynsbesøk.

Kommunene vurderer statlig tilsyn mer positivt enn tidligere

DFØs kartlegging viser at både kommunene og statsforvalterne fortsatt opplever at tilsyn er nyttig, og bidrar til bedre regeletterlevelse, god kvalitet på tjenestene og læring i kommunene. Statsforvalternes egeninitierte tilsyn oppleves som mest nyttig både av kommunene og statsforvalterne, sammenlignet med landsomfattende/nasjonale tilsyn.

Både kommunene og statsforvalterne opplever imidlertid veiledning som enda mer nyttig, når de blir bedt om å vurdere nytten av tilsyn opp mot andre virkemidler. Ifølge rapporten trekker mange kommuner og statsforvaltere frem veiledning og flere læringsaktiviteter i forbindelse med tilsyn som et klart utviklingstrekk ved det statlige tilsynet, og et stort flertall av kommunene ønsker flere læringsaktiviteter både i forkant og i etterkant av tilsyn. Rapporten viser at et stort flertall av kommunene opplever at tilsynsmyndighetene er tydelige på når de utfører tilsyn og når de gir veiledning.

Statsforvalterne har fått større handlingsrom, og det er større fleksibilitet i virkemiddelbruken

Statsforvalterne har generelt fått større handlingsrom til å bestemme tema, volum og virkemidler i tilsynene med kommunene. Et stort flertall av kommunene er også tilfredse med måten tilsynene er forberedt på og måten de gjennomføres på. Over 40 prosent av statsforvalterne mener at det ikke alltid er lagt til rette for at de kan føre tilsyn med de temaene de finner mest formåls-tjenlige.

Samordning av statlig tilsyn blir bedre ivare tatt

Rapporten viser at manglende samordning av statlig tilsyn i tid ikke oppleves som noe stort problem verken for kommunene eller statsforvalterne. Rapporten viser videre til at statsforvalterne har fått nye verktøy for å samordne tilsyn, og 81 prosent av statsforvalterne mener at de nå har verktøy som legger til rette for samordning. DFØ ser tendenser til at forskjellene blir mindre blant annet i metodikk. Dette fordi tilsynsmyndighetene inspirerer og lærer av hverandre.

Et flertall av statsforvalterne og kommunene mener at statlig tilsyn ikke er godt nok samordnet med de kommunale kontrollutvalgene og deres planlagte og gjennomførte forvaltningsrevisjoner. Det kan legges opp til en større systematikk i å innhente informasjon om forvaltningsrevisjoner i kommunene.

1.5.6.3 IVERKSATTE TILTAK FOR Å NÅ MÅLENE FOR STATLIG TILSYN MED KOMMUNESektoren

DFØs kartlegginger i DFØ-rapport 2020:9 viser at det statlige tilsynet med kommunene utvikler seg i riktig retning, og at det ikke har vært store endringer i omfanget av statlig tilsyn i perioden 2016–2019.

Ny kommunelov trådte i kraft høsten 2019, og styrker statsforvalternes oppgave med å samordne planlagte tilsynsaktiviteter med kommunesektoren. Loven gir statlige tilsynsmyndigheter en tydeligere plikt til å la seg samordne av statsforvalteren, og til å ta hensyn til kommunal egenkontroll i planlegging, prioritering og gjennomføring av tilsyn.

Departementet har også lagt til rette for en bedre nasjonal samordning av statlig tilsyn med kommunene. «Arena for nasjonal samordning av statlig tilsyn med kommunesektoren» ble etablert høsten 2017 og har som mål å legge til rette for at nasjonale tilsynsmyndigheter kan opptre mer enhetlig overfor kommunene og statsforvalterne.

Fra 1. januar 2020 har statsforvalterne, andre statlige tilsynsmyndigheter, kommuner og fylkeskommuner tatt i bruk en ny, felles nasjonal tilsynskalender som et verktøy for samordning av statlig tilsyn med kommuner og fylkeskommuner etter kommuneloven, som redegjort for i Prop. 105 S (2020–2021) Kommuneproposisjonen 2021.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i styringsdokumentene til statsforvalterne satt som mål at statlig tilsyn med kommunesektoren skal være samordnet, målrettet og medvirke til læring og forbedring. I tillegg til krav til styringsdokumenter, er det satt fokus på samordning av tilsyn og læringsaktiviteter i forbindelse med tilsyn på tilsynsseminarer som departementet har arrangert for statsforvalterne og andre statlige tilsynsmyndigheter.

1.5.6.4 STATLIG TILSYN MED KOMMUNESektoren SKAL FORTSATT VÆRE KOORDINERT OG EFFEKTIVT

DFØ-rapport 2020:9 viser at det statlige tilsynet med kommunene utvikler seg i riktig retning, men peker også på enkelte områder der det er behov for forbedringer.

Videre arbeid med å sikre at statlig tilsyn fortsatt er koordinert og effektivt bør videreføre igangsatte initiativ, og ta utgangspunkt i de identifiserte forbedringspunktene for statlig tilsyn med kommunesektoren.

Arbeidet med å legge til rette for at nasjonale tilsynsmyndigheter opptre mer samordnet mot statsforvalterne og kommunene, gjennom Arena for nasjonal samordning av tilsyn med kommunesektoren, skal videreføres.

DFØ-rapporten viser at det i varierende grad er en samordning mellom statlig tilsyn og kommunal egenkontroll. Departementet viser her til at kommuneloven av 2018, som trådte i kraft høsten 2019, lovfester et krav om at alle statlige tilsynsmyndigheter skal ta hensyn til relevante forvaltningsrevisjoner i kommunene. Tilsynsmyndighetene skal vurdere å utsette eller å ikke gjennomføre tilsyn hvis kommunen nylig har gjennomført en kontroll med det samme temaet. Departementet

vurderer å utarbeide nærmere veiledning om samordning av statlig tilsyn og samordning mellom statlige tilsyn og kommunenes egenkontroll.

Departementet har innvilget prosjektskjønnsmidler til KS til et prosjekt om oppdatering og videreutvikling av forvaltningsrevisjonsregisteret. En automatisk utveksling av relevant informasjon mellom forvaltningsrevisjonsregisteret og nasjonal tilsynskalender vil kunne bidra til en økt og bedre samhandling og samordning mellom kommunesektoren og staten i utøvelse av statlig tilsyn.

Departementet vil legge til rette for en videreutvikling av nasjonal tilsynskalender.

DFØ-rapporten viser at mange kommuner opplever at fasen med innhenting av dokumentasjon i forkant av et tilsyn er tidkrevende og etterlyser større klarhet fra tilsynsmyndighetene om hva som faktisk er nødvendig å sende inn av dokumentasjon. Kommuneloven av 2018 viderefører et krav om at statsforvalterne ved tilsyn kun kan kreve opplysninger og dokumenter fra kommunene som er nødvendige for å gjennomføre tilsynet. Kommunene fikk ved ny kommunelov utvidete partsrettigheter i tilsynssaker, som blant annet gir adgang til å klage på statsforvalternes pålegg om å gi opplysninger. Departementet vil følge med på om regelverksendringene fungerer etter intensjonen.

Departementet vil fortsette å arrangere tilsynsseminarer for nasjonale tilsynsmyndigheter og statsforvalterne, for å sette fokus på aktuelle problemstillinger ved statlig tilsyn med kommunesektoren.

1.6 Et velfungerende og tillitskapende demokrati

Regjeringen ønsker et sterkt lokaldemokrati. Et velfungerende og levende lokaldemokrati forutsetter at kommunene har oppgaver, frihet og ressurser til å kunne gjøre egne politiske valg.

Kommunestyret skal på best mulig måte ta hensyn til innbyggernes interesser. Et godt samspill mellom kommunen og innbyggerne styrker lokaldemokratiet. Kommunene kan på ulike måter legge til rette for at innbyggerne får være med og påvirke beslutninger som er viktig for å bidra til et godt og attraktivt nærmiljø.

Tillit bidrar til å bygge et godt demokrati. I Norge har vi høy tillit både til myndigheter og til hverandre. Det kan imidlertid ikke tas for gitt at tilliten vil forbli høy, og det må jobbes kontinuerlig for å bevare og styrke tilliten i samfunnet. Et vilkår for å ivareta og videreutvikle lokaldemokratiet er systematisk kunnskap om tillit og legitimitet. Kommunene bidrar til å bygge tillit gjennom å opptre ryddig og forsvarlig, og utvise åpenhet om de vurderinger og beslutninger som tas. Når relasjonen mellom kommunen, folkevalgte og innbyggere er preget av tillit, gir det også større forståelse når det må fattes upopulære beslutninger.

I 2021 skal det gjennomføres stortings- og samlingsvalg i Norge. Kommunene er den viktigste aktøren i gjennomføring av valg, og har gode rutiner for dette. Valget vil gjennomføres under spesielle omstendigheter, med en usikker pandemisituasjon som gjør det særlig utfordrende å planlegge. Departementet vil bidra til at kommunene kan gjennomføre stortings- og samlingsvalget på en god måte, også dersom det oppstår lokale smitteutbrudd.

1.6.1 Ny valglov

Kommunal- og moderniseringsdepartementet er i gang med oppfølgingen av valglovutvalgets arbeid (NOU 2020:6 Frie og hemmelige valg – ny valglov). Planen er å legge frem en proposisjon med forslag til ny valglov innen utgangen av 2022.

1.6.2 Stortings- og samlingsvalget 2021 – smittevern og tiltak i forbindelse med covid-19-pandemien

Den pågående covid-19-pandemien vil kunne få konsekvenser for gjennomføringen av høstens valg.

En arbeidsgruppe satt ned av Kommunal- og moderniseringsdepartementet pekte på at generelle smitteverntiltak om avstand og hygiene i de aller fleste tilfeller vil være tilstrekkelig for at det skal være trygt å stemme, også under et eventuelt smitteutbrudd. I Norge har vi en lang forhåndsstemmeperiode, og kommunene sørger for god tilrettelegging i valglokalet. Det er også etablerte rutiner for å ta imot stemmer på sykehus, institusjoner og hjemme hos velgere. Arbeidsgruppen foreslo imidlertid egne regler og tilpasninger for velgere i karantene og isolasjon, og noen midlertidige endringer for å gi kommunene mer fleksibilitet til å kunne håndtere et eventuelt smitteutbrudd.

Det er usikkert hvordan smittesituasjonen vil være til høsten. Regjeringen la i vår frem forslag til midlertidige endringer i valgloven og kommuneloven, som alle er vedtatt i Stortinget. De skal legge til rette for at alle velgere skal ha mulighet til å stemme, og at kommuner kan gjennomføre valget på en trygg og god måte, selv om både velgere og valgmedarbeidere skulle være syke eller i karantene.

Se nærmere omtale i proposisjonen av de midlertidige endringene.

Departementet foretar nødvendige endringer i forskrift om valg til Sametinget, for å sikre samsvar med de vedtatte midlertidige endringene i valgloven.

Kommuner og fylkeskommuner må være forberedt på at det kan komme lokale smitteutbrudd under valget. Dette vil kreve økt planlegging og beredskap. Avhengig av den lokale smittesituasjonen vil kommunene også måtte påregne utgifter til smitteverntiltak. Arbeidsgruppen som kartlegger de økonomiske konsekvensene av covid-19-situasjonen for kommunesekto-

ren vil utarbeide anslag for de økonomiske konsekvensene for kommunene av valggjennomføring under pandemien, og spørsmål om kompensasjon vil bli vurdert i forlengelsen av dette.

1.6.3 Lokalvalgsundersøkelsen 2019

Ved lokalvalgene kommune- og fylkestingsvalget i 2019 økte valgdeltakelsen, valget var preget av mobiler og protest gjennom oppmerksomhet om saker som bompenger, klima og kommunereform. Valget i 2019 var det første valget til 47 nye kommunestyre. I alt ble det valgt representanter til 356 kommunestyre og 11 fylkesting. Resultatene fra lokalvalgsundersøkelsen 2019 blir oppsummert i en bok som planlegges utgitt av Institutt for samfunnsforskning sommer/tidlig høst 2021.

Se nærmere omtale i proposisjonen.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har finansiert lokalvalgforskning siden 1995.

1.6.4 Tillit til lokaldemokratiet

For at demokratiet – og lokaldemokratiet – skal fungere godt, må det ha oppslutning fra innbyggerne. Høy politisk tillit og legitimitet gjør for eksempel at det blir lettere å få oppslutning til å gjennomføre politikk – også upopulære og inngripende politiske tiltak – samtidig som demokratiske spilleregler med en åpen og kritisk offentlig debatt opprettholdes. Demokratisk legitimitet kan slik forstås som muligheten for å gjennomføre politikk og demokratisk styring. Det handler også om at folk må kunne engasjere seg lokalt og ha tillit til at lokaldemokratiet faktisk fungerer på en måte som ivaretar ikke bare deres egne, men også lokalsamfunnets interesser.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet anskaffet i desember 2018 en undersøkelse av hva som er grunnlaget for lokalpolitisk tillit og legitimitet og hvordan det står til med tilliten i Norge. Oppdraget ble gitt til Institutt for samfunnsforskning og NORCE Norwegian Research Centre. Forskerne har blant annet sett på følgende:

- Hva betyr medvirkningsordninger for innbyggernes politiske tillit og politiske selvtilit?
- Sammenhengen mellom representasjon i folkevalgte organ, legitimitet og politisk ulikhet i deltakelse
- Politisk deltakelse og sosial ulikhet blant innvandrere – hva forklarer den lave valgdeltakelsen?

I rapporten «Det norske lokaldemokratiets legitimitet. Tillit, deltakelse og ulikhet» presenterer forskerne resultatene fra undersøkelsene om temaene ovenfor, og drøfter lokaldemokratiets legitimitet i lys av politisk tillit og ulikhet. I denne rapporten er det spesielt tillits geografiske dimensjon, forskjeller mellom små og

store kommuner som blir løftet frem. Rapporten ble offentliggjort i september 2020.

MEDVIRKNINGSORDNINGER OG POLITISK TILLIT

Hva betyr kommunale medvirkningsordninger, dvs. ordninger der kommunen inviterer innbyggerne til å komme med innspill på politikkutviklingen, for innbyggernes politiske tillit?

Undersøkelsen viser at det som har mest betydning for politisk tillit, i tillegg til å delta i seg selv, er alder, utdanning, kjønn (for politisk selvtilit) og kommunestørrelse, ikke antall medvirkningsordninger en kommune tilbyr. De som er eldre, har høyere utdanning og kommer fra en liten kommune har en tendens til å ha høy tillit.

Forskerne konkluderer med at det å tilby medvirkningsordninger har begrenset betydning for politisk tillit. De foreslår at et tiltak for å øke politisk tillit kan være å gjøre politikken i store kommuner mer åpen og gjennomsiktig. De peker i tillegg på at tiltak i skolen med formål å øke elevens tro på at de har mulighet til politisk påvirkning, på sikt vil kunne øke den politiske selvtilitten hos unge og personer med lavere utdanning. Videre peker forskerne på at det bør gjøres en målrettet innsats for å øke den politiske selvtilitten hos kvinner. Undersøkelsen viser at kvinner har lavere politisk selvtilit enn menn.

REPRESENTASJON – POLITISK (U)LIKHEIT OG LEGITIMITET

Et annet forhold som undersøkes er hvordan politisk representasjon påvirker demokratisk legitimitet.

Resultatene fra den eksperimentbaserte studien i boken, viser at politikere som deler velgernes sosiale bakgrunn har høyere sannsynlighet for å dele deres politiske holdninger. Politiske beslutninger oppfattes som mer akseptable dersom de blir fattet av politiske organer som gjenspeiler sammensetningen av befolkningen. Videre viser studien at den sosiale bakgrunnen til kandidater påvirker om de blir valgt. Høystatuskandidater blir foretrukket av velgerne, også blant de med lavere utdanning, selv om de ikke opplever at disse kandidatene deler deres politiske ståsted. Dette kan virke motstridende, men har antakelig med det bildet samfunnet har av hvordan en politiker skal være, noe som kan forme en preferanse for kandidater med en viss profil. Dette kan igjen føre til ulikhet i deskriptiv representasjon, som allerede er i favør av de ressurssterke. Rapporten sier at det vil være viktig å få frem rollemodeller fra underrepresenterte grupper som kan endre på forestillingen om hvem som eigner seg som politiske kandidater.

Rapporten viser hvor viktig det er for et demokrati at alle føler at systemet ivaretar deres interesser. Derfor er det viktig for myndighetene som vil oppnå demokratisk legitimitet, å kontinuerlig søke etter beslutnings-

prosesser som oppleves som rettferdige av alle grupper i befolkningen.

POLITISK DELTAKELSE OG SOSIAL ULIKHET BLANT INNVANDRERE

Innvandrere med stemmerett i Norge har lavere valgdeltakelse enn befolkningen ellers. Innvandrernes deltakelse i valg blir gjerne sett på som tegn på deres politiske integrering. Regjeringen mener at den generelt lave valgdeltakelsen blant denne gruppen må styrkes, slik at vi unngår å få et mindre representativt folkestyre.

Innvandrere er overrepresentert blant de som aldri stemmer ved valg. Likevel er det stor variasjon mellom ulike innvandrergreper. Forskerne bak denne undersøkelsen finner at det er sosioøkonomisk status og ulike mål på integrering som forklarer hvem som stemmer og hvem som ikke stemmer.

Forskerne peker på at deltakelse og integrering i det politiske livet styrker følelsen av tilhørighet i et land. Forskerne peker på at betydningen av sosiale nettverk i det norske samfunnet bør være et viktig forskningstema fremover.

1.6.5 Innbyggerforslag

Innbyggerforslag som er en ordning for innbyggermedvirkning i kommuner og fylkeskommuner, er videreført i den nye kommuneloven § 12-1. Innbyggerforslag kan fremmes av alle innbyggere i en kommune eller fylkeskommune. Kommunestyret eller fylkestinget plikter å ta stilling til forslaget dersom minst to prosent av innbyggerne står bak forslaget, eller forslaget har minst 300 underskrifter i kommunen eller 500 i fylkeskommunen.

MINSK.NO

Kommunal- og moderniseringsdepartementet lanserte nettsiden Minsk.no i 2013. Nettsiden gjør det mulig for innbyggere i hele landet å fremme innbyggerforslag over internett. Departementet gjorde noen tekniske oppdateringer på Minsk.no i 2020. Minsk.no hadde i overkant av 300 000 besøkende i 2020, en økning på omkring 40 000 besøk fra 2019. 85 forslag fikk tilstrekkelig antall underskrifter og ble sendt til kommuner og fylkeskommuner gjennom Minsk.no. Saker som ble sendt inn i løpet av 2020 dreide seg blant annet om forhold rundt trafikksikkerhet, skoler og barnehager, idrettsanlegg, vindkraft og øvrige lokale tjenestetilbud.

UNDERSØKELSE OM INNBYGGERFORSLAG

På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet gjennomførte Agenda Kaupang en undersøkelse om innbyggerforslag i 2020.

Undersøkelsen viser at innbyggerforslag er lite kjent, og relativt lite brukt. Ordningen benyttes mest i

Oslo og minst i Trøndelag. Kommunene og fylkeskommunene oppgir at Minsk.no er den mest utbredte metoden for å fremme innbyggerforslag, men at underskriftslistene på papir også benyttes.

Kommunene oppgir at svært få innbyggerforslag med nok underskrifter avvises, og at avvisning i så fall skyldes at tilsvarende sak nylig er behandlet i kommunestyret eller er under pågående behandling. Fristen for behandling av forslag overholdes i ni av ti saker. Undersøkelsen viser videre at det er usikkert om kommunene og fylkeskommunene har gode rutiner for å holde forslagsstillere informert om oppfølging og behandling av forslag. Det er vanlig å ha kontakt, men det skyldes ofte at forslagsstiller selv er aktiv.

Kommunene og fylkeskommunene opplever gjennomgående at ordningen bidrar til bredere engasjement om lokale saker.

Både brukerne og de kommunene og fylkeskommunene som kjenner til Minsk.no oppfatter det som et godt og nyttig verktøy. Nettsiden oppleves som seriøs og enkel å navigere i og legge inn informasjon i. For kommunene og fylkeskommunene letter den også saksbehandlingen.

1.6.6 Lokaldemokratiet i foregangskommuner

I kommuneproposisjonen 2021 skrev Kommunal- og moderniseringsdepartementet at det ville invitere kommunene til et nytt prosjekt med formål å løfte frem foregangskommuner og gode eksempler på lokaldemokrati. I dette prosjektet vil departementet se utover internerne «rådhusmodeller» og se på de store spørsmålene om demokrati:

- Hvilke type tiltak og politisk organisering kan utvikle det representative demokratiet i kommunene, samtidig som det ivaretar (geografisk) nærhet?
- Hvilke tiltak kan utvikle dialogen mellom innbyggere og det representative demokratiet?
- Hvordan kan grupper som er svakt representert bli hørt på best mulig måte?

Det er planlagt ulike formidlingsmåter, blant annet å arrangere en lokaldemokratikonferanse og å lage en brosjyre. På grunn av koronasituasjonen har prosjektet blitt utsatt. Departementet tar nå (med forbehold om koronasituasjonen) sikte på å invitere kommuner til å søke i vår, slik at prosjektet kan komme i gang fra høsten 2021.

1.6.7 Aktuelle forskningsprosjekter

1.6.7.1 LOKALPOLITIKERNES ARBEIDSVILKÅR

Undersøkelsen om lokalpolitikernes arbeidsvilkår skal belyse hva som påvirker lokalpolitikernes politiske motivasjon og rekruttering, og villigheten til å stille til

gjenvalg. Undersøkelsen skal også belyse konsekvensene av hatytringer og trusler mot lokalpolitikere.

Telemarksforskning og Senter for ekstremismeforskning ved Universitetet i Oslo (C-REX) har fått oppdraget. En rapport som analyserer resultatene fra undersøkelsene skal leveres i desember 2021. I tillegg skal det utarbeides en populærvitenskapelig artikkel, spesielt vinklet på konsekvensene av hatytringer og trusler mot lokalpolitikere for rekruttering og vilje til å stille til gjenvalg.

1.6.7.2 ENDRINGER I LOKALPARTIENE OG VIRKNINGER FOR LOKALDEMOKRATIET

Lokalpartiene er grunnpilaren i det norske partisystemet, og viktige for valgdemokratiet. Hvordan lokalpartiene og listene fungerer i praksis, er viktig for hvor godt de greier å fylle den viktige rollen de har i demokratiet.

Undersøkelsen vil omfatte alle kommunestyrepartier og lokale lister som ble representert i norske kommunestyre etter valget i 2019. Institutt for samfunnsforskning har fått oppdraget, sammen med NORCE. En forskningsrapport om resultatene av undersøkelsene skal være ferdig høsten 2022. Hovedfunnene vil også bli formidlet direkte til partilagene.

1.6.7.3 KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENTETS ORGANISASJONSDATABASE

På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet gjennomfører Ideas2evidence, i samarbeid med NORCE og Universitetet i Bergen, en kartlegging av organisasjons- og arbeidsformer i norske kommuner og fylkeskommuner.

Organisasjonsdatabasen gir mulighet til å studere utviklingen over tid når det gjelder politisk og administrativ organisering, kommunenes organisering av tjenester og samspillet med innbyggerne med mer.

På grunn av kommunereformen, som medførte at mange kommuner var nye organisasjoner fra 1. januar 2020, gjennomføres datainnsamlingen til organisasjonsdatabasen i to faser. En sluttrapport som dokumenterer kartleggingen vil foreligge høsten 2021.

En statusrapport som oppsummerer de foreløpige resultatene etter første innsamlingsrunde ble publisert i februar 2021.

1.6.7.4 TILSTANDSANALYSE AV DET NORSKE DEMOKRATIET

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har tatt initiativet til å få utviklet og gjennomføre en helhetlig tilstandsanalyse av det norske demokratiet. Tilstandsanalysen går både i bredden og dybden av det norske demokratiet. Det vil bli utviklet nyanserte og informasjonsrike mål (indekser og indikatorer) på ulike sider ved demokratiet, både knyttet til valg, deltakelse mellom valg, kvaliteten på den offentlige debatten, i hvilken grad ulike grupper i samfunnet i praksis har de

samme mulighetene til politisk deltakelse, og konstitusjonell beskyttelse av individuelle rettigheter. Analysen vil omfatte alle styringsnivå, dvs. det nasjonale, regionale og lokale.

1.6.7.5 KS' LOKALDEMOKRATIUNDERSØKELSE 2021

KS har tre ganger tidligere, i 2009/2010, i 2014/15 og i 2017/18, samlet inn data fra kommunene om demokratiutvikling, og hvilket syn både innbyggerne og folkevalgte har på sider ved demokratiet i egen kommune. KS har tatt initiativ til å gjennomføre lignende undersøkelser i løpet av 2021, og vil i løpet av våren invitere kommunene til å delta. Kommunene bruker denne informasjonen som grunnlag for eget forbedringsarbeid, for å utveksle erfaringer om demokratiet og demokratiutvikling med andre kommuner, og sammenligne seg med landsgjennomsnittet. En kommune kan også sammenligne seg med seg selv og se på egen utvikling over tid, forutsatt at en har deltatt tidligere. Invitasjonen går til alle kommuner. Mange av sammenslåingskommunene gjennomførte undersøkelsen sist. Det er grunn til å tro at mange av disse vil ønske å gjennomføre undersøkelsen på nytt nå når de har blitt en ny kommune. KS har ansvaret for undersøkelsen, som blir finansiert delvis av Kommunal- og moderniseringsdepartementet, dels av KS selv og i tillegg en egenandel fra kommunene. Kommuneforlaget har ansvaret for databasen med alle resultatene. De vil nå videreutvikle brukersnittet som ligger på www.bedrekommune.no, slik at det blir enda enklere og mer intuitivt å bruke for kommunene. Resultatene fra undersøkelsene skal i tillegg oppsummeres og analyseres av en forsker, og offentliggjøres mot slutten av 2021.

1.7 Oppgavefordeling og regelverk

I proposisjonens kapittel 7 omtales endringer i aktuelt regelverk og oppgavefordeling mellom staten og kommunesektoren under de ulike departementer, samt endringen i finansieringen av oppgaver.

I kapittelet omtales følgende:

Arbeids- og sosialdepartementet

- Endringer i utlendingsforskriften knyttet til oppholdstillatelse til selvstendig næringsdrivende

Barne- og familiedepartementet

- Barnevernsreformen:
 - Bakgrunnen for og innholdet i reformen
 - Endringer i den kommunale egenbetalingen for statlige barnevernstiltak
 - Avvikling av forsøk med ny ansvarsdeling i barnevernet
 - Utsatt overføring av PMTO fra Bufetat til kommunene
 - Ansvarsdeling ved valg av institusjonsplass

- Endringer i ansvaret for godkjenning av fosterhjem
- Økonomiske rammevilkår for ordinære fosterhjem
- Overgangsordning for spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem
- Kompensasjonen til kommunene
- Innlemming av tilskudd av øremerkede stillinger i det kommunale barnevernet
- Forslag til ny barnevernslov:
 - Iverksettelse 1. januar 2023
 - Iverksettelse 1. januar 2022

Helse- og omsorgsdepartementet

- Rusreformen
- Likeverdsreformen:
 - Lovfesting av barnekoordinator
- Leve hele livet 2019–2023:
 - Nasjonal strategi for godt kosthold og ernæring hos eldre
- Investeringsstilskuddet for heldøgns omsorgsplasser:
 - Plankrav
 - Utbetalingsprofil
- Kompetanseløft 2025
- Demensplan 2025
- Pårørendestrategi og handlingsplan
- Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene
- Nasjonalt velferdsteknologiprogram
- Nytt krav til samarbeidsavtalen mellom kommuner og helseforetak
- Digitalisering og e-helse
- Endringer i tobakksskadeloven

Justis- og beredskapsdepartementet

- Sivilbeskyttelsesloven
- Lov om arv- og dødsboskifte

Klima- og miljødepartementet

- Regjeringens politikk for grønn skipsfart

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

- Om høring av forslag til ny lovbestemmelse om privatrettslige virkninger av ugyldige disposisjoner etter kommunelovens økonomibestemmelser
- Revidert veileder om statlig styring av kommuner og fylkeskommuner
- Forslag om endring av lov om flagging på kommunenes offentlige bygninger
- Forslag om endring av IKS-loven mv.
- ESA-sak om skattefritak og konkursimmunitet og arbeidet med like konkurransevilkår
- Retningslinjer fra Europarådet om offentlig etikk

- Prop. 88 L (2020–2021) om lov om endringer i inn- delingslova – tospråklig navn på Nordland fylke
- Endringer i plan- og bygningsloven som gjelder mer effektive planprosesser og gjennomføring av planer ved fortetting og transformasjon i byer og tettsteder.
- Endringer i sameloven (konsultasjoner)
- Utbyggingsavtaler
- Overvann
- Nye krav til avstand, parsellindeling og branngater på campingplasser
- EØS-regelverket for offentlig støtte

Kulturdepartementet

- Ny språklov

Kunnskapsdepartementet

- Ny opplæringslov
- Endringer i velferdstjenestelovgivningen (samarbeid, samordning og barnekoordinator)
- Fullføringsreformen
- Ny tolkelov i 2021
- Minoritetsrådgiverordningen
- Integreringsloven og virkemiddelgjennomgangen
- Strategi for høyere yrkesfaglig utdanning

Nærings- og fiskeridepartementet

- Områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet:
 - Overføring av oppdragsgiveransvar for FoU-programmer under Norges forskningsråd

Samferdselsdepartementet

- Overføring av ordningen med offentlig kjøp av flyruter til fylkeskommunene
- Overføring av statens fiskerihavneanlegg til fylkeskommunene
- Revidert tunnelsikkerhetsforskrift for fylkesvegnettet og kommunalt vegnett i Oslo kommune
- Nasjonale føringer for riks- og fylkesveier
- Endringer i vegsikkerhetsforskriften som følge av revidert veginfrastrukturdirektiv
- Forskrift om vegdata og trafikkinformasjon

1.8 Utviklingen i kommuneøkonomien

1.8.1 Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren

2020 var et år hvor korona preget kommuneøkonomien. Pandemien medførte økte utgifter til renhold, smittevern, testing og sporing m.m., og reduserte inntekter innenfor kollektivtransport, og fra foreldrebetaling som følge av stengte barnehager. Skatteinntektene ble lavere enn opprinnelig anslått ved inngangen til året. På den annen side dro kommuneøkonomien nytte av en lavere lønns- og prisvekst og fritak for arbeidsgi-

veravgift. Kommunesektoren fikk også ekstra overføringer, og samlet sett ble kommunesektoren kompensert for de økonomiske konsekvensene som virusutbruddet ga. Ved inngangen til 2021 var den økonomiske situasjonen i sektoren god.

NULLVEKST I AKTIVITETEN OG INNTEKTENE I 2020

Realveksten i kommunesektorens samlede inntekter anslås til 0,9 prosent i 2020, mens veksten i frie inntekter anslås til -0,2 prosent. Midlertidige koronarelaterte inntekter er da holdt utenom. Inntektsveksten ble lavere enn i 2019, men høyere enn hva som ble anslått i statsbudsjettet for 2020. Høyere inntektsvekst enn opprinnelig anslått skyldtes i hovedsak inntekter fra Havbruksfondet og at lønns- og prisveksten ble lavere.

Den samlede aktiviteten i sektoren er anslått å være på tilnærmet samme nivå som i 2019.

Sysselsettingen målt ved utførte timeverk gikk ned med 0,6 prosent. Som andel av samlet sysselsetting har sysselsettingen i kommunesektoren vært stabil over lengre tid. 18 prosent av totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi i 2020 var i kommunesektoren. Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av den totale sysselsettingen større målt i personer enn i timeverk.

HISTORISK HØYT INVESTERINGSNIVÅ

De siste årene har investeringsnivået i kommunesektoren ligget på et historisk høyt nivå. Investeringsnivået i 2020 var tilnærmet uendret fra året før. Investeringsnivået tilsvarte om lag 15 prosent av inntektene. Det høye investeringsnivået har bidratt til at gjeldsnivået over tid har økt. Mye av investeringene er likevel i tråd med nasjonale politiske mål om å gi innbyggerne bedre tjenester. Staten har gjennom tilskuddsordninger som investeringstilskudd og rentekompensasjon stimulert kommunene og fylkeskommunene til å øke sine investeringer, noe som kan bidra til å forklare deler av gjeldsveksten. Rentenivået er for tiden også svært lavt. Når effekten av en renteendring på kommunesektorens pensjonsmidler holdes utenom, bidrar gjeldsoppbyggingen til at kommunesektorens økonomi blir mer sårbar for renteøkninger.

NETTO DRIFTSRESULTAT OVER ANBEFALT NIVÅ OG SOLIDE RESERVER

Netto driftsresultat er hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. De senere årene har netto driftsresultat for kommunesektoren ligget godt over det anbefalte nivået på 2 prosent av inntektene. I 2020 ser sektoren som helhet ut til å få et netto driftsresultat på 3,0 prosent av inntektene. Dette er over anbefalingen fra TBU, som sier at netto driftsresultat over tid bør ligge på om lag 2 prosent. I kommunene og fylkeskommunene, hvor de anbefalte nivåene er hen-

holdsvis 1 3/4 prosent og 4 prosent, var netto driftsresultat henholdsvis 2,6 og 5,4 prosent.

Forbedringen av den underliggende økonomiske balansen i 2020 var imidlertid svakere enn hva økningen i netto driftsresultat isolert sett kan gi uttrykk for. Deler av forbedringen skyldtes at øremerkede inntekter, blant annet gitt med bakgrunn i pandemien, ikke ble brukt i 2020, og i stedet satt av til bundne fond til bruk i senere år. Men også om det tas hensyn til dette, styrket netto driftsresultat seg fra 2019 til 2020.

Gjennom de gode driftsresultatene de siste årene har kommunene og fylkeskommunene bygd opp solide reserver. For sektoren samlet utgjorde disposisjonsfondene 11,6 prosent av driftsinntektene ved utgangen av 2020.

Denne utviklingen har bidratt til at antall kommuner i ROBEK har blitt kraftig redusert, fra 49 i 2015 til kun 13 kommuner ved inngangen til mai 2021.

STORE VARIASJONER MELLOM KOMMUNENE OG MELLOM FYLKESKOMMUNENE

Bak de nasjonale tallene er det store variasjoner mellom kommunenes og fylkeskommunenes netto driftsresultater. Driftsresultatene var i 2020 jevnt over bedre i de mindre kommunene, noe som kan henge sammen med at disse kommunene fikk større utbetalinger fra Havbruksfondet i 2020. I alt 18 prosent av kommunene hadde et negativt netto driftsresultat i 2020, en betydelig lavere andel enn året før. En situasjon med driftsunderskudd for disse kommunene vil ikke være bærekraftig over tid, men de fleste kommunene har solide disposisjonsfond. For et fåtall kommuner med negative driftsresultater også i foregående år og ingen fond å trekke på, innebærer resultatet at kommunen sannsynligvis vil bli meldt inn i ROBEK etter at årsregnskapet for 2020 har blitt vedtatt av kommunestyret. Det anslås at antallet ROBEK-kommuner vil øke svakt i løpet av 2021.

Ingen av fylkeskommunene som hadde rapportert inn regnskapstall til KOSTRA, hadde et negativt netto driftsresultat i 2020.

1.8.1.1 ENGANGSTILSKUDD TIL KOMMUNALT VEDLIKEHOLD

Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2020 vedtok Stortinget et øremerket tilskudd til kommuner på 2,5 mrd. kroner til vedlikehold og rehabilitering av kommunal infrastruktur.

Rapporteringen viser at kommunene har brukt midlene de fikk i ekstraordinært tilskudd til vedlikehold godt. Tilskuddet har stimulert til aktivitet i bygg og anlegg samtidig som kommunene har fått anledning til å ruste opp sin infrastruktur. På denne måten har tiltakspakken hatt positiv påvirkning både for de ansatte i de utsatte næringene og innbyggerne i landets kommuner.

Tilskuddet kom mange sektorer til gode. Se nærmere omtale i proposisjonen.

Et kriterium for bruk av tilskuddet var at prosjektene måtte være satt i gang i løpet av 2020. Kommunene har i all hovedsak klart å oppfylle kriteriene som ble satt. Departementet vil vurdere sakene hvor revisor har hatt merknader til bruken nærmere, før det tas en endelig avgjørelse på hvilke kommuner som eventuelt må tilbakebetale deler av tilskuddet til staten.

1.8.2 *Inntekts- og aktivitetsutvikling*

I proposisjonen sammenliknes aktivitetsveksten i kommunesektoren med inntektsveksten fra 2005 og fremover. Perioden sett under ett har inntekts- og aktivitetsveksten omtrent fulgt hverandre. Aktivitetsveksten var særlig høy i perioden 2006–2009, deretter en klar avdemping. Fra 2013 tok aktivitetsveksten seg opp igjen.

I 2020 gikk sysselsettingen noe ned, investeringene lå på om lag samme nivå som året før, mens produktinnsatsen økte. Samlet anslås aktivitetsveksten i 2020 til 0,1 prosent, på nivå med inntektsveksten.

Investeringene i kommunesektoren i 2020 utgjorde nærmere 88 mrd. kroner. Dette tilsvarte om lag 15 prosent av inntektene, noe som var et historisk høyt nivå.

1.8.3 *økonomisk balanse*

1.8.3.1 NETTO DRIFTSRESULTAT OG DISPOSISJONSFOND

Netto driftsresultat i 2020 var høyere enn TBUs anbefaling

Etter at netto driftsresultat i perioden 2007–2014 var i underkant av TBUs nåværende anbefaling på 2 prosent over tid, ble driftsresultatet kraftig forbedret og lå i perioden 2014–2018 på et nivå godt over anbefalingen.

I 2019 var netto driftsresultat i kommunesektoren som helhet på nivå med TBUs anbefaling. For kommunene var resultatet på 1,9 prosent i 2019, omtrent på nivå med anbefalingen og for fylkeskommunene var resultatet på 2,6 prosent i 2019, noe under anbefalingen for fylkeskommunene.

I 2020 var netto driftsresultat for sektoren som helhet på 3,0 prosent. For kommunene (inkl. Oslo) var driftsresultatet 2,6 prosent og for fylkeskommunene 5,4 prosent. Forbedringen i netto driftsresultat fra 2019 til 2020 skyldtes at inntektsveksten var høyere enn veksten i driftsutgiftene. Sektorens anslåtte merutgifter og mindreinntekter som følge av virusutbruddet ble anslått til om lag 9 mrd. kroner, når også effekten av lavere skatteinntekter, lavere pris- og lønnsvekst og lavere arbeidsgiveravgift trekkes inn. Driftsresultatene gjenspeiler at kommunesektoren ble kompensert for dette. I tillegg fikk sektoren økte inntekter fra Havbruksfondet, og pensjonskostnadene ble redusert i kjølvannet av innføring av ny offentlig tjenestepensjon og nye samordningsre-

gler med folketrygden. Deler av forbedringen fra 2019 skyldtes også at øremerkede inntekter ikke ble brukt i 2020, og i stedet satt av til bundne fond til bruk i senere år.

Kommunesektoren har bygd opp solide disposisjonsfond

Gjennom de gode driftsresultatene de siste årene har kommunesektoren styrket de økonomiske bufferne betraktelig. For sektoren som helhet utgjorde disposisjonsfondene 11,6 prosent ved utgangen av 2020. Disposisjonsfondene er relativt sett noe større i fylkeskommunene enn i kommunene.

Store variasjoner mellom kommunene i driftsresultater og disposisjonsfond

Det er store variasjoner mellom kommuner og fylkeskommuner.

Driftsresultatene var jevnt over bedre, og variasjonen mellom kommunene mindre, blant de små kommunene enn i mellomstore og større. Dette skyldtes blant annet at inntektene fra Havbruksfondet i stor grad gikk til kommuner i disse gruppene. Resultatene gikk opp fra 2019 til 2020 i alle kommunegruppene, med unntak av de aller største kommunene, men de minste kommunene styrket resultatene mest.

Om lag 18 prosent av kommunene hadde et negativt netto driftsresultat i 2020. For enkelte kommuner var også disse driftsunderskuddene store. Over tid kan ikke en kommune ha negative driftsresultater uten å komme i ROBEK, men disposisjonsfondene i kommunene er store etter flere år med gode driftsresultater.

De minste kommunene hadde de største disposisjonsfondene, tilsvarende nærmere 23 prosent av driftsinntektene, og kun én av dem hadde et akkumulert merforbruk. Også for de øvrige kommunegruppene hadde kommunene i snitt solide disposisjonsfond, men variasjonen er noe større blant kommunene med under 5 000 innbyggere enn i kommuner med over 5 000 innbyggere.

I om lag fire av fem kommuner tilsvarte disposisjonsfondene mer enn fem prosent av inntektene. Knappt 20 kommuner hadde relativt små disposisjonsfond på i størrelsesorden 0–2 prosent av inntektene. 17 kommuner hadde akkumulert merforbruk ved utgangen av 2020. Noen av disse er ført opp i ROBEK. For noen var 2020 det første eller andre året med et akkumulert merforbruk, og kommunen har i utgangspunktet to år på å dekke inn merforbruket før den blir meldt inn i ROBEK, med mindre merforbruket overstiger 3 prosent av driftsinntektene. For enkelte gikk det akkumulerte merforbruket mer enn to år tilbake eller oversteg 3 prosent, og disse kommunene kan forventes å bli meldt inn i ROBEK etter at årsregnskapet for 2020 har blitt vedtatt av kommunestyret.

Netto driftsresultat og disposisjonsfond i sammenslåtte kommuner

Som en konsekvens av kommunereformen ble antallet kommuner redusert fra 422 til 356 fra 2019 til 2020.

Netto driftsresultat for kommunene som har inngått i en sammenslåing lå i årene 2015–2017 over driftsresultatet i de øvrige kommunene, men svekket seg betydelig mer de to siste årene før sammenslåingen. I 2020 var imidlertid driftsresultatet igjen hakket bedre i de nye kommunene enn i kommunene som ikke inngikk i en sammenslåing.

Disposisjonsfondene var gjennom hele perioden 2015–2020 høyere i sammenslåingskommunene, men disse kommunene har tært mer på fondene siden 2018 enn kommunene som har fortsatt som egen kommune, også i det første året etter sammenslåingen. Dette gjenspeiler noe svakere driftsresultater i disse kommunene i 2018 og 2019, samt at disposisjonsfondet har blitt benyttet til investeringer i større grad.

1.8.3.2 ROBEK (REGISTER OM BETINGET GODKJENNING OG KONTROLL)

Kommuneloven § 28-1 har klare kriterier for når en kommune eller fylkeskommune blir ført opp i ROBEK-registeret. Formålet med reglene er å fange opp kommunene og fylkeskommunene som er i en vanskelig situasjon og bidra til at økonomisk balanse gjenopprettes.

Ved inngangen til mai 2021 var kun 13 kommuner og ingen fylkeskommuner ført opp i ROBEK.

Av kommunene i ROBEK hadde Moskenes, Fauske, Hamarøy og Giske de største akkumulerte merforbrukene ved årsskiftet, tilsvarende henholdsvis 33, 10, 9 og 3 prosent av driftsinntektene. For de øvrige kommunene er det snakk om relativt beskjedne merforbruk på under 2 prosent.

I lys av de økonomiske resultatene i 2020 er det ventet at antallet ROBEK-kommuner vil gå litt opp fra dagens 13 i løpet av 2021.

1.8.3.3 NETTOFINANSINVESTERINGER

Kommunesektoren hadde frem til 2014 betydelige underskudd, dvs. negative nettofinansinvesteringer. I årene 2015–2017 var underskuddene forholdsvis lave, før de steg igjen de to påfølgende årene og utgjorde om lag 33 mrd. kroner i 2019, tilsvarende 5,8 prosent av inntektene. Med foreløpige tall for 2020 avtok underskuddet til om lag 27,6 mrd. kroner, om lag 4,7 prosent av samlede inntekter. Bedringen må ses i sammenheng med den kraftige økningen i midlertidige overføringer fra statsforvaltningen i 2020.

1.8.4 Gjeld

GJELDEN FORTSATTE Å VOKSE, MEN IKKE ALL GJELD BELASTER KOMMUNEØKONOMIEN

Selv om nettogjelden har steget over lengre tid, er det ikke all gjeld som belaster kommunebudsjettene. Det gis i proposisjonen en omtale av slik langsiktig gjeld.

Når dette trekkes fra, kan gjelden der renteutgiftene må dekkes av kommunesektoren selv, anslås til rundt 346 mrd. kroner, det vil si godt og vel halvparten av sektorens samlede langsiktige gjeld. For den resterende gjelden vil renteutgiftene, og i stor grad også avdragene, i realiteten bli dekket gjennom gebyrer fra innbyggere, statlige tilskuddsordninger og lignende.

Kommunesektoren har i tillegg rentebærende plasseringer (bankinnskudd og plasseringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet) på nærmere 104 mrd. kroner. Ved en eventuell renteoppgang vil inntektene fra disse øke og delvis motsvare effekten som en økt rente har på gjelden.

Dersom en tar hensyn til dette, kan kommunesektorens totale renteeksponering ved utgangen av 2020 anslås til om lag 242 mrd. kroner. Det innebærer at ett prosentpoeng høyere rente isolert sett vil belaste kommuneøkonomien med 2,4 mrd. kroner, eller 0,4 prosent av driftsinntektene. På kort sikt vil utslagene av en renteendring dempes ytterligere fordi kommunesektoren har bundet renten på deler av gjelden.

Kommunesektoren har også betydelige pensjonsmidler plassert i fond (livselskaper og andre pensjonsinnretninger). Selv om det er vanskelig å si noe om de kortsiktige effektene av en renteendring, vil sektoren i denne sammenheng over tid ha fordel av en høyere rente. Det vil igjen gi kommunesektoren lavere pensjonspremier og lavere pensjonskostnader.

Selv om enkelte forhold tilsier at gjeldsbelastningen på kommunebudsjettene ikke har vært så stor som gjeldsstatistikken i utgangspunktet kan tyde på, har det – når pensjonsmidlene holdes utenfor – vært en klar økning i kommunesektorens gjeldsbelastning og renteeksponering. I 2003 var økonomien i kommunesektoren nesten nøytral overfor endret rente. Ved utgangen av 2020 tilsvarte netto renteeksponert gjeld i størrelsesorden 41 prosent av de samlede driftsinntektene. I årene 2014–2017 stabiliserte gjelden seg som andel av inntekt før gjeldsgraden økte igjen de to påfølgende årene. I 2020 lå den på om lag samme nivå som i 2019. Fylkeskommunene er i utgangspunktet mindre eksponert enn kommunene for endringer i rentenivået. Høyere gjeld gjenspeiler det høye investeringsnivået som kommunesektoren har hatt de siste årene. Denne utviklingen må i hovedsak ses i sammenheng med en kombinasjon av høy befolkningsvekst og lav rente.

GJELDSBELASTNINGEN VARIERER MYE MELLOM KOMMUNENE

Eksempelvis vil en renteeksponering på 50 prosent indikere at ved en økning i renten på ett prosentpoeng vil kommunens netto renteutgifter øke tilsvarende 0,5 prosent av driftsinntektene, før det tas hensyn til rentebindinger og eventuelt andre inntekter som kan være knyttet til renten (for eksempel pensjonsmidler eller utleieboliger der leieinntektene dekker rentene). Kommuner med en negativ verdi vil i utgangspunktet tjene på en renteoppgang.

De minste kommunene var i utgangspunktet minst eksponert for en renteendring, med en netto renteeksponert gjeld tilsvarende kun 3 prosent av driftsinntektene. Kommuner med 5 000–50 000 innbyggere hadde høyest renteeksponering.

Kommuners evne til å bære gjeld vil være påvirket av en rekke faktorer. Enkelte kommuner har like fullt betydelig høyere gjeld enn andre, og de vil i utgangspunktet være klart mer utsatt for endringer i rentenivået. Hvis det tas utgangspunkt i de ti kommunene som er mest eksponert for en endring i rentenivået, målt ved renteeksponert gjeld som andel av driftsinntektene, hadde disse kommunene en renteeksponert gjeld som var høyere enn de årlige driftsinntektene. Det vil si at en renteøkning på ett prosentpoeng vil binde opp mer enn én prosent av inntektene (før det tas hensyn til rentebindinger, renteeffekten på pensjonsmidlene, eventuelle leieinntekter og liknende).

GJELDSUTVIKLINGEN I SAMMENSLÅTTE KOMMUNER

Gjeldsgraden var høyere i kommunene som har inngått i en sammenslåing enn i de øvrige kommunene gjennom hele perioden 2015–2020, men økte betydelig mer i 2019 og 2020. Dette gjenspeiler at kommunene som skulle slås sammen investerte mer i bygg og anlegg i det siste året før sammenslåingen, og at det også har vært større investeringer i det første driftsåret i de nye kommunene enn i øvrige kommuner.

KOMMUNESEKTORENS KORTSIKTIGE GJELD

Kommunesektoren tar opp lån i ulike markeder. Banker og kredittforetak, der Kommunalbanken AS er den klart største enkeltaktøren i markedet, står bak over halvparten av låneopptakene til kommunal sektor.

I årene frem til finanskrisen i 2008 ble kommunesektorens gjeld i all hovedsak tatt opp i Kommunalbanken og Kommunekreditt. I årene etter finanskrisen har sertifikat- og obligasjonsmarkedet blitt en viktigere lånekilde for kommunene.

I lys av denne utviklingen endret Kommunal- og moderniseringsdepartementet, med virkning fra 1. januar 2017, finansforskriften for kommuner og fylkeskommuner. Forskriften stiller krav til kommunenes og fylkeskommunenes finansreglementer og kvalitets sikringen av disse. Både administrasjonens og lokalpoli-

tikernes ansvar ble tydeliggjort. Endringen innebar et tydeligere krav om at refinansieringsrisikoen ved eventuelle kortsiktige låneopptak skulle synliggjøres i rapporteringen fra administrasjonen til kommunestyret og fylkestinget, og det kom også klarere frem at kommunene og fylkeskommunene skulle ta hensyn til – og ta stilling til – risikoen som knytter seg til å ta opp kortsiktige lån.

De påfølgende årene ble en betydelig mindre del av nye lån tatt opp i sertifikat- og obligasjonsmarkedet. Blant disse lånene var det samtidig en dreining fra sertifikatlån til obligasjonslån med lengre løpetid, og andelen sertifikatlån gikk derfor ned. Ifølge tall fra KOSTRA/SSB fortsatte denne utviklingen også i 2020.

RISIKOEN VED KORTSIKTIG GJELD

Ettersom kommunene ved kortsiktig finansiering må rullere lånene jevnlig, kan kortsiktig finansiering innebære at kommunene påtar seg en ekstra refinansieringsrisiko som de ikke får ved lån med lang løpetid. Denne risikoen knytter seg til at kommunen ikke klarer å innfri sine forpliktelser ved forfall uten at det oppstår store kostnader i form av dyr refinansiering. For mindre beløp vil eventuelle vanskeligheter med å fremskaffe rimelig finansiering kunne håndteres ved at kommunen i stedet trekker på egen likviditet når lånene forfaller. Kommuner som må refinansiere større beløp og ikke har tilstrekkelig likviditet, vil derimot være mer sårbare dersom refinansieringen må skje i et vanskelig marked. Se illustrasjon i proposisjonen.

Om lag 60 prosent av kommunene og fylkeskommunene som hadde tatt opp lån i sertifikatmarkedet, hadde ved årsskiftet tilstrekkelig likviditet til om nødvendig å løse inn sertifikatlånene uten behov for å ta opp nye lån.

Kommuneloven § 14-13 og tilhørende finansforskrift setter de overordnede rammene for hvordan kommunene og fylkeskommunene skal forvalte egen gjeld og egen likviditet. Den slår blant annet fast at det ikke skal tas vesentlig finansiell risiko, og midlene skal forvaltes på en slik måte at kommunen eller fylkeskommunen kan dekke sine betalingsforpliktelser ved forfall. Innenfor disse avgrensningene skal kommunestyret eller fylkestinget ut fra egen situasjon konkretisere hvor grensene skal gå gjennom fastsettelsen av et eget finansreglement. Å sette rammer for den kortsiktige gjelden er en naturlig del av et slikt finansreglement. Når kommunene og fylkeskommunene går ut i sertifikatmarkedet, skal de ha gjort sine egne vurderinger av risikoen som følger med å ta opp kortsiktige lån, og de skal ha tatt stilling til hvilken risiko kommunen eller fylkeskommunen kan håndtere.

1.9 Omfang og kvalitet i kommunale tjenester

I proposisjonens kapittel 9 redegjøres det for befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i de kommunale velferdstjenestene fra 2013 til 2020, og særlig utviklingen i løpet av det siste året.

De viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester er barn og unge 1–18 år og innbyggere over 80 år. I perioden 2013–2020 økte antall innbyggere i disse gruppene marginalt med nærmere 5 000 personer, noe som isolert sett indikerer et begrenset økt behov for kommunale tjenester. Økningen i aldersgruppen 80 år og over var på nærmere 16 000 personer, mens det var en nedgang i antall barn og unge med nærmere 11 000 personer. Samlet sett økte innbyggertallet i perioden 2013–2020 med vel 282 000 personer, tilsvarende 5,5 prosent.

Gjennom 2020 gikk antall barn noe ned. Det ble færre i barnekullene 1–5 år og 6–15 år, mens unge i aldersgruppen 16–18 år gikk noe opp. Det ble 5 700 flere eldre over 80 år. Totalt økte innbyggertallet med i underkant av 24 000 i løpet av 2020, tilsvarende 0,4 prosent.

1.9.1 Barnehage

Antall barn i aldersgruppen 1–5 år gikk noe ned etter 2013. Antall barn med barnehageplass har også blitt redusert, men ikke like mye. Barnehagedekningen gikk opp fra 90,0 prosent i 2013 til 92,7 prosent i 2020. Halvparten av plassene var i kommunale barnehager.

For de eldste barna har dekningsgraden stabilisert seg rundt 97 prosent, mens den fortsatt økte for 1–2-åringene i 2020. I 2020 gikk 85,4 prosent av 1–2-åringene i barnehage, en økning på 1,1 prosentpoeng fra året før.

Avtalt, ukentlig oppholdstid per barn med barnehageplass økte med 0,7 timer fra 2013 til 2020. Fra 2019 til 2020 var den tilnærmet uendret.

Ressursinnsatsen målt ved avtalte årsverk gikk marginalt ned. I de kommunale barnehagene ble antall årsverk redusert med vel 100 årsverk i 2020, tilsvarende ca. 0,3 prosent, mens i de private barnehagene ble antall årsverk redusert med vel 200 årsverk i 2020, tilsvarende ca. 1,2 prosent.

Dette gjorde at bemanningstettheten i grunnbemanningen økte i 2020.

Kommunale barnehager har litt bedre bemanningstetthet enn private barnehager. Forskjellene har blitt mindre etter innføringen av bemanningsnormen.

Siden 2017 har andelen barnehager som oppfyller det nåværende kravet om maksimum seks barn over tre år per ansatt, økt fra 55 til 99 prosent. Totalt gikk det 2 400 barn i barnehagene som ikke oppfyllte bemanningsnormen i 2020. Dette var en stor forbedring fra 2018 da tallet var 86 100.

I 2020 var det 69 prosent av barnehagene som oppfylte pedagognormen uten dispensasjon, en økning fra 64 prosent i 2019. I gjennomsnitt er det 13,3 barn per barnehagelærer. Ifølge Utdanningsdirektoratet manglet det rundt 2 500 årsverk på nasjonalt nivå for å oppfylle kravet om maks 14 barn per pedagogisk leder for alle barnehager, og vel 500 årsverk om barnehager med dispensasjon holdes utenom.

En stadig større andel av grunnbemanningen var utdannede barnehagelærere. I 2015 var andelen 37,5 prosent, mens den i 2020 hadde økt til 41,6 prosent.

1.9.2 Grunnskole

Elevtallet i grunnskolen var lenge stabilt, men økte svakt i perioden 2013–2019. Veksten var relativt sett noe høyere i de private skolene, der 4,2 prosent av elevene går.

Ressursinnsatsen økte svakt gjennom perioden. Andelen elever som fikk spesialundervisning økte frem til 2011, før den de neste årene ble lavere. Etter 2015 stabiliserte andelen seg på barne- og mellomtrinnet, mens den fortsatte å gå svakt nedover på ungdomstrinnet. Samtidig fikk elevene som hadde spesialundervisning i snitt flere timer. Nedgangen i andelen som får spesialundervisning kan derfor ha sammenheng med at flere skoler har jobbet med å forbedre den tilpassede opplæringen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging, innenfor rammen av det ordinære opplæringstilbudet. Bedre kvalitet på det ordinære tilbudet kan gjøre behovet for særskilte ordninger for enkeltelever mindre, slik at behovet for spesialundervisning reduseres. Andelen elever med spesialundervisning øker med elevtrinnene.

De siste tre årene har også lærertettheten økt.

Fra 2015 er det bevilget betydelige økonomiske ressurser til flere lærere i grunnskolen, og fra høsten 2018 er det innført en norm for lærertetthet på 1.–10. trinn.

Tall per 1. oktober 2020 viste at 83 prosent av skolene oppfylte lærernormen på 1.–4. trinn, en økning på fem prosentpoeng fra året før, på 5.–7. trinn ca. 93 prosent, mens 88 prosent oppfylte kravet på 8.–10. trinn. I 2020 er det blitt drøyt 200 flere årsverk i den ordinære undervisningen, samtidig som det har blitt ca. 1 800 færre elever i offentlige grunnskoler siden 2019. Dette har bidratt til at flere skoler oppfyller normen. Ifølge Utdanningsdirektoratet er det behov for nærmere 500 årsverk for at alle skolene skal oppfylle lærernormen, forutsatt at det ikke er omdisponering av lærerressurser mellom trinn internt på skolen eller mellom skoler.

Gjennomsnittlige grunnskolepoeng for elevene i 10. klasse har økt jevnt de siste årene, både nasjonalt og i alle fylker. Avgangseleven fra grunnskolen våren 2020 hadde i snitt 43,1 grunnskolepoeng. Jentene hadde i snitt 4,4 grunnskolepoeng mer enn guttene. Andelen som står uten vurderingsgrunnlag i norsk (begge mål-

former), engelsk og kroppsøving er redusert med 0,1 prosentpoeng fra 2019 til 2020. I matematikk er det ingen endring.

For skolefritidsordningen (SFO) var det i perioden 2013–2018 en liten og jevn reduksjon i andelen elever i SFO (alder 6–9 år), fra 60,8 prosent i 2019 til 58,4 prosent i 2020.

1.9.3 Videregående opplæring

Etter en lengre periode med sterk vekst i elevtallet på begynnelsen av 2000-tallet, flatet veksten ut, og siden 2013 har elevtallet vært relativt stabilt. Årskullene ble mindre, men en større andel av 16–18-åringene var i videregående opplæring, og antallet læringer og lære-kandidater gikk opp. En stadig mindre andel av elevene sluttet også i løpet av skoleåret.

Avtalte årsverk i videregående opplæring, hvor tallene ikke er sammenliknbare lenger tilbake enn til 2015, har ligget stabilt på noe i overkant av 33 000 avtalte årsverk i perioden fra og med 2015. Lærertettheten ble noe redusert fra 2019 til 2020.

I alt 78,1 prosent av 2013-kullet, som er det siste tilgjengelige året i statistikken, fullførte sin videregående opplæring med oppnådd studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år. Andelen som fullførte er den høyeste siden statistikken ble publisert for første gang for 17 år siden (kullet som startet i 1994). Andelen elever som fullførte innen fem år lå lenge rundt 70 prosent, men har økt de siste årene. For elevene som startet videregående opplæring i 2013, var økningen på 0,5 prosentpoeng fra året før.

Det er variasjon mellom fylkeskommunene i andelen som fullfører og består de enkelte utdanningsprogrammene. Forskjellene mellom fylkeskommunene har blitt stadig mindre over tid.

Variasjonen var også relativt stor mellom de forskjellige yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Oppmerksomheten om å få elevene gjennom videregående opplæring har økt, og det jobbes mer systematisk både på skoleeivnivå og skolenivå. I tillegg har samarbeidet mellom fylkeskommunene og fylkeskommunenes samarbeid med kommunene, blitt bedre. Kunnskapsdepartementet har i samarbeid med fylkeskommunene identifisert kritiske faser i videregående opplæring og arbeidet med tiltak knyttet til disse.

1.9.4 Barnevern

Omfanget av de kommunale barnevernstjenestene økte kraftig i flere år. Antall årsverk, antall undersøkelser og antall barn som tok imot hjelp fra barnevernet gikk opp, også når det blir sett opp mot veksten i antallet barn og unge. Mens det frem mot 2015 var en tendens til at en stadig større andel av barna mottok omsorgstiltak, kan økningen de påfølgende par årene hovedsakelig forklares ved at flere barn mottok hjelpetil-

tak. Fra 2017 til 2020 gikk antall undersøkelser og tiltak ned, men avtalte årsverk har økt. Andelen barn med undersøkelse og barn med barnevernstiltak har blitt noe redusert.

Et hovedskille når det gjelder tiltak, går mellom barn og unge som mottar hjelpetiltak i hjemmet, og barn og unge som er plassert utenfor hjemmet.

Av de nærmere 37 000 barna med barnevernstiltak ved utgangen av 2020, hadde om lag 61 prosent hjelpetiltak i hjemmet, mens 39 prosent var plassert utenfor hjemmet. Over lengre tid var det en sterkere vekst i tall på barn som ble plassert utenfor hjemmet, men siden 2014 har disse andelene vært relativt stabile.

Når barnevernstjenesten har grunn til å anta at et barn har behov for hjelp fra barnevernet, skal de undersøke barnets omsorgssituasjon. Over tid har saksbehandlingstiden ved undersøkelsene gått ned. I 2013 ble 75 prosent av undersøkelsene behandlet i løpet av tre måneder, mens i 2020 ble 91 prosent behandlet innen fristen.

For flertallet av barna og familiene som kommer i kontakt med barnevernet, er det tilstrekkelig med hjelpetiltak i hjemmet (hovedsakelig råd og veiledning, tilbud om besøkshjem og avlastningstiltak, økonomisk hjelp og deltakelse i ansvarsgruppe og samarbeidsteam).

1.9.5 Helse og omsorg

Omfanget av helse- og omsorgstjenester tildelt av kommunen har økt over tid. Samtidig har det vært en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester. Andelen mottakere som var under 67 år i 2013 var på ca. 37,7 prosent. I 2020 var ca. 41,8 prosent av personene som mottok kommunale helse- og omsorgstjenester under 67 år, og innenfor hjemmebaserte tjenester gis om lag 69 prosent av time-ne til denne aldersgruppen. Andelen innbyggere i de tre eldre aldersgruppene som mottar institusjons- og/eller hjemmetjenester har blitt gradvis redusert de siste årene. Det kan ha sammenheng med at antallet eldre i alle aldersgruppene øker, mens behovet for institusjons- og hjemmetjenester ikke øker like mye.

I løpet av perioden 2013–2020 ser den institusjonsbaserte omsorgen i økende grad ut til å ha blitt forbeholdt dem med størst behov, mens tallet på mottakere med lite eller middels bistandsbehov har gått ned innenfor den institusjonsbaserte omsorgen. Statistikken for mottakere av omsorgstjenester hadde noen svakheter i 2019, så en må være litt varsom med å tolke resultatene. Se omtale i proposisjonen. Innenfor hjemmetjenestene økte gjennomsnittlig bistandsbehov per mottaker fra 8,4 timer i uka i 2013 til 9,6 timer i 2020.

Ressursinnsatsen økte betydelig i perioden 2015 til 2020, med i gjennomsnitt 2,2 prosent årlig. I 2020 økte antall årsverk med i overkant av 1 600. En høyere andel

av de brukerrettede årsverkene hadde også helsefaglig utdanning. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har blitt bygd ut, og målt per 10 000 innbyggere i alderen 0–20 år økte antall avtalte årsverk fra 33,6 i 2015 til 46,3 i 2020.

Legedekningen og fysioterapidekningen har også økt over tid, men var om lag uendret fra 2019 til 2020. Innenfor rusomsorg og psykiatri har det blitt flere årsverk av sykepleiere og personer med videreutdanning i psykiatrisk helsearbeid i kommunene. Også årsverk av personer med videreutdanning i rusarbeid økte i perioden.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Masud Gharakhani, Stein Erik Lauvås, Eirik Sivertsen og Siri Gåsemyr Staalesen, fra Høyre, Norunn Tveiten Benestad, Torill Eidsheim, Olemic Thommessen og Ove Trellevik, fra Fremskrittspartiet, Jon Engen-Helgheim og Helge André Njåstad, fra Senterpartiet, Kari Anne Bøkestad Andreassen og Heidi Greni, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, og fra Kristelig Folkeparti, Torhild Bransdal, viser til Prop. 192 S (2020–2021) Kommuneproposisjonen 2022.

2.1 Generelle merknader

Komiteen gjennomførte høring i saken 20. mai 2021.

Komiteen har merket seg fleksibiliteten og handlekraften ansatte i norske kommuner har utvist i håndteringen av koronasituasjonen, og er imponert over hvordan de norske kommunene har håndtert utfordringene som covid-19-pandemien har medført.

Komiteen merker seg at det er stor usikkerhet knyttet til de økonomiske konsekvensene covid-19-pandemien vil ha for kommunesektoren i 2021, og registrerer at KS så langt ikke har innvendinger til den økonomiske kompensasjonen kommunesektoren har fått, inkludert bevilgninger foreslått i Prop. 195 S (2020–2021) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2021, men understreker at utviklingen må følges tett i tiden framover slik at kommunesektoren får dekket alle sine økonomiske tap som følge av covid-19-pandemien.

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 192 S (2020–2021) Kommuneproposisjonen 2022 legger opp til en realvekst i frie inntekter for kommunesektoren på mellom 2 og 2,4 mrd. kroner i 2022. Til fylkene legges det opp til en realvekst i frie inntekter på 400 mill. kroner. Komiteen viser til Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU),

som har foretatt beregninger som viser at kommunesektoren kan få merutgifter i 2022 på om lag 1,2 mrd. kroner knyttet til den demografiske utviklingen, av dette er 0,9 mrd. kroner knyttet til tjenester som finansieres av de frie inntektene. I tillegg anslår Kommunal- og moderniseringsdepartementet en vekst i samlede pensjonskostnader, ut over anslått lønnsvekst, på 600 mill. kroner. Dette anslaget er beheftet med betydelig usikkerhet.

Komiteen viser til at regjeringen legger opp til at inntektsveksten i henhold til vanlig praksis skal regnes fra anslått inntektsnivå i 2021 i revidert nasjonalbudsjett, men skal korrigeres for konsekvensene av koronabevilgningene. Ekstraordinære bevilgninger knyttet til virusutbruddet holdes utenom beregningsgrunnlaget når veksten skal beregnes, slik ekstraordinære bevilgninger vanligvis behandles. Dette gir et nominelt inntektsnivå for 2021 som skal ligge til grunn for fastsettelsen av inntektsnivået for 2022. Komiteen stiller seg bak denne beregningsmåten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, legger til grunn at det ikke legges bindinger på veksten i de frie inntektene innenfor den inntektsrammen som er signalisert i kommuneproposisjonen.

Komiteen viser til at bærekraftig kommuneøkonomi krever gode rammevilkår, ikke bare i form av akseptabel vekst i frie inntekter, men også i form av mulighet for tilpasninger ut fra lokale forhold.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til KS' høringsinnspill til saken hvor de beregner at barnehagenormene er underfinansiert med 1 mrd. kroner i 2022. I tillegg viser KS til en stor vekst i underliggende utgifter innen helse- og omsorgssektoren, særlig for de under 67 år.

Flertallet viser til Meld St. 2 (2020–2021) hvor regjeringen omtaler store avvik i anslag knyttet til skatteinntekter, demografikostnader og pensjonskostnader under denne regjeringen. Regjeringen skriver blant annet følgende:

«I perioden 2014–2020 er kommunesektorens merutgifter til pensjon og demografi blitt overvurdert med 13. mrd. kroner. Det har gitt kommunesektoren økt handlingsrom innenfor veksten av frie inntekter.»

Regjeringen skriver også at samlet har kommunesektorens skatteinntekter i perioden 2014–2019 blitt 23 mrd. 2021-kroner høyere enn anslått i de enkelte statsbudsjettene. Flertallet vil understreke at kommunesektoren ville hatt 36 mrd. kroner mindre i handlingsrom med regjeringens opplegg, hvis anslagene hadde truffet.

Komiteen har en grunnleggende holdning om å ville bygge samfunnet nedenfra, og vil derfor spre makt, bosetting, arbeidsplasser, kapital og kompetanse. Målet er at alle skal ha mulighet til å bosette seg der de ønsker. Utviklingen av kommunesektoren er viktig for å nå målene om å opprettholde spredt bosetting og et variert næringsliv i hele landet. Komiteen mener det lokale selvstyret og folkestyret må styrkes slik at flere får ta del i utviklingen av sine lokalsamfunn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at fordelingsvirkningene av omleggingen for fylkeskommunene i 2015 ga Oslo en vekst på 950 kroner per innbygger over fem år, mens Sogn og Fjordane og Nordland tapte henholdsvis 2 427 og 1 043 kroner per innbygger. Endringene som ble gjennomført i inntektssystemet for kommunene i 2017, førte til at blant kommuner med mellom 2 000 og 25 000 innbyggere tapte 239 kommuner på omleggingen, mens 51 kom i pluss. Alle kommuner med over 25 000 innbyggere kom i pluss.

Komiteen viser til at et samlet storting er enige om at det er behov for en særskilt innsats for å redusere vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene. I Nasjonal transportplan 2022–2033 foreslår regjeringen å opprette en tilskuddsordning for fylkesveger. Regjeringen stiller gjennom denne ordningen krav til at fylkeskommunene må stille med en egenandel som er minst like stor som den statlige andelen.

Komiteen understreker at fylkene må ha en tilstrekkelig økonomi for å kunne oppfylle denne egenandelen.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne forslag om styrking av fylkeskommunenes økonomi, bl.a. for å kunne ta imot slike statlige tilskudd.

Komiteen viser til at skjønnstilskuddet er et viktig virkemiddel for å fange opp elementer som ikke inntektssystemet fanger opp.

Komiteen viser til at anslaget på skatt på inntekt og formue i 2021 er oppjustert med 3,2 mrd. kroner sammenliknet med saldert budsjett, i hovedsak som følge av oppjusterte anslag for lønns- og sysselsettingsvekst. Økningen i skatteanslaget fordeler seg med 2,7 mrd. kroner på kommunene og 0,5 mrd. kroner på fylkeskommunene. Dette økte anslaget vil kommunesektoren ta med seg videre inn i 2022.

Komiteen merker seg at regjeringen i Kommuneproposisjonen for 2022 ikke anslår deflator eller hva regjeringen mener er mulig effektiviseringspotensial i sektoren som helhet. Komiteen merker seg videre at regjeringen mener at siden veksten i kommunenes sam-

lede inntekter avhenger av mange faktorer, vil ikke regjeringen signalisere en samlet inntekt for sektoren før statsbudsjettet legges frem. Mange faktorer er usikre siden de avklares først i forbindelse med statsbudsjettet om høsten, og denne styringsinformasjonen har derfor liten verdi for kommunene. Dette gjelder fra 2023.

Komiteen viser til at på vanlig måte vil de kommunale og fylkeskommunale skattørene for 2022 fastsettes ved behandlingen av statsbudsjettet for 2022, og at regjeringen legger opp til at skattøren fastsettes på grunnlag av målsettingene om at skatteinntektene skal utgjøre om lag 40 prosent av kommunenes samlede inntekter.

Komiteen viser til at ny offentlig tjenestepensjon har, sammen med nye regler for samordning av ytelsene fra tjenestepensjonen med ytelsene fra folketrygden, medført en vesentlig reduksjon i kravet til pensjonsordningenes avsetninger for fremtidige pensjonsforpliktelser. Denne reduksjonen i kravet til premiereserve resulterer i at det i 2021 frigjøres et større beløp for kommunesektoren, som overføres til kommunenes og fylkeskommunenes premiefond – grovt anslått 20 mrd. kroner.

Komiteen viser til at kommunene og fylkeskommunene kan bruke disse midlene til delbetaling av de årlige pensjonspremiene. Bruk av premiefond vil derfor isolert sett redusere kommunenes eller fylkeskommunenes samlede pensjonskostnader det påfølgende året.

Kommunene og fylkeskommunene står i utgangspunktet fritt til å bestemme i hvilken takt de frigjorte midlene som er tilført premiefond skal benyttes til å betale premiene. En ansvarlig økonomiforvaltning tilsier at kommunene og fylkeskommunene bør fordele bruken av de frigjorte midlene over tid med tanke på å få til en jevn utvikling i pensjonskostnadene.

Komiteen viser til at Stortinget har bevilget vesentlige summer til bedriftsintern opplæring (BIO) gjennom fylkeskommunene det siste året, noe som gjennom pandemien har muliggjort at bedriftene har kunnet utvikle kompetanse heller enn å miste kompetanse. Bedriftsinterne opplæringsmidler skal også bidra til å øke kompetansen i bedriftene slik at de kan omstille seg til nye krav i samfunnet, som for eksempel knytter seg til digitalisering, teknologi, miljø og bærekraft.

2.1.1 Partienes generelle merknader

2.1.1.1 GENERELLE MERKNADER FRA HØYRE OG KRISTELIG FOLKEPARTI

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at siden regjeringen tiltrådte i 2013, har kommunesektorens frie inntekter økt med rundt 35 mrd. kroner. I 2021 utgjør de frie inntektene til kommunesektoren dermed hele 412 mrd. kroner. Disse medlemmer viser til at dette er en betydelig vekst i de frie inntektene, og setter kommunene i stand til å levere gode tjenester. Sett fra et innbygger-

perspektiv er kommunesektorens samlede inntekter også interessante, siden nivået på kommunesektorens samlede inntekter sier noe om hvor stor den kommunale tjenesteproduksjonen kan bli. Realveksten i kommunesektorens samlede inntekter per innbygger var om lag 1,9 prosent i årlig gjennomsnitt i perioden 2014–2020.

Disse medlemmer viser også til at samlet sett hadde de sammenslåtte kommunene noe bedre driftsresultater enn de øvrige kommunene i 2020, større disposisjonsfond og høyere gjeld. I årene før sammenslåingen hadde sammenslåingskommuner svakere driftsresultater, de tærte mer på fondene enn andre, og gjeldsveksten var sterkere enn i øvrige kommuner.

Disse medlemmer viser til at samlet sett er den økonomiske situasjonen i sektoren god. I 2020 hadde sektoren et driftsresultat som var godt over TBUs anbefaling på 2 prosent, store disposisjonsfond som en solid buffer, og det var få kommuner i ROBEK. I 2020 fikk kommunesektoren som helhet et netto driftsresultat på 3,0 prosent av inntektene. Dette var en styrking fra 2019 da sektoren fikk et netto driftsresultat på 2,0 prosent. De gode driftsresultatene de siste årene har gjort at antall kommuner i ROBEK har gått kraftig ned. Disse medlemmer påpeker at ved inngangen til mai 2021 var kun 13 kommuner registrert i ROBEK. Til sammenligning var tallet 46 i 2013 da de borgerlige partiene overtok etter de rød-grønne.

Disse medlemmer viser til at kommunene og fylkeskommunene har jevnt over solide reserver. For de fleste var derfor det økonomiske utgangspunktet ved inngangen til 2021 godt. Ved utgangen av 2020 anslås disposisjonsfond (inkl. mer- og mindreforbruk) til å utgjøre 11,6 prosent som andel av inntektene for sektoren samlet (om lag 68 mrd. kroner). Til sammenligning utgjorde disposisjonsfond 6,9 prosent av inntektene ved utgangen av 2013 (om lag 30 mrd. kroner).

Disse medlemmer viser til at dersom inntektssystemet skal gi en rettferdig fordeling av inntekter mellom kommunene, må systemet oppdateres med jevne mellomrom. Da regjeringen oppdaterte inntektssystemet for fylkeskommunene i 2015, var deler av kostnadsnøkkelen basert på analyser og tallmateriale som var minst 20 år gamle.

Det var derfor nødvendig med et nytt inntektssystem for å fange opp endringer i befolkningssammensetning, bosettingsmønster, infrastruktur og utgifter. I 2020 ble inntektssystemet revidert for å tilpasse kostnadsnøkkelen til den nye fylkesinndelingen. Samtidig la regjeringen stor vekt på stabilitet i inntektsfordelingen samtidig som regionreformen trådte i kraft.

Inntektssystemet for kommunene ble sist revidert i 2017. Det nye inntektssystemet fjernet hindringer for kommunereform, i og med at systemet ble mer nøytralt med hensyn til kommunesammenslutninger.

Disse medlemmer viser til at kostnadsnøkkelene som ligger til grunn for fordelingen av innbyggertilskuddet ble oppdatert i tråd med viktige endringer i samfunnet, slik som utviklingen i bosettingsmønster, demografi, levekår osv. De regionalpolitiske tilskuddene, herunder småkommunetilskuddet, ble videreført, men tre tidligere tilskudd ble slått sammen til to – ett distriktstilskudd for Sør-Norge og ett for Nord-Norge. Tilskuddene ble målrettet mer mot kommuner med reelle distriktsutfordringer.

Regjeringen har oppnevnt et offentlig utvalg som skal foreta en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene. Utvalget skal levere sin utredning innen 1. juni 2022. Disse partier innførte derfor kompensasjons- og overgangsordninger slik at de samlede fordelingsvirkningene var små.

Disse medlemmer viser til at det har vært krevende å finne en god kostnadsnøkkel for båt og ferje. Men endringer i 2018 og den nye nøkkelen regjeringen foreslår for 2022, vil sikre en objektiv og rettferdig fordeling mellom fylkeskommunene.

Disse medlemmer har gjennom hele koronakrisen vært tydelig på at kommunesektoren vil bli kompensert for virkninger av skattesvikt, inntektsbortfall og merutgifter i forbindelse med koronapandemien. Disse medlemmer viser til at regjeringen satte ned en arbeidsgruppe sammen med KS i april 2020 som skulle kartlegge de økonomiske konsekvensene for kommunesektoren av pandemien. Kommunesektoren fikk i 2020 om lag 18 mrd. kroner i ekstrabevilgninger begrunnet i koronapandemien. Av dette var 12 mrd. kroner kompensasjon for merutgifter og mindreinntekter. 6 mrd. kroner var andre bevilgninger og tiltak, bl.a. aktivitetsstimulerende tiltak. Basert på konklusjonene i arbeidsgruppens rapport, er kommunesektoren samlet sett kompensert for de økonomiske konsekvensene av pandemien i 2020 med 2 mrd. kroner ut over de anslåtte virkningene.

Disse medlemmer viser til at det er variasjoner mellom kommuner og mellom fylkeskommuner når det gjelder hvor hardt de er rammet av koronapandemien og hvor store de økonomiske konsekvensene har vært. Derfor er en stor del av kompensasjonen gitt som skjønnsmidler. I 2021 er det bevilget koronamidler til kommunesektoren på nær 16 mrd. kroner. Dette inkluderer 1,9 mrd. kroner som er gitt som en særskilt kompensasjon for skattesvikten i 2020.

Disse medlemmers strategi er å ta Norge trygt ut av koronakrisen. For å få til det må samfunnet gjøre det det kan for å sikre jobb og inntekt for den enkelte, og for å sikre kommunenes evne til å levere gode tjenester. Derfor prioriterer regjeringen fortsatt vekst i kommunenes frie inntekter i 2022. Kommuneopplegget for 2022 gir således rom for at kommunene kan bidra til

gjenåpning av samfunnet og normalisering av hverdagen og tjenestene.

Disse medlemmer viser til at stortingsflertallet har styrket kommunesektorens frie inntekter med anslagsvis 35 mrd. kroner siden 2013, og dermed satt kommunene i stand til å satse på barnehager, skole og eldreomsorg. De langsiktige konsekvensene av pandemien er usikre, men det er grunn til å tro at kommunene vil ha en viktig rolle i håndteringen av pandemiens ettervirkninger. I kommuneproposisjonen for 2022 varsler regjeringen en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på mellom 2,0 og 2,4 mrd. kroner. Av disse foreslår disse partier at mellom 1,6 og 2,0 mrd. kroner skal gå til kommunene, og 0,4 mrd. kroner til fylkeskommunene. Merutgifter som følge av demografiske endringer og pensjonskostnader i 2022 vil utgjøre om lag 1,5 mrd. kroner i 2022. Regjeringen legger dermed opp til en vekst i de frie inntektene som ligger over de ventede demografi- og pensjonskostnadene. I tillegg viser revidert nasjonalbudsjett at skatteinntektene blir om lag 3,2 mrd. kroner høyere i 2021 enn lagt til grunn i statsbudsjettet for 2021. Dette er midler som vil bli videreført i 2022, og som vil gi kommunesektoren et betydelig større handlingsrom enn først antatt.

Totalt sett innebærer disse partiers forslag til kommuneopplegg i 2022 at kommunesektoren vil være godt rustet til å gjenåpne samfunnet og tjenestetilbudet.

2.1.1.2 GENERELLE MERKNADER FRA ARBEIDERPARTIET

Korona i 2021

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener en helt klar forutsetning for kommuneøkonomien i 2022 er at Stortinget i 2021 sørger for at kommunene og fylkeskommunene kompenseres fullt ut for de samlede virkningene av skattesvikt, inntektsbortfall og merutgifter i forbindelse med koronautbruddet. Flertallet viser til Innst. 383 S (2019–2020) og forslag om garantier for merkostnader og tapte inntekter knyttet til koronasituasjonen i kommuner og fylkeskommuner, og mener disse er like viktige i 2021 som 2020.

Derfor fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kommunene og fylkeskommunene kompenseres for virkninger av skattesvikt, inntektsbortfall og merutgifter i forbindelse med koronapandemien, både for 2021 og 2022.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalteren så snart som mulig gjennomfører en undersøkelse i alle kommuner i egen region for å avklare om koronakompensasjonen som er gitt den enkelte kommune, dekker de økte kostnadene og inntektstapene som pandemien har påført kommunene.»

Kommuneøkonomi i 2022

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener regjeringen legger opp til et svakt økonomisk opplegg for kommunesektoren for 2022 med en vekst i frie inntekter på mellom 2 og 2,4 mrd. kroner. Veksten skal dekke demografiske merutgifter anslått til 0,9 mrd. kroner og økte pensjonskostnader anslått til 0,6 mrd. kroner. Ses denne økningen også i sammenheng med KS' høringsinnspill, bedres ikke handlingsrommet til kommunesektoren. KS peker i sitt innspill blant annet på følgende:

1. Barnehagenormen er underfinansiert med 1 mrd. kroner.
2. Fastlegeordningen er under press, og finansieringsordningen må styrkes.
3. Kostnadsnøkler til barnevernsreformen vil sannsynligvis ikke være treffsikre nok til å fange opp store kostnader i alle kommuner.
4. Det er stor underliggende kostnadsvekst innenfor helse- og omsorgstilbudet.

Disse medlemmer mener regjeringens opplegg for kommunesektoren er for dårlig. Hvis en ser kommuneopplegget for 2020–2022 i sammenheng, er det en betydelig svekkelse av kommunenes muligheter til å yte gode velferdstjenester.

Disse medlemmer mener rammene fra regjeringen ikke setter kommunene tilstrekkelig i stand til å satse på økt kvalitet på viktige velferdsområder. Disse medlemmer vil styrke kommunesektoren i 2022 med 3 mrd. kroner ut over regjeringens forslag for å gi innbyggere bedre kvalitet på viktige velferdstjenester som barnehage, skole, eldreomsorg, helsetjenester og andre sentrale tjenester kommunene og fylkeskommunene har ansvar for.

Disse medlemmer viser til at sektoren under regjeringen Stoltenberg II fikk et betydelig økonomisk løft, og at Arbeiderpartiet har videreført satsingen på velferd lokalt i sine alternative statsbudsjett. Arbeiderpartiet har de siste årene prioritert mer penger til kommunene i sine alternative statsbudsjetter. Med Arbeiderpartiets økonomiske opplegg ville skole, eldreomsorg og helsetjenester hatt bedre kvalitet og nådd flere innbyggere enn med regjeringens opplegg.

Disse medlemmer viser til at pandemien har rammet skjevt og gjort samfunnet mer urettferdig. Ikke siden krigsårene har arbeidsledigheten vært høyere i Oslo og flere andre kommuner med langvarige smitteverntiltak. Nesten én av tre arbeidsledige er under 30 år. Store deler av livet til barn og unge er satt på vent. Stengte skoler, hjemmeundervisning og karantenetid kan ha skapt store kunnskapshull hos barn og unge. Koronapandemien kan føre til økte kunnskapsklaseskiller og må tettes så raskt som mulig. Eldre og andre i risikogruppene har vært særlig sårbare og måttet begrense sin

sosiale kontakt kraftig. Flere sliter med psykiske utfordringer og flere har opplevd vold i hjemmet. Disse medlemmer mener kommunene får en viktig rolle i tiden som kommer, og at det er nødvendig å styrke kommuneøkonomien mer enn regjeringen foreslår for å møte disse utfordringene.

Disse medlemmer viser til at kommunenes andel av økningen i kommunesektorens inntekter bør være 2,0–2,5 mrd. kroner. Med dette kan kommunene styrke viktige velferdstjenester som barnehage, skole, eldreomsorg, barnevern og helsetjenester. Gitt at kommunesektorens finansielle stilling ikke er betydelig forverret som følge av covid-19, kan dette også gi rom for å sette i gang aktivitet i næringslivet, som for eksempel bygging av nye skoler og barnehager. Også fylkeskommunene har behov for et økonomisk løft.

Disse medlemmer mener anslagsvis 0,5–1,0 mrd. kroner bør prioriteres til fylkeskommunene. Det er behov for mer penger til videregående opplæring og opprusting av fylkesveinettet samt behov for midler til kollektivtrafikk, båt- og fergeruter. Omstilling til lav- og nullutslippsteknologi for ferger og hurtigbåter har også vist seg å være svært kostnadskrevende for fylkene. Disse medlemmer mener staten må sette fylkeskommunene i stand til å ta de store merkostnadene med investeringer i nullutslippsløsninger for hurtigbåter og ferger.

Disse medlemmer registrerer KS' tall om at halvparten av landets kommuner sliter med rekruttering av fastleger, at 80 prosent av fastlegene jobber mer enn arbeidsmiljølovens krav, og merker seg at flere kommuner må bruke penger av egne budsjetter for å dekke behovet. Disse medlemmer mener det er viktig å sikre fastlegeordningen tilstrekkelig finansiering og forventer at regjeringen arbeider i tråd med de ambisjoner som er gitt i handlingsplanen for allmennlegetjenesten.

Disse medlemmer frykter langvarige psykiske helseplager som følge av covid-19-pandemien. Disse medlemmer vil fremheve behovet for et løft innenfor spesialisthelsetjenesten og lavterskeltilbud. Disse medlemmer henviser til Arbeiderpartiets satsing på psykisk helse i alternativt statsbudsjett for 2021.

Disse medlemmer merker seg at over 70 prosent av dem som jobber i helse- og omsorgstjenestene i kommunene, har deltidsstillinger. Disse medlemmer fremhever at heltidsstillinger er positivt for den ansatte, pasientene og arbeidsgiver. Disse medlemmer mener det er nødvendig med en statlig satsing på feltet i tillegg til kommunale satsinger.

Disse medlemmer viser også til Meld. St. 20 (2020–2021) Nasjonal transportplan og tilhørende Innst. 653 (2020–2021) hvor Arbeiderpartiet foreslår en ytterligere styrking av satsingen på fylkesveier i Nasjonal transportplan. Etterslepet på vedlikehold av fylkes-

veier er stort og øker. Det er behov for en sterkere innsats. Derfor vil Arbeiderpartiet øke bevilgningen til fylkesveier med 2,4 mrd. kroner i perioden via rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2022 øke kommunesektorens inntekter med 3 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i kommuneproposisjonen for 2022.»

2.1.1.3 GENERELLE MERKNADER FRA FREMSKRITTPARTIET

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at kommunene er grunnmuren i det norske demokratiet og de fremste leverandører av velferdstjenester i folks hverdag. En god og forutsigbar kommuneøkonomi er et viktig fundament for det norske velferdssamfunnet og noe av det viktigste Stortinget kan bidra med i hverdagslivet til enkeltpersoner og familier. Kommunenes økonomiske utfordringer med covid-19-nedstenginger er fortsatt uklare, men tyder på nedgang i skatteinntekter, arbeidsledighet og økte utgifter. Disse medlemmer understreker viktigheten av at kommunenes økonomi vurderes løpende slik at sterkt rammede kommuner ikke må kutte i tjenestetilbud for å imøtegå utgifter. Det er viktig at hjulene holdes i gang i kommunene, det er også viktig at husstandene ikke blir unødvendig beskattet med eiendomsskatt i en periode hvor mange arbeidsplasser er usikre. Landet viser tydelige demografiske utviklingstrekk som betyr at kommunene også i årene fremover må være forberedt på store omstillinger. Det er viktig at staten lager gode digitale virkemidler slik at effektivisering av offentlig administrasjon blir mulig. Det er et stort utnyttet effektiviseringspotensial. Kommunereformen har bidratt til å styrke en god del kommuner, men fortsatt vil vi ha mange små kommuner som vil være sårbare i møtet med de krav og forventninger dagens samfunn stiller. Det er viktig at kommunereformen fortsetter, gjennom positive incentiver og verktøy for gode lokale prosesser. Disse medlemmer vil peke på at kommunesektoren gjennomgående har hatt en god realvekst i de siste årene, og at nivå på antall ROBEK-kommuner nå er lavt sammenliknet med tidligere.

Covid-19-utbruddet har gjort det ekstra viktig å legge vekt på tiltak som gir forutsigbarhet for kommunene, fylkeskommunen og dermed næringsliv og husstander. Næringslivet skal gå som før, tjenestetilbudet skal ikke svekkes og husstandene bør få de varslede reduksjonene i eiendomsskatten.

For å sikre at kommunene ikke finner smutthull for fortsatt å beholde eller øke inntekten fra eiendomsskatt, så vil disse medlemmer sette et tak på hvor mye eiendomsskatt som årlig kan kreves inn per hus eller fritidsbolig. Den lokale takseringen har blitt et smutthull

og en hvilepute for skattehungrige lokalpolitikere samtidig som det er et altfor tilfeldig takseringsgrunnlag. Disse medlemmer ønsker å fjerne eiendomsskatten i sin helhet.

Disse medlemmer mener eiendomsskatt på hytter er en uheldig og udemokratisk skatteinnkreving der mennesker helt uten stemmerett blir tvunget til å betale skatt i tillegg til at de betaler høye kommunale gebyrer på tjenester de benytter i kommunen. Hyttefolk og hyttebygging er først og fremst en inntektskilde for kommunene, ikke en utgift.

Disse medlemmer viser til at fergeopprøret som har dukket opp langs kysten de siste årene, må bli tatt på alvor, og fylkeskommunene må ta grep for at prisene reduseres betraktelig. Derfor skal det bygges flere broer som erstatter fergene, og det skal gjøres nødvendige endringer for å redusere fergeprisene.

Disse medlemmer mener også at det må gjøres forenklinger for å legge til rette for bygging både for næring, privatpersoner og for kommunene. Den demografiske utviklingen i befolkningen krever at offentlig forvaltning i både stat, fylke og kommune må være omstillingsdyktig og bruke ressursene effektivt og i samsvar med innbyggernes behov. Digitaliseringstiltak vil bli viktig framover for å gi en mest mulig effektiv forvaltning, men digitaliseringen vil ikke virke om det ikke gjøres oppryddinger i lover og regler på samme tid. Bare på denne måten vil det kunne gjøres økonomiske besparelser ved en økt digitalisering i det offentlige. Det er et stort potensial for en mer effektiv bruk av fellesskapets midler. Et sterkt lokalt folkestyre gir folk og lokalsamfunn frihet og mulighet til å styre sin egen hverdag. Det må gjøres mer for å bli kvitt statlig detaljstyring og byråkrati og for å spre makt og myndighet til lokalpolitikere. Disse medlemmer vil fjerne statsforvalterens og Statens vegvesens innsigelsesrett i arealsaker. Boplikten må avskaffes.

Disse medlemmer ser viktigheten av en digital satsing for å nå målene om å effektivisere offentlig sektor. Det er likevel slik at digitalisering av ulike sektorer er tilnærmet umulig uten en forenkling av lovverket. Dette gjelder særlig innenfor byggesøknader og planprosesser. Foreløpig er lover, verneområder, innsigelser, dispensasjoner, forskrifter, politikere og byråkrater uenige om hvem som skal bestemme hva og hvilke regler som gjelder. Det må gjennomføres en rekke kritiske gjennomganger av regelverk og lover før digitalisering av byggesøknader vil fungere etter hensikt. Dette gjelder for flere sektorer.

Utvikling av fibernett og mobilnett er avgjørende for å legge til rette for næringsvirksomhet og tilflytting til distriktskommunene. Disse medlemmer vil ha en internettgaranti fra regjeringen.

2.1.1.4 GENERELLE MERKNADER FRA SENTERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener det er behov for å opprettholde en variert kommune- og fylkesstruktur. Kommunesektoren skal gis en finansiering som stimulerer til næringsutvikling i hele landet.

Disse medlemmer mener eventuelle endringer i kommune- eller fylkesstruktur skal være basert på frivillighet og på lokale initiativ hvor innbyggerne får si sin mening gjennom lokale folkeavstemninger.

Disse medlemmer deler ikke regjeringens oppfatning av at større regioner vil føre til bedre tjenester til innbyggerne. Det er ingenting som tyder på at sammen slåing vil gi muligheter for bedre tjenester, det vil derimot gi mer tungdrevne og byråkratiske tjenester. Disse medlemmer er bekymret for om de nye regionene vil klare å levere like gode og lokalt tilpassede tjenester etter fylkessammenslåinger, da store geografiske enheter kan bety svekket lokalkunnskap.

Disse medlemmer er uenig med regjeringens uttalelser om at kommuner med under 5 000 innbyggere er for små til å tilby gode tjenester til sine innbyggere og derfor må sammenslås. Geografi og spredt bosetting tilsier at en variert kommunestruktur er best tilpasset hvordan folk bor og arbeider i Norge. Regjeringens idé om at et gitt innbyggertall skal svare ut de utfordringene og forskjellene man finner i Kommune-Norge, harmonerer ikke med kartet over landet.

Disse medlemmer er opptatt av å utvikle et godt offentlig tjenestetilbud i hele Norge. Helse, skole og velferd skal være utbygd i alle deler av landet og sikre folk et likeverdig tjenestetilbud, uavhengig av hvor man bor. Skal man videreutvikle hele landet og sørge for verdiskaping og bosetting i både by og distrikt, er man avhengig av lokalt tilpassede løsninger, sosial og geografisk utjevning og et sterkt lokaldemokrati.

Disse medlemmer mener regjeringens opplegg for kommunesektoren tyder på at regjeringen ikke ønsker å opprettholde levende lokalsamfunn med spredt bosetting og aktivitet i hele landet. Hva vi skal leve av i Norge i framtiden, er en større debatt som disse medlemmer ønsker velkommen. Norges rikdom er bygget på naturressursene våre. Spredt bosetting har vært avgjørende for den velferdsutviklingen Norge har hatt. Det er ikke noe som tyder på at behovet for å ta i bruk naturressursene vil reduseres i fremtiden.

Næringsressurser er spredt i hele landet, og da mener disse medlemmer at Norge er avhengig av at folk bor i hele landet, folk som ser muligheter og tar disse i bruk for verdiskaping. Ved å benytte begrep som «frivillig og ufrivillig små» kommuner og knytte dette til at områder med lavt folketall og store avstander får lave inntekter dersom de sier nei til sammenslåing, bruker man inntektssystemet til kommunesammenslåing hel-

ler enn å være opptatt av å ivareta tjenestetilbudet også i distriktene.

Disse medlemmer viser til at fylker og kommuner har stort ansvar på transportområdet, men de statlige overføringene står ikke i forhold til oppgavene som skal løses.

Disse medlemmer er kritiske til den rammen regjeringen foreslår for fylkeskommunene. Innsparingsmulighetene i videregående skole er begrensede. Midlertidig nedgang i elevtallet ved enkeltskoler og i enkeltklasser påvirker ikke kostnadene i stor grad, og det er viktig å opprettholde et desentralisert utdanningstilbud og kompetansen ved disse skolene. Utgiftsbehovet innenfor samferdselsområdet er enormt, med et gedigent etterslep på fylkesvegene estimert på et sted mellom 50–85 mrd. kroner av KS i 2018.

Disse medlemmer mener regjeringens forslag gir liten mulighet til satsing innenfor områdene som fylkeskommunen har ansvar for. Fylkeskommunene har også hatt, og vil fortsette å ha, en sentral rolle som regional utviklingsaktør. Rollen fylkeskommunene har hatt som regional utviklingsaktør har vært helt nødvendig for å møte pandemiens konsekvenser for næringslivet.

Disse medlemmer merker seg at regionale utviklingsmidler er blant postene som har blitt redusert de senere år, til tross for at regjeringen fremholder at fylkene skal få en viktigere rolle som samfunnsutvikler i forbindelse med regionreformen. Det vises til at de regionale utviklingsmidlene ble kraftig redusert i årene 2017–2019, jf. kap. 551 og kap. 553. Dette har svekket fylkeskommunenes viktige rolle som samfunnsutvikler for hele sin region. Midler til kommunale næringsfond, klynger, inkubatorer og annen innovasjon bidrar til å skape nye, framtidsrettede arbeidsplasser. Disse medlemmer mener midler til regional utvikling gjennom en opptrappingsplan må økes.

Disse medlemmer understreker at en realvekst i frie inntekter for kommunesektoren på mellom 2 og 2,4 mrd. kroner i 2022, samt merutgifter på om lag 1,2 mrd. kroner knyttet til den demografiske utviklingen og en vekst i samlede pensjonskostnader ut over anslått lønnsvekst på 600 mill. kroner, i praksis betyr at kommunenes økonomiske handlingsrom ikke øker uten at det gjøres effektivisering eller kutt i tjenester og investeringer.

Disse medlemmer viser til at fastlegeordningen er grunnmuren i kommunehelsetjenesten. Til tross for at krisen i fastlegeordningen har blitt verre, gjør ikke regjeringen nødvendige grep. Disse medlemmer viser til at både små og store kommuner sliter med å rekruttere nok fastleger. Derfor er det nødvendig med økte bevilgninger til å opprettholde fastlegeordningen.

Disse medlemmer viser til at fylker som Nordland finner det nødvendig å utsette omleggingen til mer

klimavennlige ferjer som Stortinget har vedtatt på grunn av utilstrekkelig kompensasjon.

Disse medlemmer understreker at denne underfinansieringen, samt andre underliggende utgifter, svekker kommunesektorens økonomiske handlingsrom. Konsekvensen av regjeringens forslag vil være at lokale politikere ikke har noe annet valg enn å legge ned utdanningstilbud, helsetjenester og tjenester nær folk for å få budsjett og økonomiplan til å gå opp. Disse medlemmer viser til budsjettundersøkelsene, som viser at stadig flere kommuner får det stadig mer krevende med å få budsjettene til å gå opp.

Disse medlemmer viser til at tall for 2020 viste en samlet gjeldsvekst på 8,1 prosent for kommunesektoren, med en utestående gjeld på 623 mrd. kroner ved årsskiftet. Gjeldsveksten var 0,3 prosent høyere enn i 2019, og er historisk sett veldig høy.

I sum betyr dette at Kommuneproposisjonen 2022 vil gi en svært utfordrende økonomisk situasjon for mange kommuner, særlig de små og mellomstore og også for fylkeskommunene.

Disse medlemmer mener regjeringens forslag til ramme for kommunesektoren for 2022 gir en samfunnsutvikling som går feil vei.

Disse medlemmer mener at kommunesektorens inntekter må økes med 3 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i kommuneproposisjonen for 2022, hvor minimum 700 mill. kroner må gå til fylkeskommunene. Disse medlemmer viser til forslag fra Senterpartiet i Dokument 8:131 S (2018–2019) om et statlig vedlikeholdsprogram for fylkesveinettet, jf. Innst. 389 S (2018–2019):

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et program for å redusere vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene. Programmet skal skissere en opptrappingsplan for fylkesveivedlikehold med forslag til finansieringsmodeller og organisering som skal gi økt vedlikehold og etterslepsreduksjon på fylkesveinettet.»

Disse medlemmer viser videre til sine forslag og merknader i Innst. 16 S (2020–2021) Statsbudsjettet 2022, hvor Senterpartiet foreslo en satsing på minst 1 mrd. kroner til vedlikehold av fylkesveg i 2021.

Disse medlemmer viser til regjeringens framlegg i Meld. St. 20 (2020–2021) Nasjonal transportplan 2022–2033, der det legges opp til i en ny tilskuddsordning til fylkesveier.

Disse medlemmer merker seg at i Meld. St. 20 (2020–2021) Nasjonal transportplan 2022–2033 foreslår regjeringen i perioden 2022 til 2027 775 mill. kroner årlig, med en økning til 1 775 mill. kroner årlig i perioden 2028 til 2033. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår en økning på minimum 225 mill. kroner årlig i både første og andre periode med bakgrunn i behovet for å sette fylkene i stand til å redusere vedlike-

holdsetterslepet slik at den årlige rammen blir minst 1 mrd. kroner i første periode og 2 mrd. kroner i andre periode.

Det vises for øvrig til forslag og merknader i Innst. 653 (2020–2021) Nasjonal transportplan 2022–2033.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2022 øke kommunesektorens inntekter med minimum 3 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i Kommuneproposisjonen 2022, der anslagsvis 700 mill. kroner skal gå til økning av fylkeskommunenes ramme.»

2.1.1.5 GENERELLE MERKNADER FRA SOSIALISTISK VENSTREPARTI

Velferd starter i kommunene

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener sterke fellesskap gir mennesker frihet og muligheter uavhengig av bakgrunn. Kommunene er grunnmuren i slike fellesskap og må styrkes for å sikre gode liv for de mange, og ikke kun mer frihet og mindre forpliktelser til å bidra for de få og privilegerte. Dette medlem mener en større andel av samfunnets ressurser må brukes på trygg oppvekst og god utdanning. Dette er de mest lønnsomme og framtidsrettede investeringer et samfunn kan gjøre, og mye mer langsiktige og trygge investeringer enn skattekutt.

Alle bor og lever livene sine i en kommune. Her skal barna vokse opp, innbyggerne bli gamle, og arbeidsplassen og hverdagslivet fungere. Dette medlem mener god offentlig velferd og service er en bærebjelke for et godt og livskraftig samfunn og en helt nødvendig infrastruktur for næringslivet. Da må kommuneøkonomien gi rom for dette. Sterk kommuneøkonomi bidrar til å stabilisere økonomien, redusere arbeidsløshet og gjøre kommunesektoren til en bedre samarbeidspartner for næringslivet. Dette medlem viser til at det er et gap mellom kommunesektorens pålagte oppgaver, kravene til god kvalitet, rettssikkerhet og god service – og de økonomiske rammene som blir stilt til disposisjon, og at dette gapet må tettes.

Koronautbruddet avslørte at det er for liten kapasitet i kommunehelsetjenesten til å håndtere krisen. Mange med behov for behandling, omsorg og pleie måtte gå uten tilbud. Skolene fikk enorme utfordringer, både praktisk og økonomisk. Kommunesektoren fikk store økte utgifter og tapte inntekter på skatt, stengte barnehager, SFO og kollektivtrafikk på sparebluss. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti var fremst i kampen for å presse fram nødvendig krisehjelp, og viser til økte bevilgninger i det alternative budsjettet for 2021.

Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2021, der det foreslås å styrke kommunene og fylkeskommunene med over 7 mrd. kroner ut over regjeringens forslag, herunder 5 mrd. kroner til kommunene og 1,5 mrd. kroner til fylkene.

Kommunesektoren hadde på forhånd veldig trange budsjett, og mange må kutte drift nå midt i pandemien. Eldreomsorg, skole og barnehage kan ikke effektiviseres som en produksjonsbedrift.

Sosialistisk Venstreparti vil bruke kommunene som en motor i økonomien nå og gi folk trygghet i en tid der mange er redde og ensomme, og der ansatte er slitne og trenger flere å dele oppgaver og ansvar med, ikke færre.

Dette medlem viser til at forskjellen mellom partiene vises i hvor høyt man prioriterer velferd. Det er ikke skoleeleven, hjelpepleieren eller bestemor som er for dyr. Det som mangler, er mot og evne til å prioritere det som er viktigst, til å fordele goder og byrder mer rettferdig og til å sette inn en storoffensiv mot økonomisk kriminalitet, noe som tapper fellesskapet for milliarder av kroner hvert år.

Dette medlem mener dagens regjering fører Norge i feil retning. Skattelette for de rikeste prioriteres foran velferd og fellesskap, uten at det gir vekst og utvikling i næringslivet. Forskjellene og fattigdommen øker. Kommuneøkonomien og statsbudsjettet for 2021 må i større grad sette kommuner og fylkeskommuner i stand til å møte disse menneskelige og nasjonale utfordringene.

Dette medlem viser til at regjeringens opplegg for kommunesektoren verken tetter gapet mellom lovpålagte oppgaver og økonomi, reflekterer konsekvenser og erfaringer etter korona eller har noen ambisjoner for bedre kvalitet på eller mer trygghet i velferd og skole.

Dette medlem påpeker at det ser ut som regjeringen ser på minsket kommunal aktivitet som positivt og som bidrag til bedre balanse i budsjettene, uavhengig av om kommunene da klarer å oppfylle sine forpliktelser eller ikke.

Dette medlem viser til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, og at regjeringen har motsatt seg at CRPD skal implementeres i norsk lov om menneskerettigheter på linje med andre grupper og minoriteters rettigheter. I lys av Nav-skandalen vet man at lovverket må bli mye tydeligere på vanskeligstilte menneskers rettigheter for å sikre at de ikke lider rettstap både i forvaltningen i stat og kommune og i rettsvesenet.

Derfor fremmer dette medlem også forslag om bevilgninger til å realisere Veikart. Universelt utformet nærscole 2030.

Dette medlem er imot å legge til rette for at omsorg eller annen velferd skal bli satt ut på anbud. Dette medlem er sterkt uenig i utviklingen mot at skole og

omsorg ses på som resultatenheter for produksjon. Velferdsoppgaver som opplæring og omsorg er vesensforskjellige fra forretningsvirksomhet og har sin begrunnelse i verdigrunnlaget solidaritet, fellesskap og rettferdighet. Jakten på forretningsmessige resultater skal ikke være et mål i velferdstjenestene. Ved å sette omsorg, velferd og offentlige oppgaver ut på anbud vil det være svært vanskelig å sikre at pengene går til formålet, i stedet for å gå til profit i selskapene.

Dette medlem mener det er behov for sterkere inntektsutjamning mellom kommunene enn i dagens system, og at skatteandelen av inntektene bør vurderes økt for å jevne ut inntektsforskjellene mer enn i dag.

Dette medlem mener det må være høy kvalitet på fellesskapet, som barnehager, skoler, helsetilbud og kulturtilbud i hele landet, og det må være mulig å starte bedrifter og videreutdanne seg uten å måtte flytte. Dette er viktig både for folk og bedrifter i distriktene. Alle skal ha tilgang til høyere utdanning, derfor vil Sosialistisk Venstreparti øke støtten til desentralisert høyere utdanning og ruste opp utstyrsparken på yrkesfag.

For at folk skal kunne bo og arbeide over hele landet og bedrifter kunne drive næringsvirksomhet, er man avhengig av digital infrastruktur og godt utbygd bredbånd over hele landet. Dette medlem mener det er nødvendig å øke satsingen på bredbånd med 1 000 mill. kroner.

Det skal være høy kvalitet i skoler, omsorg og forvaltning. Kommunene skal ha rom for å legge til rette for levende kulturliv, ivareta natur og miljø, være en god samarbeidspartner for næringslivet og sikre aktive og levende lokalsamfunn. Kommunesektoren skal være en god arbeidsgiver og en serviceinnstilt organisasjon for innbyggerne, frivillig sektor og næringslivet.

Dette medlem prioriterer kommunesektoren høyt og vil foreslå et kommuneopplegg som gir rom for å:

- sikre nok kvalifiserte lærere til å sikre tilpasset opplæring og tid nok til alle elever og oppgaver i skolen.
- sikre nok helsefagarbeidere, helsesykepleiere, psykologer, sykepleiere og hjelpepleiere – de yrkesgruppene som må til for å sikre et fullgodt helsevesen, rehabilitering, omsorgstjenester og eldreomsorg.
- gi et særlig løft for lavterskeltilbud innenfor psykisk helse.
- styrke sosiale tjenester og sikre at kommunene holder barnetrygden utenfor ved beregning av sosialhjelp.
- finansiere gratis SFO, jf. Sosialistisk Venstrepartis forslag.
- styrke barnevernstjenestene og sikre øremerkede tilskudd slik at tilbudet ikke svekkes ved at ansvaret overføres til kommunene.

- sikre midler til universell utforming av skoler, jf. Veikart 2030.
- styrke ordningen med ressurskrevende tjenester så kommuners egenandel reduseres og at innbyggere mellom 67 og 80 år tas med i beregningen.
- sikre opptrapping til gratis kulturskoletilbud.
- gi et godt fritidstilbud med fritidsklubber og andre åpne og gratis møteplasser for unge.
- styrke kommunale folkebibliotek.
- sikre bemanningsnormen i barnehagene.
- redusere makspris i barnehagene.
- opprette 3 800 flere barnehageplasser.
- sikre statlig finansiering av krisesentrene med 80 prosent.
- styrke habilitering og rehabilitering.
- øke antall stillinger til skolehelsetjenesten i grunnskolen.
- trappe opp rusbehandling.
- styrke Brukerstyrt personlig assistanse – BPA.
- øke tilskuddene til fylkenes tilrettelegging for desentralisert høyere utdanning.
- sikre midler til vedlikehold av fylkesveier og tilgang- og sykkelveier i kommunene.
- starte en tannhelsereform ved å trappe opp den fylkeskommunale tannhelsetjenesten.
- bedre finansiering av utstyr i yrkesfaglige studietilbud i videregående skoler.
- heve kompetansen i kommunesektoren på klima og miljø.
- sikre midler til mer ras og skredsikring.
- legge om til utslippsfri kollektivtrafikk.
- øke satsingen på utbygging av bredbånd i distriktene slik at alle får tilgang i løpet av 2025.

Sosialistisk Venstrepartis grunnleggende prinsipper er at kommunene skal få full kompensasjon for alle kostnader og tap av inntekter som følge av regjeringens smitteverntiltak også i 2022.

Den kommunale kompensasjonsordningen med direkte bedriftsstøtte i særlig utsatte kommuner bør videreføres i 2022.

Sosialistisk Venstrepartis opplegg for kommuneøkonomien for 2022 forutsetter at koronarelaterte utgifter dekkes ved særskilte bevilgninger utenom foreslått opplegg. Dette medlem viser til at det samlet foreslås økte rammer for kommunesektoren med mellom 9 og 10 mrd. kroner ut over regjeringens forslag med anslagsvis 6,5 mrd. kroner til kommunesektoren og 3,5 til fylkeskommunene, der 1 mrd. kroner er det årlige beløpet som må til for å sikre full bredbånddekning i hele landet. Midlene til bredbånd vil utbetales over kap. 541 post 40 og vil ikke bli fordelt via inntektsystemet.

Dette er en reell styrking av kommunal sektor som gir et faktisk handlingsrom i frie midler, men også i styrkinger av tilskudd som frigjør midler indirekte.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2022 øke kommunesektorens inntekter med mellom 9 og 10 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i Kommuneproposisjonen 2022, med anslagsvis 6,5 mrd. kroner til kommunene og 3,5 mrd. kroner til fylkeskommunene. 1 mrd. av fylkeskommunenes økte inntekter er det årlige beløpet som dekker full bredbåndsdekning i hele landet og skal betales ut over kap. 541 post 40.»

Dette medlem mener det er behov for å utrede en ny og mer sosial modell for kommunal eiendomsskatt basert på samme provenypotensial, eiendommenes ligningsverdi, obligatoriske bunnfradrag og sosiale skjermingsordninger som eksempelvis utsatt skatt til eierskifte, og viser til forslag om det i denne innstillingen.

Sosialt

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har foreslått å endre lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen slik at barnefamilier skal få nytte av barnetrygden fullt ut ved at barnetrygden i sin helhet holdes utenom ved beregning av sosialhjelp, jf. Representantforslag 20 S (2017–2018) og Innst. 149 S (2017–2018). Dersom dette ikke blir gjennomført, betyr det at Norge fortsetter å gi alle barnefamilier barnetrygd, bortsett fra de barnefamiliene som trenger den mest. Dette medlem vil derfor kompensere kommunene for merutgiftene dette gir, og sette av midler til kommunene for å kunne øke hjelpen til sårbare familier.

Dette medlem viser til at regjeringen kun har økt de veiledende satsene for barn under 6 år, noe som på ingen måte garanterer at disse familiene får mer å leve for. Dette medlem påpeker at også familier med større barn trenger økt barnetrygd. Det gjelder særlig for familier med enslig forsørger og de med tre barn eller flere.

Alle skal få være med på leken og læringen

Dette medlem viser til at SFO skal være en viktig del av den inkluderende og utjevnerende fellesskolen, og ikke en kilde til utestenging og forskjeller. Dette medlem viser derfor til representantforslag fra Sosialistisk Venstreparti om gratis skolefritidsordning (SFO) og tiltak for å sikre SFO-tilbud med høy kvalitet, i Dokument 8:213 S (2020–2021), hvor det foreslås å iverksette en fireårsplan for innføring av gratis heldagsplass i SFO for alle barn fra 1. til 4. klasse fra høsten 2021. Dette medlem mener det er best å starte innføringen med gratis SFO for 1. trinn først med oppstart i 2022, deretter 2. trinn i 2023, så 3. trinn i 2024 og til slutt 4. trinn i 2025. SFO skal være et gratis fellesskap med lek, fysisk aktivitet

og kulturtilbud og på sikt bli en lovfestet rettighet. Dette medlem ønsker flere hele stillinger for ansatte som jobber i SFO, i tillegg til å styrke samarbeidet mellom skole og SFO, hvilket vil bidra til å styrke kvaliteten i både skole og SFO og bedre arbeidsvilkår for ansatte. Dette medlem viser til at denne reformen er fullfinansiert i Sosialistisk Venstrepartis forslag til kommunøkonomi for 2022.

Dette medlem viser til Representantforslag 165 S (2019–2020) fra Sosialistisk Venstreparti, jf. Innst. 41 S (2019–2020), om at alle skoler skal være dysleksivennlige, som dessverre ble nedstemt. Videre vil dette medlem arbeide for at Veikart. Universelt utformet nærskole 2030 skal realiseres.

En inkluderende videregående skole

Dette medlem vil videre vise til at frafallet i videregående opplæring fremdeles er for stort, og det er størst på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Sosialistisk Venstreparti vil derfor prioritere tiltak som vil øke gjennomføringen på yrkesfag og gjøre videregående opplæring tilgjengelig for alle. Dette medlem vil øke tilskuddet til fylkeskommunenes arbeid for å styrke yrkesfag, samt til opprustning av utstyrsarkene på yrkesfag.

Dette medlem mener det er behov for en særlig styrking av lærlingtilskuddet for læreplaner i kommunal sektor fordi kommunene ikke har inntjening på lærlingene slik privat sektor har.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre lærlingtilskuddet slik at kommunesektoren får høyere tilskudd, begrunnet i at de ikke har økonomisk inntjening på lærlingene.»

Desentralisert utdanning

Dette medlem understreker fylkeskommunenes viktige rolle og ansvar i kompetanseheving tilpasset regionale behov. Dette medlem viser til at regjeringen ikke vil stanse nedlegging av studiesteder som det er stort behov for lokalt og regionalt, og at mange steder i landet ikke har høyskole-/universitetscampus eller andre tilbud innenfor høyere utdanning/videreutdanning. Disse stedene vil i stadig større grad ha behov for kompetansesentre eller studiesentre som kan organisere og gi tilbud om desentralisert utdanning og kompetanseoppyll.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det kan være fornuftig å koordinere mer av dette på regionalt nivå og bruke de videregående skolene som lokalisering der det er egnet.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2022 med forslag som sikrer en forutsigbar grunnfinansiering av infrastrukturen og arbeidet med tilrettelegging av studietilbud som skjer gjennom lokale studie- og utdanningssentre.»

Barnehage for alle barn

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at tilskuddet til kommunene for å innfri bemanningsnormen i barnehager er fjernet. Dette medlem mener kommunene må få fullfinansiert bemanningsnormen. Alle barn skal få muligheten til å gå i barnehagen, uavhengig av foreldrenes inntekt, og dette medlem vil derfor redusere maksimalprisen for foreldrebetaling.

Kultur

Dette medlem viser til at det er behov for å sikre fritidsklubbene i kommunene og bygge ut tilbud som er gratis og inkluderende, i kulturskolen, bibliotekene og idretten. Dette medlem viser til merknader i Innst. 16 S (2019–2020) om utviklingen i kulturskolene og behovet for å få en nedtrappingsplan for egenbetalingen som i dag stenger mange ute.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre økt deltakelse og tilgjengelighet for alle barn i ulike fritidsaktiviteter ved å:

- innføre gratis kulturskoletime og makspris.
- sikre gode rammevilkår, for eksempel ved å etablere en forutsigbar finansieringsordning og innføre søkbare stimuleringsmidler.
- styrke de praktiske og estetiske fagene i skolen gjennom et forsterket og systematisk samarbeid mellom grunnopplæringen og kulturskolen, for eksempel ved å legge til rette for flere kombinerte stillinger og innføre kompetansekrav for undervisning i praktiske og estetiske fag.»

Storby og vekstkommuner

Dette medlem viser til egne forslag i Innst. 393 S (2017–2018) om å finansiere vekst- og storbytilskuddene som et rent påslag til disse kommunene og ikke som et fratrekk for alle kommunene.

Lokale helsetjenester

Dette medlem viser til et stort behov for å styrke helsetjenesten lokalt. Etter pandemiutbruddet er dette behovet blitt større, fordi mange har fått redusert sitt tilbud pga. omdisponering av helsepersonell, og sårbare ensomme mennesker er blitt enda mer isolerte. Koro-

napandemien viste at det var for liten kapasitet i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, der blant annet personale fra skolehelsetjenesten har blitt brukt i smittesporing helt fram til nå. Dette kan ikke fortsette.

Sosialistisk Venstreparti setter derfor av øremerkede midler til opptrapping av antall stillinger i skolehelsetjenesten, helsestasjonene og jordmortjenesten.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti prioriterer opptrapping av kommunal rehabilitering både innen somatikk og psykiatri, rus-rehabilitering, og setter av 400 mill. kroner til opptrapping av lavterskeltilbud i psykiatri.

Dette medlem viser til at det er et stort behov for å utvikle andre måter å møte folk i krise på og stort behov for å få igangsatt flere forsøk med ulike lavterskeltilbud etter modell av Stangehjelpa.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i Kommuneproposisjonen 2023 legge fram forslag til og finansiering av flere forsøk med lavterskeltilbud innenfor psykiatri- og rusfeltet i kommunesektoren.»

Fastlegeordningen

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til handlingsplanen for allmennlegetjenesten som ble lagt fram 11. mai 2020. Flertallet viser til evalueringen av fastlegeordningen som ble lagt frem i september 2019, og som bekreftet at fastlegeordningen er preget av en krise ved at fastlegene har fått for mange oppgaver uten å bli kompensert tilstrekkelig, og at det med bakgrunn i stort arbeidspress slutter flere enn det rekrutteres nye.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at fastlegekrisen har vært alvorlig i mange år. Utfordringen består både i å rekruttere nye allmennleger i distriktene, beholde de som er der, og sikre anstendige arbeidstider. Disse medlemmer viser til at det særlig er et behov for langt flere faste stillinger og rekrutteringsstillinger i kommunene. Disse medlemmer mener det er avgjørende at det legges til rette for at kommunene ikke taper penger på å ansette fastleger med fastlønn sammenlignet med å bruke næringsdrivende fastleger.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen trappe opp finansieringen av fastlegeordningen i løpet av 2022.»

Særlig ressurskrevende tjenester

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at dette kanskje er den aller viktigste ordningen for utjevning av uforutsette og uunngåelige utgifter for kommunene, fordi dette tilskuddet fanger opp ulikhetene i utgifter veldig godt. Alle utgifter som er nødvendige for utføringen av oppgaven, må regnes med. Dette medlem mener ordningen må styrkes med mer enn det regjeringen foreslår, og vil øke ordningen med 600 mill. kroner ut over regjeringens forslag. Dette medlem vil styrke ordningen med ressurskrevende tjenester så kommuners egenandel reduseres og at innbyggere mellom 67 og 80 år tas med i beregningen, og viser til merknader ellers i innstillingen.

Klima

Dette medlem vil vise til at kommunene og fylkeskommunene må spille en viktig rolle for å kutte klimagassutslippene og redusere skader fra farlige klimændringer som skader på veier, hus og vannforsyningen. Ekstremvær gjør det nødvendig å styrke kommunenes og fylkenes mulighet til å foreta klimatilpasninger av viktig infrastruktur. De trenger mer penger til bedre kollektivtrafikk, mer gang- og sykkelveier og flom- og skredforebygging. Dette medlem viser til representantforslag Dokument 8:175 L (2020–2021) og Innst. 619 L (2020–2021) om å sikre at utbygging og byggeprosjekter gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser og bestemmelser og representantforslag Dokument 8:216 S (2020–2021) og Innst. 593 S (2020–2021) om nødvendige tiltak for å sikre vann og avløp.

Dette medlem mener det er nødvendig å øke totalrammene for kommuner og fylkeskommuner til dette formålet. Dette medlem vil foreslå at det opprettes en permanent finansieringsordning for lokale klimatiltak som skal støtte kommuner og fylkeskommuner i å gjennomføre prosesser for klimavennlig omstilling. Dette medlem viser til egne forslag i Innst. 16 S (2020–2021) om å opprette en statlig rentekompensasjonsordning for nødvendige investeringer i infrastruktur i kommunesektoren som følge av ekstremvær.

Dette medlem viser til klimabudsjettet i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2021. For å klare å kutte utslippene med minst 60 prosent innen 2030, relativt til 1990, må det stilles strenge krav for å få ned utslippene i kommunesektoren og dette medlem viser til forslag i Innst. 16 S (2020–2021) om å legge til grunn at anbud i fylkeskommunal ferje- og båttrafikk heretter skal baseres på nullutslippsteknologi, og at inntekssystemet til fylkene heretter sikrer finansiering av nødvendig omstilling til nullutslippsløsninger i all kollektivtrafikk.

Dette medlem viser til at kommunesektoren er en stor innkjøper og forbruker.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bidra til økt innkjøpskompetanse i kommuner og fylkeskommuner for å sikre sirkulære og klimavennlige innkjøp der det er mulig, og komme tilbake til Stortinget med dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2022.»

Dette medlem viser til det store behovet i kommunesektoren for å sikre høy kompetanse på biologisk mangfold, miljø og klima. Kommunesektoren har et stort ansvar på disse feltene og får stadig nye oppgaver. Det er derfor viktig å sikre at beslutningsgrunnlaget for lokale politikere har høy kvalitet, og at det gis full informasjon om virkninger ut over de rent lokale. Dette medlem vil derfor foreslå at det settes av midler til å ansette flere miljørådgivere i kommunene og fylkene for å ta vare på naturen og gjennomføre klimatiltak. Det er nødvendig å styrke plan- og miljøkompetansen i kommunene og utrede hvordan det rettslige grunnlaget for biologisk mangfold, natur og friluftsliv og allemannsretten kan styrkes.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre obligatoriske krav til kompetanse og en øremerket tilskuddsordning for kommunesektoren for å øke kompetansen innen miljø, biologisk mangfold og klima.»

Redningspakke for naturen

Dette medlem viser til at kommunene er planmyndighet og derfor helt sentrale i å stoppe tapet av natur og arter. Naturvernpanelets rapport fra 2019 slår fast at tapet av naturmangfold går historisk raskt og vil true hele menneskeheten. Dette medlem viser til behovene for vern og restaurering av urørt natur, matjord og biologisk mangfold, og at dette må følges opp politisk.

Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det er satt av betydelige midler ut over regjeringens forslag til en redningspakke for å ta vare på naturen i Norge.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti vil ha et rettferdig grønt skifte som forener klima- og næringspolitikken for fremtidsrettet verdiskaping i Norge. Norge må bygge nye næringer som ikke forurenser, samtidig som vi reduserer våre klimagassutslipp dramatisk. Vår velferd, velstand og våre arbeidsplasser er avhengig av at vi klarer dette skiftet. Dette medlem mener fylkeskommunene blir viktige aktører i dette arbeidet, både som regional utvikler, utdannings- og kompetanseansvarlig og som forvalter av regionale næringsrettede virkemidler.

Sosiale saker

Dette medlem understreker at kommunene har en svært viktig rolle i å forebygge fattigdom og utstøting og i å bistå vanskeligstilte slik at de kan komme ut av en vanskelig livssituasjon, herunder å sikre bolig til vanskeligstilte og også legge til rette for boliger for alle innbyggere.

Barnefattigdom

Dette medlem viser til at fattigdommen blant barnefamilier har økt under denne regjeringen. Derfor trenger kommunene rammer til å drive godt forebyggende arbeid for alle aldersgrupper og at de gjennom egne tiltak ikke bidrar til fattigdom ved eksempelvis å avkorte sosialhjelpen for barnetrygden for fattige barnefamilier.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har foreslått å endre lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen slik at barnefamilier skal få nytte av barnetrygden fullt ut ved at barnetrygden i sin helhet holdes utenom ved beregning av sosialhjelp, jf. Representantforslag 20 S (2017–2018) og Innst. 149 S (2017–2018). Dersom dette ikke blir gjennomført, betyr det at Norge fortsetter å gi alle barnefamilier barnetrygd bortsett fra de barnefamiliene som trenger den mest, i og med at de får sosialhjelpen avkortet for tilsvarende beløp. Dette medlem viser til at regjeringen ikke har endret loven når barnetrygden til småbarnsfamilier ble økt, men kun økt de veiledende satsene, noe som på ingen måte garanterer at familiene får mer å leve for. Dette medlem påpeker at familier med større barn også trenger økt barnetrygd. Det gjelder særlig for familier med enslig forsørger og de med tre barn eller flere. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2021 der det foreslås en kraftig opptrapping av barnetrygden.

Dette medlem vil derfor kompensere kommunene for merutgiftene dette gir og sette av midler til kommunene for å kunne øke hjelpen til sårbare familier med 400 mill. kroner i sitt alternative statsbudsjett for 2021.

Dette medlem mener det er behov for en langsiktig styrking av kommuneøkonomien for å sikre at de som har slitt og fremdeles sliter, kan få den hjelpen de har behov for både under og etter pandemien. Det er behov for tiltak som i tilstrekkelig grad kan forhindre og forebygge langsiktige negative konsekvenser av pandemien både med hensyn til arbeidsledighet, fattigdom og økende ulikhet. Dette medlem understreker at kommunesektoren og kommuneøkonomien var under sterkt press allerede før pandemien. Samtidig er det kommunene som utgjør førstelinjen for å møte de utfordringer som pandemien har gitt, men også i arbeidet med å følge opp konsekvenser av økt ulikhet, ledighet, svekket psykisk helse særlig blant unge og redusert un-

dervisning i skolen. Dette medlem er bekymret for at manglende kompensasjon for inntektstap og økte kommunale utgifter kan føre til kutt i grunnleggende velferdstjenester og bidra til den økende ulikheten i negativ retning. Dette medlem mener dette må tas på høyeste alvor og forhindres.

2.2 Kommuneøkonomien i 2020 og 2021

Komiteen viser til at samtidig med Kommuneproposisjonen 2022 la regjeringen fram revidert nasjonalbudsjett for 2021 (Meld. St. 2 (2020–2021)) og forslag til bevilgningsendringer for 2021 (Prop. 195 S (2020–2021)). I revidert nasjonalbudsjett foreslår regjeringen å øke bevilgningene til kommunesektoren med om lag 7,3 mrd. kroner. Dette fordeler seg på 1 mrd. kroner i økt innbyggertilskudd, 1,5 mrd. kroner i økte skjønnsmidler, 1,2 mrd. kroner til karantenehotell, 757 mill. kroner til vaksiner, 1 mrd. kroner i kommunal kompensasjonsordning for lokale virksomheter, 100 mill. kroner til massetesting, 79 mill. kroner til pakke for psykisk helse og sårbare grupper, 1,5 mrd. kroner til kompensasjon for bortfall av billettinntekter i kollektivtrafikken og 150 mill. kroner til videregående opplæring og tannhelse-tjenesten.

Komiteen mener at skjønnstilskuddet må benyttes for å kompensere kommuner som har hatt ekstraordinære store utgifter knyttet til covid-19-pandemien og derfor ikke blir tilstrekkelig kompensert gjennom eksisterende ordninger. Skjønnstilskuddet kan her bidra til en utjevning, noe som vil være sentralt på vei ut av covid-19-pandemien.

Komiteen viser til at Stortinget i flere omganger i perioden fra midten av mars 2020 vedtok økte bevilgninger til kommunesektoren. Gjennom 2020 har kommunesektoren fått tilleggsbevilgninger begrunnet med koronapandemien på i alt 18 mrd. kroner, jf. Meld. St. 2 (2020–2021). I 2021 er det totalt sett bevilget og foreslått 23 mrd. kroner i tilleggsbevilgninger til kommunesektoren begrunnet med koronapandemien, herav 18 mrd. kroner for å kompensere for merutgifter og mindreinntekter, 6,2 mrd. kroner av disse har regjeringen foreslått i revidert statsbudsjett for 2021.

Komiteen understreker at kommunesektoren på makronivå er kompensert for mindreinntekter og merkostnader som følge av covid-19-pandemien.

Komiteen legger til grunn at kommuner med særskilt høye utgifter knyttet til pandemien, søkes kompensert gjennom skjønnsmidlene.

Komiteen viser til regjeringens nedsatte arbeidsgruppe, der KS også deltar, som skal vurdere hvordan koronakrisen har påvirket kommuneøkonomien. I henhold til mandatet fremla gruppen sin endelige rapport 1. april 2021. Komiteen mener at denne arbeidsgruppen bør få forlenget mandat og arbeide videre med virkningene av pandemien og komme med oversikter over

sitasjonen når det er naturlig. Komiteen mener også at det er naturlig at pandemien har endret arbeidsmarkedet og hvordan og når folk reiser i fremtiden. Det kan bety at man trenger å tenke nytt for kollektivselskapene, og det kan bli behov for en omstillingsperiode også etter pandemien.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forlenge mandatet til arbeidsgruppen om kommuneøkonomi knyttet til pandemien og økonomiske virkninger av denne for kommunesektoren.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det er stor usikkerhet knyttet til om kommunesektoren har fått kompenserte utgiftsøkninger og innteksttap knyttet til koronapandemien, og at vi fremdeles står midt i den. Disse medlemmer viser til at mange kommuner har omdisponert personell og redusert tjenester til mange innbyggere, noe som har rammet mange sårbare barn, unge, funksjons- og utviklingshemmede, eldre og pårørende. Det er viktig nå at disse tjenestene kommer på plass igjen og at pandemien ikke fører til eller brukes for å redusere kommunale velferdstilbud eller nivået på lovfestede oppgaver, som spesialundervisning og skolehelsetjenester. Det er derfor nødvendig å sikre at dette ikke skjer og at dette må sikres ved at skjønnsposten som statsforvalteren har til disposisjon for kommuneøkonomien 2021, økes.

Disse medlemmer viser til at regjeringen mener at kommunene og fylkeskommunene i makro er kompensert for de økonomiske konsekvensene av pandemien. Samtidig viser kartlegginger gjennomført av Utdanningsdirektoratet at de statlige bevilgningene for å kompensere for koronautgiftene ikke når fram til barnehagene og skolene. I kartleggingene kommer det blant annet fram at de fleste skolene har hatt ekstra kostnader knyttet til smitteverntiltak, men bare drøyt 20 prosent av disse har oppgitt at de har fått ekstra økonomiske midler fra kommunen i 2021. Også i videregående opplæring er det et problem at ekstra bevilgninger som er begrunnet i utgifter som skyldes pandemien, ikke når fram til skolenivået. Disse medlemmer er derfor bekymret for at det fortsatt er et betydelig misforhold mellom størrelsen på rapporterte koronarelaterte utgifter og den kompensasjonen som er mottatt på barnehage- og skolenivået.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til den sentrale rollen som statsforvalterembetene har fått med å tildele de statlige bevilgningene til smitteverntiltak. For 2022 foreslår regjeringen at en økende andel av de samlede bevilgninge-

ne til kompensasjon for de økonomiske konsekvensene av pandemien skal være i form av skjønnstilskudd. Med dette øker ansvaret til statsforvalterembetene for å kartlegge konsekvenser og tildele midler slik at alle kommuner får dekket sine tap.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at en konsekvens av pandemien for barnehagene og skolene er at barn og elever får et svekket tilbud, og at individuelle rettigheter etter barnehage- og opplæringsloven ikke oppfylles. Redusert åpningstid i barnehagen, kvalifiserte lærere, minstetimetall til opplæring og individuelle rettigheter som spesialundervisning og særskilt språkopplæring er eksempler på tilbud og rettigheter som er redusert eller falt bort som en følge av pandemien. Disse medlemmer vil understreke at dette ikke synliggjøres som økte utgifter for kommunene, barnehageeierne og fylkeskommunene. Disse medlemmer vil derfor understreke behovet for at statsforvalterembetene i sin vurdering og rapportering om behov for skjønnsmidler, må kartlegge i hvilken grad tjenestetilbudet i barnehagene og skolene er opprettholdt.

Disse medlemmer mener at gjeldende plikter til å framlegge dokumentasjon på at skolen både planlegger og gjennomfører opplæringen slik at elevenes rettigheter sikres, bør være noe statsforvalterembetene veileder kommunene og fylkeskommunene om og legger til grunn når statlige bevilgninger for å kompensere for konsekvensene av smitteverntiltak skal fordeles. Disse medlemmer mener at erfaringene fra pandemien tydeliggjør at kommunene og fylkeskommunene trenger klare retningslinjer for hvordan avvik skal meldes og at avvikene skal være drøftet med de tillitsvalgte.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil understreke at skoleelever har tapt undervisning og sosial læring under pandemien. Det kan bli dyrt for den enkelte og samfunnet som helhet hvis vi ikke tar igjen dette etterslepet. Dette medlem viser til at det i revidert nasjonalbudsjett for 2021 foreslås en tiltakspakke på 266 mill. kroner for å ta igjen faglig og sosial læring. Dette medlem støtter intensjonen i forslaget, men behovene er nok mye større enn det regjeringen foreslår. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har foreslått en tiltakspakke på psykisk helse både i budsjettene og i krisepakkene. Dette må følges opp.

Dette medlem viser til egne forslag om å øke denne posten med 1 mrd. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2021.

Det forutsettes også at alle slike utgifter skal dekkes framover.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti

ser at størrelsen på byggesaksgebyrer varierer i for stor grad fra kommune til kommune. Selvkostprinsippet fungerer ikke optimalt når sammenlignbare byggesøknader varierer med titusenvis av kroner. Det er viktig at innbyggerne ikke opplever gebyrer som en særskatt. Disse medlemmer ber regjeringen se nærmere på oppfølgingen av hvorvidt selvkostprinsippet etterleves og bidra til å spre kunnskap om beste praksis for byggesaksbehandling.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning for rammene for hvor høyt byggesaksgebyret kan være og utarbeide en veileder for rammene for bruk av selvkost for å få en mer helhetlig praksis og mindre variasjon mellom kommunene.»

2.3 Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner

Komiteen viser til at det i proposisjonen foreslås noen endringer i inntektssystemet for kommunene og fylkeskommunene. Det foreslås endringer i båt- og ferjenøkkelene i inntektssystemet for fylkeskommunene, og det foreslås at midler til veiadministrasjon blir fordelt etter ordinære kriterier i stedet for etter en særskilt fordeling. Videre omtales arbeidet med oppdatering av fylkesveikriteriet i inntektssystemet for fylkeskommunene, og det drøftes hvordan beregning av samlet utgiftsbehov og av sektorvekter i utgiftsutjevningen, både for kommunene og for fylkeskommunene, kan påvirkes av de økonomiske tiltakene i forbindelse med koronapandemien. Til slutt foreslås det en ny tilskuddsordning for å avhjelpe rentekostnadene i den fylkeskommunale ferjeavløsningsordningen, og en ny tilskuddsordning innenfor toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester, der de minste kommunene er målgruppen.

Komiteen imøteser utredningen fra det offentlige utvalget som skal gå gjennom inntektssystemet for kommunene (inntektssystemutvalget) og som skal levere sin utredning innen 1. juni 2022.

På denne bakgrunn fremmer komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i oppfølgingen av utredningen fra Inntektssystemutvalget vurdere lovverket slik at helsetjenester benyttet utenfor bostedskommunen i større grad kan belastes den kommunen tjenestemottaker betaler skatt til.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at økte

forskjeller ikke er bra verken for mennesker, kommuner eller samfunn. Disse medlemmer viser til at alle kommuner har samme ansvar, men ulike inntekter. Inntektssystemet bidrar til utjamning, men fremdeles er forskjellene for store. Disse medlemmer mener derfor det er behov for å øke inntektsutjamningen i inntektssystemet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om økt inntektsutjamning i inntektssystemet for kommunesektoren.»

Disse medlemmer viser til egne forslag i statsbudsjettet for 2021 om endringer i inntektssystemet slik at storbytilskudd og veksttilskudd finansieres som påslag i rammen uten uttrekk fra alle kommuner.

Disse medlemmer mener det er riktig å legge om rammebevilgningene til samme modell som før 2015, hvor alle kommuner får et likt basistilskudd og småkommunetilskuddet gjeninnføres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regionsentertilskuddet ikke er i tråd med Stortingets vedtak om at inntektssystemet ikke skal brukes til videreføring av kommunereformen.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om avviking av regionsentertilskuddet i 2022.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at mange kommuner har ekstraordinære kostnader til barnevern og at det ikke utløser noen ekstra bidrag fra staten. Det blir enda viktigere i tiden som kommer når kommunene skal ha et enda større ansvar på feltet.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette en ordning med statlig toppfinansiering for kommuner med ekstraordinært store utgifter til barnevern.»

Dette medlem påpeker at det er behov for å endre at fordelingen av midler til barnehagedrift i kommunene tar utgangspunkt i utdanningsnivå og ikke i antall barn.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre inntektssystemet slik at kommunene får tilskudd til barnehagedrift basert på antall barn og ikke utdanningsnivå i kommunen.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet ser utfordringen med at fordelingen av midler til barnehagedrift i kommunene tar utgangspunkt i utdanningsnivå, og ikke antall barn. Disse medlemmer imøteser behandlingen av denne problematikken etter at inntektssystemutvalget har levert sin utredning.

2.3.1 Forslag til endringer i båt- og ferjenøkkelen i inntektssystemet for fylkeskommunene

Komiteen merker seg at flertallet av de største båt- og ferjefylkene støtter forslaget om endringer i nøkkelen, enten helt eller delvis. Samtidig er flere fylker kritiske til den skisserte endringen, og en ser store økonomiske utslag for flere fylkeskommuner.

Komiteen merker seg at departementet mener at høringsforslaget vil sikre en bedre balanse mellom objektivitet og treffsikkerhet, og at det foreslås at den nye båt- og ferjenøkkelen tas i bruk i inntektssystemet fra og med 2022. Komiteen registrerer at den nye båt- og ferjenøkkelen er i samsvar med forslaget som ble lagt frem i høringsnotatet. Departementet viser til at båt- og ferjenøkkelen er knyttet til fylkeskommunenes ansvar for kollektivtransporten, og mener derfor at det nye båt-kriteriet bør avgrenses til passasjerbåter i ordinær rutetrafikk, samt skoleskysruter.

Komiteen viser videre til at departementet mener at det er rimelig å stille krav om at kriteriet bare gjelder båtruter som er fullt ut fylkeskommunale, altså at fylkeskommunen dekker alle eller nesten alle driftskostnader, ut over det som finansieres med billettinntekter. Regjeringen opprettholder også forslaget om at det nye båt-kriteriet bør oppdateres på samme måte som ferjekriteriet, dvs. med en forsinkelse på to år.

Komiteen merker seg at regjeringens forslag til ny båt- og ferjenøkkel har en noe høyere vektning av normerte ferjekostnader, men en vesentlig lavere vektning av lengde på kystlinje. I tillegg tas det inn et nytt kriterium om normerte båt-kostnader som foreslås vektet likt som lengde på kystlinje. Kriteriene antall skolereiser med ferje, antall skolereiser med båt og antall reiser med båt i alt frafaller i forslaget til ny båt- og ferjenøkkel.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at båt- og ferjenøkkelen i inntektssystemet er en tilbakevendende problemstilling over flere år. Det har framstått som krevende å finne en nøkkel som er objektiv og forklarer ufrivillige variasjoner i utgiftsbehovet mellom fylkeskommunene. Disse medlemmers vurdering er at regjeringens endringer gjør kostnadsnøkkelen mer objektiv. Disse medlemmer mener allikevel at kostnadsnøkkelen også bør vurderes ved en helhetlig gjennomgang i fylkeskommunenes inntektssystem.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at omleggingen av båt- og ferjenøkkelen i inntektssystemet gir omfordelingsvirkninger. Det er særlig fylkeskommuner med en lang kystlinje og forholdsvis lave utgifter til båtruter som vil få reduserte overføringer med den nye nøkkelen. Disse medlemmer er bekymret for om alle fylkene vil klare å opprettholde tilbudet til folk ved en slik reduksjon. Disse medlemmer har merket seg at fylkeskommunene har ulike syn på endringen. Disse medlemmer er i tvil om den nye kostnadsnøkkelen er treffsikker nok sammenlignet med utgiftsbehovet, og mener kostnadsnøkkelen for båt og ferje må vurderes ved en helhetlig gjennomgang av fylkeskommunenes inntektssystem.

2.3.1.1 REDUSERTE FERJEPRISER OG FORSLAG OM JUSTERINGER I FERJEKRIETERET

Komiteen viser til at Stortinget i forbindelse med behandling av Innst. 233 S (2020–2021), jf. Prop. 79 S (2020–2021) om økonomiske tiltak i møte med pandemien, fattet følgende anmodningsvedtak (nr. 661):

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett 2021 med forslag til reduserte fergetakster allerede for inne værende år, og en forpliktende plan for halvering av fergepriser på både riksveg- og fylkesvegsamband. Løsninger for lavere takster for pendlere skal prioriteres og reduksjonen skal finansieres av staten.»

Komiteen merker seg at fylkeskommunene foreslås kompensert for denne inntektsnedgangen gjennom en økning i rammetilskuddet. I Prop. 195 S (2020–2021) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2021, foreslår regjeringen en økning i rammetilskuddet til fylkeskommunene på 55 mill. kroner for å legge til rette for en reduksjon i ferjeprisene på fylkeskommunale ferjesamband på 10 prosent i andre halvår 2021. I proposisjonen legges det til grunn at kompensasjonen fordeles etter inntektsmodellen som brukes til å beregne kriteriet normerte ferjekostnader i kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene. Størrelsen på bevilgningsforslaget er basert på de samlede billettinntektene i fylkeskommunale ferjesamband i 2019, før nedgangen i trafikken som følge av pandemien. Fylkesveiferjesamband som ikke mottar offentlige tilskudd, omfattes ikke av forslaget.

Komiteen viser til at det videre foreslås å redusere minstebeløpet som er nødvendig for å oppnå rabatt på ferje fra 3 700 kroner til 3 000 kroner for forhåndsinntalingsklasse 1, med virkning fra 1. juli 2021. Dette gjelder kjøretøy som er åtte meter og kortere, og regjeringen mener det blant annet vil komme pendlere til gode. Komiteen merker seg at regjeringen vil vurdere hvordan takst- og rabattsystemet bedre kan legges til rette for pendlere, og at Statens vegvesen har fått i oppdrag å

gjennomgå takst- og rabattsystemet for ferjedriften med frist 1. januar 2022.

Komiteen legger til grunn at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget om saken etter at Statens vegvesen har gitt sin tilråding.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil arbeide for å halvere fergetakstene i løpet av kommende stortingsperiode i samarbeid med fylkeskommunene, og senke inngangskostnaden for å kunne benytte AutoPASS. Disse medlemmer mener endringene skal finansieres av staten.

Disse medlemmer vil jobbe for videre reduksjon i fergepriser også i årene som kommer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener fergene som en del av veiene skal være gratis. For å starte på dette arbeidet foreslo Fremskrittspartiet i Stortinget våren 2021 å halvere fergeprisene fra 1. mars 2021. Dette forslaget fikk dessverre ikke flertall selv om man gjennom media kunne få inntrykk av at flere partier mente det samme. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet vil kjempe videre for ytterligere reduksjon i fergepriser, lavere innskudd i autopasssystemet og på sikt gjøre ferger gratis.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Distriktsdemografiutvalget (NOU 2020:15 Det handler om Norge – Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene), hvor utvalget trekker frem at gratis eller billigere ferge er et viktig distriktpolitisk tiltak.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser videre til følgende forslag som Senterpartiet fremmet i Innst. 333 S (2020–2021):

«Stortinget ber regjeringen innføre en ordning med gratis ferge og hurtigbåt for samfunn uten veiforbindelse til fastlandet og vurdere å gjøre alle fergesamband med under 100 000 passasjerer årlig gratis.

Stortinget ber regjeringen innføre en årlig nasjonal maksimalpris for pendlere som er avhengige av ferge- og hurtigbåtbilbudet.

Stortinget ber regjeringen innføre etterskuddsbetaling for AutoPASS for ferge, med et depositumsbeløp, lik ordningen med AutoPASS for bompenger.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader og forslag i Innst. 333 S (2020–2021) der det pekes på at det er viktig å få ned fergeprisene for folk som er fastboende på øyene og avhengige av ferge eller hurtigbåt for å komme til fastlandet. Dersom en ikke skiller på fastboende og besøkende, kan endringer i fergetakstene slå uheldig ut for fastboende. Dette medlem peker på hvordan gratis

ferge og hurtigbåt for alle kan skape store kapasitetsproblemer med lange køer og ventetider sommerstid. Dette vil være til stor ulempe for fastboende og må unngås.

Dette medlem viser til følgende forslag som Sosialistisk Venstreparti fremmet i Innst. 333 S (2020–2021):

«Stortinget ber regjeringen innføre en ordning med gratis rutebåt og ferge for fastboende i samfunn uten veiforbindelse til fastlandet.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser videre til følgende forslag som ble fremmet av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Innst. 333 S (2020–2021):

«Stortinget ber regjeringen sette ned forskuddsbeløpet for innbetaling til AutoPASS for ferge til kr 1 100.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til sine øvrige forslag og merknader i Innst. 333 S (2020–2021).

2.3.2 Forslag om fordeling av fylkesveimidler

Komiteen viser til at regjeringen foreslår at midlene til opprusting og fornying av fylkesveiene i 2022 fortsatt blir liggende til særskilt fordeling, ut fra det som er lagt til grunn i Meld. St. 20 (2020–2021) Nasjonal transportplan 2022–2033.

Komiteen viser til at fylkeskommunene overtok ansvaret for fylkesveiadministrasjon da sams veiadministrasjon ble avviklet fra 1. januar 2020.

Komiteen merker seg at fylkeskommunene i en overgangsperiode har blitt kompensert for økte kostnader gjennom tabell C, og at midlene har blitt fordelt ut fra kartlagt ressursbruk i hver fylkeskommune under sams veiadministrasjon.

Komiteen viser til at det i 2022 har gått to år siden sams veiadministrasjon ble avviklet og administrasjon av fylkesveiene overtatt av fylkeskommunene, og regjeringen foreslår i proposisjonen at fylkesvei da bør behandles på samme måte som de andre sektorene i inntektssystemet.

Komiteen merker seg at regjeringen derfor foreslår at midlene til veiadministrasjon omfordres etter kriteriet vedlikeholdsbehov fylkesvei fra og med 2022. For å gi fylkeskommunene tid til å tilpasse seg, foreslår departementet en overgangsordning på to år.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at antall øremerkinger i tabell C for fylkeskommunene har økt under denne regjeringen. Flertallet mener prinsipielt at kommunesektoren bør rammefinansieres, men

erkjenner at det i særskilte tilfeller kan være hensiktsmessig med særskilte finansieringsordninger for å treffe spesifikke forhold eller i forbindelse med en opptrappingsplan. Flertallet mener det er naturlig å vurdere innretningen på de ulike særskilte fordelingene i en gjennomgang av fylkeskommunenes inntektssystem.

Flertallet stiller seg positive til økte bevilgninger til vedlikehold av fylkesveger som foreslått i Meld. St. 20 (2020–2021), men understreker at fylkesøkonomien må styrkes for at en skal kunne muliggjøre den skisserte medfinansieringen fra fylkeskommunenes side.

Flertallet mener imidlertid at regjeringens satsing ikke er tilstrekkelig for å redusere vedlikeholdsetterslepet, og viser til flertallets merknad og forslag under partienes generelle merknader i denne innstillingen.

Flertallet merker seg at det under høringen i saken ble ytret skepsis til en tilskuddsordning til vedlikehold av fylkesveg med en egenandel ut ifra dagens økonomiske rammevilkår.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at kommunesektoren er så viktig og bidrar så vesentlig til velferd og verdiskaping at dens andel av totaløkonomien må økes, og viser til forslag om dette og generelle merknader.

Dette medlem mener det er positivt at det fortsatt legges til grunn noen midler til opprusting og fornying av fylkesveiene. Forfallet og etterslepet er fortsatt på et høyt nivå, og ramma på denne posten må økes betydelig. Dette medlem viser til at eksempelvis Innlandet har et vedlikeholdsetterslep på 4–5 mrd. kroner. Da er 97,6 mill. kroner i 2021 av nasjonal ramme på knappe 1,6 mrd. kroner til Innlandet altfor lite.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstrepartis forslag til kommuneøkonomi for 2022 vil gi om lag 400 mill. kroner mer enn regjeringens opplegg til ras- og skredsikring, gang- og sykkelveier og vedlikehold av fylkesveiene.

Komiteen viser videre til de respektive partiers forslag og merknader i Meld. St. 20 (2020–2021) Nasjonal transportplan 2022–2033, jf. Innst. 653 (2020–2021).

2.3.3 Fylkesveikriteriet i kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene

Komiteen viser til at delkostnadsnøkkelen for fylkesvei består av kriteriene innbyggertall og vedlikeholdsbehov fylkesvei som beregnes etter Statens vegvesens MOTIV-modell. Komiteen merker seg at departementet skriver i proposisjonen at Statens vegvesen ikke lenger vil ha tilstrekkelig informasjon til å gjøre MOTIV-beregninger for fylkesveinettet etter avviklingen av sams veiadministrasjon. Komiteen registrerer at det derfor er nødvendig å finne et alternativ til

MOTIV-beregninger for å beregne kriteriet vedlikeholdsbehov fylkesvei. Komiteen viser til at regjeringen i statsbudsjettet for 2022 vil komme tilbake med en vurdering av om forslag til ny modell skal tas i bruk fra og med 2022, eller om en skal benytte en justert modell basert på MOTIV-tall for 2021.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at tilstanden på fylkesvegnettet er for dårlig og vedlikeholdsetterslepet for stort, og at regjeringen har løftet fram denne utfordringen i forslaget til ny Nasjonal transportplan. Disse medlemmer viser til at en har foreslått å styrke fylkeskommunene med 16 mrd. kroner over hele planperioden, der 13,2 mrd. kroner går til en ny tilskuddsordning der tiltak som reduserer etterslepet prioriteres.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2022 vurdere en tilskuddsordning til vedlikehold, oppgradering, og investering i fylkesvegnettet med ramme på minst 1 mrd. kroner.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener finansieringen av fylkesveier må ta vesentlig hensyn til fylkets samlede fylkesveilengde. Flertallet understreker at drifts- og vedlikeholdskostnader for vei varierer mellom ulike landsdeler. Det er derfor behov for å finne en treffsikker finansiering som tar hensyn til dette. Flertallet mener det er behov for å finne løsninger på hvordan fylkesveiene skal finansieres og hvordan etterslepet på vedlikehold, tunnelsikkerhet og rassikring skal tas igjen og viser til at flertallet vil ha en helhetlig gjennomgang av sektorens inntektssystem.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener kriteriene skal være mest mulig objektive. Med objektive kriterier menes at disse er upåvirkbare på kort sikt. Eksempler på dette er antall personer i gitte aldersgrupper, reiseavstander osv. Slike kriterier må man ha på fylkesveg også, for eksempel antall kilometer fylkesveg.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er positivt at det legges opp til en forenkling av MOTIV-modellen. Ny modell er derfor et skritt i riktig retning. Disse medlemmer viser til at veger med årsdøgntrafikk (ÅDT) under 1 500 ikke blir kompensert direkte i ny modell. Dette slår dårlig ut for fylkeskommuner

med få innbyggere som bor spredt. Der blir det lange avstander som gir kostbart vegvedlikehold, selv om antall kjøretøy ikke er like høyt. Mange av disse vegene er også svært viktige for næringslivet, jf. tømmertransport. Det er derfor behov for å justere ned ÅDT til f.eks. 200 for å dekke distriktene på en bedre måte.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener også at omklassifisering av riksveg til fylkesveg må inn i fordelingsnøkkelen som en realøkning/større kake, og ikke som «kakebitendringer» slik det legges opp til i ny modell. Dette medlem mener modellen må videreutvikles slik at antall km veg blir et viktig kriterium, kombinert med en kompensasjonsordning for slitasje på veg- og brukapitalen.

Dette medlem påpeker også at fylkesvegene er viktige transportårer og beredskapsveger for riksvegnettet både for gods- og persontrafikk. Det må nedfelles noen prinsipper for erstatning når nasjonal trafikk omruter til annet vegnett og påfører slitasje og skader. Staten må bidra til å dekke disse utgiftene for å sikre framkommeligheten på omkjøringsvegene.

2.3.4 Beregning av sektorvekter i kostnadsnøklene og i samlet utgiftsbehov

Komiteen viser til at det i proposisjonen varsles at regjeringen frem til statsbudsjettet for 2022 vil vurdere om, og eventuelt hvordan, kommunesektorens regnskapstall fra 2020 skal benyttes i sektorandelene i kostnadsnøkkelen og i samlet utgiftsbehov. Alternativet er at siste årgang for regnskapstall som benyttes er 2019. Sektorvektene, det vil si hvor stor del den enkelte sektor har i den samlede kostnadsnøkkelen, blir oppdatert på bakgrunn av kommunenes og fylkeskommunenes netto driftsutgifter til de ulike sektorene som inngår i kostnadsnøkkelen. Sektorvektene i kostnadsnøkkelen baseres på regnskapstall siste tilgjengelige år, både for kommunene og fylkeskommunene. Unntaket er den delen av fylkesveinøkkelen som kan knyttes til investeringer, som baseres på regnskapstall over tre år.

Komiteen er enige i at 2020 er et unntaksår som er lite relevant for neste års statsbudsjett, og at det kan være hensiktsmessig at siste årgang regnskapstall som benyttes er 2019.

2.3.5 Anmodningsvedtak om ferjeavløsningsordningen

Komiteen viser til at et ferjeavløsningsprosjekt innebærer at det blir bygget et nytt veisamband, det vil si en bro eller undersjøisk tunnel, som erstatter et ferjesamband. Ferjeavløsningsordningen innebærer at fylkeskommunene kan delfinansiere slike prosjekter med midlene de ville fått for ferjesambandet gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet.

Komiteen viser til at Stortinget fattet anmodningsvedtak nr. 727, 17. juni 2020:

«Stortinget ber regjeringen om at det legges fram en egen tilskuddsordning i forbindelse med ferjeavløsningsordningen som kan avhjelpe rentekostnadene de første årene etter at et ferjeavløsningsprosjekt er ferdigstilt, og komme tilbake med endringsforslagene i forslaget til statsbudsjett for 2021.»

Komiteen viser til at Stortinget også fattet anmodningsvedtak nr. 166, 3. desember 2020:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag senest i revidert nasjonalbudsjett 2021 som forbedrer ferjeavløsningsordningen ytterligere slik at enda flere ferjeavløsningsprosjekter kan realiseres.»

Komiteen viser til at regjeringen på bakgrunn av Stortingets anmodningsvedtak 17. juni 2020 foreslår i proposisjonen at det etableres et øremerket tilskudd for fylkeskommunale ferjeavløsningsprosjekter. Dette tilskuddet vil komme i tillegg til det ordinære ferjeavløsningsstilskuddet via rammetilskuddet, noe som sikrer at finansieringen av det nye tilskuddet ikke går på bekostning av øvrige fylkeskommuner. Gjennom det nye tilskuddet kan fylkeskommunene få kompensert inntil 50 prosent av de årlige rentekostnadene de første fem årene etter at veiprosjektet er ferdigstilt.

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen foreslår at tilskuddet tar utgangspunkt i beregnede og ikke faktiske rentekostnader, på samme måte som ved beregning av rentene som kan dekkes gjennom det ordinære ferjeavløsningsstilskuddet.

Komiteen viser til at regjeringen videre foreslår at det settes et øvre tak for samlet beløp på tilskuddsposten på 50 mill. kroner årlig, og at tilskuddet gjelder for ferjeavløsningsprosjekter som ferdigstilles mellom 2022 og 2027. Disse begrensningene er, ifølge regjeringen, nødvendige for å sikre at de samlede utgiftene til ordningen blir forutsigbare, uavhengig av rentenivå og antall ferjeavløsningsprosjekter som realiseres, og at fremtidige bindinger på statsbudsjettet begrenses. Tilskuddet vil først kunne bli utbetalt fra 2023, så langt ferdigstilling av et prosjekt i løpet av 2022 går etter planen.

Komiteen merker seg at Møre og Romsdal fylkeskommune i høringen til saken uttrykte at prinsippene fra ferjeavløsningsordningen også burde kunne overføres til fylkeskommunale båtsamband.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er tilfredse med at regjeringen foreslår en ny tilskuddsordning som kan avhjelpe inntil 50 prosent av rentekostnadene de første årene av et ferjeavløsningsprosjekt, slik at flere prosjekter kan gjennomføres. For å sikre at flere prosjekter blir inkludert i ordningen foreslås det at alle prosjekter skal få et tilskudd på minst 25 prosent av ren-

teknostnadene. Det legges til grunn en årlig minimumsramme på 50 mill. kroner, men disse medlemmer ber samtidig regjeringen om å vurdere størrelsen på tilskuddet i forbindelse med de årlige statsbudsjettene.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at flere prosjekter blir inkludert i ferjeavløsningsordningen, at alle prosjekter skal få et tilskudd på minst 25 prosent av rentekostnadene, og at det legges til grunn en årlig minimumsramme på 50 mill. kroner. Samtidig ber Stortinget regjeringen vurdere oppjustering av dette tilskuddet i forbindelse med de årlige statsbudsjettene.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener at dette kan bidra til løsninger som er gunstige både for fylkeskommunen og befolkningen som i dag benytter seg av båtsamband. Siden flere fylkeskommuner er i gang med overgang til utslippsfrie og lavutslippsbåtsamband, mener disse medlemmer at en slik ordning bør vurderes så raskt som mulig, slik at fylkeskommunene kan få forutsigbarhet i planleggingen av sine investeringer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener slike vurderinger bør være del av en helhetlig gjennomgang av fylkeskommunenes inntektssystem.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en båtavløsningsordning ut ifra prinsippene i ferjeavløsningsordningen, og komme tilbake til Stortinget med dette i forbindelse med Kommuneproposisjonen 2023.»

2.3.6 Anmodningsvedtak om ressurskrevende tjenester

Komiteen viser til at Stortinget fattet anmodningsvedtak nr. 290, 15. desember 2020:

«Stortinget ber regjeringen i kommuneproposisjonen for 2022 foreslå en revidert og mer treffsikker metode for å beregne tilskudd til de minste kommunene med størst behov for ressurskrevende tjenester.»

Stortinget fattet også anmodningsvedtak 704, 25. februar 2021:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram et trinn 2 i toppfinansieringsordningen med en maksum per innbygger, og komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2022.»

Komiteen understreker at formålet med toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester er å legge til rette for at kommunene kan gi et godt tjenestetilbud til mottakere som har krav på omfattende helse- og omsorgstjenester. Den øremerkede toppfinansieringsordningen kompenserer kommuner med ressurskrevende tjenester for 80 prosent av netto lønnsutgifter over et innslagspunkt på 1,43 mill. kroner per mottaker for 2021. Komiteen viser til at innslagspunktet var 1,157 mill. kroner per mottaker i 2017 og 975 000 kroner per mottaker i 2013.

Komiteen viser til at det i statsbudsjettet for 2021 ble vedtatt at 55 mill. kroner av skjønnsrammen skal fordeles til kommuner med under 3 200 innbyggere som har spesielt høye utgifter til ressurskrevende tjenester. Regjeringen foreslår i proposisjonen at tilskuddet på 55 mill. kroner vil bli finansiert ved et trekk i innbyggertilskuddet. Regjeringen foreslår i proposisjonen å gå fra en fordeling basert på skjønn til en ordning i tillegg til det ordinære toppfinansieringstilskuddet.

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår følgende kriterier for at kommuner skal kvalifisere for tilskuddet: at kommunen har færre enn 3 200 innbyggere, at kommunen har høye utgifter til ressurskrevende tjenester, og at kommunen har gjennomsnittlige skatteinntekter de siste tre årene som er lavere enn 120 prosent av landsgjennomsnittet.

Komiteen viser til at kommunene som oppfyller de nevnte kriteriene, skal få kompensert 80 prosent av utgiftene over en terskelverdi per innbygger. Komiteen merker seg at departementet vil gi en antydning på hvor terskelverdien vil ligge i statsbudsjettet, og at det ikke er foreslått noen endringer i innslagspunktet for ressurskrevende tjenester i proposisjonen.

Komiteen bemerker at statens tilskudd og kommunens kostnader til ressurskrevende tjenester har hatt sterk vekst siden ordningen ble innført, og må være gjenstand for en vurdering av innretning i forbindelse med gjennomgangen av kommunenes inntektssystem.

Komiteen viser for øvrig til de respektive partier forslag og merknader i Innst. 16 S (2020–2021).

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge med på den nye ordningen med tilleggskompensasjon for små kommuner med høye utgifter til ressurskrevende tjenester og gjennomsnittlige skatteinntekter lavere enn 120 prosent av landsgjennomsnittet, og løpende vurdere om denne bidrar i tilstrekkelig grad til å avhjelpe kommuner som har uforholdsmessig høye utgifter til ressurskrevende tjenester.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at innslagspunktet for

toppfinansieringen er økt flere ganger de senere årene. Økt innslagspunkt innebærer at kommunene må dekke stadig mer av tjenesten selv, på bekostning av andre tjenester. For noen kommuner fungerer ordningen som tiltenkt, for andre kommuner er ordningen utilstrekkelig og belastningen på de kommunale budsjettene så stor at driftsunderskuddet blir større for hvert år som går.

Flertallet understreker at kostnadene til ressurskrevende tjenester er svært utfordrende for mange kommuner. Denne posten kan ha store svingninger fra år til år og innebære betydelige utgifter på det kommunale budsjettet. For enkelte kommuner er kostnadene ikke håndterbare, og man har ikke mulighet til å finne inndekning.

Flertallet viser til at det i høringen ble påpekt at det er krevende for kommunene når brukerne fyller 67 år og den statlige medfinansieringsordningen faller bort. Flertallet mener det er positivt at regjeringen vil innføre en ordning i tillegg til det ordinære toppfinansieringsstilskuddet, men det er uklart hvilke terskelverdier dette innrettes etter, og ordningen treffer kun kommuner med under 3 200 innbyggere.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti peker på at ordningen med toppfinansiering av ressurskrevende tjenester i kommunene er til for å hindre at ekstraordinært store utgifter til sterkt hjelpetrequende personer ikke skal hemme kommunens øvrige tjenesteleveranser. Denne ordningen er betydningsfull for kommunene og bidrar til verdighet for dem som er mottakere av disse tjenestene. Disse medlemmer ser imidlertid at noen mindre kommuner med stort antall brukere av ressurskrevende tjenester likevel får uforholdsmessig høye utgifter til dette. Disse medlemmer ber regjeringen i statsbudsjettet for 2022 vurdere å styrke ordningen for kommunesektoren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at det høsten 2020 ble opprettet en arbeidsgruppe mellom KS, HOD, FIN og KMD som skal identifisere konkrete elementer i regelverk som begrenser kommunenes mulighet for å drive kostnadseffektive tilbud til ressurskrevende tjenestemottakere. Arbeidet ble utsatt på grunn av at mye av ressursene i HOD i stor grad har vært bundet opp under pandemien. Flertallet legger til grunn at arbeidsgruppen kan starte opp over sommeren.

Flertallet viser videre til at Innpektssystemutvalget har fått et bredt mandat til å foreta en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene. Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester er et øremerket tilskudd, som ligger utenfor inntektssys-

temet og utvalgets mandat. Det er imidlertid berøringspunkter mellom toppfinansieringsordningen og inntektssystemet, og det vises til at det ligger innenfor utvalgets mandat å se på grenseflatene mellom ordningen og inntektssystemet.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener anmodningsvedtak nr. 704 fra 25. februar 2021 ikke er fulgt opp i tilstrekkelig grad i Kommuneproposisjonen 2022, og understreker at dette burde være klargjort allerede nå for å skape forutsigbarhet for de aktuelle kommunene.

Disse medlemmer mener det bør vurderes om det skal innføres et tak på kommunens netto kostnader for ressurskrevende tjenester, for eksempel et maksbeløp per innbygger målt i kroner eller en maksimal andel av kommunens budsjett målt i prosent, og at staten dekker alle utgifter ut over dette nivået. Denne utfordringen er aller størst for de minste kommunene, men det er også enkelte større kommuner som har en uforholdsmessig stor andel ressurskrevende brukere. Kommuner over 3 200 innbyggere må også ivaretas av ordningen.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener ordningen må styrkes kraftig. Kommunenes egenandel må reduseres, alle utgifter må regnes med og ordningen må utvides til å omfatte innbyggere mellom 67 og 80 år. Det er ingenting som tilsier at utgifter til omsorg og pleie reduseres for disse innbyggerne etter fylte 67 år. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2022 redusere kommunenes egenandel i ordningen med særlig ressurskrevende tjenester, slik at kommunenes egenandel reduseres vesentlig.»

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med særlig ressurskrevende tjenester til å også omfatte aldersgruppen 67 til 80 år.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av ordningen med ressurskrevende tjenester og sikre at alle relevante kostnader kommunene har i ordningen, regnes med som grunnlag for den kommunale egenandelen.»

2.4 Skjønnsstilskuddet

Komiteen viser til at skjønnsstilskuddet er et viktig virkemiddel for å fange opp elementer som ikke inntektssystemet fanger opp. Uforutsette hendelser knyttet

til mer ekstremvær og konsekvenser av klimaendringene kan innebære betydelig økte kostnader til erstatning og opprydning. Komiteen vil understreke viktigheten av å sikre tilstrekkelig finansiering til forebyggende arbeid for å unngå uforutsette hendelser som typisk dekkes av skjønnstilskuddet. Komiteen viser til at det er viktig at skjønnspotten er tilstrekkelig til å dekke de uforutsette hendelser og elementer som inntektssystemet ikke fanger opp.

Komiteen vil videre påpeke behovet for å sikre at inntektssystemet fanger opp og kompenserer urimelige merkostnader til ordinær tjenesteyting i kommunene, som tilskudd til ressurskrevende tjenester. Dette er tjenester som ikke over tid er ment skal dekkes av skjønnstilskudd.

Komiteen viser til at man ser oftere og større skader ved flom, skred og ras. Hvert år holder departementet tilbake deler av skjønnstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner for å kunne kompensere kommunesektoren for kostnader ved uforutsette hendelser, eksempelvis kvikkleireskredet i Gjerdrum kommune. I Kommuneproposisjonen 2022 er det satt av totalt 170 mill. kroner i tilbakeholdte midler med henholdsvis 120 mill. kroner til kommunene og 50 mill. kroner til fylkeskommunen.

Komiteen merker seg at det foreslås 20 mill. kroner i 2022 til prosjektskjønn. Innenfor skjønnssrammen til kommunene settes det av midler til utviklings- og fornyingsprosjekter. Midlene fordeles av departementet. Tilskuddet må komme kommunesektoren til gode, og prosjekter i regi av departementet og/eller KS kan finansieres med prosjektskjønnet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til skredkatastrofen i Gjerdrum og at regjeringen ikke følger opp kommunens behov for statlig tilskudd til nødvendig psykososiale tiltak etter planen kommunen har utarbeidet sammen med Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Det er helt nødvendig at kommunen gis mulighet til å følge opp egen befolkning med nødvendige hjelpetiltak etter en så alvorlig katastrofe der mange har mistet familie og naboer, mange har mistet sine hjem og utryktheten er stor for mange.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor at det må øremerkes bevilgninger til dette innenfor skjønnssrammen, og at bevilgningen de neste tre årene følger opp slik at den faglige planen om oppfølging av innbyggerne i Gjerdrum blir realisert.

Dette medlem viser til merknader og forslag under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2021 der det settes av 15 mill. kroner til dette formålet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at kvikkleireskredet i Gjerdrum var en tragisk hendelse med tap av menneskeliv og store materielle skader. I revidert nasjonalbudsjett foreslår regjeringen en ekstrabevilgning på 125 mill. kroner for å kompensere kommunen for merkostnader i forbindelse med skredet. Ekstrabevilgningen skal dekke merkostnader til blant annet den akutte krisehåndteringen, sikring av området, midlertidige lokaler og gjenoppbygging av kommunal infrastruktur. Kompensasjonen kommer på toppen av tidligere ekstrabevilgninger på 25,9 mill. kroner over Justis- og beredskapsdepartementets budsjett og 102 mill. kroner over Olje- og energidepartementets budsjett. Tidligere ekstrabevilgninger har blant annet gått til å dekke merutgifter til politiet, Sivilforsvaret, Hovedredningssentralen og NVE.

2.5 En brukerorientert og effektiv offentlig sektor

Komiteen viser til at det gjøres mye godt arbeid i kommunene med utvikling av tjenestetilbud og innovasjon i sektoren. Nytenkning og optimalisering av egen drift er et kontinuerlig arbeid i Kommune-Norge. En viktig del av arbeidet handler om digitalisering i offentlig sektor, som blant annet gir muligheter til mer brukervennlige løsninger for innbyggere og enklere saksbehandling for kommunene.

Komiteen vil understreke viktigheten av gode digitaliseringsprosjekter, samtidig som det må sørges for tilstrekkelig utbygging av internettdekning i hele landet. Tilstrekkelig internettdekning er det særlig viktig at staten, sammen med kommunesektoren, sikrer i områder uten kommersielt grunnlag for utbygging. Det ligger store muligheter for offentlig sektor i digitaliseringsarbeid. Samtidig er det viktig å sikre at også innbyggere som ikke bruker digitale løsninger, får den hjelpen de trenger i møte med det offentlige. Komiteen ser at covid-19-pandemien har bidratt til økt bruk av digitale tjenester, og understreker at en må ta med seg disse positive erfaringene også etter pandemien.

Komiteen viser til at digital satsing er viktig for å få effektivisere plan- og byggesaksprosess, og regelverket skal ikke hindre dette. Komiteen viser til at Felles-tjenester BYGG nå er lansert, og det er en digital regelverksplattform som kontrollerer byggesøknader mot regelverket og sender dem inn til riktig kommune via Altinn. Markedet leverer søknadsløsning, og over 200 kommuner har anskaffet verktøy som gjør digital saksbehandling mulig. Komiteen viser videre til at Digitalt nabovarsel via Altinn i byggesaker til erstatning for personlig overlevering eller rekommandert post, ble lansert i 2018. Over 1,3 millioner nabovarsler er sendt digitalt, og det anslås at portokostnader kan reduseres med opptil 332,9 mill. kroner i 2021. Det er også utarbeidet flere digitale veivisere som skal veilede tiltakshavere

om de må søke om mindre byggeprosjekter. Antall brukere av veiviserne har økt kraftig i 2020.

Komiteen viser også til at det gjennom det såkalte DSOP-samarbeidet mellom offentlig og privat sektor om forenklinger er tatt i bruk en løsning for samtykkebaserte oppslag i Altinn når man søker om boliglån. Det betyr at kunder slipper å ha med seg papirversjoner av lønns slipper og skattemeldinger til banken når de søker lån, men gir banken tillatelse til å slå opp disse opplysningene i Altinn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at de siste årene er arbeidet for å legge til rette for videre effektivisering av planprosessene gjennom bruk av IKT-verktøy. Arbeidet med å lage en innsendingstjeneste til kommunene for komplette, private reguleringsplanforslag er godt i gang. Det er utviklet et kontrollregime for plankart og bestemmelser, som skal avdekke tekniske feil på plankartet samt kontrollere at informasjonen i planbestemmelsene og plankartet samsvarer. Ny produktspesifikasjon for planomriss er under utvikling. Dette er en naturlig videreutvikling som henger nært sammen med tjenesten «varsel om planoppstart». Flertallet viser til at Norges første digitale varsel om planoppstart ble sendt ut 13. januar 2021, og siden den gang har i overkant av 12 000 berørte parter fått digitalt varsel.

Flertallet viser til at plangrunnlaget som skal legges til grunn for byggesøknader, oppfattes som vanskelig tilgjengelig og komplisert å tolke, og kommunene bruker mye ressurser på å avklare planmessige rammebetingelser i forbindelse med byggesøknader. Flertallet viser til at den første generasjonen av et vesentlig forbedret veiledningsmaterieell («drømmeplan») er utviklet sammen med DiBK. Tre kommuner – Fredrikstad, Åfjord og Ål, i samarbeid med Hemsedal – er valgt ut til å delta i pilotfasen. I tillegg er det startet dialog med IKT-leverandører om hvordan de kan tilby best mulig digitale støtteverktøy.

Flertallet viser til at digitalisering av offentlig sektor bidrar til mer effektiv drift og forenklinger for innbyggere og næringsliv. Dette forutsetter at regelverket er digitaliseringsvennlig. Flertallet viser til at regjeringen i september 2020 etablerte Ressurssenter for deling av data i Digitaliseringsdirektoratet. Dette senteret skal understøtte og legge til rette for målene om sammenhengende og proaktive offentlige digitale tjenester og datadrevet innovasjon. Dette innebærer at regelverk må utvikles for å legge til rette for mer deling av data og hel eller delvis automatisering av saksgang og saksbehandling. Samtidig skal regelverket ivareta personvern, rettsikkerhetsprinsipper og andre krav til forsvarlighet. Regelverket bør være klart og forståelig, uten unødig

kompleksitet, unødvendige skjønnsbestemmelser, og begreper må harmoniseres der det er hensiktsmessig.

Komiteen viser til at i løpet av koronaepidemien har det kommet på plass et stort antall regelverksforenklinger som har gjort det mulig med en meget rask digitalisering av ulike tjenester. For eksempel kom det raskt på plass regelverksendringer som gjorde det mulig med økt bruk av videokonsultasjoner med fastlegen. E-konsultasjoner økte fra 3 prosent før pandemien, til om lag 60 prosent våren 2020.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at Meld. St. 22 (2020–2021) legger rammene for arbeidet med datadrevet økonomi og innovasjon. Flertallet viser til at data er en viktig ressurs for næringslivet, og brukes på stadig nye måter og områder. Mer effektiv flyt og deling av data kan bidra til økt verdiskapning, eksempelvis ved at bedriftene kan lage nye produkter og tjenester til kundene. Flertallet viser til de respektive partiers merknader i Innst. 568 S (2020–2021), hvor det pekes på klare mangler særlig knyttet til områder som omhandler maktkonsentrasjon, fordeling av verdiskapning og det offentliges rolle for å ivareta samfunnsinteresser i den digitale økonomien i digitaliseringen.

Flertallet viser i den sammenheng til forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Innst. 88 S (2020–2021) hvor regjeringen bes foreslå nye tiltak for at distriktskommuner skal innovere mer enn i dag.

Flertallet mener at det må gis klare retningslinjer og pålegg som sikrer at innbyggere som trenger personlig bistand i møtet med det offentlige, skal få det, og at denne bistanden skal kunne bidra til å løse utfordringen, og ikke kun gjelde veiledning i bruk av digitale løsninger. Selv om det er en relativt liten gruppe som ikke bruker digitale hjelpemidler, eller har mulighet til å tillegne seg digital kompetanse, skal disse ha samme rettigheter i møte med det offentlige.

Flertallet viser til at det er behov for en tillitsreform også i kommunal forvaltning, og at det er lite effektivt å bruke mye tid på rigide kontrollsystemer basert på New Public Management. Flertallet mener fagkompetansen må brukes mer i direkte oppgaveløsning. Flertallet mener en må modernisere offentlig sektor vekk fra unødvendig byråkratisering og over til brukerrettet og faglig høykompetent virksomhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser viktigheten av en digital satsing for å nå målene om å effektivisere offentlig sektor. Det er likevel slik at digitalisering av ulike sektorer er tilnærmet umulig uten en forenkling av lovverket. Dette gjelder særlig innenfor byggesøknader og planprosesser. Foreløpig er

lover, verneområder, innsigelser, dispensasjoner, forskrifter, politikere og byråkrater uenige om hvem som skal bestemme hva og hvilke regler som gjelder hvor. Det må gjennomføres en rekke kritiske gjennomganger av regelverk og lover før digitalisering av byggesøknader vil fungere etter hensikt. Dette gjelder for flere sektorer.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener offentlig sektor skal organiseres på en måte som setter folk og faglighet først. Folk skal oppleve tillit og ha selvbestemmelse og medvirkning i møte med velferdstjenestene. Kommersialisering og stadig flere kontroll- og styringssystemer i velferdstjenestene har bidratt til rigide arbeidsmåter, overvåking og rapportering, og svekket både tillit og medbestemmelse. For å fremme faglighet og gode møter mellom ansatte og folk, trengs en gjennomgripende tillitsreform i hele offentlig sektor, der målet er kvalitet for innbyggere og samfunn, sammenhengende tjenester og helsebringende arbeidsliv. En tillitsreform må innebære reell involvering av innbyggerne, og medbestemmelse for ansatte på det enkelte tjenestested gjennom godt partssamarbeid.

I stedet for systemer som kontrollerer enkeltansatte og produktivitet, for eksempel i form av antall vedtak, bør det heller fokuseres på om man har kontroll på om samfunnsoppdraget blir løst på en god måte.

Sentraliserte beslutninger og organisering etter bestiller-utfører-modeller fører til at ansatte og deres representanter mister mulighet til å delta i vedtaksprosessene. De økonomiske styrings-, finansierings-, regnskaps- og organisasjonsmodellene må endres der de er i strid med målet om en tillitsbasert arbeidsmetodikk i offentlig sektor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det er store demografiske utfordringer i mange distriktskommuner. Disse forsvinner ikke ved kommunesammenslåing, og befolkningen blir ikke yngre. Skal disse kommunene kunne rekruttere og beholde nødvendig kvalifisert personell og kunne ta i bruk ny velferdsteknologi, kreves det god kommuneøkonomi, samarbeid med nabokommuner om spesialiserte funksjoner og systematisk jobbing mot ufrivillig deltid.

Flertallet vil arbeide for en tillitsreform basert på ansvarlighet og tillit framfor kontroll og byråkrati, noe som vil gi en bedre og mer effektiv offentlig forvaltning. I dette ligger en uttalt målsetting om å redusere unødig bruk av tid på skjemaer og frigjøre tid til faktisk tjenesteproduksjon, samtidig som muligheten for lokalt skjønn økes.

Flertallet viser i den sammenheng blant annet til forslag fra representanter fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet om en tillitsreform i skolen, jf. Dokument 8:194 S (2017–2018).

Flertallet mener vårt velferdssamfunn, med en stor og sterk offentlig sektor, må tilby brede velferdsordninger som treffer flest mulig på best mulig måte. Flertallet vil styre offentlig sektor basert på norske, sosialdemokratiske verdier som tillit, åpenhet og samarbeid. Flertallet mener at det blir bedre velferdstjenester og tettere kontakt mellom brukere og ansatte dersom de ansatte får mer tid og tillit til å gi hjelp og møte brukernes behov. Folk på jobb i offentlig sektor har mye å være stolte av. De står på hver dag for fellesskapet, og under koronakrisen viser offentlig ansatte hvor viktige de er for at velferdsstaten skal gå rundt. Flertallet vil peke på at det likevel er mange ansatte i velferdstjenestene som i dag bruker mer og mer tid på papirarbeid, på kontrollrutiner og på å rapportere den samme informasjonen flere ganger. Mange måles på «indikatorer» som ikke fanger opp det som virkelig teller for kvaliteten på tjenestene. Altfor mange brukere møter et system hvor de som bestemmer, er fjernt fra folk, og hvor tjenestene er fliset opp av konkurranseutsetting, utførermodeller, outsourcing, internfakturerings og ansvarspulverisering.

Flertallet mener at grunnleggende velferdstjenester ikke skal være markeds- og konkurranseutsatt produksjon. Flertallet vil ha slutt på at vår felles velferdsstat styres basert på markedsmekanismer som ikke passer i offentlig sektor. Flertallet vil bort fra importerte ledelsesmodeller som ikke passer i Norge, og misforstått mål- og resultatstyring hvor det som kan telles, er det eneste som teller. Flertallet mener det offentlige skal være gullstandarden i arbeidslivet vårt, og tjenestene vi tilbyr, skal være av den beste kvalitet. Derfor mener flertallet at staten trenger en ny arbeidsgiverpolitikk. Flertallet vil sette seg ned sammen med brukere, ansatte og ledere og finne ut hvordan offentlig sektor kan styres på en bedre måte, basert på nærhet til brukerne, respekt for fagfolk og involvering av de ansatte.

Flertallet vil ha en effektiv offentlig sektor. Veksten i offentlig sektor skal skje i velferd, omsorg og skole – ikke i byråkrati. Flertallet vil bremse seneste års byråkratiekst, og byråkratiserende reformer må stanses eller avvikles. Det er behov for et taktskifte i digitaliseringen av offentlig sektor. Flertallet vil intensivere satsingen på digitalisering av offentlige tjenester. Bruken av målstyring i offentlig sektor skal begrenses. Færre mål og mindre rapporteringsbyrde skal gi offentlig ansatte mer tid til å gjennomføre faktiske arbeidsoppgaver.

Flertallet mener det regjeringspartiene omtaler som en avbyråkratiserings- og effektivitetsreform, i realiteten er osthøvelkutt. På den måten fraskriver regjeringen seg det politiske ansvaret for å prioritere kutt og

legger ansvaret over på etatene selv uten politiske prioriteringer. Flertallet konstaterer at situasjonen ikke bare blir videreført, men ble forsterket etter forliket med Fremskrittspartiet i statsbudsjettet 2021.

Flertallet viser til at kommunesektoren fokuserer på å levere best mulige tjenester til sine innbyggere. I svært mange fylkeskommuner og kommuner er imidlertid den økonomiske situasjonen stram. KS' budsjettundersøkelser viser at stadig flere kommuner mener det blir mer krevende å få et budsjett i balanse.

Flertallet viser til at det i situasjoner hvor lokale og regionale politikere må velge mellom å kutte i skolen eller i eldreomsorgen, er det begrenset med ressurser som kan avses til nytenkning og innovasjon. Flertallet mener kommunene og fylkeskommunene trenger en kommuneøkonomi som gir rom for innovasjon på den enkelte kommunes og fylkeskommunes premisser. Blant annet må kommunesektoren få større handlingsrom i utformingen av offentlige anbud for å fremme innovasjon innenfor sin region.

Komiteen viser til analyser fra Senter for økonomisk forskning (SØF) som viser at i perioden 2008–2019 har det vært en økning i samlet effektivitet på 1,1 prosent, eller 0,1 prosent i årlig gjennomsnitt. Økningen i effektivitet har vært høyest i grunnskolen med 3,6 prosent for perioden under ett. I omsorgstjenestene økte beregnet effektivitet med 1,3 prosent fra 2008 til 2019, mens barnehagene har hatt en nedgang på nesten 7 prosent.

Komiteen viser til at departementet mener utviklingen for barnehager trolig har en sammenheng med økt bemanning med sikte på å øke kvaliteten, men at den også kan være et resultat av manglende tilpasning til færre barn.

Komiteen mener kommunesektoren selv må beholde handlingsrommet som oppstår ved framtidig effektivisering. Dette er et sterkt økonomisk insentiv til å fremme innovasjon, nyskaping og bedre arbeidsmåter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener denne type effektivitetsmålinger har store svakheter når de blir brukt på velferdsoppgaver, skoler og omsorg fordi det kan være helt umulig å måle viktige sider av disse oppgavene, og at effektivitetsmål knyttet til driftskostnader her og nå, kan være i direkte motstrid med både kort- og langsiktige mål for individ og samfunn. Omsorg for eldre, utviklingshemmede, barnevern, barnehage og skole handler om verdier og faglighet som ikke kan måles ensidig med etablerte økonomiske modeller.

Flertallet viser for øvrig til kapittel 4.4.3 i NOU 2020:15 Det handler om Norge, der det skrives følgende:

«Å miste et tilbud er å miste noe av sin status som sted. Det kan derfor sitte langt inne for en lokalpolitiker å gå inn for å flytte tjenester til færre og mer sentrale steder. Av boks 4.1 framgår det at antall sysselsatte i statlig sektor særlig har blitt redusert i distriktskommuner de siste årene. En desentraliseringspolitikk er med andre ord ikke bare en tjenesteforsyningspolitikk, men oppfattes også som en politikk for lokal samfunnsutvikling.»

Flertallet understreker at en utvikling av desentraliserte tjenestetilbud der folk bor er en forutsetning for lokal samfunnsutvikling, og dermed for å videreutvikle distriktene.

Flertallet mener det må legges bedre til rette for desentralisert høyere utdanning og forskning. Tilgjengelig utdanning er en forutsetning for at Norge skal klare å sikre nok og relevant kompetanse i både offentlig og privat sektor. Et desentralisert utdanningstilbud er viktig for å sikre rekruttering av fagfolk som kan bidra til innovasjon.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til eget kommuneopplegg både i alternative statsbudsjett de siste årene og til kommuneopplegget for 2022 der det legges inn penger til særlige tilskudd til fylkeskommunen for å koordinere og sikre at slike tilbud finnes, bl.a. gjennom Studiesentrene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at det er viktig å etablere en velorganisert ordning for eksperimentering i offentlig sektor. Målet med en slik ordning er mer innovasjon, mer sammenheng i tjenestene, bedre kvalitet og økt effektivitet. En slik ordning innebærer systematiske forsøk der offentlig sektor gis frihet fra regler, lover og dokumentasjonskrav, og forutsetter at kommunene og fylkeskommunene sikres kompensasjon slik at den svake kommuneøkonomien ikke står i fare for å svekkes ytterligere ved deltagelse. En gevinstrealisering må ligge til grunn for det innovative arbeidet i offentlig sektor.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker viktigheten av at staten bidrar med risikoavlastning i prosjekter der kommunesektoren må ofre innovasjon fordi risikoen er for stor.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener ressursbruken på rapportering må reduseres, og det må gis mer tillit til førstelinjen. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil desentralisere makt og myndighet til de som jobber i førstelinjen, for å sikre at ressursene brukes mest mulig effektivt og tilpasset. Disse medlemmer mener effektiviseringsgevinsten i offentlig sektor må tas ut i bedre tjenester til innbyggerne.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser for øvrig til sine forslag og merknader i Innst. 191 S (2020–2021), jf. Meld. St. 30 (2019–2020) og Innst. 88 S (2020–2021), jf. Meld. St. 5 (2019–2020).

Komiteen viser til at digital infrastruktur er grunnmuren til vårt eksisterende og fremtidige næringsliv. Når man skal sikre arbeidsplasser, verdiskaping og økt tilflytning til distriktene, er det viktig å ha en god strategi for tilgang på høyhastighetsbredbånd. Norsk verdiskaping er avhengig av en digital infrastruktur med høy kvalitet. Dette avhengighetsforholdet vil fortsette å øke. Internasjonal dataflyt genererer i dag større verdier enn tradisjonell handel. I tillegg ser vi at 80 prosent av verdens teknologioppstartsselskap har et globalt marked fra første dag. For å utnytte og kapitalisere på dette er næringslivet generelt, og IKT-bransjen spesielt, avhengig av stor utbredelse av høykapasitetsnett.

Norge har en topografi og bosetning som gjør utbygging og oppgradering krevende – i både praktisk og kommersiell forstand. Komiteen ønsker derfor kostnadsreducerende tiltak knyttet til utbygging av høyhastighetsnett, og vi støtter formålet om å bidra til kostnadseffektiv etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, viser til at utbygging av høyhastighetsnett har vært preget av til dels store variasjoner i enkeltkommuners håndtering av gebyrer og lokale kostnader i forbindelse med utbygging.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at dette har fått direkte innvirkning på aktørenes kommersielle vurderinger av utbyggingsprosjekter. Det er derfor vesentlig at regjeringen har fått på plass ny graveforskrift som gjør det enklere og billigere å etablere bredbånd. Det er viktig å fortsette forenklingsarbeidet og legge forholdene ytterligere til rette for en mer ensartet praksis for kommunenes graveregler, gebyrer, søknadsprosesser og tilgang til fysisk infrastruktur.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at digital infrastruktur er ryggmargen til vårt eksisterende og fremtidige næringsliv. Dersom man vil sikre arbeidsplasser, verdiskaping og økt tilflytning til distriktene, må det legges en god strategi for tilgang på høyhastighetsbredbånd. Norsk verdiskaping er avhengig av en digital infrastruktur med høy kvalitet. Dette avhengighetsforholdet vil fortsette å øke. Interna-

sjonal dataflyt genererer i dag større verdier enn tradisjonell handel. I tillegg ser vi at 80 prosent av verdens teknologioppstartsselskap har et globalt marked fra første dag. For å utnytte og kapitalisere på dette er næringslivet generelt, og IKT-bransjen spesielt, avhengig av stor utbredelse av høykapasitetsnett.

Norge har en geologi og et befolkningsmønster som gjør utbygging og oppgradering krevende – i både praktisk og kommersiell forstand. Disse medlemmer ønsker derfor kostnadsreducerende tiltak knyttet til utbygging av høyhastighetsnett, og støtter formålet om å bidra til kostnadseffektiv etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon.

Utbygging av høyhastighetsnett er i dag preget av til dels store variasjoner i enkeltkommuners håndtering av gebyrer og lokale kostnader i forbindelse med utbygging. Dette har direkte innvirkning på aktørenes kommersielle vurderinger av utbyggingsprosjekter. Det er derfor vesentlig at staten setter tydelige føringer på kommunenes muligheter til å styre lokale graveregler, gebyrstrukturer og -størrelser samt tilgang til fysisk infrastruktur.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme med en garanti for at alle husstander skal få internetttilgang i løpet av 2025.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Nasjonal transportplan 2018–2029, og Innst. 460 S (2016–2017), hvor det foreslås at bredbåndsutbygging inngår i Nasjonal transportplan 2018–2029, og hvor det settes av 6 mrd. kroner til utbygging av nettkapasitet i planperioden, gjennomsnittlig 500 mill. kroner i året. Arbeiderpartiet har fulgt opp dette i alle alternative budsjetter siden.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis opplegg for kommuneøkonomi for 2022 i denne innstillingen er avsatt ca. 1 mrd. kroner til rask utbygging av bredbånd, som første steg i en 4-årig satsing.

Drikkevann

Komiteen mener drikkevann er et kommunalt ansvar. Komiteen viser videre til sine forslag og merknader i Innst. 593 S (2020–2021).

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til forslag fra Sosialistisk Venstreparti i Dokument 8:175 L og Innst. 619 L (2020–2021) om endringer i plan- og bygningsloven og skjerpet ansvar for tilsyn med at utbyggings- og byggeprosjekter gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser og bestemmelser, og Dokument 8:216 S og Innst. 593 (2020–2021) om nødvendige tiltak for å sikre vann og avløp.

2.5.1 Kommune- og fylkesstruktur

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det fra 1. januar 2020 er 356 kommuner i Norge som følge av kommunesammenslåinger. Én av tre innbyggere tilhørte fra årsskiftet en ny kommune. Flertallet viser til at skal kommunene kunne rekruttere og beholde nødvendig kvalifisert personell og kunne ta i bruk fornuftig velferdsteknologi, kreves det god kommuneøkonomi, samarbeid med nabokommuner om spesialiserte funksjoner og økte muligheter for heltidsstillinger.

Flertallet viser til henholdsvis vedtak 93 og 94 fra behandling av Innst. 52 S (2017–2018):

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at gode og frivillige prosesser skal være utgangspunkt for endringer av kommunestrukturen. Eventuelle kommunesammenslåinger i perioden 2017–2021 skal utelukkende bygge på frivillighet.

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at inntektssystemet for kommunene skal sikre likeverdige muligheter til å utvikle velferdstjenester til innbyggerne og ikke brukes som element i videreføring av kommunereformen.»

Flertallet merker seg at regjeringen mener kommunereformen må fortsette, med begrunnelsen at det fremdeles er for mange små kommuner i Norge. Om lag halvparten av landets kommuner har fortsatt færre enn 5 000 innbyggere, og flere enn 120 kommuner vil ha færre enn 3 000 innbyggere. Regjeringen mener mange av disse kommunene ikke er robuste nok til å utføre de kommunale oppgavene på en tilfredsstillende måte.

Flertallet viser til at det er store demografiske utfordringer i mange kommuner. Kommunesammenslåing vil selvsagt ikke endre demografien i regionen og vil således ikke løse den utfordringen. Flertallet viser til regjeringens påstand om at det er særlig utfordringene knyttet til kapasitet og kompetanse i små kommuner som gjør det nødvendig å jobbe videre med endringer i kommunestrukturen. Flertallet mener regjeringen har låst seg fast til kun én løsning, som er kommunesammenslåinger. Flertallet viser til at mange kommuner for eksempel har gode erfaringer med interkommunalt samarbeid om oppgaver som best kan løses i større enheter.

Flertallet registrerer at flere av kommunene og fylkeskommunene som har slått seg sammen, opplever å ha mye høyere kostnader knyttet til sammenslåing enn det staten har kompensert for. Nye, overførte oppgaver, som regjeringen hevder det krevdes større kommuner og fylkeskommuner for, har også i mange tilfeller vært underfinansierte etter overføringen.

Flertallet deler ikke virkelighetsforståelsen med at det kreves større enheter for å overføre de få oppgavene regjeringen så langt har overført, og understre-

ker at underfinansierte overføringer av oppgaver svekker kommunesektorens handlingsrom.

Flertallet registrerer at regjeringen mener arbeidet med å legge til rette for flere kommunesammenslåinger skal fortsette. Flertallet mener det ikke er hensiktsmessig at statsforvalterne nå presser på for nye runder med utredninger og vurderinger i kommuner som har avklart sammenslåingsspørsmålet.

Flertallet deler ikke regjeringens syn på at kommuner med under 5 000 innbyggere er for små til å tilby gode tjenester til sine innbyggere og derfor må sammenslås. Geografi og spredt bosetting tilsier at en variert kommunestruktur er best tilpasset hvordan folk bor og arbeider i Norge. Regjeringens idé om at et gitt innbyggertall skal svare ut de utfordringene og forskjellene man finner i Kommune-Norge, harmonerer ikke med kartet.

Flertallet er opptatt av å utvikle et godt offentlig tjenestetilbud i hele Norge. Helse, skole, velferd og infrastruktur skal være utbygd i alle deler av landet og sikre folk et likeverdig tjenestetilbud uavhengig av hvor man bor. Skal man videreutvikle hele landet og sørge for verdiskaping og bosetting i både by og distrikt, er man avhengig av lokalt tilpassede løsninger, sosial og geografisk utjevning og et sterkt lokaldemokrati. Flertallet mener regjeringens økonomiske opplegg for kommunesektoren og manglende satsing på nødvendig digital infrastruktur, som bredbånd, tyder på at regjeringen ikke ønsker å opprettholde levende lokalsamfunn med spredt bosetting og aktivitet i hele landet.

Flertallet viser til at siden kommunereformen ble innført i 2015, har antall ansatte i kommunebyråkratiet økt med over 5 000, fra litt over 58 000 til 63 500 ansatte i 2019. Sentralisering og kommunesammenslåinger fører til mer byråkrati, men ikke til bedre tjenester nært folk. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at sammenslåtte kommuner har en markant høyere vekst av byråkrater enn de kommunene som ikke har slått seg sammen. Det er utbetalt over 1,4 mrd. kroner til dekning av engangskostnader, og det er i tillegg utbetalt 200 mill. kroner til infrastrukturtiltak. Dette er midler som kunne vært brukt til bedre tjenester til folk.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at det ofte snakkes om stordriftsfordeler i forbindelse med sammenslåinger, men sjeldent om smådriftsfordeler eller stordriftsulemper.

Disse medlemmer understreker at Norges rikdom er bygget på naturressursene våre. Spredt bosetting har vært avgjørende for den velferdsutviklingen Norge har hatt. Det er ikke noe som tyder på at behovet for å ta i bruk naturressursene vil reduseres i framtiden. Næringsressurser er spredt i hele landet, og da mener disse medlemmer at Norge er avhengig av at folk bor i

hele landet, folk som ser muligheter og tar disse i bruk for verdiskaping. Ved å innføre begrep som «frivillig og ufrivillig små» kommuner og knytte dette til at områder med lavt folketall og store avstander får lavere inntekter dersom de sier nei til sammenslåing, bruker man inntektssystemet til kommunesammenslåing heller enn å være opptatt av å ivareta tjenestetilbudet også i distriktene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at i Arbeiderpartiets distriktspolitikk er arbeid og velferd det aller viktigste. Norge har naturressurser godt fordelt over hele landet. For å utnytte dette på en bærekraftig måte trengs et mangfold av arbeidsplasser i hele landet. Hvis folk skal bo i og flytte til distriktene, må viktige tjenester som barnehage, skole og helsetilbud være i nærheten. Trygghet og nærhet er viktig for folk. Også de som bor i distriktene, må ha tilgang til bredbånd, og veiene må være sikre. Disse medlemmer viser videre til at Arbeiderpartiet vil føre en politikk som legger til rette for vekst og utvikling i hele Norge. Samtidig mener disse medlemmer at kommunesammenslåing skal være frivillig. Derfor er disse medlemmer mot at kommuner som ikke slår seg sammen, straffes økonomisk. Disse medlemmer viser videre til Innst. 88 S (2020–2021) som gir en helhetlig omtale av Arbeiderpartiets distriktspolitikk.

Disse medlemmer er opptatt av at alle innbyggere i hele landet skal ha et godt tjenestetilbud. Blant de frivillige kommunesammenslåingene i perioden 2014–2017 var Arbeiderpartiet det partiet som styrte flest av disse kommunene. Disse medlemmer mener tjenester er viktigere enn kommunegrensene. Mange kommuner gjennomførte prosesser med nabokommuner i perioden 2014–2017 og avklarte gjennom det sammenslåingsspørsmålet for sin kommune.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener kommunenes beslutninger må respekteres. Nå må kommunene få mulighet til å konsentrere seg om å utvikle tjenestetilbudet til sine innbyggere.

Flertallet viser til at flere fylkeskommuner ble tvangssammenslått. Dersom tvangssammenslåtte fylkeskommuner ber om en oppløsning av den nye fylkeskommunen, vil disse partier støtte det.

Flertallet mener regjeringen fortsatt ikke har avklart hvorvidt de har en intensjon om å bruke direkte tvang eller indirekte tvang gjennom inntektssystemet dersom kommuner ikke frivillig vil slå seg sammen. Denne tvilen vil fortsette å spre usikkerhet i kommunesektoren.

Flertallet merker seg at flere kommuner og fylkeskommuner, blant annet Viken og Troms og Finnmark, ønsker oppløsning.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker at fylkestingenes og kommunestyrenes vedtak om deling, samt resultater av rådgivende folkeavstemninger, burde følges opp av Stortinget og regjeringen. Det er de lokale folkevalgte og innbyggerne i kommunene som er best egnet til å ta beslutninger om egne grenser, ikke Stortinget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener regjeringens oppgaveoverføring til fylkeskommunene i forbindelse med regionreformen ikke forsvaret ressursbruken eller tvangen overfor fylkeskommunene. Flertallet viser til at Stortingets vedtak om tvangssammenslåing av fylkeskommuner ble gjort uten at det forelå forslag til overføring av oppgaver eller styrking av regional planlegging i forkant av sammenslåingen. Regjeringens såkalte målsetting om fylkeskommunens nye og sterkere rolle som samfunnsutvikler var ikke utformet eller gitt noe klart mandat. Ei heller har regjeringen klart å forklare et politisk vedtak med så krevende økonomiske, geografiske, organisatoriske og demokratiske utfordringer på en tilfredsstillende måte, og da mener flertallet det er grunn til å revurdere de vedtak som er gjort. Tiden etter at sammenslåingene ble vedtatt, har vist at man ikke har klart å fylle reformen med innhold og oppgaver. Flertallet viser til at ett av målene var at det regionale selvstyret skulle styrkes, men det motsatte har skjedd når fylkeskommunene nå er påtvunget å innføre fritt skolevalg.

Flertallet har flere ganger påpekt at oppgavene som ble vedtatt overført til fylkeskommunene i forbindelse med Stortingets behandling av Meld. St. 6 (2018–2019) høsten 2018, ikke forutsetter ny fylkesstruktur. Flere av oppgavene som skulle utredes om skulle overføres til fylkeskommunene, har siden blitt konkludert med at ikke skal overføres til fylkeskommunene. Annen oppgaveoverføring har stanset opp som følge av at fylkeskommunene ikke får midlene som trengs for å løse oppgaven og dermed sier nei til å overta ansvaret fra staten.

Flertallet mener dette viser at regionreformen først og fremst er en strukturreform som verken innebærer betydelige nye oppgaver eller mer makt til fylkeskommunene. En grunnleggende forutsetning for å kunne løse kommunale og fylkeskommunale oppgaver er at det følger tilstrekkelig finansiering med oppgaven.

Flertallet er positive til at fylkeskommunene får flere oppgaver, men er sterkt kritiske til at det ikke følger

tilstrekkelige midler med disse oppgavene. Flertallet mener derfor regjeringens overføring av oppgaver til fylkeskommunene grenser til ansvarsfraskrivelse, og at det er særskilt problematisk i den nåværende situasjonen der kommuneøkonomien har blitt hardt rammet av koronakrisen.

Flertallet viser til at de respektive partier tok forbehold om full kompensasjon for overføring av oppgaver, og det har vist seg at regjeringen ikke har innfridd forutsetningen om å fullfinansiere overførte oppgaver.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at i perioden 2014–2017 ble totalt 119 kommuner vedtatt slått sammen til 47 nye kommuner. Dette viser at det fortsatt er et stort potensial for ytterligere flere kommunesammenslåinger. Resultatet fra reformen så langt er at hovedtrekkene i kommunestrukturen i landet ikke er endret vesentlig. Fortsatt vil ca. halvparten ha kommunene ha under 5 000 innbyggere. Over 120 kommuner har færre innbyggere enn 3 000. I 2017 opplevde kommuner med under 3 000 innbyggere i snitt en befolkningsnedgang på 0,5 prosent. Kommuner med over 15 000 innbyggere i snitt hadde en befolkningsvekst på 1 prosent. Kun 72 av 221 kommuner med under 5 000 innbyggere hadde en økning i folketallet, og av disse var det kun 24 som vokste med mer enn 15 innbyggere.

Disse medlemmer mener befolkningsnedgang og demografiske endringer gjør at mange av de små kommunene i løpet av de neste 10–15 årene ikke vil ha et bærekraftig forhold mellom antall innbyggere i arbeidsfør alder og innbyggere over 67 år. Disse kommunene har allerede i dag utfordringer med små organisasjoner, fagkompetanse og tilstrekkelig kapasitet til å dekke opp forventninger og krav til kommunale tjenester og offentlige tilbud. Disse medlemmer mener at større fagmiljø vil gi større handlingsrom og bedre forutsetninger for å gi bedre tjenester til innbyggerne og næringslivet. Det samme gjelder for planleggings- og utviklingsoppgaver i kommunene.

Disse medlemmer viser til at ifølge SSBs prognoser vil det bli en moderat befolkningsvekst frem mot 2040, og det ventes store variasjoner mellom kommunene. Framskrivningen av folketall viser to tendenser: de eldre over 70 år blir flere, og reduksjonen kommer i aldersgruppen 10–29 år. Med kommunesammenslåinger blir noen kommuner større og på flere måter sterkere og på den måten i bedre stand til å utvikle attraktive lokalsamfunn som får tilflytting og ikke fraflytting. Disse kommunene vil også i større grad være robuste til å påta seg oppgavene som følge av mer rammestyring fra staten og mindre detaljstyring. Mange kommuner er for små for å kunne dekke kravene som forventes av en generalistkommune. Stopper kommunestrukturarbeidet

opp, vil en i fremtiden kunne se økte forskjeller, ulikt tjenestetilbud, redusert utviklingskraft, dårligere kommuneøkonomi og redusert kapasitet og kompetanse til å utvikle lokalsamfunnene.

2.6 Et velfungerende og tillitskapende demokrati

Komiteen viser til at det ved valget i 2019 var en økning i valgdeltakelsen i de fleste grupper. Valgdeltakelsen var samlet sett den høyeste siden 1991, både for kommunestyrevalget og fylkestingsvalget. Økt valgdeltakelse og bedre kjønnsbalanse i kommunestyrene er positive utviklingstrekk som komiteen vil understreke viktigheten av å etterstrebe også i årene som kommer. Lav valgdeltakelse blant utenlandske statsborgere er en utfordring som bør følges opp nærmere fremover. Komiteen ser med bekymring på økt omfang av hatefulle ytringer og trusler mot personer som engasjerer seg i politikken. For å opprettholde et levende demokrati er det en grunnleggende forutsetning at folk velger å engasjere seg i politikken.

Komiteen viser til Valglovutvalgets utredning. Komiteen imøteser Stortingets behandling av regjeringens forslag til endring av valgloven med mål om å sikre og videreutvikle et velfungerende demokrati.

Komiteen viser til midlertidig lov om endringer i valgloven og kommuneloven (tiltak for å avhjelpe negative konsekvenser av covid-19), og understreker at disse midlertidige endringene vil kunne få påvirkning på valget høsten 2021 på grunn av den ekstraordinære situasjonen med covid-19-pandemien. De midlertidige lovendringene skal legge til rette for at alle velgere skal ha mulighet til å stemme, og at kommuner kan gjennomføre valget på en trygg og god måte, selv om både velgere og valgmedarbeidere skulle være syke eller i karantene. De midlertidige endringene i valgloven og kommuneloven innebærer følgende:

- Velgere som er i isolasjon grunnet covid-19, skal stemme hjemmefra. Perioden for ambulerende stemming utvides slik at velgere i isolasjon som stemmer i egen kommune, kan søke om dette frem til klokken 10.00 på valgdagen.
- Velgere som er i karantene grunnet covid-19, skal ikke stemme i ordinære valglokaler. Valgstyret i kommunen skal opprette egne steder der velgere i karantene kan stemme. Det kan være i egne lokaler, utenfor de ordinære stemmelokalene eller ved mobile stemmemottak. Hvis det ikke er mulig å komme seg til et slikt sted, kan velgere i karantene søke om å få stemme hjemmefra.
- Valglokaler kan plasseres utenfor det geografiske området til stemmekretsen og bestå av flere rom.
- Kommunen kan også oppnevne personer som er bosatt i andre kommuner, som medlemmer av stemmestyrene.

- Ved et lokalt smitteutbrudd, kan kommunen beslutte å opprette et ekstra valglokale på valgdagen om det skulle være nødvendig for å øke kapasiteten og spre velgere.
- Ved et lokalt smitteutbrudd kan kommunen, den siste helgen før valget, beslutte å ta imot stemmer hjemme hos velgere ved hjelp av kun én stemmemottaker, men bare dersom dette er nødvendig for at velgerne får stemt.
- Kommunene kan starte opptelling av forhåndsstemmer dagen før valgdagen. – Det fastsettes en forskriftshjemmel i valgloven til å kunne pålegge kommunene konkrete krav til en smittevernaglig forsvarlig valggjennomføring.
- Det fastsettes en bestemmelse i valgloven om at kommunen må innrette eventuelle smitteverntiltak de siste ukene av forhåndsstemmeperioden og på valgdagen på en slik måte at de ikke er til hinder for valggjennomføringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, merker seg at departementet foretar nødvendige endringer i forskrift om valg til Sametinget, for å sikre samsvar med de vedtatte midlertidige endringene i valgloven. Flertallet merker seg videre at regjeringen, med innspill fra Folkehelseinstituttet, har utarbeidet en smittevernveileder som skal hjelpe kommunene å gjennomføre valget samtidig som de ivaretar smittevernet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at arbeidsgruppen som kartlegger de økonomiske konsekvensene av covid-19-situasjonen for kommunesektoren, vil utarbeide anslag for de økonomiske konsekvensene for kommunene av valggjennomføring under pandemien, og at spørsmål om kompensasjon vil bli vurdert i forlengelsen av dette. Dette flertallet imøteser dette. Dette flertallet forventer at kommunene kompenseres for merutgifter til valggjennomføring som følge av pandemien.

Dette flertallet mener Valglovutvalgets forslag om å opprettholde dagens 19 stortingsvalgkretser styrker bildet av at regionreformen ikke har sørget for fornuftige grenser for det fylkeskommunale forvaltningsnivået, og heller ikke sørget for å styrke lokaldemokratiet.

Dette flertallet viser til forslag i Innst. 16 S (2020–2021) om å sikre en digital e-valgløsning i valglokalet for blinde og svaksynte i kommende valg og ut fra disse erfaringene etablere en permanent ordning for både stortings- og kommunevalg.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det er store behov for å utvide demokratiet ved å gi stemmerett til 16-åringer.

Dette medlem viser til egne merknader og forslag i Innst. 369 L (2017–2018) om ny kommunelov.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre et landsomfattende forsøk med stemmerett for 16-åringer ved kommune- og fylkestingsvalget i 2023 i alle kommuner og fylkeskommuner.»

2.7 Oppgavefordeling og regelverk

Komiteen viser til at det som følge av covid-19-pandemien er foretatt midlertidige endringer i en rekke lover som berører kommunesektoren, som for eksempel integreringsloven og plan- og bygningsloven. Disse endringene har ulik varighet, og videre varighet vil vurderes nærmere ut ifra smittesituasjonen og konsekvensene av pandemien som en ser i samfunnet.

2.7.1 Arbeids- og sosialdepartementet

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker at kommunene har en svært viktig rolle i å forebygge fattigdom og utstøting og i å bistå vanskeligstilte. Dette medlem viser til at fattigdommen blant barnefamilier har økt under denne regjeringen. Derfor trenger kommunene rammer til å drive godt forebyggende arbeid for alle aldersgrupper.

2.7.1.1 ENDRINGER I UTLENDINGSFORSKRIFTEN

Komiteen merker seg at utlendingsmyndighetene etter utlendingsforskriften § 6-18 annet ledd skal innhente uttalelse om det økonomiske grunnlaget fra den aktuelle fylkeskommunen før oppholdstillatelse til selvstendige næringsdrivende kan gis. Erfaringen med ordningen viser imidlertid at uttalelsene fra fylkeskommunen inneholder lite eller ingen informasjon av betydning for saksbehandlingen i utlendingssaken, og at ordningen bidrar til unødvendig lang saksbehandlingstid. Arbeids- og sosialdepartementet har derfor foreslått å fjerne kravet om at utlendingsmyndighetene skal innhente uttalelse fra fylkeskommunen under behandlingen av søknader om oppholdstillatelse fra selvstendige næringsdrivende. Forslaget har vært på høring, og Arbeids- og sosialdepartementet jobber med oppfølgingen av høringen.

2.7.2 Barne- og familiedepartementet

2.7.2.1 BARNEVERNSREFORMEN

Komiteen viser til at barnevernsreformen ble vedtatt ved Stortingets behandling av Prop. 73 L (2016–2017) Endringer i barnevernloven (barnevernsreform) i juni 2017 og trer i kraft 1. januar 2022. Reformen inneholder både kvalitetstiltak og endringer i ansvarsdelin-

gen mellom stat (Bufetat) og kommune. Kvalitetstiltakene i reformen består først og fremst av et kompetanseløft. I tillegg kommer tiltak for å styrke den kommunale styringen av barnevernet. Det er videre vedtatt endringer i fosterhjemsforskriften som også vil tre i kraft 1. januar 2022.

Komiteen er positive til en barnevernsreform som styrker kommunenes arbeid med at barn og unge skal ha trygge oppvekstvilkår. Komiteen merker seg at reformen innebærer at kommunene vil få økt finansieringsansvar for ordinære fosterhjem og skal betale økte egenandeler for tiltak som tilbys av Bufetat. I tillegg får kommunene et mer helhetlig ansvar for oppfølging av fosterhjem, ved at ansvaret Bufetat i dag har for generell veiledning av fosterhjem vil inngå i kommunenes ansvar for oppfølging av fosterhjem. Reformen innebærer ikke endringer i Bufetats ansvar for å rekruttere fosterhjem. Komiteen har merket seg at regjeringen videre i proposisjonen opplyser at den ikke foreslår endringer i ansvarsdelingen mellom stat og kommune ved valg av institusjonsplass på dette tidspunktet, slik det ble annonsert i Prop. 133 L (2020–2021).

Komiteen viser til at ansvaret for godkjenning av fosterhjem overføres fra fosterhjems kommunen til omsorgskommunen fra 2022, slik at én kommune har ansvaret for både valg og godkjenning av fosterhjem. Komiteen merker seg at det legges til grunn en overgangsordning for spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem. Overgangsordningen innebærer at kommunene skal betale dagens egenandel for plasseringer som ble gjort før reformen trer i kraft.

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår at kommunene vil kompenseres for reformen gjennom en økning i rammetilskuddet. I beregningen av de økonomiske konsekvensene for kommunene av det økte finansieringsansvaret for barnevernstiltak, har Barne- og familiedepartementet benyttet kommunenes bruk av statlige barnevernstiltak det siste tilgjengelige regnskapsåret. Beregningene viser at kommunene på sikt vil måtte betale om lag 1,7 mrd. kroner mer i egenandeler for statlige tiltak sammenlignet med 2020. I tillegg vil Bufetats utgifter på om lag 400 mill. kroner til hjelpetiltak, refusjonsordningen for fosterhjem og veiledning av fosterhjem overføres til kommunene. Det samlede økonomiske opplegget for reformen vil altså på sikt utgjøre om lag 2,1 mrd. kroner. Kompensasjonen i 2022 vil være lavere enn dette. Departementet legger opp til å overføre om lag 1,6 mrd. kroner til kommunene dette året.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at det er avgjørende at finansieringen av barnevernsreformen er treffsikker. Flertallet er bekymret for at denne reformen vil legge et større press på det forebyggende arbei-

det på grunn av stramme økonomiske rammer, og viser til at regjeringen fjerner de øremerkede stillingene i barnevernet. For en del kommuner er utgiftene til barnevern spesielt høye.

Flertallet viser til KS' høringsinnspill til saken hvor de mener at det kan være vanskelig å finne en kostnadsnøkkel som vil være treffsikker nok slik at utfordringene for disse kommunene også fanges opp. KS mener det trolig vil være behov for en lengre overgangsordning enn to år, som er foreslått av regjeringen. KS skriver videre at det også bør vurderes en varig toppfinansieringsordning for kommuner med de aller høyeste barnevernsutgiftene per innbygger, jf. for ressurskrevende pleie- og omsorgstjenester.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter disse vurderingene, og viser for øvrig til høringsinnspillene fra KS, Fagforbundet og Fellesorganisasjonen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at kommunene får det fulle finansieringsansvaret for fosterhjem, ved at dagens refusjonsordning for utgifter til ordinære fosterhjem opphører. Kommunene skal også betale økte egenandeler for tiltak som tilbys av Bufetat. Kommunene skal i tråd med etablert praksis kompenseres for de beregnede samlede merutgiftene som følger av ansvarsendringene, gjennom en økning i rammetilskuddet. Dette skal gi økt handlingsrom til å bygge opp gode tiltak der barna bor.

Foreløpige beregninger viser at kommunene på sikt vil måtte betale om lag 1,7 mrd. kroner mer i egenandeler for statlige tiltak sammenlignet med 2020. I tillegg vil statens utgifter på om lag 400 mill. kroner til hjelpetiltak, refusjonsordningen for fosterhjem og veiledning av fosterhjem, overføres til kommunene. Det er altså rundt 2,1 mrd. kroner som på sikt skal flyttes fra staten til kommunene. Når kommunene kompenseres gjennom inntektssystemet, vil en ikke alltid treffe på den faktiske tiltaksbruken på omleggingstidspunktet. Noen kommuner vil derfor få mer kompensasjon enn deres anslåtte merutgifter, mens noen vil få mindre. For å utjevne denne effekten vil regjeringen i en overgangsperiode på to år (altså i budsjettene for 2022 og 2023) foreslå å fordele halvparten av kompensasjonen etter den faktiske tiltaksbruken i kommunene før ansvarsomleggingen. Denne fordelingen vil ligge fast i overgangsperioden. Disse medlemmer viser til at det i Kommuneproposisjonen 2022 er foreslått å innlemme tilskuddet til stillinger i det kommunale barnevernet i rammetilskuddet til kommunene. Tilskuddet er på 820 mill. kroner i 2021 og dekker rundt 1 020 årsverk i barnevernstjenestene. Endringen bidrar til å støtte opp under barne-

vernsreformens formål fordi den gir kommunene økt handlingsrom og inntekter som kan disponeres fritt.

Komiteen viser til sine forslag og merknader i Innst. 625 L (2020–2021).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter ikke en innlemming av de øremerkede midlene i rammetilskuddet fra 1. januar 2022. Disse medlemmer viser til at barnevernet har store utfordringer med for få ansatte, stort behov for kompetanseutvikling, stort gjennomtrekk og påfølgende sykefravær. På den annen side står barns behov for stabilitet og trygghet i møte med barnevernet. Barnevernsansatte gjør en glimrende jobb, og fortjener forutsigbarhet og økt satsing. Med pandemien og Koronakommisjonens beskrivelser knyttet til sårbare barn bekreftes behovet for økt bemanning og forutsigbarhet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser også til at Arbeiderpartiet årlig i statsbudsjettene har foreslått å øke antall øremerkede stillinger, for 2021 med 200 mill. kroner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, forutsetter at reformen er fullfinansiert.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at de økonomiske konsekvensene av barnevernsreformen for kommunene ikke er utredet før reformen trer i kraft i 2022. Med barnevernsreformen får kommunene økt finansieringsansvar for tiltak i barnevernet. Blant annet vil kommunenes egenandeler til statlige barnevernstiltak øke. Implementering av reformen og de foreslåtte lovendringene gjør at kommunene må forholde seg til svært mange endringer i løpet av en forholdsvis kort tidsperiode når det gjelder tiltak overfor barn og unge i risikozonen. Dette skal gjøres samtidig som kommunene bør styrke eksisterende lavterskeltilbud og førstelinjen overfor de barn og unge som har fått særlige utfordringer på grunn av den pågående pandemien.

Disse medlemmer viser til at en helt sentral suksessfaktor for reformen er kommunens rolle i forebygging. Det er avgjørende viktig at kommunene har økonomisk handlefrihet til både forebygging og barnevern. Bemanningen må styrkes. Utfordringen er at med dagens inntektssystem og kostnadsnøkler så kan dette slå veldig forskjellig ut fra kommune til kommune. For noen kommuner kan dagens inntektssystem føre til store utgifter som de ikke får kompensert.

Disse medlemmer mener kostnadsnøkklene i inntektssystemet må forbedres. Dette vil ta litt tid, så det

er avgjørende med gode økonomiske overgangsordninger. I tillegg må de kommunene som også kommer dårlig ut med nye kostnadsnøkler, sikres ved at det er et tak i forhold til hvor store kommunens utgifter skal være.

Disse medlemmer viser til at det i dag er krevende å finne en treffsikker kostnadsnøkkel for kommunale barnevernsutgifter. Det er også behov for å finne mer langsiktige økonomiske sikringsmekanismer for kommuner med høye barnevernsutgifter. Når kommunene skal gis økt faglig og økonomisk ansvar for barnevernet, medfører dette både behov for generell økning i økonomiske ressurser og for en revurdering av kostnadsnøkkel.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er behov for økte ressurser, og bemanningen i det kommunale barnevernet må styrkes.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at økte kostnader til kommunene som følge av barnevernsreformen dekkes av staten.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at barnevernsreformen trer i kraft 1. januar 2022. Med barnevernsreformen får kommunene økt finansieringsansvar for tiltak i barnevernet. Blant annet vil kommunenes egenandeler til statlige barnevernstiltak øke. Dette medlem viser til at mange kommuner er urolige for hvordan barnevernsreformen vil påvirke kommuneøkonomien, og at regjeringen nå må sikre god informasjon og forutsigbarhet i finansieringen slik at tjenestene ikke svekkes. Dette medlem viser til at det er avgjørende at kommunene har handlingsrom til både å jobbe forebyggende og til å gi et godt tilbud til alle barn som trenger det, uavhengig av hva det måtte koste. Barna med de mest sammensatte behovene skal ikke måtte lide under en presset kommuneøkonomi. Når kommunene nå gis økt faglig og økonomisk ansvar for barnevernet, må ressursene derfor økes og bemanningen styrkes betraktelig.

Dette medlem viser til at koronakrisen har gått hardt ut over barn og ungdom. Stengte skoler, barnehager, fritidstilbud og sterke begrensninger i sosial kontakt er krevende for alle barn og unge. Når familier sliter og foreldre mister jobben eller blir permitterte, så rammer dette også barn hardt.

Dette medlem viser til at mange barn og unge var utsatt for vold og overgrep i nære relasjoner allerede før denne krisen, og mange rapporterer om store psykiske problemer. I tillegg viste de nyeste tallene fra 2019 at over 115 000 barn levde i fattigdom. Dette tallet har mest sannsynlig økt enda mer gjennom 2020, og denne økonomiske krisen Norge står i nå, vil føre til en eksplo-

sjon i antall fattige barn. SSBs undersøkelse av hvem som er rammet hardest av krisen, viser tydelig at de med begrensede ressurser er klart overrepresentert. Fra før vet en at utsatte barn også er overrepresentert i fattige familier. Sårbare barn havner derfor i et krysspress som drastisk øker risikoen for overgrep.

Dette medlem viser til at det gjennom det siste året har blitt meldt om ulik praksis i den kommunale barnevernstjenesten, der enkelte i mindre grad gjennomfører hjemmebesøk ved bekymringsmeldinger. Samtidig er barn og andre utsatte mer hjemme med voldsutøver. Koronakommisjonens rapport peker på at barnevernet under pandemien har fått et mindre grunnlag til å avdekke vold og omsorgssvikt når barn er mindre på steder med voksne som kan varsle. Kommisjonen anbefaler også mer oppsøkende arbeid for å bøte på dette. Sosialistisk Venstreparti har foreslått og tatt til orde for å ruste barnevernet til å drive mer oppsøkende arbeid en rekke ganger gjennom pandemien, uten at dette er blitt fulgt opp av regjeringen.

Dette medlem mener derfor tiden er inne for å fortsette bemanningsløftet for den kommunale barnevernstjenesten som den rød-grønne regjeringen satte i gang i 2012. Det betyr over en fireårsperiode å styrke bemanningen med 1 000 øremerkede stillinger, og at det innføres en veiledende bemanningsnorm. Dette medlem vil derfor ikke støtte regjeringens varslede forslag om å innlemme de øremerkede stillingene i det kommunale barnevernet i kommunerammen i statsbudsjettet 2022.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreføre de øremerkede stillingene i det kommunale barnevernet i forslaget til statsbudsjett for 2022.»

Dette medlem viser til at barn med funksjonsnedsettelse også er særlig utsatt i denne situasjonen. Mange av disse er helt avhengige av kommunale tjenester og tilbud, og blir hardt rammet av smitteverntiltak og økte kostnader for kommunen. Dette er en gruppe som også i normaltilstand mangler likestilling. Dette medlem frykter at tilbudet til denne gruppen vil være noe av det første som ryker hvis kommunene ikke sikres nok midler.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2021 der det foreslås en styrking av barnevernet på om lag 450 mill. kroner.

Dette medlem viser til merknader og forslag i Innst. 625 L (2020–2021). Derfor mener dette medlem at tiden igjen er inne for å fortsette bemanningsløftet for den kommunale barnevernstjenesten som den rød-grønne regjeringen satte i gang i 2012, og innføre en veiledende bemanningsnorm, og viser til forslag i alter-

nativt statsbudsjett for 2021 og andre innstillinger som omhandler barnevern:

- En fireårig opptrappingsplan for totalt tusen nye stillinger i den kommunale barnevernstjenesten.
- Innføring av en veiledende bemanningsnorm for antall saker per barneansvarlig.
- Å fase ut private kommersielle aktører og forsterke det offentlige barnevernet og sikre langsiktige avtaler med ideelle aktører.
- Endringer av lovverket for barnevern for å sikre at offentlige tilskudd kommer barnevernsbarna til gode og ikke går til profitt for kommersielle barnevernsaktører.
- Å styrke ideelle virksomheter som yter barnevernstjenester gjennom at anbudskonkurranser avvikles og erstattes av kompetanse- og kvalitetsbaserte kontrakter som utvidet egenregi eller andre langsiktige og stabile kontraktsformer, og at ideelle aktører får fortrinnsrett framfor kommersielle aktører.
- Å sikre at alle aktører som mottar offentlige tilskudd for drift av barnevernstiltak, skal ha lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med de som gjelder i offentlige tiltak.

2.7.2.2 KRISESENTER

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det er store forskjeller mellom kommunene i hvordan sårbare barn og familier følges opp, og man ser nå at mange kommuner sliter med pandemiens konsekvenser for kommuneøkonomien. Dette medlem viser til at krisesentrene er det viktigste tilbudet for dem som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner. Dette medlem viser til at krisesentrene styres og finansieres av kommunene, og at den ulike økonomiske situasjonen til kommunene fører til at man ikke klarer å oppnå et likeverdig krisesentertilbud i hele landet. Dette medlem mener derfor at staten må inn og sikre 80 prosent av finansieringen av krisesentrene for å sikre likeverdige tilbud.

2.7.3 Helse- og omsorgsdepartementet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, merker seg at kommunene i årene som kommer vil bli pålagt nye oppgaver på helse- og omsorgsfeltet. Dette er et kjerneområde i den kommunale virksomheten. Flertallet er positive til at kommunene får nye oppgaver som styrker helse- og omsorgstilbudet i kommunene, men understreker at nye oppgaver og krav må finansieres slik at de ikke bidrar til å svekke kommuneøkonomien.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at kommunene melder tilbake at plikten til å ta imot utskrivningsklare pasienter medfører at kommunene får stadig mer krevende oppgaver både innenfor pleie og rehabilitering, uten at de er tilført verken tilstrekkelig finansiering eller tilstrekkelig kompetanse.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti imøteser utredningen om merverdiavgiftskompensasjon og viser i den forbindelse til merknaden på side 65 i Innst. 3 S (2020–2021) hvor det vises til at ordningen er viktig for å unngå at kommunene har et merverdiavgiftsmessig motiv til å produsere tjenester selv fremfor å kjøpe fra private, herunder bosentre og krisesentre. Disse medlemmer ber regjeringen ivareta hensynet til at helse- og omsorgstjenester kommuner i stor utstrekning kjøper fra private, blir omfattet av ordningen. Kompensasjonsordningen er for private virksomheter bl.a. betinget av at virksomheten tilbyr tjeneste som kommune mv. er «lovpålagt» å tilby. Avgrensningen av «lovpålagt» kan imidlertid være utfordrende, og er avgjørende for om private virksomheter omfattes av kompensasjonsordningen. Disse medlemmer er kjent med at Finansdepartementet for øyeblikket utreder hvordan begrepet «lovpålagt» skal forstås i lys av høyesterettsdommen som det ble vist til i den forannevnte merknaden i Innst. 3 S (2020–2021), og at spørsmålene også rundt helse- og omsorgstjenester som kommuner i stor utstrekning kjøper fra private, omfattes av dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet imøteser utredningen om merverdiavgiftskompensasjon, og viser i den forbindelse til merknaden på side 65 i Innst. 3 S (2020–2021) hvor det vises til at ordningen er viktig for å unngå at kommunene har et merverdiavgiftsmessig motiv til å produsere tjenester selv fremfor å kjøpe fra private. Disse medlemmer ber regjeringen ivareta hensynet til at helse- og omsorgstjenester kommuner i stor utstrekning kjøper fra private, blir omfattet av ordningen slik som bosentre og krisesentre.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter at det innføres et krav i helse- og omsorgstjenesteloven § 6-2 om at samarbeidsavtalene skal inneholde en konkret beskrivelse av hvordan kommuner og helseforetak sammen skal planlegge og utvikle tjenester. Intensjonen er at pasienter og pårørende skal få en helhetlig og sammenhengende helse-, omsorgs- og rehabiliteringstjeneste. Dersom helsefelleskapene skal fungere etter hensikten, trengs det mer ressurser og kapasitet, både i sykehusene og i kommunehelsetje-

nesten. Dette medlem er positiv til å tydeliggjøre hva samarbeidsavtalene mellom kommunene og helseforetak skal inneholde. Dette er nødvendig og viktig for at pasientgruppene som er nevnt som målgrupper for helsefelleskapene, skal sikres gode koordinerte tjenester. Dette medlem merker seg avgrensningen som er gjort når det gjelder helsefelleskapene for å se spesielt på barn og unge, personer med alvorlige psykiske lidelser og rusproblemer, skrøpelige eldre og personer med flere kroniske lidelser. Dette medlem ser at dette fører til at andre grupper med behov kan bli glemt, for eksempel personer med utviklingshemming. Dette medlem stiller spørsmål ved avgrensningen som er gjort i forhold til alvorlige psykiske lidelser og rusproblemer. Dette medlem mener gode samarbeidsrutiner vil være særskilt viktig for personer som ikke nødvendigvis har utviklet alvorlige problemer og lidelser. Dette medlem vil understreke at helsefelleskapene er utilstrekkelige for å løse de mange problemene som er påpekt i samhandlingen mellom kommuner og sykehus.

2.7.3.1 RUSREFORMEN

Komiteen påpeker at regjeringen har lagt frem for Stortinget et lovforslag om rusreform, Prop. 92 L (2020–2021) Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og straffeloven m.m. (rusreform – opphevelse av straffansvar m.m.), der straffansvar for erverv, bruk og innehav av en mindre mengde narkotika til egen bruk oppheves, og ansvaret for samfunnets reaksjoner på straffri befatning med narkotika overføres fra justissekretoren til helsetjenesten. Forslaget innebærer opprettelse av kommunale rådgivende enheter for narkotikaskaker ved etablering av en ny bestemmelse i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. I forslaget fremkommer det at kommunene skal kompenseres for etablering av de nevnte enhetene. Ellers er oppgavene som pålegges kommunene gjennom reformen, i hovedsak de samme som kommunene utfører i dag overfor personer som på frivillig grunnlag oppsøker helsetjenesten.

Komiteen understreker viktigheten av at rusreformen fullfinansieres av staten, og at kommunene kompenseres for sine merkostnader som følge av reformen. Komiteen mener kommunenes helsetilbud på rustilbudet er sentralt for å hjelpe personer med rusproblemer.

Komiteen viser til forslag og merknader i Innst. 612 L (2020–2021) om rusreformen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Innst. 119 S (2020–2021) hvor Arbeiderpartiet fremmet flere ulike tiltak om blant annet rehabilitering. I samme innstilling pekte medlemmene fra Arbeiderpartiet på at det burde følge mer midler til kommunene enn regjeringen legger opp til.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti merker seg at det ikke var flertall for en rusreform basert på Rusreformutvalgets grundige rapport NOU 2019:26 Rusreform – fra straff til hjelp. Dette medlem mener det er svært uheldig, og mener det er på høy tid å erstatte straffetiltak med sosialfaglig oppfølging i arbeidet med ulovlige rusmidler. Dette medlem viser til at det i forbindelse med behandlingen av rusreformen også ble vedtatt en rekke forslag for å styrke den rusfaglige oppfølgingen, deriblant en ettervernsreform. Dette medlem mener det er avgjørende at dette blir fulgt opp sterkere enn det regjeringen legger opp til i statsbudsjettet for 2022.

2.7.3.2 LIKEVERDSREFORM

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringen har foreslått å lovfeste ny barnekoordinatorordning for familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne. I Prop. 100 L (2020–2021) skisser regjeringen ulike forutsetninger for hvor mange som oppfyller vilkårene for den nye rettigheten. Det er stor variasjon i antallet som berøres av lovfestingen og dermed også kostnadene. Regjeringen anslår kostnadene til 249 mill. kroner. Flertallet imøteser en nærmere beregning av kompensasjon til kommunesektoren i statsbudsjettet for 2022, og legger til grunn at oppgaven fullfinansieres.

Flertallet mener Likeverdsreformen ikke følger opp forventningene. Meldingen har noen konkrete forslag som skal kunne bedre koordinering og samhandling i tjenestetilbudet, men blir for det meste dominert av en opprømsing av igangsatte tiltak og strategier, planlagte tiltak og strategier og fremtidige tiltak og strategier. Det fremstår derfor utydelig hva som er den samlede reformen for dette området, og om reformen faktisk skal føre til en endring som folk vil merke, og når dette skal skje. Flertallet mener at dette er uheldig, og at dette området sårt hadde trengt en virksom reform, som faktisk førte til et løft for familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller funksjonshemming. Flertallet viser til at det er grunnleggende for å sikre familier med slike behov den støtte og oppfølging de trenger, at velferden i kommunene blir finansiert, og at kommuneøkonomien og lokal velferd faktisk prioriteres av stortingsflertallet.

2.7.3.3 LEVE HELE LIVET/ELDREOMSORG

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at eldreomsorgen står overfor store utfordringer. Så lenge det er både mangel på kompetanse og for få ansatte til å møte behovene, er det ikke mulig å levere god nok eldreomsorg. Flertallet

viser til at pandemien har vist hvor sårbar eldreomsorgen er for smitteoverføring. I dag tvinges helsetpersonell i utstrakt grad til å jobbe i små stillinger på flere institusjoner samtidig.

Flertallet mener kommunene må settes i stand til å legge til rette for faste hele stillinger og sikre at beboere og pleietrengende ikke blir utsatt for unødvendig smitte. Det vil også øke kvaliteten på tjenestene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det må innføres en bemanningsnorm i eldreomsorgen, og viser til at Sosialistisk Venstreparti flere ganger har foreslått dette, i tillegg til å kreve en gjennomgang av menneskerettssituasjonen for eldre på institusjon.

Dette medlem viser til at regjeringen i stedet for å styrke kommunenes sørge-for-ansvar i eldreomsorgen, har lagt opp til en oppsplitting av tjenester i en bestiller-utfører-modell. Både fritt brukervalg og statlig finansiering av eldreomsorgen svekker kommunenes mulighet og ansvar for å utvikle sterkere tjenester, med større mulighet for selvbestemmelse hos den som mottar tjenesten. Dette medlem mener det trengs en tilsitsreform i offentlig sektor, og at det må legges til rette for at kommunene kan utvikle tilbud av høy kvalitet.

Dette medlem viser til at det er stort behov for flere ansatte med god kompetanse i både kommuner og sykehus. Derfor er det stort behov for å sikre økt utdanningskapasitet og kompetansebaserte bemanningsnormer. Dette medlem viser til Representantforslag 24 S (2019–2020), om grunnleggende menneskerettigheter og kompetansebaserte bemanningsnormer i eldreomsorgen og andre kommunale omsorgstilbud, og Innst. 167 S (2019–2020), der det ble foreslått:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig igangsette en kartlegging av menneskerettighetssituasjonen på norske sykehjem, i hjemmetjenesten og den øvrige kommunale omsorgstjenesten, der også beboere og brukere selv, og deres pårørende, er kilder. Regjeringen bes rapportere til Stortinget på egnet måte.

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag om nødvendige kompetansehevede tiltak for ansatte og ledere i eldreomsorgen som kan forebygge og redusere vold og overgrep mot eldre og ansatte i eldreomsorgen.

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med ansattes organisasjoner utrede og foreslå kvalitets- og kompetansebaserte bemanningsnormer i eldreomsorgen.»

Komiteen viser til forlag og merknader i Innst. 167 S (2019–2020).

2.7.3.4 KOMPETANSELØFT 2025

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at en står overfor en be-

manningskrise i helsesektoren, og at mangelen på kommunalt ansatte helsearbeidere er stor. Flertallet mener Kompetanseløft er en viktig ordning for å sikre flere helsearbeidere med kompetanse i kommunene, og at tiltaket trenger et ytterligere løft. Flertallet viser til at å sikre utdanningsplasser og praksisplasser, flere faste hele stillinger og bedre samarbeid gjennom oppgaveglidning er riktig måte å beholde og rekruttere folk i det kommunale helse- og omsorgsarbeidet på, framfor å splitte opp og privatisere tilbudet.

Flertallet viser til sine forslag og merknader i Innst. 513 S (2020–2021), jf. Dokument 8:256 S (2020–2021) og Dokument 8:261 S (2020–2021).

2.7.3.5 DEMENSPLAN 2025

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil understreke at det viktigste tiltaket for å styrke pårørende, er å sikre at mottakeren av tjenestene får den tjenesten som er nødvendig. Særlig under pandemien har vi sett at pårørende har fått ytterligere oppgaver og store belastninger. Dette medlem mener dette ikke kan løses gjennom tiltak som kontantstøtte for eldre, men heller gjennom nok og forsvarlige tjenester.

2.7.3.6 PÅRØRENDESTRATEGI OG HANDLINGSPLAN

Dette medlem viser til merknad under pkt. 2.7.3.5 Demensplan 2025.

2.7.3.7 FORSØK MED STATLIG FINANSIERING AV OMSORGSTJENESTE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at regjeringen viderefører og utvider forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene, også etter at Fremskrittspartiet, som initierte dette, har gått ut av regjering. Flertallet viser til evalueringen gjennomført av Helsedirektoratet, som viser høyst usikre effekter, høye kostnader og at ordningen er svært byråkratisk, og mener at den også skaper brudd på sammenhengende tjenester og helhet i lokale tjenestetilbud. Flertallet er imot ordningen, og mener at den bryter fundamentalt med prinsippet om rammefinansiering av kommunene gjennom frie inntekter.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti merker seg at regjeringen viderefører forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene, også etter at Fremskrittspartiet, som initierte dette, har gått ut av regjering. Dette medlem viser til evalueringen gjennomført av Helsedirektoratet, som viser høyst usikre effekter, høye kostnader og at ordningen er svært byråkratisk, og mener at den også skaper brudd på sammenhengende tjenester og helhet i lokale tjeneste-

tilbud. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti er imot ordningen, som dette medlem mener bryter fundamentalt med prinsippet om rammefinansiering av kommunene gjennom frie inntekter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvikle forsøksordningen med statlig finansiering av omsorgstjenestene.»

2.7.3.8 SAMARBEIDSAVTALE MELLOM KOMMUNER OG HELSEFORETAK

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, støtter at det innføres et krav i helse- og omsorgstjenesteloven § 6-2 om at samarbeidsavtalene skal inneholde en konkret beskrivelse av hvordan kommuner og helseforetak sammen skal planlegge og utvikle tjenester. Intensjonen er at pasienter og pårørende skal få en helhetlig og sammenhengende helse-, omsorgs- og rehabiliteringstjeneste. Dersom helsefelleskapene skal fungere etter hensikten, trengs det mer ressurser og kapasitet, både i sykehusene og i kommunehelsetjenesten. Flertallet er positive til å tydeliggjøre hva samarbeidsavtalene mellom kommunene og helseforetak skal inneholde. Dette er nødvendig og viktig for at pasientgruppene som er nevnt som målgrupper for helsefelleskapene skal sikres gode koordinerte tjenester. Flertallet merker seg avgrensningen som er gjort når det gjelder helsefelleskapene for å se spesielt på barn og unge, personer med alvorlige psykiske lidelser og rusproblemer, skrøpelige eldre og personer med flere kroniske lidelser. Flertallet mener at dette kan føre til at andre grupper med behov kan bli glemt, for eksempel personer med utviklingshemming. Flertallet stiller spørsmål ved avgrensningen som er gjort med alvorlige psykiske lidelser og rusproblemer. Flertallet påpeker at gode samarbeidsrutiner vil være særs viktig for personer som ikke nødvendigvis har utviklet alvorlige problemer og lidelser. Flertallet vil understreke at helsefelleskapene er utilstrekkelige for å løse de mange problemene som er påpekt i samhandlingen mellom kommuner og sykehus.

2.7.3.9 DIGITALISERING OG E-HELSE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, understreker at digitalisering av helse- og omsorgssektoren er et felles mål for kommunene og staten. Skal dette lykkes, er det viktig at innføringen av de nasjonale e-helseløsningene prioriteres og koordineres i fellesskap,

og at kommunesektoren settes i stand til å understøtte disse. Flertallet viser til at Helse- og omsorgsdepartementet inngikk en samarbeidsavtale med KS om innføring av nasjonale e-helseløsninger i desember 2020.

Flertallet har merket seg at Helse- og omsorgsdepartementet har varslet en betalingsplikt for nasjonale e-helseløsninger i oppfølgingen av e-helseloven, jf. Prop. 65 L (2019–2020). En slik betalingsplikt vil kunne fastsettes i forskrift.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at kommunene ikke skal måtte betale for løsninger de faktisk ikke bruker, og at denne digitaliseringen må kompenseres slik at den ikke svekker kommuneøkonomien. Dette flertallet legger til grunn at regjeringen lytter til innvendingene fra KS i denne saken.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det haster å få på plass gode løsninger for digitalisering i helsetjenestene, deriblant pasientens legemiddeltjeneste. Dette medlem mener det er svært uheldig at arbeidet med felles kommunal journalløsning ikke har vært bedre forankret i det daglige arbeidet som foregår i helsetjenestene. Prop. 65 L (2019–2020) Lov om e-helse ble trukket tilbake etter at det ble klart at loven ikke hadde støtte i Stortinget på grunn av sterk kritikk fra svært mange aktører. Dette medlem er bekymret for at løsningen med at kommunene forplikter seg til en svært dyr og uoversiktlig ordning ikke er god nok. Dette medlem mener den betydelige innsatsen som er gjort for å digitalisere helsevesenet under pandemien, må føre til ny satsing og læring for hvordan vi best kan utvikle framtidens digitale helsetjenester.

2.7.4 Justis- og beredskapsdepartementet

2.7.4.1 SIVILBESKYTTESLOVEN

Komiteen merker seg at Stortinget 23. februar 2021 vedtok endringer i sivilbeskyttelsesloven, jf. Prop. 136 L (2019–2020). Loven trådte i kraft 1. mai 2021. Gjennom lovendringen i § 12 fjerde ledd er departementet gitt hjemmel for å gi forskrift om krav til rom og kommunal grunn til bruk for innsats, utdannings- og øvingsformål, og om utgiftsdeling mellom kommunene. I tillegg gir sivilbeskyttelsesloven § 13 fjerde ledd hjemmel til å gi forskrifter om lagring av Sivilforsvarets materiell og om utgiftsdeling mellom kommunene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at enkelte kommuner har tatt opp med justiskomiteen at de frykter at de med dagens økonomi ikke vil klare økte krav til investeringer eller bidrag til utgiftsdeling. Disse medlemmer viser til at

kommuneloven fastslår at statlig pålagte reformer skal være fullfinansierte, og mener prinsippet om fullfinansiering av de ekstra kostnader som påløper kommunene til nødvendig oppgradering av fasiliteter som skal benyttes av Sivilforsvaret, må følges også i denne saken. Videre vises det til at Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Fremskrittspartiet stemte ned følgende forslag i Innst. 214 L (2019–2020):

«Stortinget ber regjeringen sikre at krav om nødvendig oppgradering av fasiliteter som skal benyttes av Sivilforsvaret, blir fullfinansiert.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at gjeldende § 12 i sivilbeskyttelsesloven gir kommunene omfattende plikter overfor Sivilforsvaret med økonomiske forpliktelser i strid med det finansielle ansvarsprinsipp. Disse medlemmer mener forslaget om forskriftshjemmel ytterligere utvider departementets mulighet til å stille detaljerte krav til enkeltkommuner. Disse medlemmer mener at det ikke foreligger tilstrekkelig begrunnelse for en slik inngrepsmulighet i det kommunale selvstyre.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at disse partier flere ganger i inneværende stortingsperiode har foreslått en totalberedskapskommisjon hvor blant annet sivil beredskap, herunder Sivilforsvaret, inngår. Disse medlemmer mener en slik helhetlig gjennomgang er nødvendig også når det gjelder spørsmål om krav til kommunale rom og grunn som stilles til disposisjon for Sivilforsvaret, kostnadsfordeling mv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser for øvrig til sine merknader og forslag i Innst. 214 L (2020–2021).

2.7.5 Klima- og miljødepartementet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, merker seg at regjeringens handlingsplan for grønn skipsfart (2019) legger rammene for arbeidet med klima- og miljøvennlig skipsfart. Ambisjonen i denne planen er å halvere utslippene fra innenriks sjøfart og fiske innen 2030. I klimaplanen for 2030 stadfestes denne ambisjonen. Handlingsplanen peker på rutegående passasjerbåter og ferjer som satsingsområder for innføring av null- og lavutslippsløsninger. I klimaplanen for 2030 varsles det at det vil innføres lav- og nullutslippskriterier for alle nye ferje- og nullutslippsbud i løpet av 2023 der det ligger til rette for det, og for alle nye hurtigbåtanbud der det ligger til rette for det i løpet av 2025.

Flertallet understreker at omleggingen til grønn skipsfart, ferje og hurtigbåtdrift er positiv. Det er viktig at reduksjoner i klimagassutslipp tas i alle sektorer og at samferdselsløsningene tilpasses framtiden.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, ser derimot at omleggingen til grønn skipsfart, ferge- og hurtigbåtdrift gir økonomiske utfordringer for fylkeskommunene ved at den økonomiske kompensasjonen som følger med pålegget for flere fylkeskommuner, ikke er i nærheten av å dekke alle kostnadene knyttet til denne overgangen. Ved at fylkeskommunene ikke kompenseres nok har de i praksis to muligheter. Enten kan fylkeskommunene utsette innføringen av nye, klimavennlige ferger og hurtigbåter, eller så må fylkeskommunene på grunn av underfinansiering gjøre kutt andre steder, som i skoletilbud eller i antall båtruter.

Dette flertallet understreker at fylkeskommunene må sikres fullfinansiering av det grønne skiftet innenfor ferge, båt og hurtigbåt hvis de skal ha noen mulighet til å kunne nå regjeringens skisserte mål.

Dette flertallet mener at kommunene og fylkene har vist at deres politiske handlinger kan drive frem næringsutvikling og innovasjon gjennom anbud på kollektivtrafikken og krav til nullutslippsferger og hurtigbåter. Det er viktig at kostnaden ved å gå foran og drive frem teknologi som både er viktig for arbeidsplasser og klimagasskutt, blir kompensert.

Dette flertallet ser med uro på tilbakemeldingene fra fylkeskommunene om merkostnader knyttet til elektrifisering av ferger og hurtigbåter. Potensialet for utslippskutt er betydelig, og det vil være veldig uheldig om omstillingen skulle stoppe opp grunnet manglende statlig finansiering.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en egen tilskuddsordning for å sikre omlegging til nullutslippsteknologi i fylkeskommunal kollektivtrafikk.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ber regjeringen vurdere ytterligere styrkning av finansieringsordningene for grønn omstilling i kollektivtransporten i forbindelse med statsbudsjettet 2022 og mener fylkeskommune må styrkes med om lag 300 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener også at det må utredes en belønningsordning for kommuner som gjør ekstratiltak for å forebygge fysisk klimarisiko.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, vil understreke kommunenes viktige nøkkelrolle i omstillingen til lavutslippssamfunnet, og at det i Klimakur 2030 er pekt på at kommunene har flere roller av betydning for arbeidet med reduksjon av klimagassutslipp, blant annet som myndighetsutøver og lokal planmyndighet, grunneier og bygg- og anleggseier, samfunnsutvikler, innkjøper av varer og tjenester, og tjenesteleverandør.

Flertallet viser for øvrig til de respektive partiers forslag og merknader i Innst. 325 S (2020–2021) Klimaplan 2021–2030 og Dokument 8:114 S (2020–2021) Representantforslag om reform av finansiering av ferge- og hurtigbåttilbudet, jf. Innst. 333 S (2020–2021).

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at kommunesektoren er en viktig aktør i arbeidet med omstilling av samfunnet til et nullutslippssamfunn i 2040 for Norge og 2050 for resten av verden, og at den i tillegg spiller en viktig rolle som førstelinje for å håndtere de fysiske konsekvensene klimaendringer fører med seg.

Dette flertallet viser til at fysiske endringer i miljøet som følge av klimaendringer merkes først der folk bor, ferdes og jobber. Varmere klima fører med seg et uforutsigbart værmønster. Flom, skred, skogbrann, jorderosjon, steinsprang, tørke, samt tap av økosystemtjenester som rent vann og luft m.m. utgjør fysisk klimarisiko. Dette påvirker boligområder, nærings- og industriområder samt infrastruktur. Utfordringer som mange kommuner møter, er at fysiske endringer gjør seg gjeldende på nye områder i raskere og større omfang enn tidligere. Forebygging av hendelser knyttet til denne typen risiko fordrer bedre kunnskap om mulige konsekvenser et endret klima kan ha for lokalsamfunnene. Kunnskap, for eksempel om hvor elver og bekker vil gå utover sine bredder, eller hvilke nye områder som er ras- og skredutsatte, vil være nøkkelen til å kunne forebygge uønskede hendelser.

Dette flertallet viser til at klimatilpasning handler om å forebygge fysiske endringer og unngå økonomiske tap det medfører. Norge består av mange ulike kommuner med svært ulik geografi som gjør at risiko- og sårbarhetsgraden vil variere mellom kommunene. Sannsynligheten for og effekten av fysisk klimarisiko må derfor vurderes av hver enkelt kommune og utformes i egne klimatilpasningsstrategier. Økonomiske konsekvenser av manglende forebyggende tiltak for klimarisiko kan være betydelige og samtidig gjøre arbeidet med offentlig budsjettering og langsiktig planlegging vanskelig.

Dette flertallet mener derfor at både kommuner og fylkeskommuner må settes i stand til å håndtere disse store oppgavene, og at de derfor må få tilført økte midler til ras- og skredsikring og til nødvendig kompetanse, og viser til sine generelle merknader og rammer foreslått for 2022.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til forpliktelser i klimaforliket om å redusere klimagassutslippene og at regjeringen ikke er i nærheten av å oppfylle disse med tiltak som vil virke over tid. Kommunene spiller en sentral rolle for å redusere klimagassutslippene, noe som ble fremhevet blant annet i Klimakur 2030. Disse medlemmer mener at det er sentralt at kommunesektoren har nok midler til faktisk å innhente den kompetansen som er nødvendig for å gjennomføre de tiltakene som faktisk fører til utslippskutt, og velger de riktige løsningene.

Disse medlemmer viser til at klimaendringene ikke bare er noe som skjer i fremtiden, men noe som påvirker kommunene her i dag. Det utløser kostnader når man opplever oftere flom, mer ras og dårligere vannkvalitet. Derfor mener disse medlemmer at det er nødvendig å sørge for at kommunene har midler for å tilpasse seg, slik at kostnadene blir mindre på sikt. Disse medlemmer viser til Dokument 8:175 L (2020–2021) om skjerpet ansvar for tilsyn med at utbygging- og byggeprosjekter gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser og bestemmelser, og Dokument 8:216 S (2020–2021) om nødvendige tiltak for vann og avløp.

Disse medlemmer viser til viktigheten av å styrke plankapasiteten og kompetansen i kommunene for å sikre at naturmangfoldet ivaretas bedre i forvaltningen.

Disse medlemmer viser til rapporter fra blant andre Riksrevisjonen (2007, 2011 og 2019) der det påpekes at kommunene ikke sikrer naturmangfoldet i sine arealvedtak. Disse medlemmer viser videre til Naturkampen som ble publisert av Sabima i 2020 der alle norske kommuner fikk en score avhengig av hvordan arealforvaltningen sikret naturmangfold, basert på tall fra KOSTRA. Resultatet fra undersøkelsen er ifølge disse medlemmer i stor grad nedslående, og mange kommuner tar valg som er dårlige for naturen. Naturkampen undersøker blant annet hvor mye penger kommunene prioriterer å bruke på naturforvaltning, og disse medlemmer peker på at det er ytterligere behov for finansiering til dette formålet.

Disse medlemmer mener arealregnskap er et effektivt verktøy for å stanse tapet av natur i kommunene. Disse medlemmer mener et slikt arealregnskap bør bygges på naturtyper. Arealregnskapet vil kunne gi oversikt over arealendringer, behov for kartlegging, status for økologisk tilstand, behov for restaurering og

trender for naturmangfoldet i kommunene. Disse medlemmer peker på at dette vil være et verktøy kommunepolitikere kan bruke for å vurdere hvilke områder en må unngå å bygge på. Disse medlemmer mener arealregnskaper og arealbudsjetter vil gi økt forutsigbarhet og dermed reduserte konflikter og mindre sløsing med planressurser. Disse medlemmer viser til at så langt har Nordre Follo kommune satt mål om arealnøytralitet i sin kommuneplan, og både Vestvågøy og Flakstad kommune er på vei. Disse medlemmer vil også vise til at en rekke kommuner har ønske om å utvikle arealregnskap, og flere jobber med mål om arealnøytralitet.

Disse medlemmer mener kommunene må istandsettes til å gjøre dette, og få kraftigere økonomiske muskler for å gjøre denne jobben, som er viktig naturkapitalforvaltning på vegne av hele nasjonen.

Disse medlemmer mener vi trenger et kunnskapsløft for naturmangfold i kommunene. Natursats vil være en tilskuddordning der kommunene kan søke om midler for å gjennomføre tiltak som bidrar til å stanse tapet av natur og biologisk verdifulle arealer. På samme måte som Klimasats, vil initiativene komme fra kommunen selv, som sikrer bedre forankring lokalt. Disse medlemmer viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der det settes av midler til dette formålet.

2.7.6 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

2.7.6.1 KONSULTASJONER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, merker seg at Kommunal- og moderniseringsdepartementet 19. februar 2021 la frem forslag til lovregler for myndighetenes konsultasjoner med samiske interesser i Prop. 86 L (2020–2021) Endringer i sameloven mv. (konsultasjoner). Lovforslaget går ut på at sameloven får et eget kapittel om konsultasjoner. Forslaget er en oppfølging av et av forslagene i samerettsutvalgets utredning NOU 2007:13 Den nye sameretten. For statlig nivå foreslår regjeringen å lovfeste overordnede saksbehandlingsregler for konsultasjoner. Mer detaljerte regler er det aktuelt å gi i forskrift. For kommuner og fylkeskommuner foreslår departementet en mer fleksibel løsning, der kun selve konsultasjonsplikten blir forankret i loven. Det innebærer at kommuner og fylkeskommuner selv kan tilpasse gjennomføringen av konsultasjoner til forholdene i sin kommune og til den enkelte sak. Forslaget skal legge til rette for bedre og mer effektive konsultasjoner mellom offentlige myndigheter og Sametinget og andre berørte samiske interesser. Flertallet viser til de respektive partiers forslag og merknader i Innst.

620 L (2020–2021) Endringer i sameloven mv. (konsultasjoner).

2.7.7 Kulturdepartementet

2.7.7.1 NY SPRÅKLOV

Komiteen viser til at Stortinget våren 2021 har vedtatt ny språklov.

Komiteen viser til sine forslag og merknader i Innst. 253 L (2020–2021), jf. Prop. 108 L (2019–2020).

Når språkloven tar til å gjelde, vil fylkeskommunene bli innlemmet i pliktregelverket i språkloven. Det vil si at de vil måtte bruke nynorsk og bokmål etter reglene i loven. Etter § 15 skal fylkeskommunen bruke det norske skriftspråket som det private rettssubjektet selv har brukt ved skriftlig henvendelse til fylkeskommunen. I skriv til en kommune skal fylkeskommunen bruke det språket som kommunen har vedtatt etter § 11 i språkloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, påpeker videre at den nye språkloven legger opp til at kommuner og fylkeskommuner nå får et særskilt ansvar for å fremme nynorsk. Kommunal- og moderniseringsdepartementet må ta et særlig ansvar for å følge opp den nye loven sammen med kommunesektoren. Flertallet merker seg at Noregs Mållag i sine høringsinnspill til saken er kritiske til om kommune- og regionreformen har svekket jamstillingen mellom nynorsk og bokmål i de sammenslåtte områdene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at retten til et språk er helt avgjørende i et menneskes liv. Ved å inkludere symbolspråk i språkloven anerkjenner vi at symbolspråk er en språkform som for mange tusen barn og voksne er deres eneste språk. De er avhengige av dette språket for å uttrykke helt grunnleggende behov. Symbolspråk sikrer ikke bare retten til å si fra om egne behov og ønsker, men kan også sikre at barn får varslet om alvorlige overgrep, og det ble under behandlingen av språkloven foreslått at symbolspråk skal innlemmes i språkloven.

Dette medlem merker seg at retten til ASK, alternativt supplerende kommunikasjon, er foreslått tatt ut i forslag til ny opplæringslov. Dette medlem mener det er uheldig, og viser til at da retten kom inn i 2009, stod et samlet storting bak. Dette medlem ber derfor regjeringen revurdere stillingen til ASK i opplæringsloven. Dette medlem mener at siden symbolspråk forutsetter hjelpemidler og opplæring, gjør dette det ekstra viktig å lovfeste at også de som er avhengig av symbolspråk, har rett til sitt eget språk.

2.7.7.2 FRIVILLIGSENTRALER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det også i framtiden er viktig å sikre finansieringen til frivilligsentralene i alle kommuner, også de mindre kommunene, og mener derfor at midlene til frivilligsentraler fortsatt må gis gjennom særskilt fordeling.

2.7.7.3 KULTURTILBUD I KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det regionale og lokale kulturlivet styrkes best ved å få tilført nye midler til selv å utvikle og styrke den lokale kulturen. Dette medlem viser til at det fortsatt er et stort behov for å styrke den kulturelle grunnmuren, som bibliotekene, kulturskolen og fritidsklubbene. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti fremmet en rekke forslag i Barne- og ungdomskulturmeldingen, som å styrke den kulturelle skolesekken og innføre gratis kulturskole. Slike tiltak ville ført til et reelt løft for barne- og ungdomskulturen, ikke bare fine ord på kommunenes vegne. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti en rekke ganger har foreslått en full opprydning i tippemidlene slik at midlene beholdes den brede, lokale kulturfrivilligheten. Dette medlem viser også til forslag om å innføre regionale kulturfond, som ville ført til reell styrking av det lokale kulturtilbudet.

2.7.8 Kunnskapsdepartementet

Komiteen peker på at endringer i både en ny opplæringslov, fullføringsreformen, ny tolkelov og integreringsloven vil kunne gi et større ansvar til kommunesektoren. Komiteen understreker at nye oppgaver må komme sammen med statlig finansiering av oppgavene, enten det er gjennom den økonomiske rammen eller særskilte tilskudd.

2.7.8.1 KOMPETANSE I SFO

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at ved behandlingen av statsbudsjettet for 2021 fremmet Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet forslag om at det må legges fram en helhetlig plan for kompetanseutvikling for ansatte i SFO, senest i revidert nasjonalbudsjett for 2021, herunder en oversikt over SFO-ansattes kompetanse. Planen skal sørge for at fagarbeidere i SFO får dekket fagskoletilbud på linje med det fagarbeidere i barnehage får gjennom Kompetanse for framtidens barnehage, og inneholde en plan for finansiering av fagskoleutdanning i oppvekstfag, slik at flere får mulighet til å ta fagbrev på jobb, jf. Innst. 12 S (2020–2021).

2.7.8.2 FINANSIERING AV BEMANNINGSNORM I BARNEHAGE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at KS i utdannings- og forskningskomiteens høring om statsbudsjett i 2017 kunne dokumentere at en pedagog- og bemanningsnorm i barnehagene vil være underfinansiert med omtrent en milliard kroner i 2020/2021 om ikke finansieringen ble økt. Flertallet viser til at Kunnskapsdepartementet den gang la til grunn at regelverkseendringer i barnehagesektoren skulle kompenseres ut fra nasjonale gjennomsnitt i kommunale barnehager. KS og kommunene mente da som nå at normer må kompenseres ut fra kostnadsbehovet på det nivået normene innføres.

Flertallet viser til Prop. 67 L (2017–2018) der departementet legger til grunn at bemanningsnormen er finansiert og det ikke er behov for økte bevilgninger. Videre skriver Kunnskapsdepartementet at «enkelte instanser utaler at de ikke støtter forslaget fordi de mener at forslaget ikke er finansiert». 97 av 126 høringssvar fra kommunene setter fullfinansiering av pedagog og bemanningsnorm som forutsetning for støtte til forslaget. Kunnskapsdepartementet tviler imidlertid på at kommunene er underfinansiert og skriver følgende i proposisjonen:

«Det er mange kommuner som uttaler at de forutsetter at lovendringen fullfinansieres av staten. Det er uklart om disse kommunene mener at forslaget ikke er finansiert.»

Flertallet viser til at det var 24 kommuner som i sitt høringssvar dokumenterte egne kostnader ved innføringen av pedagog- og bemanningsnorm. Totalkostnaden for disse 24 kommunene var større enn hele bevilgningen til å oppfylle pedagognormen i statsbudsjettet for 2018.

For å tydeliggjøre hva kommunene satte som forutsetning for å støtte en pedagog- og bemanningsnorm, sendte KS ut en spørreundersøkelse til kommunene. 70 prosent av kommunene vurderte at regjeringens finansiering ikke dekker kommunens kostnader til bemanningsnormen. Tilsvarende svarte 72 prosent av kommunene at pedagognormen ikke var finansiert. Flertallet vil understreke at dette med all tydelighet viser at normen ikke ble fullfinansiert for kommunene. Flertallet viser til høringsinnspill fra KS om at barnehagenormene er underfinansiert med 1 mrd. kroner neste år.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det er satt av 800 mill. kroner til å dekke dette finansielle etterslepet.

2.7.9 Nærings- og fiskeridepartementet

Komiteen merker seg regjeringens områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet, og imøteser behandlingen av dette. Komiteen merker seg at regjeringen tar sikte på at mobiliseringsdelen av FORREGION overføres til fylkeskommunene fra 2022 og ses i sammenheng med regionale forskningsfond.

2.7.10 Samferdselsdepartementet

2.7.10.1 OVERFØRING AV FOT-RUTER TIL FYLKESKOMMUNENE

Komiteen viser til følgende svar fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet på spørsmål fra saksordfører om vedtak nr. 959, jf. Innst. 435 S (2020–2021) om at kjøp av innenlandske flyruter videreføres som et statlig ansvar, særlig med tanke på helikopterruta Værøy–Bodø, som allerede er overført:

«Regjeringen ser nå på hvordan anmodningsvedtaket, jf. Dokument 8:158 S (2020–2021) og Innst. 435 S (2020–2021), skal følges opp. Samferdselsdepartementet har inntil videre bedt fylkeskommunene om å innstille alle aktiviteter for å forberede overtakelse av ansvaret for ordningen med offentlig kjøp av flyruter, inkludert arbeidet med å planlegge og gjennomføre konkurranser. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om oppfølgingen av anmodningsvedtaket om ansvaret for offentlig kjøp av flyruter. For øvrig er det ingen ytterligere avklaringer vi trenger fra Stortinget nå.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at ordningen med kjøp av innenlandske flyruter etter planen skulle overføres til fylkeskommunene som en del av regionreformen. Flertallet merker seg at et stortingsflertall bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne nå har stoppet denne overføringen, jf. Representantforslag 158 S (2020–2021) og Innst. 435 S (2020–2021). Dette ble begrunnet med at kortbanenettet og flyruter som går over flere fylker, må koordineres og tilpasses. Likeledes er det behov for å få til gjennomgående ruter og gjennomgående billetter. Flere fylkeskommuner har også ytret bekymring for at overføringen av FOT-rutene ikke ville bli fullfinansiert, og således svekke fylkeskommunenes økonomi.

Flertallet mener kortbanenettet er helt avgjørende for at folk og næringsliv skal komme seg fram i et langstrakt land som Norge. Det var bakgrunnen for at regjeringen Borten startet utbyggingen av kortbanenettet på 60-tallet, og det er like viktig i dag. Flertallet vil sørge for et godt flytilbud i hele landet også i framtiden. Gjennom reduserte avgifter og økt kjøp av offentlige flyruter kan det legges til rette for flere avganger og billigere flybilletter i Distrikts-Norge. Dessverre har regjering

gens avgiftsøkninger de siste årene gjort det vanskeligere å opprettholde et godt flytilbud, og flere flyruter er nedlagt. Flertallet viser for øvrig til forslag og merknader i Innst. 435 S (2020–2021).

2.7.10.2 OVERFØRING AV STATENS FISKERIHAVNEANLEGG TIL FYLKESKOMMUNENE

Komiteen merker seg at statens fiskerihavneanlegg skal overføres til fylkeskommunene som en del av regionreformen. Regjeringen skriver i proposisjonen at når det er inngått avtale mellom en fylkeskommune og staten, vil statlige midler bli overført til fylkeskommunens rammetilskudd. Det ble høsten 2019 inngått avtaler med Viken, Vestfold og Telemark, Agder, Rogaland og Vestland fylkeskommuner. Avtaler med Møre og Romsdal, Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark fylkeskommuner gjenstår. Departementet skriver at det arbeides med å finne en løsning med de gjenstående fylkeskommunene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at fiskerihavner er havner og anlegg der staten har bidratt med hele eller deler av nødvendig infrastruktur, moloanlegg mv. I dag ligger ansvaret for utbygging og vedlikehold av eksisterende og nye fiskerihavner hos Kystverket. Kystverket har en solid kompetanse på utbygging, drift og vedlikehold av disse anleggene, og ser disse i sammenheng med øvrige behov for sjøveis infrastruktur. I tillegg er det en klar styrke at Kystverket også i planprosessene besitter nautisk kompetanse, noe som vil være en viktig premissgiver i alle havneplanleggingsprosesser. Fiskerihavner har vært utbygd siden slutten av 1800-tallet. Flertallet mener moloanlegg og andre innretninger mange steder er like viktig for samfunnssikkerheten som for fiskeri- og næringsaktivitet, da som en beskyttelse mot naturkrefter for bygninger og annen kritisk infrastruktur langs kysten.

Flertallet viser til at vedtaket om å overføre ansvaret for forvaltning, utbygging og drift av fiskerihavneanlegg til de nye regionene har ført til at all planlegging av fiskerihavnprosjekter har stoppet helt opp. Flertallet viser til at vedlikehold og utbygging av disse anleggene krever en svært spesiell kompetanse, som Kystverket besitter. En fragmentering av ansvar og finansiering vil gi en dårligere forvaltning av eksisterende og nye fiskerihavneanlegg og vil kunne medføre lavere kompetanse og økt byråkrati samlet sett. Flertallet merker seg at flere av fylkeskommunene på bakgrunn av manglende avklaringer rundt finansiering og ansvarsfordeling, jf. den nye loven om havner og farvann (havne- og farvannsloven), ikke har skrevet under på avtale om overtakelse.

Flertallet viser til sine forslag og merknader i Innst. 266 S (2017–2018), jf. Dokument 8:167 S (2017–2018) og Dokument 8:163 S (2017–2018).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Innst. 266 S (2017–2018), hvor Arbeiderpartiet fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at planlegging av både havner og farleder forblir Kystverkets ansvar, og at Kystverket bistår de nye regionene med dette. Kystverket tilføres midler for å kunne gjenoppta arbeidet.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det er absolutt nødvendig at fylkeskommunene kompenseres fullt ut for å overta ansvaret for statens fiskerihavnanlegg. Her ser en nok en gang overføring av ansvar til fylkeskommunene uten at det følger nok midler med.

2.7.10.3 TUNNELSIKKERHETSFORSKRIFTEN FOR FYLKESVEGNETTET

Komiteen viser til tunnelsikkerhetsforskrift for fylkesveg m.m. av 10. desember 2014 nr. 1566, der det er fastsatt bestemmelser for å sikre laveste sikkerhetsnivå for trafikanter i tunneler med krav om å forebygge kritiske hendelser som kan sette menneskeliv, miljøet og tunnelanlegg i fare, og til å sørge for vern i tilfelle av ulykker. Det er i forskriften fastsatt frist for utbedring av eksisterende tunneler med lengde på over 500 meter og med gjennomsnittlig årsdøgntrafikk på over 300 kjøretøy. Dette arbeidet skulle vært fullført innen 1. januar 2020, men fylkeskommuner med høyt antall kilometer med tunnel har etter søknad til Statens vegvesen fått forlenget frist med inntil fem år.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at det er behov for å se nærmere på tidsfristene satt i forskriftene. Flertallet merker seg at Statens vegvesen i den forbindelse har hatt dialog med fylkeskommunene og Oslo kommune for å få innspill til behov for nye tidsfrister i forskriftene basert på gjeldende status for tunneloppgradering. Statens vegvesen har vurdert innspillene fra fylkeskommunene, og Oslo kommune og har sendt forslag til endringer til Samferdselsdepartementet. Departementet skriver i proposisjonen at det tas sikte på at forslag til endringer i forskriften kan sendes på offentlig høring i løpet av 2021, med endelig fastsettelse i 2022. Flertallet imøteser dette. Flertallet vil videre understreke behovet for at det sikres tilstrekkelig kompensasjon for merkostnadene tunnelsikkerhetsforskriften gir, slik at dette arbeidet ikke svekker fylkeskommunenes økonomi og at sikkerhetsarbeidet kan gjennomføres.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at regjeringen i Meld. St. 20 (2020–2021) Nasjonal transportplan 2022–2033 skriver at:

«Regjeringen legger i planperioden opp til å styrke den delen av rammetilskuddet til fylkeskommunene som blir fordelt etter særskilt fordeling, for å kompensere for merkostnader knyttet til tunnelsikkerhetsforskriften.»

Disse medlemmer forutsetter at denne finansieringen er tilstrekkelig for å møte de satte tidsfristene, og at en eventuell utsettelse av tidsfristene ikke medfører at fylkene må ta en større andel av denne kostnaden selv.

2.8 Utviklingen i kommuneøkonomien

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at driftsresultatene i kommunesektoren har blitt gradvis redusert siden 2016, og i 2019 hadde kommunesektoren som helhet et netto driftsresultat på 1,6 prosent bruttoinntekter, eks. avskrivninger, kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper. Mens det var 59 kommuner med netto negativt driftsresultat i 2015, var det 186 kommuner i 2019.

Flertallet viser til store variasjoner i driftsresultatene til kommunene. I kommuner med over 50 000 innbyggere var driftsresultatet i snitt 3,7 prosent. Kommunene med 5 000–10 000 innbyggere hadde samlet sett negative driftsresultater. Resultatene gikk ned fra 2018–2019 i alle kommunegruppene, med den største nedgangen i de minste kommunene. Om lag 43 prosent av kommunene hadde et negativt netto driftsresultat i 2019. Gjeldsveksten har økt fra gjennomsnittlig 21 prosent av driftsinntektene i 2002–2008 til 48 prosent i 2019. Flertallet viser til at tall for 2020 viste en samlet gjeldsvekst på 8,1 prosent for kommunesektoren, med en utestående gjeld på 623 mrd. kroner ved årsskiftet. Gjeldsveksten var 0,3 prosent høyere enn 2019, og er historisk sett veldig høy.

Flertallet mener at året 2020, med covid-19-pandemien som rammet kommunesektoren hardt og som inkluderte store ekstraordinære bevilgninger til kommunesektoren, er et unntaksår som må sees bort fra når en ser på utviklingen i kommuneøkonomien.

Flertallet merker seg at en nå ser en økning i antall kommuner med netto negativt driftsresultat blant kommunene med mellom 15 000 og 25 000 innbyggere, de med mellom 25 000 og 50 000 innbyggere, de med mellom 50 000 og 75 000 innbyggere og blant de med over 75 000 innbyggere. Det vises til svar på budsjettspørsmål nr. 95 fra Senterpartiet fra 16. mai 2021. Flertallet mener dette er en bekymringsfull utvikling som

må tas på alvor. Når antall kommuner med netto negativt driftsresultat øker år for år, tyder dette på at kommuneøkonomien blir stadig svakere, og at det økonomiske handlingsrommet i kommunene krymper. Flertallet understreker i den sammenheng at økonomiske resultater i 2020 må brukes med stor varsomhet, da dette var et spesielt år preget av ekstraordinære bevilgninger. Det vises videre til at gjeldsveksten har økt fra gjennomsnittlig 21 prosent av driftsinntektene i 2002–2008 til 48 prosent i 2019.

Flertallet viser til de respektive partiers forslag om økte bevilgninger til kommunesektoren i krisepakken og nå i behandlingen av revider nasjonalbudsjett 2021.

Flertallet viser for øvrig til sine merknader i Innst. 383 S (2019–2020) om endringene i eiendomsbeskatning for produksjonsutstyr og installasjoner, innføringen av produksjonsavgift på laks, ørret og regnbueørret, samt endringen i fordelingsnøkkelen i Havbruksfondet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at opposisjonen kommenterer kommuneøkonomien 2019 utfyllende, men 2020 kan ikke anses som irrelevant. Koronapandemien påvirker driftsresultatene, men en anslått overkompensasjon på 2 mrd. kroner tilsvarende under en halv prosent av driftsinntektene, så også uten korona var 2020 et relativt godt år for kommuneøkonomien og sektorens netto driftsresultat. Disse medlemmer viser til at resultatet i 2020 er påvirket av at øremerkede inntekter ikke har blitt brukt fullt ut, og det er en særskilt 2020-effekt som trekker opp. Men i driftsresultatet ligger det også inne inntekter som ikke er særskilte for 2020. I første rekke er det Havbruksfondet og lavere pensjonskostnader (en varig effekt). Resultatene for ulike kommunegrupper i 2019 (etter innbyggertall) er også i stor grad påvirket av at 2019 var et år nesten uten inntekter fra Havbruksfondet. I så måte var også 2019 et unntaksår.

Havbruksfondet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at utbetalingene fra Havbruksfondet er uforutsigbare inntekter og derfor ikke bør brukes til ordinære driftstiltak. Det er utfordrende at regjeringen bruker ekstraordinære inntekter fra Havbruksfondet som argument for at netto driftsresultat i kommunesektoren tidligere har vært over anbefalt nivå, og at kommunene dermed har solid økonomi. Gjeldsutviklingen i kommunesektoren tyder på det motsatte, og det samme gjør KS' budsjettundersøkelser. Havbruksfondet har de senere år stått for viktige en-

gangsinntekter hos det store flertallet av kystkommuner og fylker. Midlene er blitt brukt til en rekke tiltak.

Flertallet mener inntekter fra havbruksnæringen i større grad må tilfalle kystkommunene som er vertskommuner. Disse inntektene gir mulighet til tilrettelegging og næringsutvikling i kystkommunene. Flertallet mener det på generelt grunnlag bør sikres større inntekter til lokalsamfunn ved bruk av naturressurser.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil særlig fremme de kommuner som har brukt midlene til næringsfond for å skape flere arbeidsplasser, samt de fylker som har brukt midlene på infrastrukturtiltak for viktige transportårer for sjømat. Dette gir flere norske arbeidsplasser og sikrer eksisterende. Disse medlemmer mener det er i Norges interesse å skape flere arbeidsplasser. Midlene fra Havbruksfondet vil i mange tilfeller være avgjørende for å få dette til. Intensjonen bak Havbruksfondet var å sikre at lokalsamfunn i hele landet fikk mer igjen lokalt for det arealet man stilte til rådighet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader og forslag i Innst. 338 S (2017–2018) Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen, jf. Dokument 8:192 S (2017–2018).

Eiendomsskatt

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er fortsatt imot endringene i eiendomsbeskatning for produksjonsutstyr og installasjoner. Flertallet konstaterer at da Stortinget vedtok endringene i verk og bruk-skatten i desember 2017, ble kommunene lovet «tilnærmet full kompensasjon», jf. anmodningsvedtak nr. 180, 12. desember 2017. Flertallet viser til høringsinnspill fra industrikommunene til Kommuneproposisjonen 2021, som viser at tapet var beregnet til 730 mill. kroner etter syv år (i 2025).

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at Stortinget har satt ned eiendomsskatten fra 7 til 4 promille. Det er likevel formålstjenlig med en helhetlig gjennomgang av eiendomsskatten, kommunenes praktisering, og vurdere hvorvidt det bør vurderes å sette et tak på eiendomsskatt på ordinære boliger og hytter.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en helhetlig utredning om eiendomsskatten og herunder utrede et tak for eiendomsskatt på ordinære boliger og hytter, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti ved flere anledninger har foreslått om å utrede en ny og mer sosial modell for kommunal eiendomsskatt basert på samme provenypotensial, eiendommenes ligningsverdi, obligatoriske bunnfradrag og sosiale skjermingsordninger som eksempelvis utsatt skatt til eierskifte. Dette medlem mener dette vil bidra til å styrke eiendomsskattens legitimitet.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ny modell for kommunal eiendomsskatt med obligatorisk bunnfradrag og klare sosiale unntaksordninger. Utredningen bør også ta for seg hvordan en innenfor samme proveny kan legge Skatteetatens verdifastsettelse til grunn, slik at utgifter til kommunal taksering kan fjernes.»

Dette medlem viser videre til at eiendomsskatten er kommunenes eneste måte å direkte påvirke sine inntekter på, og at dette er en viktig del av lokaldemokratiet. Dette medlem viser videre til at regjeringen ikke har foreslått tilstrekkelige bevilgninger til kommunene, noe som har gjort at flere kommuner har innført eiendomsskatt. Dette medlem peker på at regjeringen gjennom flere runder har innskrenket den lokale handlefriheten i denne saken, blant annet ved å senke maksimal sats for eiendomsskatten. I tillegg mener dette medlem at regjeringen på ingen måte har kompensert kommunene for inntektsbortfallet som fulgte av at produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner ble fjernet fra eiendomsskattegrunnlaget, slik den hadde lovet.

Dette medlem viser til at eiendomsskatten er en helt nødvendig inntekt for kommunene og i dag utgjør over 14 mrd. kroner, og at forslag om å fjerne den er tolt uansvarlig.

Veterinærberedskap

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker den store betydningen forutsigbar tilgang på veterinærer over hele landet har for dyrevelferden. Flertallet er klare på at veterinærberedskap, også på kveld og helg, må ivaretas i alle deler av landet, og at kommunene fortsatt skal få øremerket tilskudd til veterinærberedskap.

2.9 Omfang og kvalitet i kommunale tjenester

2.9.1 Barnehage

Komiteen viser til at etter en lengre periode med sterk vekst i barnehagesektoren, gikk antall barn i aldersgruppen 1–5 år noe ned etter 2013. Antall barn med barnehageplass har også blitt redusert, men ikke like mye. Barnehagedekningen gikk dermed opp fra 90,0

prosent i 2013 til 92,7 prosent i 2020. Halvparten av plassene var i kommunale barnehager.

2.9.2 Grunnskole

Komiteen viser til at elevtallet i grunnskolen lenge har vært stabilt, men økte svakt i perioden 2013–2019. Veksten var relativt sett noe høyere i de private skolene, der 4,2 prosent av elevene går. Ressursinnsatsen, målt ved årstimer til undervisning, økte svakt gjennom den samme perioden. Andelen elever som fikk spesialundervisning økte frem til 2011, før den de neste årene ble lavere. Etter 2015 stabiliserte andelen seg på barne- og mellomtrinnet, mens den fortsatte å gå svakt nedover på ungdomstrinnet.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at selv om elevtallet holder seg stabilt på nasjonalt nivå, vil mange enkeltskoler, særlig i distriktene, i årene framover oppleve en nedgang i elevtall. Disse medlemmer er opptatte av at kommunene har det økonomiske handlingsrommet til å fortsette å opprettholde skoler til tross for dette. Om kommunene tvinges til å redusere skoletilbudet sitt, vil dette også svekke de langsiktige rekrutteringsmulighetene. Dette vil kunne føre skoletilbudet inn i en negativ spiral, noe som kan bidra til å svekke grunnlaget for bosetting og næringsvirksomhet i de aktuelle områdene. Om offentlige skoletilbud legges ned og erstattes av private eller ideelle skoler, vil dette kunne bidra til å svekke fellesskolen med like muligheter for alle. Samtidig har disse medlemmer forståelse for at det i bygder som opplever at de har grunnlag for egen skole, blir tatt initiativ til å opprette skoler når den offentlige nedlegges.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det er viktig at alle barn får en god utdanning, og at ulike barn går på samme skole. Flertallet vil hegne om den offentlige fellesskolen der barn og unge med ulik bakgrunn og fra ulike samfunnslag møtes og lærer hverandre å kjenne. Fellesskolen bygger opp tilliten og ned forskjellene mellom folk, det er bra for fellesskapet, økonomien og livskvaliteten vår. Et stort innslag av private skoler tapper offentlige budsjetter og skaper større skiller mellom barna.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil derfor innføre en lokal vetorett slik at kommuner og fylkeskommuner selv kan styre omfanget av private skoler og ta hensyn til det totale lokale skoletilbudet.

2.9.3 Videregående opplæring

Komiteen viser til at etter en lengre periode med sterk vekst i elevtallet på begynnelsen av 2000-tallet, flattet veksten ut, og siden 2013 har elevtallet vært relativt stabilt. En stadig mindre andel av elevene sluttet også i løpet av skoleåret. I 2013 sluttet 4,8 prosent, mens i 2020 var andelen redusert til 3,8 prosent. Avtalte årsverk i videregående opplæring, hvor tallene ikke er sammenliknbare lenger tilbake enn til 2015, har ligget stabilt på noe i overkant av 33 000 avtalte årsverk i perioden fra og med 2015. Lærertettheten ble noe redusert fra 2019 til 2020.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at selv om elevtallet holder seg stabilt på nasjonalt nivå, vil mange enkeltskoler, særlig i distriktene, i årene framover oppleve en nedgang i elevtall. Disse medlemmer er opptatte av at fylkeskommunene har det økonomiske handlingsrommet til å fortsette å opprettholde skolesteder og linjetilbud til tross for dette. Om fylkene tvinges til å redusere skoletilbudet sitt, vil dette også svekke de langsiktige rekrutteringsmulighetene. Dette vil kunne føre skoletilbudet inn i en negativ spiral, noe som kan bidra til å svekke grunnlaget for bosetting og næringsvirksomhet i de aktuelle områdene. Om offentlige skoletilbud legges ned og erstattes av private skoler, vil dette kunne bidra til å svekke fellesskolen med like muligheter for alle.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at dette er veldig alvorlig, særlig fordi tilbudene på kostbare linjer på yrkesfag kan reduseres og falle bort. Det er helt i strid med det uttalte målet om å styrke yrkesfagenes stilling. Det er derfor nødvendig å se på egne finansieringsordninger for slike sårbare tilbud og sikre bedre statlig kostnadsdekning av utstyrskostnadene ved slike tilbud. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis forslag til ramme for kommunesektoren for 2022 i denne innstillingen som gir rom for å styrke lærlingordningen og utstyrskostnadene med 350 mill. kroner.

2.9.4 Barnevern

Komiteen merker seg at omfanget av de kommunale barnevernstjenestene har økt kraftig i flere år. Antall årsverk, antall undersøkelser og antall barn som tok imot hjelp fra barnevernet, har gått opp de siste årene. Mens det frem mot 2015 var en tendens til at en stadig større andel av barna mottok omsorgstiltak, kan økningen de påfølgende par årene hovedsakelig forklares ved at flere barn mottok hjelpetiltak. Fra 2017 til 2020 gikk antall undersøkelser og tiltak ned, men avtalte årsverk har økt. Andelen barn med undersøkelse og barn med barnevernstiltak har blitt noe redusert fra 2017 til 2020.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader og forslag under 2.7.2.1

2.9.5 Helse og omsorg

Komiteen merker seg at omfanget av helse- og omsorgstjenester tildelt av kommunen har økt over tid. Samtidig har det vært en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester de siste årene. Andelen mottakere som var under 67 år i 2013, var på ca. 37,7 prosent. Denne andelen har økt gradvis frem mot 2020, mens andelen mottakere over 80 år har blitt redusert. I 2020 var ca. 41,8 prosent av personene som mottok kommunale helse- og omsorgstjenester, under 67 år, og innenfor hjemmebaserte tjenester gis om lag 69 prosent av timene til denne aldersgruppen. Andelen innbyggere i de tre eldre aldersgruppene som mottar institusjons- og/eller hjemmetjenester, har blitt gradvis redusert de siste årene. Departementet skriver i proposisjonen at det kan ha sammenheng med at antallet eldre i alle aldersgruppene øker, mens behovet for institusjons- og hjemmetjenester ikke øker like mye.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader og forslag under 2.7.3.3.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning for rammene for hvor høyt byggesaksgebyret kan være og utarbeide en veileder for rammene for bruk av selvkost for å få en mer helhetlig praksis og mindre variasjon mellom kommunene.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2022 vurdere en tilskuddsordning til vedlikehold, oppgradering og investering i fylkesvegnettet med ramme på minst 1 mrd. kroner.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sikre at flere prosjekter blir inkludert i ferjeavløsningsordningen, at alle prosjekter skal få et tilskudd på minst 25 prosent av rentekostnadene, og at det legges til grunn en årlig minimumsramme på 50 mill. kroner. Samtidig ber Stortinget regjeringen vurdere oppjustering av dette tilskuddet i forbindelse med de årlige statsbudsjettene.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen legge fram en helhetlig utredning om eiendomsskatten og herunder utrede et

tak for eiendomsskatt på ordinære boliger og hytter, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2022 øke kommunesektorens inntekter med 3 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i kommuneproposisjonen for 2022.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen i Kommuneproposisjonen 2023 legge fram forslag til og finansiering av flere forsøk med lavterskeltilbud innenfor psykiatri- og rusfeltet i kommunesektoren.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen trappe opp finansieringen av fastlegeordningen i løpet av 2022.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om økt inntektsutjamning i inntektssystemet for kommunesektoren.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av ordningen med ressurskrevende tjenester og sikre at alle relevante kostnader kommunene har i ordningen, regnes med som grunnlag for den kommunale egenandelen.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen sikre at økte kostnader til kommunene som følge av barnevernsreformen dekkes av staten.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen etablere en egen tilskuddsordning for å sikre omlegging til nullutslippsteknologi i fylkeskommunal kollektivtrafikk.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen komme med en garanti for at alle husstander skal få internetttilgang i løpet av 2025.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2022 øke kommunesektorens inntekter med minimum 3 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i Kom-

muneproposisjonen 2022, der anslagsvis 700 mill. kroner skal gå til økning av fylkeskommunenes ramme.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen utrede en båtavløsningsordning ut ifra prinsippene i ferjeavløsningsordningen, og komme tilbake til Stortinget med dette i forbindelse med Kommuneproposisjonen 2023.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2022 øke kommunesektorens inntekter med mellom 9 og 10 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i Kommuneproposisjonen 2022, med anslagsvis 6,5 mrd. kroner til kommunene og 3,5 mrd. kroner til fylkeskommunene. 1 mrd. av fylkeskommunenes økte inntekter er det årlige beløpet som dekker full bredbåndsdekning i hele landet og skal betales ut over kap. 541 post 40.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen endre lærlingtilskuddet slik at kommunesektoren får høyere tilskudd, begrunnet i at de ikke har økonomisk inntjening på lærlingene.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen sikre økt deltakelse og tilgjengelighet for alle barn i ulike fritidsaktiviteter ved å:

- innføre gratis kulturskoletime og makspris.
- sikre gode rammevilkår, for eksempel ved å etablere en forutsigbar finansieringsordning og innføre søkbare stimuleringsmidler.
- styrke de praktiske og estetiske fagene i skolen gjennom et forsterket og systematisk samarbeid mellom grunnopplæringen og kulturskolen, for eksempel ved å legge til rette for flere kombinerte stillinger og innføre kompetansekrav for undervisning i praktiske og estetiske fag.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen bidra til økt innkjøpskompetanse i kommuner og fylkeskommuner for å sikre sirkulære og klimavennlige innkjøp der det er mulig, og komme tilbake til Stortinget med dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2022.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen innføre obligatoriske krav til kompetanse og en øremerket tilskuddsordning for kommunesektoren for å øke kompetansen innen miljø, biologisk mangfold og klima.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen opprette en ordning med statlig toppfinansiering for kommuner med ekstraordinært store utgifter til barnevern.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen endre inntektssystemet slik at kommunene får tilskudd til barnehagedrift basert på antall barn og ikke utdanningsnivå i kommunen.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2022 redusere kommunenes egenandel i ordningen med særlig ressurskrevende tjenester, slik at kommunenes egenandel reduseres vesentlig.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med særlig ressurskrevende tjenester til å også omfatte aldersgruppen 67 til 80 år.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen gjennomføre et landsomfattende forsøk med stemmerett for 16-åringer ved kommune- og fylkestingsvalget i 2023 i alle kommuner og fylkeskommuner.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen videreføre de øremerkede stillingene i det kommunale barnevernet i forslaget til statsbudsjett for 2022.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen utrede en ny modell for kommunal eiendomsskatt med obligatorisk bunnfradrag og klare sosiale unntaksordninger. Utredningen bør også ta for seg hvordan en innenfor samme proveny kan legge Skatteetatens verdifastsettelse til grunn, slik at utgifter til kommunal taksering kan fjernes.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I, V og VIII fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding VI fremmes av medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Komiteens tilråding II, III, IV, VII og IX fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget gir Kommunal- og moderniseringsdepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 1 372 mill. kroner for 2022. Beløpet foreslås bevilget over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at kommunene og fylkeskommunene kompenseres for virkninger av skattesvikt, inntektsbortfall og merutgifter i forbindelse med koronapandemien, både for 2021 og 2022.

III

Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalteren så snart som mulig gjennomfører en undersøkelse i alle kommuner i egen region for å avklare om koronakompensasjonen som er gitt den enkelte kommune, dekker de økte kostnadene og inntektstapene som pandemien har påført kommunene.

IV

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2022 med forslag som sikrer en forutsigbar grunnfinansiering av infrastrukturen og arbeidet med tilrettelegging av studietilbud som skjer gjennom lokale studie- og utdanningssentre.

V

Stortinget ber regjeringen forlenge mandatet til arbeidsgruppen om kommuneøkonomi knyttet til pandemien og økonomiske virkninger av denne for kommunesektoren.

VI

Stortinget ber regjeringen i oppfølgingen av utredningen fra Inntektssystemutvalget vurdere lovverket slik at helsetjenester benyttet utenfor bostedskommunen i større grad kan belastes den kommunen tjenestemottaker betaler skatt til.

VII

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om avvikling av regionsentertilskuddet i 2022.

VIII

Stortinget ber regjeringen følge med på den nye ordningen med tilleggskompensasjon for små kommuner med høye utgifter til ressurskrevende tjenester og gjennomsnittlige skatteinntekter lavere enn 120 prosent av landsgjennomsnittet, og løpende vurdere om denne bidrar i tilstrekkelig grad til å avhjelpe kommuner som har uforholdsmessig høye utgifter til ressurskrevende tjenester.

IX

Stortinget ber regjeringen avvikle forsøksordningen med statlig finansiering av omsorgstjenestene.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 8. juni 2021

Karin Andersen

leder

Heidi Greni

ordfører

**DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT**

Kommunal- og moderniseringsministeren

SVs stortingsgruppe
v/Karin Andersen

Deres ref

Vår ref

Dato

21/3061-3

31. mai 2021

**Spørsmål fra SVs stortingsgruppe v/Karin Andersen til
kommuneproposisjonen 2022 - Prop 192 S (2020-2021)**

Jeg viser til e-post av 18. mai fra SVs stortingsgruppe ved stortingsrepresentant Karin Andersen, med spørsmål i forbindelse med behandlingen av Prop. 192 S (2020–2021) *Kommuneproposisjonen 2022*.

Spørsmål:

Kap 571 post 60

Hva vil effekten være per kommune ved å styrke posten med henholdsvis 6,7 og 8 mrd ut over regjeringens forslag?

Kommunal- og moderniseringsdepartementet legger til grunn at spørsmålet dreier seg om å øke kommunenes frie inntekter i 2022 utover regjeringens forslag.

Fordelingsvirkninger per kommune ved å øke inntektsrammen for kommunene med henholdsvis 6 mrd. kroner, 7 mrd. kroner og 8 mrd. kroner, vises i vedlegg 1. Økt ramme er her fordelt etter innbyggere 1. januar 2021. Det er ennå ikke mulig å gi en mer nøyaktig fordeling. I forbindelse med statsbudsjettet for 2022 vil det i Grønt hefte gis anslag på nominell vekst i frie inntekter i 2022 for den enkelte kommune, bl.a. basert på oppdatert kostnadsnøkkel og oppdaterte kriteriedata, inkludert innbyggertall per 1. juli 2021.

Spørsmål:

Kap 572 post 60

Hva vil effekten være per fylke ved å styrke posten med henholdsvis 1, 1,5 og 2 mrd ut over regjeringens forslag?

Kommunal- og moderniseringsdepartementet legger til grunn at spørsmålet dreier seg om å øke fylkeskommunenes frie inntekter i 2022 utover regjeringens forslag.

Fordelingsvirkninger per fylkeskommune ved å øke inntektsrammen for fylkeskommunene med henholdsvis 1 mrd. kroner, 1,5 mrd. kroner og 2 mrd. kroner, vises i vedlegg 2. Økt ramme fordeles etter innbyggere 1. januar 2021. Det er ennå ikke mulig å gi en mer nøyaktig fordeling. I forbindelse med statsbudsjettet for 2022 vil det i Grønt hefte gis anslag på nominell vekst i frie inntekter i 2022 for den enkelte fylkeskommune, bl.a. basert på oppdatert kostnadsnøkkel og oppdaterte kriteriedata, inkludert innbyggertall per 1. juli 2021.

Spørsmål:

Hvilke økte anskaffelseskostnader kan regjeringen anslå fylkeskommunene vil få ved at det ved alle nye anbud i kollektivtrafikken stilles krav om nullutslippsteknologi i de kommende 5 årene?

Spørsmålet er forelagt Samferdselsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Vi har sett en rask utvikling av nullutslippsteknologi innenfor transportsektoren de siste årene. Denne utviklingen gjør seg gjeldende også innen kollektivtransporten. Vi ser at både bybusser og ferjer blir batterielektriske. Vi ser også at disse transportmidlene i mange tilfeller er konkurransedyktige med de konvensjonelle dieselløsningene. Generelt sett koster derimot nullutslippstransportmidler fortsatt mer enn de konvensjonelle dieselløsningene. Klimaplan for 2021-2030 og Klimakur 2030 viser at bybussene i gjennomsnitt er konkurransedyktige med konvensjonelle bybusser innen 2025. Derfor har regjeringen varslet at det tas sikte på å innføre krav til nullutslipps bybusser fra 2025. Hvordan dette kravet og kan gjelde biogass skal utredes nærmere.

Bybusser er den gruppa av tunge kjøretøy der vi har sett den klart høyeste innfasingen av nullutslippsløsninger. Mulighetene for nullutslipp for øvrige busser, herunder langdistansebusser, er beskjedne på kort sikt. I Klimakur 2030 står det: *Det kan forventes noen få modeller de neste årene, men langdistansesegmentet vil de neste årene preges av mangel på tilgjengelige modeller.* Regjeringen har fastsatt et måltall om at 75 % av alle langdistansebusser er nullutslipp innen 2030.

Hurtigbåter er en annen kollektivtransportform der det har vært mye oppmerksomhet knyttet til bruk av lav- og nullutslippsløsninger. Selv om det er mange spennende prosjekter på gang for å realisere nullutslipps hurtigbåter er det ingen slike i drift per i dag. Det er ikke usannsynlig at vi vil få en lignende utvikling av hurtigbåter som vi har sett for andre transportmidler, men det vil ta tid før dette er noe som kan tas i bruk i alle anbud. Innfasing av nullutslippshurtigbåter er ikke bare et kostnadsspørsmål, men også et spørsmål om hva som er teknisk mulig innen de neste fem årene. I Klimaplan for 2021-2030 varsles det at regjeringen tar sikte på å innføre nasjonale lav- og nullutslippskriterier i nye anbud for hurtigbåter der det ligger til for dette fra 2025.

Ferjene hører til veinettet og er ikke regnet som en del av kollektivtransporten. For ferjene er det stor variasjon i merkostnadene knyttet til nullutslippsløsninger. For enkelte ferjesamband er batterielektriske ferjer konkurransedyktige med konvensjonelle ferjer per i dag. Det vil derimot være ferjesamband der merkostnaden ved nullutslippsløsninger er betydelig. Regjeringen tar i Klimaplan for 2021-2030 sikte på å innføre nasjonale lav- og nullutslippskriterier for alle nye ferje anbuds der det ligger til rette for dette fra 2023.

Det er ikke mulig å anslå de totale anskaffelseskostnadene forbundet med en overgang til nullutslippsteknologi i alle nye anbuds i kollektivtrafikken de kommende 5 årene."

Spørsmål:

Derfor regjeringen ikke mener denne omleggingen lar seg gjøre, bes det om en begrunnelse for det og anslag på hva som anse mulig?

Spørsmålet er forelagt Samferdselsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Det vil være krevende å legge om til nullutslippsløsninger for alle nye anbuds i kollektivtrafikken de neste 5 årene, jf. svar på forrige spørsmål. Vi ser at bybusser og ferjer er transportformer der det kan anses som mulig å legge inn krav om null- og lavutslipp i anbuds der forholdene ligger til rette for dette per i dag. Lokale myndigheter vet best hvor forholdene ligger til rette for dette."

Spørsmål:

Hvor store er de anslåtte reduksjonene i driftsutgiftene ved en slik omlegging?

Spørsmålet er forelagt Samferdselsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Driftsutgiftene ved elektriske transportløsninger ser ut til å være lavere enn driftsutgiftene ved konvensjonelle løsninger. Det er nettopp driftsutgiftene som fører til at elektriske løsninger, særlig for bybusser og ferjer, på enkelte ruter og samband er konkurransedyktige allerede i dag. Vi har ikke grunnlag for å anslå hvor stor besparelse i driftsutgiftene ved omlegging til nullutslipp i alle nye anbuds i kollektivtrafikken de kommende 5 årene. Vi vet imidlertid at nullutslipp i kollektivtransporten totalt sett vil innebære merkostnader. Driftsutgiftene er inkludert i disse vurderingene."

Spørsmål:

Hvordan er den foreslåtte korona-kompensasjonen for kollektivtrafikken beregnet for 2020?

Spørsmålet er forelagt Samferdselsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Midlene til dette formålet som er brukt så langt under pandemien, er utbetalt etter fylkeskommunenes innrapporterte behov for at de skal kunne fortsette å opprettholde kollektivtransporttilbudet i alle deler av landet. I ettertid blir fylkeskommunenes prognoser for behov korrigert med regnskapstall, og fremtidige utbetalinger blir justert for tidligere over- eller underkompensasjon. Målet er at utbetalingene skal samsvare med det faktiske behovet

i så stor grad som mulig. Når regjeringen har foreslått økte midler til kompensasjon for fylkeskommunal kollektivtransport, er tallene basert på regnskapstall og prognoser som er innhentet fra fylkeskommunene."

Spørsmål:

Hvilke anslag har regjeringen fått fra Fylkeskommunene og fra bransjen?

Spørsmålet er forelagt Samferdselsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Samferdselsdepartementet legger til grunn at det spørres om 2021. Departementet har ved hjelp av KS innhentet oppdaterte tall fra fylkeskommunene i uke 17 og 18. Fylkeskommunenes meldte behov er 2 577 mill. kr i 1. halvår, og ytterligere 1 mrd. kr og om lag 800 mill. kr i hhv. 3. og 4. kvartal – om lag 4,4 mrd. kr for hele 2021."

Spørsmål:

Forutsettes det at det ikke skal være behov for slik kompensasjon eller annen støtte for å holde kollektivtilbudet i fylkene oppe i 2022?

Spørsmålet er forelagt Samferdselsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Det er usikkert hvor lenge det vil være behov for ekstra midler til den fylkeskommunale kollektivtransporten. Det er fortsatt usikkerhet om smitteverntiltakenes omfang og varighet og om befolkningen vil reise som før når de er opphevet. Tapet i fylkeskommunal kollektivtransport på grunn av smitteverntiltakene har så langt blitt dekket av staten krone for krone, og departementet fortsetter å følge utviklingen tett."

Spørsmål:

Kap. 571, post 60:

Kva vil det koste med 80 pst. statlig finansiering av krisesentertilbudet?

Spørsmålet er forelagt Barne- og familiedepartementet, som har gitt følgende svar:

"Det øremerkede tilskuddet til krisesentrene ble innlemmet i kommunenes rammetilskudd i 2011. Utgiftene til krisesentrene anslås til 335,8 mill. i 2021-kroner. Anslaget er basert på SSBs statistikk over kommunenes totale kostnader til krisesentertilbud fra 2020, som er pris- og lønnsjustert til 2021-kroner.

Helårseffekten av omlegging til 80 prosent statlig finansiering av krisesentrene innebærer med nevnte forutsetninger en overføring fra kommune til stat på 268,7 mill. i 2021-kroner. Halvårseffekten blir 134,3 mill. i 2021-kroner. Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, post 60 Innbyggertilskudd, nedjusteres tilsvarende. Midlene kan overføres til ny post 60 på kap. 840. Bevilgningen skal finansiere den statlige andelen. Posten kan gis stikkordet "overslagsbevilgning" for å ta høyde for endringer i kommunenes ressursinnsats.

Gjenstående beløp på kap 571, post 60 dekker kommunenes egen finansiering til krisesentre. Beløpet blir med nevnte forutsetninger 67,2 mill. i 2021-kroner ved innføring 1. januar 2022 (helårseffekt) og 33,6 mill. kroner ved innføring 1. juli 2021 (halvårseffekt)."

Helse:

Spørsmål:

Kap. 571, post 60 Bemanning

Hva koster et årsverk av kommunalt ansatte

- *Helsesykepleier*
- *Jordmor*
- *Fastlege*
- *Skolepsykolog*
- *Fysioterapeuter*
- *Ergoterapeut*
- *Helsefagarbeider*
- *Vernepleier*

Spørsmålet er forelagt Helse- og omsorgsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kostnader til gjennomsnittlig årsverk i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og til spesialisthelsetjenesten vil variere ut fra lønnsnivå, ansiennitet, variable tillegg, tilgang mv. De gjennomsnittlige kostnadene inkluderer arbeidsgiveravgift og pensjon. I tillegg kommer kostnader knyttet til andre sosiale utgifter og følgekostnader.

- Helsesykepleier: 740 000 kroner
- Jordmor: 815 000 kroner
- Fastlege: 1 285 000 kroner
- Skolepsykolog: 920 000 kroner
- Fysioterapeuter: 655 000 kroner
- Ergoterapeut: 670 000 kroner
- Helsefagarbeider: 650 000 kroner
- Vernepleier: 740 000 kroner "

Spørsmål:

Kva er provenyeffekten av å øke fastlønnsstilskuddet slik at kommunene får anledning til å ansette én mer av helsesykepleier, jordmor fastlege, kommunepsykolog, fysioterapeuter, ergoterapeut

Spørsmålet er forelagt Helse- og omsorgsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Av disse yrkesgruppene gis ikke fastlønnsstilskudd til andre enn ansatte fysioterapeuter som jobber en viss del av stillingen klinisk. En ansatt fysioterapeut i hel stilling utløser 210 600 kroner i fastlønnsstilskudd, som er en utgift for staten. Kommunenes utgift er lønn inkludert sosiale utgifter trukket fra fastlønnsstilskuddet. Det er store forskjeller i kommunenes utgifter ved å ansette fastleger. Det avhenger blant annet av hvor store rekrutteringsutfordringer ift

fastleger kommunen har. For øvrige grupper har kommunene ordinære utgifter ved å ansette personale. Slike utgifter finansieres av kommunenes frie inntekter."

Spørsmål:

Kap 572 post 60 Tannhelse

Hva koster et årsverk i den offentlige tannhelsetjenesten per

- *Tannpleier*
- *Tannlege*

"Spørsmålet er forelagt Helse- og omsorgsdepartementet, som har gitt følgende svar:

- Tannpleier: 620 000 kroner
- Tannlege: 1 030 000 kroner "

Arbeid og sosial

Spørsmål:

Kap. 2651 post 70

Hvor stor økning i sosiale ytelser må regnes med for kommunesektoren i 2022 i lys av innstramminger i AAP-ordningen?

Spørsmålet er forelagt Arbeids- og sosialdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Det foreligger ikke grunnlag for å anslå merutgiftene for sosiale ytelser i 2022 som følge av regelverksendringene i AAP-ordningen de senere år.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har de siste årene gjennomført en analyse der de kobler foreløpige Kostra-tall mot statistikk på avgang fra AAP etter maksimal varighet. Dette er benyttet for å anslå merutgifter for kommunene som følge av innstramminger i vilkårene for å få unntak fra maksimal varighet. Med bakgrunn i beregningene ble kommunene kompensert med 90 mill. i RNB 2019 og dette ble videreført i statsbudsjettet for 2020. Beregningene av utbetalt sosialhjelp til personer som har gått ut etter maksimal stønadsperiode på AAP gikk ned i 2020.

Kostra-tall foreligger først i mars det påfølgende året, dvs. at Kostra-tall for 2021 først foreligger i mars 2022 osv. I 2021 er det både de med 3 års og 4 års makstid som går ut av ordningen, samt de som har fått forlenget stønadsperiode i 2020 og vil gå ut i 2021, samtidig som det er det er høy arbeidsledighet. Dette vil påvirke 2022.

Fra 2020 ble minsteytelsene for AAP- mottakere under 25 år redusert. Arbeids- og velferdsdirektoratet har i tildelingsbrevet for 2020 fått i oppdrag å legge til rette for en ekstern evaluering av endringene. Analysen vil kunne belyse problemstillingen som reises i spørsmålet."

Spørsmål:

Kap 571 post 60

Hvor stor økning i sosiale ytelser må regnes med for kommunesektoren i 2022 som følge av situasjonen med økt arbeidsledighet grunnet Covid-19?

Spørsmålet er forelagt Arbeids- og sosialdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Det foreligger ikke statistikk for utgifter til sosialhjelp for 2021, og heller ikke fremskrivninger for utviklingen i 2022. SSB har publisert foreløpige tall for kommunenes utgifter til sosialhjelp i 2020. Sammenliknet med tilsvarende tall for 2019 indikerer disse at det har vært en nedgang i sosialhjelpsutgiftene fra 2019 til 2020. Endelige tall for 2020 publiseres i juli 2021."

Spørsmål:

Hva er prisen på et årsverk med sosialfaglig bakgrunn i det kommunale Nav?

Spørsmålet er forelagt Arbeids- og sosialdepartementet, som har gitt følgende svar:

" Det foreligger ikke statistikk som gir grunnlag for å besvare dette spørsmålet, ASD har ikke informasjon om årsverkspriser for kommunalt ansatte i NAV."

Spørsmål:

Hvor mange sosialhjelpsmottakere med barn får barnetrygden beregnet inn i sosialhjelpstønadens sin (avkorting), fordelt på kommuner/fylker, i perioden 2013-2021?

Spørsmålet er forelagt Arbeids- og sosialdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Det foreligger ikke statistikk som gir grunnlag for å besvare dette spørsmålet."

Spørsmål:

Hvor mange barn har foreldre som får barnetrygden beregnet inn i sosialhjelpstønadens sin (avkorting), fordelt på kommuner/fylker, i perioden 2013-2021?

Spørsmålet er forelagt Arbeids- og sosialdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Det foreligger ikke statistikk som gir grunnlag for å besvare dette spørsmålet."

Spørsmål:

Hvor mange sosialhjelpsmottakere med barn som får barnetrygden beregnet inn i sosialhjelpstønadens sin (avkorting) i perioden 2013-2021 er enslige forsørgere?

Spørsmålet er forelagt Arbeids- og sosialdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Det foreligger ikke statistikk som gir grunnlag for å besvare dette spørsmålet."

Utdanning:

Spørsmål:

Kap. 5501 , post

I 2014 var maksprisen for en barnehageplass 2405 kroner (målt i 2014-kroner) og skattesatsen var 27 prosent. Maksprisen er nå 3 230 kroner (målt i 2021-kroner) med en skattesats på 22 prosent. Vi ber i den forbindelse svar på følgende spørsmål:

- a) Hvis vi tar hensyn til redusert skattesats i perioden, og dermed redusert verdi av foreldrefradraget, hvor mye har utgiftene for en familie med ett barn reelt økt fra 2014 til 2021?*
- b) Hvordan blir svaret på forrige spørsmål om vi ser på en familie med 2 barn?*
- c) Hvordan har utgiftene til barnehageplass for en gjennomsnittsfamilie endret seg i perioden?*

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Vi viser til svar på spørsmål 266 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 8.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021).

I budsjettet for 2021 er satsene i foreldrefradraget 25 000 kroner for første barn og 15 000 kroner for hvert barn utover det første.

- a) Tabell 1 viser hvordan skatteverdien av foreldrefradraget har utviklet seg fra 2013 til 2021, for en skattyter med foreldrefradrag for ett barn.

Tabell 1 Skatteverdi av foreldrefradrag for skattyter med foreldrefradrag for ett barn. 2013-2021.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sats foreldrefradrag 1. barn. Kroner	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Skattesats alminnelig inntekt. Prosent	28	27	27	25	24	23	22	22	22
Skatteverdi av foreldrefradraget. Kroner	7 000	6 750	6 750	6 250	6 000	5 750	5 500	5 500	5 500
Skatteverdi av foreldrefradraget. 2021-Kroner	8 440	7 970	7 810	6 980	6 580	6 140	5 750	5 690	5 500

Kilde: Finansdepartementet.

b) Tabell 2 viser hvordan skatteverdien av foreldrefradraget har utviklet seg fra 2013 til 2021, for en skattyter med foreldrefradrag for to barn.

Tabell 2 Skatteverdi av foreldrefradrag for skattyter med foreldrefradrag for to barn. 2013-2021.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Forslag 2021
Sats foreldrefradrag 1. barn. Kroner	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Sats foreldrefradrag 2. barn. Kroner	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Skattesats alminnelig inntekt. Prosent	28	27	27	25	24	23	22	22	22
Skatteverdi av foreldrefradraget. Kroner	11 200	10 800	10 800	10 000	9 600	9 200	8 800	8 800	8 800
Skatteverdi av foreldrefradraget. 2021-Kroner	13 510	12 760	12 500	11 170	10 530	9 830	9 200	9 110	8 800

Kilde: Finansdepartementet.

c) Dersom man legger til grunn at en gjennomsnittsfamilie i denne sammenheng har to barn i barnehage og betaler makspris i barnehagen, og altså har en inntekt som gjør at de ikke har rett på gratis kjernetid eller redusert foreldrebetaling etter det ble innført, er den reelle endringen i 2020-kroner (justert med KPI) slik:

Reell endring i pris for en gjennomsnittsfamilie (i 2020-kroner)			
	Endring for ett barn	Endring for barn 2	Total endring for 2 barn
2014-2015	139	97	237
2015-2016	-19	-14	-33
2016-2017	29	20	49
2017-2018	110	77	187
2018-2019	67	47	113
2019-2020	65	45	110
SUM - 2014-2020	390	273	662
SUM-2014-2019	325	228	553

Vi har for barn 2 da tatt hensyn til søskenmoderasjon på 30 pst."

Spørsmål:

Kap. 5501 , post

Hva er kostnaden (hel- og halvårsvirkning) ved å redusere maksprisen i barnehage med 50 kr, 100 kr, 200 kr, 300 kr og 500 kr?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med med 2020- statistikk.

Tabellen viser helårseffekten for 2022, mens halvårseffekten er beregnet fra 1. august 2021.

Redusert makspris	Halvårseffekt	Helårseffekt
50	58,8 mill. kr	130,4 mill. kr
100	117,7 mill. kr	260,9 mill. kr
200	235,6 mill. kr	522,4 mill. kr
300	535,9 mill. kr	784,5 mill. kr
500	591,0 mill. kr	1310,4 mill. kr

"

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er bevilgningsbehovet for skoleåret 2021/22 dersom alle skoler som i dag ikke oppfyller lærernormen om min 15/20 elever pr lærere skal få kompensert for merutgiftene normen har utløst?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 87 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor.

I beregningen av årsverksbehov som følge av norm for lærertetthet har departementet tatt utgangspunkt i GSI tall for skoleåret 2014-2015 for 1.-4. trinn, det vil si tall fra før bevilgningen av de øremerkede midlene til lærerinnsats som kommunene fikk fra og med 2015. Det forutsettes deretter at alle kommunene har brukt de øremerkede midlene til tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats i perioden 2015-2018 til flere lærerstillinger. For 5.-7. trinn er beregningene basert på GSI-tall for skoleåret 2017-2018.

Når kommunene får nye oppgaver skal kommunesektoren samlet sett kompenseres for de nye oppgavene og endringer i regelverk. Høsten 2018 og i 2019 ble kommunene mer enn fullt ut kompensert for innføringen av lærernormen, selv når behovet for lærerårsverk for å oppfylle normen ble beregnet på skolenivå.

Beregningen av kompensasjon i 2018 og 2019 ble gjort på skolenivå fordi det ble lagt til grunn at kommunene hadde fleksibilitet til å flytte årsverk mellom trinn på den enkelte skole, men ikke mellom skoler i den første tiden etter innføringen av normen.

Beregningen av kompensasjonen for 2020 tok ikke utgangspunkt i en beregning på kommunenivå. Kunnskapsdepartementet la imidlertid til grunn at det er mer fleksibilitet til å flytte lærerårsverk mellom skoler i den enkelte kommunen fra 2020. Med utgangspunkt i skoleårene 2014-2015 og 2017-2018, er årsverksbehovet som følge av lærernormen, beregnet på kommunenivå – dvs. med full fleksibilitet til å flytte årsverk mellom skoler, om lag 1 440 lærerårsverk. I 2020 er lærernormen mer enn fullt ut kompensert når behovet for lærerårsverk for å oppfylle normen er beregnet på kommunenivå.

I 2020 ble det øremerkede tilskuddet innlemmet i rammetilskuddet til kommunene. 1,32 mrd. kroner ble innlemmet og fordelt etter en særskilt fordeling. Denne fordelingen tok både hensyn til kommuner med et relativt behov for lærerårsverk, og kommuner med et absolutt behov for lærerårsverk. Samtidig ble 400 millioner kroner av veksten i de frie midlene til kommunene begrunnet med tidlig innsats i skolen, som blant annet kan benyttes til flere lærerårsverk. Midlene som ble innlemmet i rammetilskuddet må ses i sammenheng med den delen av veksten i de frie inntektene som ble begrunnet med tidlig innsats i skolen. Samlet innebærer dette at midler som kan benyttes til flere lærerårsverk som følge av lærernormen, fra og med 2020 er videreført på om lag på samme nivå som i 2019. De samlede midlene kan finansiere om lag 2 240 lærerårsverk.

For å ta hensyn til innføringen av normen for lærertetthet i grunnskolen gjøres det i 2021 en mindre endring i delkostnadsnøkkelen for grunnskole, jf. omtale i Prop. 105 S (2019–2020) Kommuneproposisjonen 2021. Endringen innebærer at bosettingskriteriene (sonekriteriet og nabokriteriet) og gradert basiskriterium vektes noe ned, mens kriteriet innbyggere 6–15 år vektes tilsvarende opp. I 2021 vil halvparten av midlene som ble lagt inn i rammetilskuddet til økt lærertetthet fordeles etter den reviderte delkostnadsnøkkelen, mens de resterende 50 pst. blir gitt en særskilt fordeling."

Spørsmål:

Kap. 571 , post

Ber om en oversikt over makspris i barnehagen for årene 2004 til og med forslaget for 2021, i nominell verdi og i 2021-kroner.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 100 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene til 2021-kroner.

Oversikten viser maksprisen i barnehagene fra 2004 og frem til 2021. Prisene er i nominell verdi og i 2020-kroner.

År	Nominelle kroner	Reelle 2020-kroner
2004	2 750	4664
2005	2 750	4551
2006	2 250	3594
2007	2 330	3565
2008	2 330	3350
2009	2 330	3225
2010	2 330	3118
2011	2 330	3001
2012	2 330	2903
2013	2 330	2794
2014	2 405	2797
2015	2 580	2930
2016	2 655	2939
2017	2 730	2951
2018	2 910	3051
2019	3 040	3089
2020	3 135	3135
2021	3 230	3145

"

Spørsmål:

Kap. 571 , post

Ber om svar på følgende spørsmål om gratis barnehageplass:

Hva er kostnaden ved å innføre gratis halvdagsplass i barnehagen for alle 5-åringer?

Hva er kostnaden ved å innføre gratis heltidsplass i barnehagen for alle 5-åringer?

Hva er kostnaden ved å innføre gratis halvdagsplass for alle 4-åringer?

Hva er kostnaden ved å innføre gratis heltidsplass i barnehagen for alle 4-åringer?

Ber om oversikt over proveny fordelt på kapittel og post.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 103 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

Kostnadene ved å innføre gratis barnehage inkluderer kostnader ved å dekke foreldrebetalingen for alle barn som benytter tilbudet og kostnader ved drift av nye barnehageplasser. Kunnskapsdepartementet legger til grunn i beregningene at alle 4- og 5-åringer benytter seg av tilbudet.

Kostnadene ved å innføre gratis halvdagsplass inkluderer kostnader ved å dekke foreldrebetalingen for halvdagsplass for alle 4- og 5-åringer og kostnader ved drift av nye

barnehageplasser. Kunnskapsdepartementet legger til grunn i beregningene at det gis et gratistilbud på 20 timer per uke, tilsvarende dagens ordning med gratis kjernetid, og at alle barn benytter seg av dette tilbudet. Kunnskapsdepartementet anslår at om lag 19 pst. av alle 4- og 5-åringer allerede har rett til gratis kjernetid og at en utvidelse dermed gjelder for familier med inntekt over 583 650 kroner, som er den foreslåtte inntektsgrensen for gratis kjernetid fra 1 august 2021 i Prop. 1 S (2020-2021).

I beregningene er det tatt hensyn til de nasjonale moderasjonsordningene, herunder gratis kjernetid og at foreldrebetalingen maksimalt skal utgjøre 6 pst. av husholdningenes samlede inntekt. Det er lagt til grunn en maksimalpris på 3 230 kroner, som er regjeringens forslag til maksimalpris i foreldrebetalingen fra 1. august 2021.

Tabellene under viser kostnadsanslagene av å innføre gratis barnehage og gratis kjernetid fordelt etter kapittel og post.

Gratis kjernetid				
	Halvårseffekt		Helårseffekt	
	4-åringer	5-åringer	4-åringer	5-åringer
Kap. 480 post 50 (Svalbard)	140 000	140 000	310 000	310 000
Kap. 571 post 60 (Kommunerammen)	396 000 000	392 100 000	879 500 000	869 900 000
Totalt	396 140 000	392 240 000	879 810 000	870 210 000
Gratis barnehage				
	Halvårseffekt		Helårseffekt	
	4-åringer	5-åringer	4-åringer	5-åringer
Kap. 480 post 50 (Svalbard)	340 000	330 000	750 000	740 000
Kap. 571 post 60 (Kommunerammen)	952 900 000	944 000 000	2 115 400 000	2 093 300 000
Totalt	953 240 000	944 330 000	2 116 150 000	2 094 040 000

"

Spørsmål:

Kap. 571, post 60

Hva er kostnaden ved å øremerke midler til 500 flere skolehelsesøstre?

Spørsmålet er forelagt Helse- og omsorgsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Med skolehelsesøstre legger HOD til grunn at det menes helsesykepleier. Et gjennomsnittlig årsverk for en kommunalt ansatt helsesykepleier koster 740 000 kroner. Kostnaden ved å

øremerke midler til 500 flere helsesykepleiere er dermed 370 millioner kroner. (740 000*500)
"

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er kostnaden ved å innføre rett til barnehageplass fra fylte ett år for flerlinger? Ber om oversikt fordelt på kapittel og post.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 93 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

Kunnskapsdepartementet legger til grunn at spørsmålet gjelder provenyeffekten av å innføre rett til barnehageplass fra fylte ett år for flerlinger, uavhengig av når på året de er født. Det vil si innføre rett til barnehageplass for tvillinger og trillinger født i perioden desember-juni fra den måneden de fyller ett år, samtidig som dagens rettighetsbestemmelse for barn født i resten av året beholdes.

Statistikk fra SSB viser at det var 808 tvilling- og trillingfødsler i 2019, eller 1 649 barn. Dette tilsvarer om lag 950 tvilling- og trillingbarn i månedene desember-juni.

Kunnskapsdepartementet anslår at å innføre rett til plass fra fylte ett år for barn født i perioden desember-juni vil kreve 726 nye plasser. Det er lagt til grunn at det vil bli etterspurt plass til 76 pst. av ett-åringene som får rett til plass fra fylte ett år, tilsvarende anslått dekningsgrad for ettåringer med rett til plass i dag.

I beregningen av provenyeffektene er det tatt høyde for at flere barn i barnehage vil medføre en reduksjon i kontantstøtteutgiftene. Det er videre tatt hensyn til at det er tapte inntekter for kommunene og barnehagene pga. lavere foreldrebetaling, da mange av barna ikke vil starte i barnehage før den måneden de fyller ett år. Helårseffekten av tiltaket utgjør om lag 183 mill. kroner, med en halvårseffekt på om lag 70 mill. kroner.

Bevilgningsbehovet fordelt på kap. og post blir som følger:

Fordeling på kap. og post	Halvårseffekt	Helårseffekt
571.60 (Rammetilskudd til kommunene)	70 190 000	205 040 000
480.50 (Svalbard)	30 000	80 000
844.70 (Kontantstøtte)	0	-21 790 000
Totalt	70 220 000	183 330 000

Kunnskapsdepartementet understreker at det er usikkerhet knyttet til kostnadsanslagene."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hvor mye ble bevilget til gratis kjernetid i barnehagen over statsbudsjettet for henholdsvis 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 og 2021? Ber om oversikt på kap og post.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 50 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021) og svar på spørsmål 47 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2019 til Prop. 1 S (2019-2020).

Gratis kjernetid gjelder nå for alle 2-5 åringer i familier med lav inntekt, og bevilgningene for å dekke dette har gjennom årene 2015-2020 blitt bevilget over kap. 571, post 60. I 2020 ble det bevilget 57,8 mill. kroner for å dekke helårseffekten av gratis kjernetid for 2- åringer i familier med lav inntekt. Det var ikke ytterligere bevilgninger til dette tiltaket i 2021.

I tillegg ble det i statsbudsjettet for 2020 bevilget 10,6 mill. kroner for å dekke heltidsplass i barnehage for 2- og 3-åringer i asylmottak og videreføre ordningen med gratis kjernetid for ett-åringer i mottak. I revidert nasjonalbudsjett for 2020 ble det bevilget 1,9 mill. kroner for at også ettåringer kan få gratis heltidsplass. I statsbudsjettet for 2021 er det bevilget 8,3 mill. kroner for å dekke heltidsplass av heltidsplass i barnehage for 1-3- åringer i asylmottak. Fra høsten 2020 er det altså tilrettelagt for at alle 1-5- åringer i mottak kan få gratis heltidsplass i barnehage. Dette har blitt bevilget over kap. 490, post 60."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hvor mye ble bevilget til redusert foreldrebetaling for en barnehageplass for foreldre med lav inntekt for henholdsvis 2015, 2016, 2017, 2018, 2019,2020 og 2021? Ber om oversikt på kap og post.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 49 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). Kunnskapsdepartementet tolker spørsmålet til å gjelde samlede bevilgninger til den nasjonale moderasjonsordningen i foreldrebetalingen i barnehage for familier med lav inntekt som ble innført 1. mai 2015. Ordningen sikrer at ingen familier betaler mer enn 6 pst. av inntekten i foreldrebetaling for en barnehageplass, med maksimalprisen som øvre grense. Bevilgninger til ordningen med gratis kjernetid for familier med lav inntekt er ikke inkludert.

Det er blitt bevilget følgende beløp over kap. 571 post 60 til den nasjonale moderasjonsordningen (nominelle kroner):

Statsbudsjettet for 2015 – det ble foreslått 112 mill. kroner til en moderasjonsordning gjeldende fra 1. august 2015. Foreldrebetalingen skulle utgjøre maksimalt 7 pst. av samlet husholdningsinntekt, med maksimalprisen som øvre grense.

Budsjettforliket for statsbudsjettet 2015 - det ble bevilget ytterligere 123 mill. kroner til moderasjonsordningen slik at ordningen kunne gjelde fra 1. mai 2015. Prosentsats av samlet husholdningsinntekt ble satt ned fra 7 pst. til 6 pst.

Revidert nasjonalbudsjett 2015 – det ble bevilget 41,7 mill. kroner som engangsbevilgning for å kompensere kommunene for økt administrasjon, siden ordningen skulle gjelde fra 1. mai og ikke 1. august.

Statsbudsjettet for 2016 - det ble bevilget 160 mill. kroner for å dekke helårseffekten av ordningen.

Samlet gir dette en varig økning i rammetilskuddet til kommunene på om lag 395 mill. kroner. Det er ikke bevilget ytterligere midler til denne ordningen etter 2016, da ordningen videreføres disse årene og kommunene allerede er kompensert for det gjennom rammetilskuddet og bevilgningene som kom i 2015 og 2016."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er kostnaden ved å innføre en rett til barnehageplass innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år for de som er født i henholdsvis desember, januar, februar og mars? Ber om oversikt fordelt på kapittel og post.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 96 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med med 2020- statistikk.

Kunnskapsdepartementet legger til grunn at spørsmålet gjelder provenyeffekten av å innføre rett til barnehageplass fra fylte ett år for barn født 01.12–01.01, 01.12–01.02, 01.12–01.03 og 01.12–01.04, samtidig som dagens rettighetsbestemmelse for barn født resten av året beholdes.

Kunnskapsdepartementet anslår at å innføre rett til plass fra fylte ett år for barn født 01.12–01.01, 01.12–01.02, 01.12–01.03 og 01.12–01.04 vil kreve hhv. om lag 2 900, 6 500, 9 800 og 13 400 nye plasser. Det er lagt til grunn at det vil bli etterspurt plass til 76 pst. av ettåringene som får rett til plass fra fylte ett år, tilsvarende anslått dekningsgrad for ettåringer med rett til plass i dag.

Med disse forutsetningene er provenyeffekten av å innføre rett til plass fra fylte ett år for barn født 01.12–01.01, 01.12–01.02, 01.12–01.03 og 01.12–01.04 anslått til hhv. 325 mill. kroner, 745 mill. kroner, 1 133 mill. kroner og 1 556 mill. kroner i 2020 i halvårseffekt.

Helårsvirkningen i 2022 er anslått til hhv. om lag 628 mill. kroner, 1 463 mill. kroner, 2 264 mill. kroner og 3 162 mill. kroner. I beregningen av provenyeffektene er det tatt høyde for at flere barn i barnehage vil medføre en reduksjon i kontantstøtteutgiftene. Det er videre tatt hensyn til tapte inntekter for kommunene og barnehagene pga. lavere foreldrebetaling, da mange av barna ikke vil starte i barnehage før den måneden de fyller ett år.

I tabellen under er kostnader og innsparing fordelt på kapittel og post.

Fordeling på kap. og post ved utvidelse til 1. januar		
	2021	2022
571.60	325 120 000	777 340 000
480.50 (Svalbard)	130 000	310 000
844.70 (Kontantstøtte)	0	-149 670 000
Totalt	325 250 000	627 980 000
Fordeling på kap. og post ved utvidelse til 1. februar		
	2021	2022
571.60	744 230 000	1 778 540 000
480.50 (Svalbard)	290 000	700 000
844.70 (Kontantstøtte)	0	-316 100 000
Totalt	744 520 000	1 463 140 000
Fordeling på kap. og post ved utvidelse til 1. mars		
	2021	2022
571.60	1 132 240 000	2 704 420 000
480.50 (Svalbard)	440 000	1 050 000
844.70 (Kontantstøtte)	0	-441 080 000
Totalt	1 132 680 000	2 264 390 000
Fordeling på kap. og post ved utvidelse til 1. april		
	2021	2022
571.60	1 555 120 000	3 712 660 000
480.50 (Svalbard)	610 000	1 450 000
844.70 (Kontantstøtte)	0	-551 840 000
Totalt	1 555 730 000	3 162 270 000

Kunnskapsdepartementet understreker at det er usikkerhet knyttet til kostnadsanslagene."

Spørsmål:

Kap. 714 , post 60

Hva koster det å gjeninnføre ordningen med frukt for alle skoleelever, henholdsvis tilsvarende ordning som tidligere, og en ordning som dekker samtlige elever. Ber om oversikt fordelt på kapittel og post.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Den anslåtte halv- og helårsvirkningen av å innføre gratis skolefrukt til alle elever i grunnskolen og videregående skole fremkommer i tabellen under:

Kostnadsanslagene er oppgitt i millioner 2021-kroner.

Trinn	1.-7. trinn	8.-10. trinn	Videregående skole
Halvårsvirkning	185 mill.	79 mill.	78 mill.
Helårsvirkning	444 mill.	189 mill.	186 mill.

Disse tallene dekker innkjøp og frakt av frukten. Denne kostnaden er anslått til 5,2 kroner per elev per dag i 2021. Administrasjons- og driftskostnader kommer i tillegg. I tillegg kommer administrasjons- og driftskostnader. Hvis skolefruktsystemet (herunder Opplysningskontoret for frukt og grønt) skal administrere og drive systemet videre, anslås en slik kostnad til om lag 7,6 mill. kroner årlig. Dette kommer i tillegg.

Det gjøres oppmerksom på at staten i dag dekker deler av dagens abonnementsordning for frukt og grønt over kap. 714, post 74 under Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Budsjettet for denne ordningen er foreslått til 20,7 mill. kr i 2021.

Det må tas høyde for eventuelle avviklingskostnader for Skolefrukt dersom Opplysningskontoret for frukt og grønt ikke skal drifte en gratisordning. I 2011 ble avviklingskostnadene for hele ordningen anslått til 7,4 mill. kroner (2011 kroner)."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva vil være kostnaden ved en innføring av makspris i den kommunale kulturskolen på kulturskoleavgift per elev på hhv 1000 kr/år, 1500kr/ år, 2000kr/ år, 2500kr/ år og 3000kr/ år?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 111 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

I beregningene er det brukt tall fra GSI for skoleåret 2019-20. Det tas utgangspunkt i gjennomsnittlig oppgitte høyeste satser per elevplass per skoleår på de kulturskolene som hadde elever. Det utgjør 3 234 i 2021-kroner. Det tas ikke hensyn til noen form for moderasjon eller friplassordninger. Materialkostnader og instrumentleie er ikke inkludert i satsen.

For å finne kostnadene av innføring av makspris, er differansen mellom gjennomsnittlig høyeste sats per elevplass per skoleår og eksemplifisert makspris multiplisert med antall elever i kommunale kulturskoler.

Tabellen under viser hel- og halvårseffekter av innføring av makspris i den kommunale kulturskolen:

Makspris	Halvårseffekt (2021-kr)	Helårseffekt (2022-kr)
1000 kr/år	90 mill. kr	220 mill. kr
1500 kr/år	70 mill. kr	170 mill. kr
2000 kr/år	50 mill. kr	120 mill. kr
2500 kr/år	30 mill. kr	70 mill. kr
3000 kr/år	10 mill. kr	20 mill. kr

Prisene i kommunale kulturskoler varierer betydelig, både mellom kommuner og mellom ulike typer tilbud. En eventuell innføring av makspris i kulturskolen vil kunne føre til at kommuner som i dag tar en lavere pris enn maksprisen, vil heve sine priser opp til makspris. Det kan også medføre at kommunene tilpasser tilbudet med hensyn til kvalitet og til elevplasser som er mer kostnadseffektive.

Kunnskapsdepartementet understreker at det er usikkerhet knyttet til beregningene."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hvor stor andel av landets grunnskoler har per i dag et skolebibliotektilbud på skolen?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 104 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor.

For å få mer informasjon om tilstanden for skolebibliotek i Norge, stilte Utdanningsdirektoratet spørsmål om skolebibliotek i Spørsmål til Skole-Norge 2020. Spørsmålene ble også stilt i 2013 og 2018.

De fleste skoler som deltok i undersøkelsen våren 2020 har skolebibliotek. Av totalt 341 som svarte, oppga 298 skoler at de har eget skolebibliotek. Det utgjør omtrent 9 av 10 skoler. Av

både grunnskoler og videregående skoler er det 87 prosent som har skolebibliotek. Disse andelene er uendret sammenliknet med tall fra undersøkelsen for våren 2018.

Omtrent alle store skoler har egne skolebibliotek i 2020. For mellomstore skoler er andelen noe lavere, 9 av 10 skoler. Blant små skoler rapporterer omtrent 7 av 10 skoleledere at skolen har eget bibliotek."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er kostnaden ved å stille krav til at alle assistenter i barnehagene skal ha barnehagefaglig kompetanse på henholdsvis minimum en uke, en måned eller 3 måneders varighet som fulltidsstudium. Ber om oversikt fordelt på kapittel og post.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 90 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

Kunnskapsdepartementet legger til grunn at tilbudet skal gis til alle ansatte i grunnbemanningen som verken har barnehagelærerutdanning, fagbrev som barne- og ungdomsarbeider, annen høyere utdanning eller annen fagarbeiderutdanning. Dette utgjorde 18 333 årsverk per 15. desember 2019.

Det er i beregningen lagt til grunn at barnehagene må kompenseres for vikarkostnader siden utdanningen skal tas som et fulltidsstudium. Videre antas det at hhv. tre måneder, én måned og én uke studier tilsvarer 15, 5 og 1,25 studiepoeng, og at kostnaden for studiet er beregnet med utgangspunkt i kostnadene Utdanningsdirektoratet legger til grunn for videreutdanning for barnehagelærere i 2021 som er 41 000 kroner. Totale kostnader for ulik lengde på videreutdanningen, fordelt mellom vikarkostnader og dekking av studieplass, fremgår av tabellen under. Alle beløp er i 2021-kroner.

Omfang videreutdanning	Kostnad videreutdanning – ansatte uten utdanning	Kostnad vikarmidler – ansatte uten utdanning	Totale kostnader
3 måneder (15 studiepoeng)	188 mill. kr	2 355 mill. kroner	2 543 mill. kroner
1 måned (5 studiepoeng)	63 mill. kroner	785 mill. kroner	848 mill. kroner
1 uke (1,25 studiepoeng)	16 mill. kroner	196 mill. kr	212 mill. kroner

"

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er kostnaden ved å lovfeste at minimum 50 pst. av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere og minimum 25 pst. skal være fagarbeidere? Ber om oversikt fordelt på kapittel og post, samt en oversikt over snittet for andelen barnehagelærere og fagarbeidere for hver enkelt kommune. Ber om lovteknisk bistand for endringen.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 91 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

Kunnskapsdepartementet legger til grunn at det er 50 pst. av grunnbemanningen som skal ha barnehagelærerutdanning. Grunnbemanningen er assistenter, barne- og ungdomsarbeidere og pedagogiske ledere eller tilsvarende. I tillegg er det utdanningskrav til styreere, og de aller fleste styreere har barnehagelærerutdanning.

Statistikk fra 2019 viser at andelen årsverk med barnehagelærerutdanning eller tilsvarende pedagogisk utdanning utgjør 42,5 pst. av antall årsverk i grunnbemanningen i kommunale barnehager. Ved å innføre et krav om å øke andelen barnehagelærere til 50 pst. vil det være behov for om lag 2 400 flere årsverk med barnehagelærerutdanning i de kommunale barnehagene, og barnehagenes lønnskostnader vil øke. Departementet legger til grunn at barnehagelærere skal erstatte ufaglærte assistenter. I beregningen er det derfor lagt til grunn at en økning av kravet i pedagognormen innebærer å kompensere barnehagene for denne lønnsdifferansen. Dette vil også bety økte tilskudd til de private barnehagene som vil legge til rette for at også de private barnehagene kan øke pedagogandelen til 50 pst. Tilskuddet til private barnehager beregnes basert på regnskap, og økningen i tilskuddet til private barnehager vil dermed inntreffe noe senere. Det kan derfor være behov for å innføre en overgangsordningen i forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager slik at de private barnehagene får økt tilskudd til økt pedagogtetthet samtidig som de kommunale barnehagene. Med dette til grunn vil bevilgningsbehovet fra 1. august 2021 være 314 mill. kroner, med en helårseffekt på 753 mill. kroner.

Dersom man i stedet legger til grunn at 50 pst. barnehagelærere innebærer at dagens pedagognorm skal skjerpes til at det maksimalt skal være seks små eller tolv store barn per barnehagelærer vil kostnaden være noe lavere. Årsaken til dette er at bemanningen i gjennomsnitt er bedre enn bemanningsnormen tilsier, og dermed at 50 pst. barnehagelærere i grunnbemanningen vil innebære færre enn 6 små eller 12 store barn per barnehagelærer. En skjeping av normen med disse normtallene krever ytterligere 2 100 barnehagelærere. Det vil ha en kostnad på 267 mill. kroner i 2021 og med en helårseffekt på 640 mill. kroner.

Det er i beregningene lagt til grunn en kompensasjon etter nasjonale gjennomsnittsbetraktninger. Det bør bevilges over kap. 571, post 60. Kunnskapsdepartementet understreker at det er usikkerhet i anslagene.

Andelen årsverk med fagbrev som barne- og ungdomsarbeider i grunnbemanningen i kommunale barnehager er 26,0 pst., i tillegg har 5,6 pst. av årsverkene i grunnbemanningen annen fagarbeiderbakgrunn. Kravet om 25 pst. fagarbeidere er dermed allerede oppfylt i gjennomsnitt for kommunale barnehager. Tilskuddet til private barnehager ble gjennom bevilgninger i statsbudsjettet for 2016, økt fra 98 til 100 pst. av det de kommunale barnehagene får i offentlig finansiering. Dette legger til rette for at de private barnehagene kan ha samme andel fagarbeidere som de kommunale barnehagene. Kunnskapsdepartementet legger derfor til grunn at det ikke krever økte statlige overføringer å innføre et krav om 25 pst. fagarbeidere i grunnbemanningen i barnehagene.

For oversikt over andelen barnehagelærere og fagarbeidere i hver enkelt kommune viser Kunnskapsdepartementet til Utdanningsdirektoratet sin statistikkportal:

<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/>

Under temaet "Ansattes utdanning - årsverk" i barnehagestatistikken, kan man velge grunnbemanning som stillingstype, og det kan også sorteres på eierform (kommunal og privat). Da kan man se antall årsverk som er hhv. barnehagelærere, barne- og ungdomsarbeider, har annen høyere utdanning, har annen pedagogisk utdanning, har annen fagarbeiderutdanning eller har annen bakgrunn utover dette, både på nasjonalt, fylkes- og kommunalt nivå."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Dersom alle kommunale barnehager som pr dags dato ikke innfrir bemanningsnormen på 3/6 barn per voksen skal få kompensert for merutgiftene som den normen utløser, hva ville det samlede bevilgningsbehovet vært pr 1. august 2021 og 1. januar 2022?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 95 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

Bemanningsnormen var i gjennomsnitt allerede oppfylt og finansiert i de kommunale barnehagene på nasjonalt nivå ved innføringen av normen. Regjeringens forslag til bemanningsnorm følger de samme prinsipper og forholdstall som barnehagelovutvalget foreslo i 2012, og som Stoltenberg-regjeringen foreslo i 2013. Kostnadsberegningen og innretningen har vært den samme siden 2012, og er i tråd med veileder for statlig styring av kommuner og fylkeskommuner. Regjeringen mener derfor at bemanningsnormen er fullfinansiert.

Den siste tilgjengelige statistikken over bemanning i barnehagene er fra desember 2019. Da oppfylte 94 pst. av de kommunale barnehagene kravene i bemanningsnormen. Beregninger fra Utdanningsdirektoratet viser at det manglet det 67 årsverk for at de resterende 6 pst. også skulle ha oppfylt kravene til bemanningstetthet. Kunnskapsdepartementet anslår

kostnadene ved å øke bemanningen i barnehagene med 67 årsverk til 16,5 mill. kr i halvårseffekt og 39,6 mill. kr. i helårseffekt.

I kostnadsanslagene er det lagt til grunn at nye ansettelse fordeles likt mellom pedagogiske ledere og assistenter. Departementet har lagt til grunn en gjennomsnittlig årsverkskostnad for en barnehagelærer på 669 088 kroner og en gjennomsnittlig årsverkskostnad for en assistent på 513 752 kroner. Anslagene for årsverkskostnader er basert på anslag fra Det tekniske beregnings- og statistikkutvalg for kommunesektoren."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er kostnaden ved å innfri rett til søskenmoderasjon tilsvarende barnehagen, der alle familiens barn i barnehage og skolefritidsordning medregnes? Eksempelvis dersom familien har ett barn i barnehagen og ett barn i skolefritidsordningen, så inntreffer søskenmoderasjonen for det andre barnet. Ber om regneeksempel der det «andre barnet» regnes som den yngste (barnehagebarnet) og når den regnes som den eldste (SFO-barnet). Det andre eksempelet er en familie med to barn i barnehagen og ett i skolefritidsordningen så får de søskenmoderasjon på 50 pst for det tredje barnet, og der det tredje barnet regnes som den yngste (barnehagebarnet) og når det regnes som den eldste (SFO-barnet).

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 97 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

Kunnskapsdepartementet legger til grunn at søskenmoderasjonen skal gjelde for barn i barnehage og elever i SFO på 1.-4. trinn, og at ordningen skal gjelde for følgende nye målgrupper:

- 1) Familier som ikke har barn i barnehage, men to eller flere barn i SFO
- 2) Familier som har barn i barnehage, og ett eller flere barn i SFO

Beregningene tar utgangspunkt i tall fra GSI for skoleåret 2019-20, BASIL-statistikk for 2019 og 2018-statistikk om hjemmeboende søsken fra SSB. Anslagene er oppgitt i 2021-priser.

Beregningene tar utgangspunkt i barn som allerede går i barnehage eller SFO, og tar ikke hensyn til etterspørselseffekter. Det er lagt til grunn de samme satsene for søskenmoderasjon som i barnehage, dvs. 30 % reduksjon for barn nummer 2 og 50 % reduksjon for barn nummer 3 og over. Søsken defineres som hel-, halv- og stesøsken. Det legges til grunn maksimalpris i barnehage og gjennomsnittlig foreldrebetaling i SFO. For SFO tas det hensyn til dagens fordeling mellom heltid- og deltidsplasser, men ikke til at noen kommuner i dag allerede tilbyr søskenmoderasjon i SFO. For barnehage tas det hensyn til dagens nasjonale ordning for søskenmoderasjon.

Kunnskapsdepartementet anslår at søskenmoderasjon på tvers av barnehage og SFO vil ha en helårseffekt på om lag 1 010 mill. kroner. Av dette utgjør om lag 206 mill. kroner effekten av innføring av søskenmoderasjon kun i SFO, jf. svar på spørsmål 98 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 07.10.2020. Tiltaket har en halvårseffekt på om lag 421 mill. kroner.

Kunnskapsdepartementet understreker at det er stor usikkerhet knyttet til kostnadsanslaget, og at det vil være behov for nye beregninger dersom et slik tiltak skal gjennomføres."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er kostnaden å innføre gratis heltidsplass i SFO for alle 1. klassinger? Ber om oversikt fordelt på kapittel og post.

Hva er kostnaden å innføre gratis heltidsplass i SFO for alle 2. klassinger? Ber om oversikt fordelt på kapittel og post.

Hva er kostnaden å innføre gratis heltidsplass i SFO for alle 3. klassinger? Ber om oversikt fordelt på kapittel og post.

Hva er kostnaden å innføre gratis heltidsplass i SFO for alle 4. klassinger? Ber om oversikt fordelt på kapittel og post.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Vi viser til svar på spørsmål 77 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). På tilsvarende spørsmål ble det beregnet at helårseffekten av å innføre gratis skolefritidsordning til alle barn på 1.-4. trinn er i intervallet 4,5-8,2 mrd. kroner, med en halvårseffekt på mellom 1,9-3,4 mrd. kroner. Øvre grense i intervallet antar at alle barn 1-4. trinn vil benytte SFO om det blir gratis, mens nedre grense i intervallet antar at deltakelse holdes på dagens nivå.

Tabellen under viser fordeling av kostnader på de ulike årstrinnene. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020-statistikk.

Trinn	Halvårseffekt	Helårseffekt
1.trinn	0,6-0,8 mrd.kroner	1,4-1,8 mrd. kroner
2.trinn	0,6-0,8 mrd.kroner	1,4-1,9 mrd. kroner
3.trinn	0,4-0,9 mrd. kroner	1,1,-2,1 mrd. kroner
4.trinn	0,2-1,0 mrd. kroner	0,6-2,3 mrd. kroner
Totalt 1.-4. trinn	1,9-3,4 mrd. kroner	4,5-8,2 mrd. kroner

"

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er kostnaden ved å innføre nasjonal søskenmoderasjon i skolefritidsordningen,

tilsvarende barnehagen der barn nr 2 får minimum 30 pst rabatt, og for det tredje barnet og oppover får de 50 pst reduksjon?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 98 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

Beregningene tar utgangspunkt i GSI-tall for skoleåret 2019-20, og er oppgitt i 2021-priser. Det legges til grunn at søskenmoderasjonen i SFO skal gjelde for elever på 1.-4. trinn. Kunnskapsdepartementet har ikke statistikk over hvor mange barn i SFO som er barn nr. 2 eller barn nr. 3 og over i SFO. Beregningene legger derfor til grunn at søskenfordelingen er tilsvarende som i barnehage. Andelen barn med søskenmoderasjon i barnehage som barn nr. 2 er 16,9 pst., mens andelen barn med søskenmoderasjon i barnehage som barn nr. 3 eller over er 0,9 pst. Med disse forutsetningene vil om lag 26 000 barn være barn nr. 2 i SFO og om lag 1 400 barn være barn nr. 3 i SFO.

Beregningen tar utgangspunkt i at deltakelse i SFO holdes på dagens nivå. Det tas hensyn til dagens fordeling mellom heltid- og deltidsplasser, men ikke til at noen kommuner i dag allerede tilbyr søskenmoderasjon i SFO. Endringer i foreldrebetaling kan påvirke deltakelse og forholdet mellom hel- og deltidsplasser, og dermed øke kostnaden ved innføring av tiltaket. Departementet vet imidlertid for lite om etterspørselseffekten til å beregne dette på den korte tiden gitt til disposisjon. Tall fra GSI viser at 68 pst. av skolefritidsordninger tilbyr søskenmoderasjon i SFO i skoleåret 2019-20.

Helårseffekten av forslaget anslås til om lag 206 mill. kroner, med en halvårseffekt på om lag 86 mill. kroner.

Kunnskapsdepartementet understreker at det er usikkerhet knyttet til kostnadsanslagene, og at det vil være behov for nye beregninger dersom et slikt tiltak skal gjennomføres."

Spørsmål:

Kap. 714 , post 60

Hva koster det å innføre et enkelt brødmåltid for 1. til 4. trinn ved alle landets skoler? Ber om oversikt fordelt på kapittel og post. Ber om tilsvarende tall for 1. til 7. trinn, for 8. til 10 trinn og for 1. til 10. trinn.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på det noe tilsvarende spørsmål 525 fra Finanskomiteen/APs fraksjon av 19.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har KD ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020-statistikk.

En arbeidsgruppe under Kunnskapsdepartementet beregnet i 2006 råvareutgiftene for brødmåltid inkl. frukt, grønnsaker og melk til 13,90 per elev. Dersom prisen justeres med kommunal deflator tilsvarer dette om lag 23,1 kroner i 2021. Denne enhetskostnaden er benyttet for å svare på spørsmålet. Et skoleår på 190 skoledager gir følgende beregninger: Med et elevtall på 446 218 elever på 1.–7. blir kostnaden om lag 817 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 1 960 mill. kroner per i helårseffekt for disse trinnene. For kun 1.–4. trinn (250 966 elever) blir halvårseffekten om lag 459 mill. kroner, og helårseffekten om lag 1 101 mill. kroner.

Med et elevtall på 190 032 elever på 8.–10. trinn blir kostnaden 348 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 835 mill. kroner per år for disse trinnene.

Med et elevtall på 186 995 elever i videregående opplæring blir kostnaden om lag 342 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 821 mill. kroner per år for disse trinnene.

Det vil i tillegg påløpe kostnader til personale som skal føre tilsyn med elevene og ev. smøre mat til elevene. Kostnadene til skolemåltid avhenger blant annet av hvilken type mat elevene skal få, og av behov for utstyr og lokaler til å lage og servere mat. Fordi det ikke er tradisjon for servering av skolemåltider er heller ikke skolebyggene nødvendigvis konstruert og dimensjonert for dette. Kostnader til ev. investeringer i bygningsmasse, utstyr og lignende vil komme i tillegg."

Spørsmål:

Kap. 714 , post 74

Hva er regjeringens anslag på kostnaden per elev og samlet ved å innføre et enkelt, kaldt skolemåltid for elever i henholdsvis grunnskolen, ungdomsskolen og videregående skole?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 525 fra Finanskomiteen/APs fraksjon av 19.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har KD ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020-statistikk.

En arbeidsgruppe under Kunnskapsdepartementet beregnet i 2006 råvareutgiftene for brødmåltid inkl. frukt, grønnsaker og melk til 13,90 per elev. Dersom prisen justeres med kommunal deflator tilsvarer dette om lag 23,1 kroner i 2021. Denne enhetskostnaden er benyttet for å svare på spørsmålet. Et skoleår på 190 skoledager gir følgende beregninger:

Med et elevtall på 446 218 elever på 1.–7. blir kostnaden om lag 817 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 1 960 mill. kroner per i helårseffekt for disse trinnene.

Med et elevtall på 190 032 elever på 8.–10. trinn blir kostnaden 348 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 835 mill. kroner per år for disse trinnene.

Med et elevtall på 186 995 elever i videregående opplæring blir kostnaden om lag 342 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 821 mill. kroner per år for disse trinnene.

Det vil i tillegg påløpe kostnader til personale som skal føre tilsyn med elevene og ev. smøre mat til elevene. Kostnadene til skolemåltid avhenger blant annet av hvilken type mat elevene skal få, og av behov for utstyr og lokaler til å lage og servere mat. Fordi det ikke er tradisjon for servering av skolemåltider er heller ikke skolebyggene nødvendigvis konstruert og dimensjonert for dette. Kostnader til ev. investeringer i bygningsmasse, utstyr og lignende vil komme i tillegg."

Spørsmål:

Kap. 714 , post 74

Hva er provenyeffekten av å innføre et tilbud om et varmt skolemåltid på alle trinn en dag i uken?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på det noe tilsvarende spørsmål 198 fra Finanskomiteen/APs fraksjon av 13.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har KD ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020-statistikk.

En arbeidsgruppe under Kunnskapsdepartementet beregnet i 2006 råvareutgiftene for et måltid med varm mat tilberedt på skolen til 23,5 kroner (2005-priser) per måltid (frukt, brød og salat inkludert). Dersom prisen justeres med kommunal deflator tilsvarer dette om lag 39,1 kroner i 2021. Denne enhetskostnaden er benyttet for å svare på spørsmålet. Et skoleår på 190 skoledager gir følgende beregninger:

Med et elevtall på 636 250 elever på 1.–10. trinn blir kostnaden om lag 4,73 mrd. kroner per år for disse trinnene.

Med et elevtall på 186 995 elever i videregående opplæring blir kostnaden om lag 1,39 mrd. kroner per år for disse trinnene.

Det vil i tillegg påløpe kostnader til personale som skal føre tilsyn med elevene, organisere måltid og matlaging og ev. lage mat. Kostnadene til skolemåltid avhenger blant annet av hvilken type mat elevene skal få, og av behov for utstyr og lokaler til å lage og servere mat. Fordi det ikke er tradisjon for servering av skolemåltider er heller ikke skolebyggene nødvendigvis konstruert og dimensjonert for dette. Kostnader til ev. investeringer i bygningsmasse, utstyr og lignende vil komme i tillegg. De samlede utgiftene må derfor antas å kunne bli betydelig høyere enn de oppgitte estimatene. Kunnskapsdepartementet har ikke tilstrekkelig informasjon til anslå engangskostnader og driftskostnader, da dette vil avhenge av lokale forhold."

Spørsmål:

Kap. 714 , post 74

Hva er provenyeffekten av å innføre et tilbud om et enkelt gratis skolemåltid (brødmat, pålegg, melk og juice) på alle trinn en dag i uken?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 525 fra Finanskomiteen/APs fraksjon av 19.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har KD ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020-statistikk.

En arbeidsgruppe under Kunnskapsdepartementet beregnet i 2006 råvareutgiftene for brødmåltid inkl. frukt, grønnsaker og melk til 13,90 per elev. Dersom prisen justeres med kommunal deflator tilsvarer dette om lag 23,1 kroner i 2021. Denne enhetskostnaden er benyttet for å svare på spørsmålet. Et skoleår på 190 skoledager gir følgende beregninger:

Med et elevtall på 446 218 elever på 1.–7. blir kostnaden om lag 817 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 1 960 mill. kroner per i helårseffekt for disse trinnene.

Med et elevtall på 190 032 elever på 8.–10. trinn blir kostnaden 348 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 835 mill. kroner per år for disse trinnene.

Med et elevtall på 186 995 elever i videregående opplæring blir kostnaden om lag 342 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 821 mill. kroner per år for disse trinnene.

Det vil i tillegg påløpe kostnader til personale som skal føre tilsyn med elevene og ev. smøre mat til elevene. Kostnadene til skolemåltid avhenger blant annet av hvilken type mat elevene skal få, og av behov for utstyr og lokaler til å lage og servere mat. Fordi det ikke er tradisjon for servering av skolemåltider er heller ikke skolebyggene nødvendigvis konstruert og dimensjonert for dette. Kostnader til ev. investeringer i bygningsmasse, utstyr og lignende vil komme i tillegg."

Spørsmål:

Kap. 714 , post 74

Hva er provenyeffekten av å innføre et tilbud om gratis skolefrokost hver dag på 8.-10. trinn?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 525 fra Finanskomiteen/APs fraksjon av 19.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021). deler av svaret er gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har KD ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020-statistikk.

En arbeidsgruppe under Kunnskapsdepartementet beregnet i 2006 råvareutgiftene for brødmåltid inkl. frukt, grønnsaker og melk til 13,90 per elev. Dersom prisen justeres med kommunal deflator tilsvarer dette om lag 23,1 kroner i 2021. Denne enhetskostnaden er benyttet for å svare på spørsmålet. Et skoleår på 190 skoledager gir følgende beregninger:

Med et elevtall på 190 032 elever på 8.–10. trinn blir kostnaden 348 mill. kroner i halvårseffekt og om lag 835 mill. kroner per år for disse trinnene.

Det vil i tillegg påløpe kostnader til personale som skal føre tilsyn med elevene og ev. smøre mat til elevene. Kostnadene til skolemåltid avhenger blant annet av hvilken type mat elevene skal få, og av behov for utstyr og lokaler til å lage og servere mat. Fordi det ikke er tradisjon for servering av skolemåltider er heller ikke skolebyggene nødvendigvis konstruert og dimensjonert for dette. Kostnader til ev. investeringer i bygningsmasse, utstyr og lignende vil komme i tillegg."

Spørsmål:

415. Kap. 228 , post 70

Ber om oversikt over oppdaterte elevtall og nye satser for frittstående grunnskoler.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Elevtallet pr 01.10.2020 er 26 103 elever i frittstående grunnskoler.

Det følger av friskoleloven at statstilskuddet til frittstående grunnskoler skal ta hensyn til størrelsen til skolene. Satsene i tilskuddsmodellen blir beregnet basert på gjennomsnittlig elevtall og gjennomsnittlig skolekostnad per kommune.

Det blir stadig færre kommuner med lavt gjennomsnittlig elevtall. Beregningsmodellen gir derfor ikke lenger et entydig svar på hva satsene bør være, eller hva som bør regnes som en stor og en liten skole. Departementet har gitt Utdanningsdirektoratet et oppdrag om å utrede en ny tilskuddsmodell. I statsbudsjettet for 2021 er det lagt til grunn de samme satsene og det samme knekkpunktet som i 2020. Satsene er prisjustert til 2021-priser med prisomregningsfaktor for 70-poster på 3,2 prosent.

Tilskuddet blir utbetalt i 2021 med 85 prosent av følgende satser per elev:

Trinn	Til og med 42 elever	Fra og med 43 elever
Barnetrinnet	205 600	76 400
Ungdomstrinnet	212 800	79 100

"

Spørsmål:

Kap. 570 , post 60

Hva er provenyeffekten av å lovfeste retten til lærlingeplass? Ber om lovteknisk bistand.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Lærlingordningen bygger på en kombinasjon av bedriftenes behov for kompetanse, og samfunnets behov for at unge skal fullføre videregående opplæring. Bedriftene har en egeninteresse i å ta inn lærlinger, da lærlingene også bidrar til bedriftens verdiskaping. Det er mange lærefag som offentlige virksomheter ikke har kompetanse til å gi opplæring i gjennom lære plass. Dersom det offentlige skal garantere lære plass til alle, vil det i praksis bety at private bedrifter må pålegges å ta inn lærlinger eller at det offentlige må tilby lære plasser uten å ha kompetanse til å tilby disse. Førstnevnte vil kreve et særskilt hjemmelsgrunnlag og sistnevnte vil innebære opprettelse av lære plasser som antageligvis ikke leder til arbeid etter endt læretid.

I 2020 var det 6 987 søkere til lære plass som ikke hadde fått godkjent lærekontrakt ved utgangen av året, hvorav 4 394 med ungdomsrett til videregående opplæring. Dersom det offentlige skulle pålegges å gi lære plass til alle disse, ville det utgjøre en anslått økning i lærlingtilskuddet på nærmere 1,2 mrd. kroner (over to år), basert på ordinært basistilskudd for lærebedrifter, som i 2021 er på 167 407 kroner. Samtidig ville fylkeskommunene få innsparinger knyttet til elever som ville valgt alternativt Vg3 i skole eller påbygg til studiekompetanse dersom de ikke fikk lære plass. Fylkeskommunene er i utgangspunktet kompensert for å tilby videregående opplæring til alle med rett til opplæringen, inkl. lærlinger.

Gitt tidsfristen har det ikke vært mulig å gi lovteknisk bistand."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er provenyeffekten av å øke timetallet med en undervisningstime i uka for de ulike fagene og trinnene i grunnskolen, inklusiv leksehjelp og fysisk aktivitet?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 75 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

Kostnaden ved én uketime fysisk aktivitet - beregnet som aktivitetstilbud med lærerlønn uten for- og etterarbeid, på ett av trinnene på barnetrinnet, er beregnet til om lag 103 mill. kroner i helårseffekt, og om lag 43 mill. kroner i høsteffekt (5/12). Dersom det skal kompenseres for én uketime undervisning i fag - dvs. lærerlønn med for- og etterarbeid - vil kostnaden være om lag 241 mill. kroner i helårseffekt og om lag 100 mill. kroner i høsteffekt.

For ungdomstrinnet vil en uketime med for- og etterarbeid på ett av trinnene ha en kostnad på om lag 241 mill. kroner i helårseffekt og omlag 101 mill. kroner i høsteffekt. Dersom det ikke skal kompenseres for for- og etterarbeid, vil kostnaden være om lag 94 mill. kroner i helårseffekt og omlag 39 mill. kroner i høsteffekt.

Kostnaden ved en uketime leksehjelp på ett trinn med assistent på barnetrinnet er om lag 82 mill. kroner i helårseffekt, og 34 mill. kroner i høsteffekt. På ungdomstrinnet vil kostnaden være om lag 75 mill. kroner i helårseffekt, og om lag 31 mill. kroner i høsteffekt.

I beregningene skilles det ikke mellom fag."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Hva er kostnaden ved å øke timetallet slik at 1. – 4. trinn i grunnskolen før økt skoledagen med henholdsvis 1, 1,5, 2 og 2,5 undervisningstimer? Evt innsparinger ved for tilsvarende tidsreduksjon av skolefritidsordningen bes medregnes.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 99 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk.

Det er tatt utgangspunkt i tall for skoleåret 2019-2020. På barnetrinnet vil kostnaden ved en uketime med lærerlønn m/ for- og etterarbeid være om lag 241 mill. kroner i helårseffekt og om lag 100 mill. kroner i høsteffekt. På ungdomstrinnet vil kostnaden være om lag 241 mill. kroner i helårseffekt og om lag 101 mill. kroner i høsteffekt.

På barnetrinnet vil én ekstra time hver dag utgjøre 35 uketimer totalt (5 timer i uken per trinn x 7 trinn). På ungdomstrinnet vil én ekstra time hver dag utgjøre 15 uketimer totalt (5 timer i uken per trinn x 3 trinn).

En utvidelse av skoledagen hver dag, på alle trinn i grunnskolen, vil om lag ha følgende kostnader:

Økt antall timer per dag på alle trinn	Helårseffekt	Høsteffekt
1 time	12 mrd.	5 mrd.
1,5 timer	18,1 mrd.	7,5 mrd.
2 timer	24,1 mrd.	10 mrd.
2,5 timer	30,1 mrd.	12,5 mrd.

Departementet har ikke oversikt over hvordan en utvidet skoledag vil slå ut for finansieringen av SFO. En utvidelse av skoledagen med kan medføre en reduksjon i tiden barna er i skolefritidsordningen. Det kan også medføre færre elever med heltidsplass i SFO og flere med halvtidsplass, noe som igjen vil kunne gi kommunen reduserte inntekter. Kortere oppholdstid i SFO kan ha en kostnadsreduserende effekt for driften av skolefritidsordningen, bl.a. til knyttet til bemanning/ årsverk. Andre utgifter kan være mer uavhengige av barnas oppholdstid, slik som utgifter til måltider, renhold o.a. I tillegg til at både innholdet,

organiseringen og SFO-prisen varierer mellom kommunene, er også forholdet mellom kommunal egenandel og foreldrebetaling opp til den enkelte kommune å bestemme."

Spørsmål:

Kap. 571 , post 60

Ber om en oversikt over hvor mange prosent av elevene som tar imot tilbudet om leksehjelp i skolens regi og fordelt på årstrinn. Ber også om en oversikt over hvem som gir tilbudet-skole, sfo, ideelle organisasjoner, samt om det er lærere, SFO-ansatte eller andre som gir leksehjelpen.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Kunnskapsdepartementet viser til svar på tilsvarende spørsmål 83 fra Finanskomiteen/SVs fraksjon av 7.10.2020 til Prop. 1 S (2020-2021), gjengitt nedenfor. Gitt tidsrammene for disse spørsmålene har vi ikke hatt kapasitet til å oppdatere beregningene med 2020- statistikk. Tabellen under er utarbeidet på bakgrunn av GSI-tall for skoleåret 2019-2020. Kommunene har ansvar for å tilby minst åtte timer leksehjelp hver uke, fordelt på 1.-10. trinn. Tidligere måtte kommunene gi leksehjelpen på 1.-4. trinn, men fra og med skoleåret 2014-2015 kan de fordele de åtte timene fritt på årstrinnene. Departementet har ikke oversikt over hvem som tilbyr leksehjelpen.

Trinn	Totalt antall elever	Elever som deltar i leksehjelpsordningen	
		Antall	Prosent
1.	60 600	3 328	5,5 %
2.	62 349	6 389	10,2 %
3.	63 073	12 051	19,1 %
4.	64 944	17 386	26,8 %
5.	66 095	22 161	33,5 %
6.	65 376	19 886	30,4 %
7.	63 781	17 458	27,4 %
8.	64 149	6 277	9,8 %
9.	62 744	5 033	8,0 %
10.	63 139	4 344	6,9 %

"

Spørsmål:

Kap. 572 , post 60

Hvor mange elever er det som har søkt, men fremdeles står uten lærlingeplass, og hvor mange av disse får opplæringen sin i skolen eller har sluttet? Ber om en oversikt som viser prosentvis andel for årene 2013 til 2020.

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"I 2020 søkte 28 776 læreplass, og innen utgangen av året hadde 76 prosent av søkerene fått en lærekontrakt og startet i lære. 3,1 prosent fikk opplæringskontrakt og startet som lærekandidat og 4,5 prosent startet på Vg3 i skole. Departementet har ikke oversikt over hvor mange av elevene som ikke har fått læreplass som har sluttet.

Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at antallet nye lærekontrakter økte fra 18 679 i 2013 til 23 038 i 2019. Dette tilsvarer 4 359 flere lærekontrakter og en økning på 23 prosent i perioden. I 2020 var det 22 130 nye lærekontrakter, som er en nedgang på 908 nye lærekontrakter sammenliknet med 2019. Nedgangen i 2020 sammenliknet med 2019 har sammenheng med covid-19-pandemien.

For å bidra til at flere skal få læreplass under covid-19-pandemien har regjeringen iverksatt flere tiltak. Lærlingtilskuddet er økt både før høsten 2020 og våren 2021, og fylkeskommunene har i 2021 fått et tilskudd på 100 mill. kroner som skal brukes på tiltak for lærlinger (tilsvarende tilskudd var 175 mill. kroner for 2020). Det er videre bevilget 150 mill. kroner i 2021 som legger til rette for et utvidet og styrket tilbud til de som ikke får læreplass.

Tabellen under viser antall søkere og andel godkjente kontrakter i perioden 2013–20 per 31. desember.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹	2020
Antall søkere	25 783	26 948	28 024	27 673	28 891	29 241	28 617	28 776
Andel godkjente lærekontrakter	70 %	69 %	68 %	69 %	72%	74%	78%	76%

¹ Det er gjort endringer i statistikken, og tallene for 2019 kan derfor ikke sammenlignes med tidligere år.

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Tabellen under viser antallet nye lærekontrakter (lærlinger i sitt første år som lærling) i perioden 2013–20.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antall godkjente lærekontrakter	18 059	18 617	18 959	19 083	20 822	21 706	23 038	22 130

Kilde: Utdanningsdirektoratet

"

Spørsmål:

Kap. 572, post 60

Hvor mange nye lærlingplasser kan det forventes ved en økning av lærlingtilskuddet på henholdsvis 3 000, 5 000 og 10 000 kroner?

Spørsmålet er forelagt Kunnskapsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Den reelle økningen i lærlingtilskuddet på over 25 000 kroner per kontrakt siden regjeringen tiltrådte i 2013 har gjort det mer attraktivt for bedriftene å ta inn lærlinger. I tillegg er lærlingtilskuddet økt for både høsten 2020 og våren 2021 med 4 250 kroner per kontrakt.

Det er mange årsaker til at bedrifter velger å ta inn lærlinger. Økningen i tilskuddet virker sammen med andre tiltak i regjeringens yrkesfagløft i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Det er ikke mulig å isolere effekten av økt tilskudd på antall lære plasser. I en undersøkelse utført av NIFU i 2012 svarte 50 pst. av virksomhetene at økt tilskudd gjør det svært eller ganske sannsynlig at de vil kunne ta inn lærlinger. Studien sier ingenting om hvor stor tilskuddsøkningen må være. Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid for å øke antall lære plasser fra mai 2016 viste også at om lag halvparten av bedriftene som ikke hadde lærlinger, svarte at økt tilskudd ville kunne bidra til at de tok inn lærlinger."

Spørsmål:

På side 110 i proposisjonen vises en tabell der Andre stønader har en nedgang på 11 %. Hvilke stønader er det snakk om og hva er årsaken?

Spørsmålet er forelagt Finansdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

Finansdepartementets svar:

"Andre stønader» i den aktuelle tabellen kommer fra SSBs statistikk for offentlig forvaltnings inntekter og utgifter, og er definert som «B6 Stønader i kontanter til husholdninger» fratrasket «B651 Sosialhjelp». Se tabell 10727: 10727: Kommuneforvaltningen. Inntekter og utgifter, etter art. Bokførte verdier (mill. kr) 1995 - 2020. Statistikkbanken (ssb.no). Tallet inkluderer sykepenges (B624), andre arbeidsrelaterte stønader (B629), bostøtte (B652), introduksjonsstønad for innvandrere mv. (B655), andre sosiale stønader (B659) og øvrige stønader (B669). Reduksjonen fra 2019 til 2020 skyldes særlig lavere utgifter til sykepenges og til introduksjonsstønad for innvandrere mv."

Arbeids- og sosialdepartementets svar:

"Reduksjonen i sykepenges fra 2019 til 2020 gjelder kommunesektorens utgifter til sykepenges i arbeidsgiverperioden. ASD har ikke grunnlag for å kommentere endinger i arbeidsgiveres utgifter til sykepenges."

Kunnskapsdepartementets svar:

"Nedgangen i utgifter til introduksjonsstønad skyldes en nedgang i personer i målgruppen for introduksjonsstønad fra 2019 til 2020."

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, reading "Nikolai Astrup". The signature is written in a cursive, flowing style.

Nikolai Astrup

VEDLEGG 2

Kommune	Innbyggere, per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +6,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +7,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +8,0 mrd. (1 000 kr)
	<i>kol 1</i>	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
0301 Oslo	697 010	775 695	904 978	1 034 261
1101 Eigersund	14787	16 456	19 199	21 942
1103 Stavanger	144147	160 420	187 156	213 893
1106 Haugesund	37323	41 536	48 459	55 382
1108 Sandnes	80450	89 532	104 454	119 376
1111 Sokndal	3257	3 625	4 229	4 833
1112 Lund	3174	3 532	4 121	4 710
1114 Bjerkreim	2791	3 106	3 624	4 141
1119 Hå	19120	21 278	24 825	28 371
1120 Klepp	19848	22 089	25 770	29 452
1121 Time	19106	21 263	24 807	28 350
1122 Gjesdal	12064	13 426	15 664	17 901
1124 Sola	27457	30 557	35 649	40 742
1127 Randaberg	11315	12 592	14 691	16 790
1130 Strand	13070	14 545	16 970	19 394
1133 Hjelmeland	2580	2 871	3 350	3 828
1134 Suldal	3809	4 239	4 945	5 652
1135 Sauda	4561	5 076	5 922	6 768
1144 Kvitsøy	507	564	658	752
1145 Bokn	859	956	1 115	1 275
1146 Tysvær	11178	12 440	14 513	16 587
1149 Karmøy	42345	47 125	54 980	62 834
1151 Utsira	192	214	249	285
1160 Vindafjord	8705	9 688	11 302	12 917
1505 Kristiansund	24099	26 820	31 289	35 759
1506 Molde	31870	35 468	41 379	47 290
1507 Ålesund	66670	74 196	86 562	98 928
1511 Vanylven	3083	3 431	4 003	4 575
1514 Sande	2445	2 721	3 175	3 628
1515 Herøy	8858	9 858	11 501	13 144
1516 Ulstein	8575	9 543	11 134	12 724
1517 Hareid	5140	5 720	6 674	7 627
1520 Ørsta	10830	12 053	14 061	16 070
1525 Stranda	4482	4 988	5 819	6 651
1528 Sykkylven	7596	8 454	9 862	11 271
1531 Sula	9409	10 471	12 216	13 962
1532 Giske	8506	9 466	11 044	12 622
1535 Vestnes	6958	7 743	9 034	10 325
1539 Rauma	7026	7 819	9 122	10 426
1547 Aukra	3522	3 920	4 573	5 226
1554 Averøy	5808	6 464	7 541	8 618
1557 Gjemnes	2658	2 958	3 451	3 944
1560 Tingvoll	2985	3 322	3 876	4 429

Kommune	Innbyggere, per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +6,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +7,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +8,0 mrd. (1 000 kr)
	<i>kol 1</i>	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
1563 Sunndal	6956	7 741	9 031	10 322
1566 Surnadal	5872	6 535	7 624	8 713
1573 Smøla	2128	2 368	2 763	3 158
1576 Aure	3468	3 860	4 503	5 146
1577 Volda	10781	11 998	13 998	15 997
1578 Fjord	2502	2 784	3 249	3 713
1579 Hustadvika	13317	14 820	17 290	19 760
1804 Bodø	52560	58 493	68 242	77 991
1806 Narvik	21661	24 106	28 124	32 142
1811 Bindal	1397	1 555	1 814	2 073
1812 Sømna	1990	2 215	2 584	2 953
1813 Brønnøy	7803	8 684	10 131	11 579
1815 Vega	1182	1 315	1 535	1 754
1816 Vevelstad	465	517	604	690
1818 Herøy	1793	1 995	2 328	2 661
1820 Alstahaug	7394	8 229	9 600	10 972
1822 Leirfjord	2278	2 535	2 958	3 380
1824 Vefsn	13268	14 766	17 227	19 688
1825 Grane	1453	1 617	1 887	2 156
1826 Hattfjelldal	1267	1 410	1 645	1 880
1827 Dønna	1371	1 526	1 780	2 034
1828 Nesna	1701	1 893	2 209	2 524
1832 Hemnes	4428	4 928	5 749	6 571
1833 Rana	26083	29 028	33 865	38 703
1834 Lurøy	1876	2 088	2 436	2 784
1835 Træna	442	492	574	656
1836 Rødøy	1206	1 342	1 566	1 790
1837 Meløy	6247	6 952	8 111	9 270
1838 Gildeskål	1920	2 137	2 493	2 849
1839 Beiarn	999	1 112	1 297	1 482
1840 Saltdal	4632	5 155	6 014	6 873
1841 Fauske	9640	10 728	12 516	14 304
1845 Sørfold	1912	2 128	2 482	2 837
1848 Steigen	2586	2 878	3 358	3 837
1851 Lødingen	2003	2 229	2 601	2 972
1853 Evenes	1324	1 473	1 719	1 965
1856 Røst	488	543	634	724
1857 Værøy	698	777	906	1 036
1859 Flakstad	1238	1 378	1 607	1 837
1860 Vestvågøy	11521	12 822	14 959	17 095
1865 Vågan	9670	10 762	12 555	14 349
1866 Hadsel	8065	8 975	10 471	11 967
1867 Bø	2576	2 867	3 345	3 822
1868 Øksnes	4416	4 915	5 734	6 553

Kommune	Innbyggere, per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +6,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +7,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +8,0 mrd. (1 000 kr)
	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
1870 Sortland	10514	11 701	13 651	15 601
1871 Andøy	4588	5 106	5 957	6 808
1874 Moskenes	989	1 101	1 284	1 468
1875 Hamarøy	2701	3 006	3 507	4 008
3001 Halden	31387	34 930	40 752	46 574
3002 Moss	49668	55 275	64 488	73 700
3003 Sarpsborg	57372	63 849	74 490	85 132
3004 Fredrikstad	83193	92 585	108 015	123 446
3005 Drammen	101859	113 358	132 251	151 144
3006 Kongsberg	27694	30 820	35 957	41 094
3007 Ringerike	30835	34 316	40 035	45 755
3011 Hvaler	4694	5 224	6 095	6 965
3012 Aremark	1325	1 475	1 720	1 966
3013 Marker	3601	4 008	4 675	5 343
3014 Indre Østfold	45201	50 304	58 688	67 072
3015 Skiptvet	3825	4 257	4 966	5 676
3016 Rakkestad	8222	9 150	10 675	12 200
3017 Råde	7568	8 422	9 826	11 230
3018 Våler	5805	6 460	7 537	8 614
3019 Vestby	18290	20 355	23 747	27 140
3020 Nordre Follo	60034	66 811	77 946	89 082
3021 Ås	20439	22 746	26 537	30 328
3022 Frogn	15953	17 754	20 713	23 672
3023 Nesodden	19805	22 041	25 714	29 388
3024 Bærum	128233	142 709	166 494	190 279
3025 Asker	94915	105 630	123 235	140 840
3026 Aurskog-Høland	17591	19 577	22 840	26 102
3027 Rælingen	18730	20 844	24 318	27 793
3028 Enebakk	11065	12 314	14 366	16 419
3029 Lørenskog	42740	47 565	55 492	63 420
3030 Lillestrøm	86953	96 769	112 897	129 025
3031 Nittedal	24454	27 215	31 750	36 286
3032 Gjerdrum	7043	7 838	9 144	10 451
3033 Ullensaker	40459	45 026	52 531	60 035
3034 Nes	23422	26 066	30 410	34 755
3035 Eidsvoll	26031	28 970	33 798	38 626
3036 Nannestad	14637	16 289	19 004	21 719
3037 Hurdal	2838	3 158	3 685	4 211
3038 Hole	6811	7 580	8 843	10 107
3039 Flå	1049	1 167	1 362	1 557
3040 Nesbyen	3262	3 630	4 235	4 840
3041 Gol	4636	5 159	6 019	6 879
3042 Hemsedal	2546	2 833	3 306	3 778
3043 Ål	4648	5 173	6 035	6 897

Kommune	Innbyggere, per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +6,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +7,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +8,0 mrd. (1 000 kr)
	<i>kol 1</i>	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
3044 Hol	4434	4 935	5 757	6 579
3045 Sigdal	3465	3 856	4 499	5 142
3046 Krødsherad	2219	2 470	2 881	3 293
3047 Modum	14166	15 765	18 393	21 020
3048 Øvre Eiker	19709	21 934	25 590	29 245
3049 Lier	27118	30 179	35 209	40 239
3050 Flesberg	2713	3 019	3 522	4 026
3051 Rollag	1386	1 542	1 800	2 057
3052 Nore og Uvdal	2412	2 684	3 132	3 579
3053 Jevnaker	6867	7 642	8 916	10 190
3054 Lunner	9062	10 085	11 766	13 447
3401 Kongsvinger	17851	19 866	23 177	26 488
3403 Hamar	31509	35 066	40 910	46 755
3405 Lillehammer	28493	31 710	36 994	42 279
3407 Gjøvik	30395	33 826	39 464	45 102
3411 Ringsaker	34897	38 837	45 309	51 782
3412 Løten	7625	8 486	9 900	11 314
3413 Stange	21072	23 451	27 359	31 268
3414 Nord-Odal	5038	5 607	6 541	7 476
3415 Sør-Odal	7914	8 807	10 275	11 743
3416 Eidskog	6099	6 788	7 919	9 050
3417 Grue	4545	5 058	5 901	6 744
3418 Åsnes	7227	8 043	9 383	10 724
3419 Våler	3587	3 992	4 657	5 323
3420 Elverum	21292	23 696	27 645	31 594
3421 Trysil	6580	7 323	8 543	9 764
3422 Åmot	4338	4 828	5 632	6 437
3423 Stor-Elvdal	2378	2 646	3 088	3 529
3424 Rendalen	1741	1 938	2 260	2 583
3425 Engerdal	1250	1 391	1 623	1 855
3426 Tolga	1563	1 739	2 029	2 319
3427 Tynset	5537	6 162	7 189	8 216
3428 Alvdal	2405	2 677	3 123	3 569
3429 Folldal	1518	1 689	1 971	2 252
3430 Os	1870	2 081	2 428	2 775
3431 Dovre	2512	2 796	3 262	3 727
3432 Lesja	1980	2 204	2 571	2 938
3433 Skjåk	2183	2 429	2 834	3 239
3434 Lom	2204	2 453	2 862	3 270
3435 Vågå	3564	3 966	4 627	5 288
3436 Nord-Fron	5705	6 349	7 407	8 465
3437 Sel	5592	6 223	7 260	8 298
3438 Sør-Fron	3064	3 410	3 978	4 547
3439 Ringebu	4408	4 906	5 723	6 541

Kommune	Innbyggere, per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +6,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +7,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +8,0 mrd. (1 000 kr)
	<i>kol 1</i>	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
3440 Øyer	5093	5 668	6 613	7 557
3441 Gausdal	6023	6 703	7 820	8 937
3442 Østre Toten	14871	16 550	19 308	22 066
3443 Vestre Toten	13459	14 978	17 475	19 971
3446 Gran	13611	15 148	17 672	20 197
3447 Søndre Land	5579	6 209	7 244	8 278
3448 Nordre Land	6581	7 324	8 545	9 765
3449 Sør-Aurdal	2904	3 232	3 770	4 309
3450 Etne	1257	1 399	1 632	1 865
3451 Nord-Aurdal	6360	7 078	8 258	9 437
3452 Vestre Slidre	2120	2 359	2 753	3 146
3453 Øystre Slidre	3236	3 601	4 202	4 802
3454 Vang	1573	1 751	2 042	2 334
3801 Horten	27510	30 616	35 718	40 821
3802 Holmestrand	25011	27 834	32 474	37 113
3803 Tønsberg	57026	63 464	74 041	84 618
3804 Sandefjord	64345	71 609	83 544	95 479
3805 Larvik	47499	52 861	61 671	70 482
3806 Porsgrunn	36526	40 649	47 424	54 199
3807 Skien	55144	61 369	71 597	81 826
3808 Notodden	12994	14 461	16 871	19 281
3811 Færder	26957	30 000	35 000	40 000
3812 Siljan	2347	2 612	3 047	3 483
3813 Bamble	14014	15 596	18 195	20 795
3814 Kragerø	10416	11 592	13 524	15 456
3815 Drangedal	4071	4 531	5 286	6 041
3816 Nome	6488	7 220	8 424	9 627
3817 Midt-Telemark	10461	11 642	13 582	15 523
3818 Tinn	5604	6 237	7 276	8 316
3819 Hjartdal	1561	1 737	2 027	2 316
3820 Seljord	2900	3 227	3 765	4 303
3821 Kviteseid	2430	2 704	3 155	3 606
3822 Nissedal	1430	1 591	1 857	2 122
3823 Fyresdal	1228	1 367	1 594	1 822
3824 Tokke	2164	2 408	2 810	3 211
3825 Vinje	3756	4 180	4 877	5 573
4201 Risør	6762	7 525	8 780	10 034
4202 Grimstad	23891	26 588	31 019	35 451
4203 Arendal	45065	50 152	58 511	66 870
4204 Kristiansand	112588	125 298	146 181	167 064
4205 Lindesnes	23055	25 658	29 934	34 210
4206 Farsund	9645	10 734	12 523	14 312
4207 Flekkefjord	9027	10 046	11 720	13 395
4211 Gjerstad	2430	2 704	3 155	3 606

Kommune	Innbyggere, per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +6,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +7,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +8,0 mrd. (1 000 kr)
	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
4212 Vegårshei	2128	2 368	2 763	3 158
4213 Tvedestrand	6067	6 752	7 877	9 003
4214 Froland	6004	6 682	7 795	8 909
4215 Lillesand	11180	12 442	14 516	16 589
4216 Birkenes	5274	5 869	6 848	7 826
4217 Åmli	1822	2 028	2 366	2 704
4218 Iveland	1335	1 486	1 733	1 981
4219 Evje og Hornnes	3619	4 028	4 699	5 370
4220 Bygland	1142	1 271	1 483	1 695
4221 Valle	1169	1 301	1 518	1 735
4222 Bykle	930	1 035	1 207	1 380
4223 Vennesla	14935	16 621	19 391	22 161
4224 Åseral	927	1 032	1 204	1 376
4225 Lyngdal	10464	11 645	13 586	15 527
4226 Hægebostad	1690	1 881	2 194	2 508
4227 Kvinesdal	5922	6 591	7 689	8 787
4228 Sirdal	1772	1 972	2 301	2 629
4601 Bergen	285601	317 842	370 816	423 790
4602 Kinn	17160	19 097	22 280	25 463
4611 Etne	4053	4 511	5 262	6 014
4612 Sveio	5798	6 453	7 528	8 603
4613 Bømlo	11953	13 302	15 519	17 736
4614 Stord	18861	20 990	24 489	27 987
4615 Fitjar	3147	3 502	4 086	4 670
4616 Tysnes	2924	3 254	3 796	4 339
4617 Kvinnherad	13039	14 511	16 929	19 348
4618 Ullensvang	11002	12 244	14 285	16 325
4619 Eidfjord	903	1 005	1 172	1 340
4620 Ulvik	1061	1 181	1 378	1 574
4621 Voss	15787	17 569	20 497	23 426
4622 Kvam	8461	9 416	10 986	12 555
4623 Samnanger	2504	2 787	3 251	3 716
4624 Bjørnafjorden	25049	27 877	32 523	37 169
4625 Austevoll	5276	5 872	6 850	7 829
4626 Øygarden	38664	43 029	50 200	57 372
4627 Askøy	29594	32 935	38 424	43 913
4628 Vaksdal	3918	4 360	5 087	5 814
4629 Modalen	376	418	488	558
4630 Osterøy	8080	8 992	10 491	11 990
4631 Alver	29337	32 649	38 090	43 532
4632 Austrheim	2860	3 183	3 713	4 244
4633 Fedje	525	584	682	779
4634 Masfjorden	1660	1 847	2 155	2 463
4635 Gulen	2272	2 528	2 950	3 371

Kommune	Innbyggere, per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +6,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +7,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +8,0 mrd. (1 000 kr)
	<i>kol 1</i>	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
4636 Solund	786	875	1 021	1 166
4637 Hyllestad	1294	1 440	1 680	1 920
4638 Høyanger	4049	4 506	5 257	6 008
4639 Vik	2611	2 906	3 390	3 874
4640 Sogndal	11938	13 286	15 500	17 714
4641 Aurland	1777	1 978	2 307	2 637
4642 Lærdal	2129	2 369	2 764	3 159
4643 Årdal	5170	5 754	6 713	7 672
4644 Luster	5189	5 775	6 737	7 700
4645 Askvoll	2991	3 329	3 883	4 438
4646 Fjaler	2885	3 211	3 746	4 281
4647 Sunnfjord	22020	24 506	28 590	32 674
4648 Bremanger	3597	4 003	4 670	5 337
4649 Stad	9517	10 591	12 357	14 122
4650 Gloppen	5885	6 549	7 641	8 732
4651 Stryn	7118	7 922	9 242	10 562
5001 Trondheim	207595	231 030	269 535	308 040
5006 Steinkjer	24152	26 879	31 358	35 838
5007 Namsos	15096	16 800	19 600	22 400
5014 Frøya	5204	5 791	6 757	7 722
5020 Osen	925	1 029	1 201	1 373
5021 Oppdal	6981	7 769	9 064	10 359
5022 Rennebu	2454	2 731	3 186	3 641
5025 Røros	5550	6 177	7 206	8 235
5026 Holtålen	1968	2 190	2 555	2 920
5027 Midtre Gauldal	6243	6 948	8 106	9 264
5028 Melhus	16949	18 862	22 006	25 150
5029 Skaun	8367	9 312	10 863	12 415
5031 Malvik	14334	15 952	18 611	21 270
5032 Selbu	4069	4 528	5 283	6 038
5033 Tydal	759	845	985	1 126
5034 Meråker	2413	2 685	3 133	3 581
5035 Stjørdal	24283	27 024	31 528	36 032
5036 Frosta	2609	2 904	3 387	3 871
5037 Levanger	20170	22 447	26 188	29 929
5038 Verdal	14986	16 678	19 457	22 237
5041 Snåsa	2054	2 286	2 667	3 048
5042 Lierne	1328	1 478	1 724	1 971
5043 Røyrvik	459	511	596	681
5044 Namsskogan	846	942	1 098	1 255
5045 Grong	2347	2 612	3 047	3 483
5046 Høylandet	1215	1 352	1 578	1 803
5047 Overhalla	3865	4 301	5 018	5 735
5049 Flatanger	1100	1 224	1 428	1 632

Kommune	Innbyggere, per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +6,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +7,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +8,0 mrd. (1 000 kr)
	<i>kol 1</i>	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
5052 Leka	563	627	731	835
5053 Inderøy	6764	7 528	8 782	10 037
5054 Indre Fosen	9948	11 071	12 916	14 761
5055 Heim	5941	6 612	7 714	8 816
5056 Hitra	5140	5 720	6 674	7 627
5057 Ørland	10306	11 469	13 381	15 293
5058 Åfjord	4271	4 753	5 545	6 338
5059 Orkland	18300	20 366	23 760	27 155
5060 Nærøysund	9581	10 663	12 440	14 217
5061 Rindal	1989	2 214	2 582	2 951
5401 Tromsø	77095	85 798	100 098	114 398
5402 Harstad	24738	27 531	32 119	36 708
5403 Alta	20847	23 200	27 067	30 934
5404 Vardø	1959	2 180	2 544	2 907
5405 Vadsø	5642	6 279	7 325	8 372
5406 Hammerfest	11331	12 610	14 712	16 814
5411 Kvæfjord	2822	3 141	3 664	4 187
5412 Tjeldsund	4209	4 684	5 465	6 246
5413 Ibestad	1320	1 469	1 714	1 959
5414 Gratangen	1092	1 215	1 418	1 620
5415 Lavangen	1020	1 135	1 324	1 514
5416 Bardu	3959	4 406	5 140	5 875
5417 Salangen	2089	2 325	2 712	3 100
5418 Målselv	6609	7 355	8 581	9 807
5419 Sørreisa	3465	3 856	4 499	5 142
5420 Dyrøy	1063	1 183	1 380	1 577
5421 Senja	14725	16 387	19 119	21 850
5422 Balsfjord	5559	6 187	7 218	8 249
5423 Karlsøy	2172	2 417	2 820	3 223
5424 Lyngen	2773	3 086	3 600	4 115
5425 Storfjord	1831	2 038	2 377	2 717
5426 Kåfjord	2072	2 306	2 690	3 075
5427 Skjervøy	2893	3 220	3 756	4 293
5428 Nordreisa	4812	5 355	6 248	7 140
5429 Kvænangen	1166	1 298	1 514	1 730
5430 Kautokeino	2920	3 250	3 791	4 333
5432 Loppa	860	957	1 117	1 276
5433 Hasvik	983	1 094	1 276	1 459
5434 Måsøy	1197	1 332	1 554	1 776
5435 Nordkapp	3075	3 422	3 992	4 563
5436 Porsanger	3921	4 364	5 091	5 818
5437 Karasjok	2641	2 939	3 429	3 919
5438 Lebesby	1271	1 414	1 650	1 886
5439 Gamvik	1097	1 221	1 424	1 628

Kommune	Innbyggere, per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +6,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +7,0 mrd. (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +8,0 mrd. (1 000 kr)
	<i>kol 1</i>	<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
5440 Berlevåg	928	1 033	1 205	1 377
5441 Tana	2829	3 148	3 673	4 198
5442 Nesseby	880	979	1 143	1 306
5443 Båtsfjord	2200	2 448	2 856	3 264
5444 Sør-Varanger	10103	11 244	13 117	14 991
	5 391 369	6 000 000	7 000 000	8 000 000

VEDLEGG 3

Fylkeskommune	Innbyggere per 1.1. 21	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +1,0 mrd kroner (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +1,5 mrd kroner (1 000 kr)	Endring i frie inntekter 2022 ved økt inntekts- ramme +2,0 mrd kroner (1 000 kr)
		<i>kol. 1</i>	<i>kol. 2</i>	<i>kol. 3</i>
03 Oslo	697 010	129 283	193 924	258 565
11 Rogaland	482 645	89 522	134 283	179 044
15 Møre og Romsdal	265 544	49 254	73 880	98 507
18 Nordland	240 345	44 580	66 869	89 159
30 Viken	1 252 384	232 294	348 441	464 588
34 Innlandet	370 603	68 740	103 110	137 480
38 Vestfold og Telemark	421 882	78 251	117 377	156 503
42 Agder	308 843	57 285	85 927	114 569
46 Vestland	638 821	118 490	177 734	236 979
50 Trøndelag	471 124	87 385	131 077	174 770
54 Troms og Finnmark	242 168	44 918	67 377	89 835
Hele landet	5 391 369	1 000 000	1 500 000	2 000 000

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Kommunal- og moderniseringsministeren

Stortingets presidentskap
Ekspedisjonskontoret
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/588-21

1. juni 2021

Feil i Prop. 192 S (2020-2021) Kommuneproposisjonen 2022

Jeg vil med dette gjøre oppmerksom på følgende feil i Prop. 192 S (2020–2021)
Kommuneproposisjonen 2022:

Kapittel 3.4 Beregning av sektorvekter i kostnadsnøkklene og i samlet utgiftsbehov

På side 30 står det følgende:

"Mens sektorvektene i kostnadsnøkkelen for kommunene baseres på regnskapstall for siste tilgjengelige treårsperiode, baseres sektorvektene i kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene i hovedsak på regnskapstall siste tilgjengelige år. Unntaket er den delen av fylkesveinøkkelen som kan knyttes til investeringer, som baseres på regnskapstall over tre år."

Riktig tekst skal være:

"Sektorvektene i kostnadsnøkkelen baseres på regnskapstall siste tilgjengelige år, både for kommunene og fylkeskommunene. Unntaket er den delen av fylkesveinøkkelen som kan knyttes til investeringer, som baseres på regnskapstall over tre år."

Med hilsen

Nikolai Astrup

**DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT**

Kommunal- og moderniseringsministeren

Senterpartiets storingsgruppe
v/Nohr Jesper

Deres ref

Vår ref

Dato

21/3061-8

4. juni 2021

Svar på spørsmål fra saksordfører ifbm. kommuneproposisjon 2022

Jeg viser til spørsmål av 28. mai 2021 fra saksordfører til regjeringen ifbm. komiteens behandling av kommuneproposisjonen 2022:

Med bakgrunn i at Stortinget nylig vedtok at staten fortsatt skal ha ansvaret for flyrutekjøp (FOT), bes det om statsrådens vurdering om regjeringen har behov for eventuelle avklaringer eller tilleggsinformasjon til komiteens behandling av Prop. 192 S (2020-2021). Videre spørres det om regjeringen har behov for en avklaring nå av hvordan Stortinget mener den delen av FOT-rute-kjøpet som allerede er overført (Helikopterruta Verøy-Bodø) skal håndteres, eller om regjeringen kommer tilbake til dette i forbindelse med forslag til statsbudsjett 2022.

Departementet har innhentet svar på spørsmålet fra Samferdselsdepartementet. Svaret gjengis nedenfor.

"Regjeringen ser nå på hvordan anmodningsvedtaket, jf. Dokument 8:158 S (2020-2021) og Innst. 435 S (2020-2021), skal følges opp. Samferdselsdepartementet har inntil videre bedt fylkeskommunene om å innstille alle aktiviteter for å forberede overtakelse av ansvaret for ordningen med offentlig kjøp av flyruter, inkludert arbeidet med å planlegge og gjennomføre konkurranser. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om oppfølgingen av anmodningsvedtaket om ansvaret for offentlig kjøp av flyruter. For øvrig er det ingen ytterligere avklaringer vi trenger fra Stortinget nå."

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, reading "Nikolai Astrup". The signature is written in a cursive, flowing style with a prominent initial 'N'.

Nikolai Astrup

Kopi

Samferdselsdepartementet

**DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT**

Kommunal- og moderniseringsministeren

Arbeiderpartiets stortingsgruppe
v/Martin Østtveit-Moe

Deres ref

Vår ref

Dato

21/3061-5

31. mai 2021

Spørsmål til KMD om kommuneproposisjonen 2022 - Prop 192 S (2020-2021)

Jeg viser til e-post av 21. mai fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe, med spørsmål i forbindelse med behandlingen av Prop. 192 S (2020–2021) *Kommuneproposisjonen 2022*.

Spørsmål:

Ettersom regjeringen opererer med et intervall i realveksten i frie inntekter, kan det ved svar på spørsmålene legges til grunn en realvekst på 2 mrd. til kommunene og 0,4 til fylkeskommunene med mindre departementet mener andre tall bør legges til grunn.

1. Gitt oppdaterte anslag i RNB 2021 og regjeringens forslag til vekst i frie inntekter for 2020:

- *Hva er gjennomsnittlig årlig oppgavekorrigert realvekst i frie inntekter i hhv. kommunesektoren, kommunene og fylkeskommunene for perioden 2020-2021?*
- *Hva er gjennomsnittlig årlig oppgavekorrigert realvekst i frie inntekter i hhv. kommunesektoren, kommunene og fylkeskommunene i perioden 2013-2021?*
- *Hva er gjennomsnittlig årlig oppgavekorrigert realvekst i frie inntekter i hhv. kommunesektoren, kommunene og fylkeskommunene i perioden 2018-2021?*
- *Hva er gjennomsnittlig årlig oppgavekorrigert realvekst i frie inntekter i hhv. kommunesektoren, kommunene og fylkeskommunene i perioden 2014-2017?*

Svar:

Anslag på gjennomsnittlig årlig realvekst i hhv. kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter for hhv. 2020–2021, 2014(13)–2021¹, 2018–2021 og 2014–2017, er gjengitt i

¹ Inkluderer veksten fra 2013 til 2014. På tilsvarende måte er veksten i perioden 2020–2021 et gjennomsnitt av veksten fra 2019 til 2020 og fra 2020 til 2021, tilsvarende for øvrige perioder.

tabellen under. Fram til og med 2019 er vekstberegningene basert på regnskapstall, som i mindre grad vil være gjenstand for endring.

Det er korrigert for endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene, endringer i regelverk, innlemming av øremerkede tilskudd m.v. samt lønnsvekst og prisvekst på varer og tjenester (deflator).

Veksten i 2020 er påvirket av at skatteanslaget for 2019 ble oppjustert med 6,6 mrd. kroner samlet for sektoren fra revidert nasjonalbudsjett 2019 til regnskapstallene for hele 2019 forelå. Dette innebærer at sektoren gikk inn i 2020 med et høyere inntektsnivå enn anslått i revidert nasjonalbudsjett 2019, noe som igjen isolert sett bidro til lavere vekst i den påfølgende perioden.

Tallene er videre korrigert for ekstrabevilgninger i forbindelse med covid-19 i 2020 og 2021. Dette har vært spesielle år med store ekstrabevilgninger som er korrigert ut fra veksten, samtidig som den kommunale aktiviteten var påvirket av koronasituasjonen. Kommunenes frie inntekter i 2021 anslås å øke noe mer enn lagt grunn i saldert budsjett, noe som blant annet må ses i sammenheng med økte skatteinntekter. De økte skatteinntektene er inkludert i anslaget.

Anslagene for vekst i frie inntekter i 2021 er beheftet med betydelig usikkerhet. Erfaringsmessig kan blant annet anslagene for kommunesektorenes skatteinntekter bli betydelig justert når ny informasjon kommer til.

Tabell 1. Gjennomsnittlig årlig prosentvis oppgavekorrigert realvekst i frie inntekter. Ulike perioder. Anslag for 2020 og 2021.

	Kommunesektoren	Kommunene	Fylkeskommunene
2014–2021	1,4	1,5	0,9
2014–2017	2,1	2,3	1,3
2018–2021	0,6	0,6	0,5
2020–2021	0,6	0,5	0,9

Spørsmål:

2. Hva er den prosentvise veksten fra 2021 til 2022 i regjeringens forslag til realveksten frie inntekter, med de samme forbeholdene knyttet til virusutbruddet som nevnes under pkt. 2.4.1 (side 18)?

Svar:

Regjeringen legger opp til en realvekst i sektorens frie inntekter på mellom 2,0 og 2,4 mrd. kroner. Dette tilsvarer en vekst på om lag 0,5 prosent.

Spørsmål:

3. *Hvordan har vedlikeholdsetterslepet på fylkesveinettet utviklet seg siden 2013? Hvor stort er etterslepet i dag og hvordan forventes etterslepet å utvikle seg i 2021 og 2022 gitt det økonomiske opplegget som er vedtatt og som foreslås i kommuneproposisjonen?*

Svar:

Spørsmålet er forelagt Samferdselsdepartementet, som har gitt følgende svar:

"Som en del av arbeidet med NTP 2014–2023 foretok Statens vegvesen kartlegging av hvor mye det ville koste å fjerne vedlikeholdsetterslepet (forfallet) på både riks- og fylkesveinettet. Kartleggingen foregikk i perioden 2010–2012, og viste at behovet var svært stort. Kartleggingen er dokumentert i rapporten "Hva vil det koste å fjerne forfallet på fylkesvegnettet?" (Statens vegvesens rapport nr. 183, februar 2013). Det er ikke foretatt noen kartlegging av vedlikeholdsetterslepet på fylkesvei seinere.

En teoretisk framskriving av kartlegginga i 2010–2012 gir et anslag for etterslepet på fylkesveinettet på om lag 70 mrd. kroner, inkludert mva. med et stort usikkerhetsspenn på 57-96 mrd. kr.

I NTP for 2014–2023, jf. Meld.St. 26 (2012 – 2013) konkluderte regjeringen med at fylkeskommunene ikke ville være i stand til å ta igjen vedlikeholdsetterslepet på fylkesveg, uten ekstraordinær statlig finansiering. Som en oppfølging av dette har rammetilskottet i budsjettene etter 2014 blitt styrket med midler som kan nyttes til å fornye og ruste opp fylkesvegnettet. Midlene fordeles særskilt innenfor rammetilskottet, basert på kartleggingen som er dokumentert i rapport nr. 183, jf. ovenfor. I budsjettet for 2021 fordeles 1580,3 mill. kr særskilt til opprusting og fornying av fylkesvegnettet.

Fylkeskommunene får i Nasjonal transportplan 2022-2033 styrket sitt tilskudd med om lag 16 milliarder kroner over hele planperioden.

Den økte satsingen er todelt:

- Oppfølging av kompensasjon for tunnelsikkerhetsforskriften: 2,7 milliarder kroner
- Ny tilskuddsordning: 13,2 milliarder kroner.

I sistnevnte tilskuddsordning skal tiltak som reduserer etterslepet prioriteres. Regjeringen legger dermed til grunn at tilskuddsordningen vil bidra med å redusere vedlikeholdsetterslepet på fylkesveinettet med 13,2 mrd. kr over planperioden. Den totale effekten er ikke beregnet, ettersom det vil avhenge av fylkeskommunenes prioritering av sine frie midler.

Spørsmål:

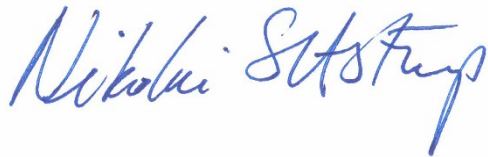
4. *Hva vil konsekvensen være for kommunenes utgifter ved ett prosentpoengs renteøkning, gitt netto renteeksponert gjeld ved utgangen av 2020?*

Svar:

Netto renteeksponert gjeld for kommunesektoren utgjorde i alt 242 mrd. kroner ved utgangen av 2020. Det innebærer at ett prosentpoeng høyere rente isolert sett anslås å belaste kommuneøkonomien med 2,4 mrd. kroner, eller 0,4 prosent av driftsinntektene. På kort sikt vil utslagene av en renteendring dempes ytterligere, fordi kommunesektoren har bundet renten på deler av gjelden.

Videre er det ikke tatt hensyn til at endringer i renten også vil påvirke finansavkastningen på kommunesektorens oppsparte pensjonsmidler. Selv om det er vanskelig å si noe om de kortsiktige effektene av en renteendring, vil sektoren i denne sammenheng over tid ha fordel av en høyere rente. Det vil igjen gi kommunesektoren lavere pensjonspremier og lavere pensjonskostnader.

Med hilsen

Nikolai Astrup

